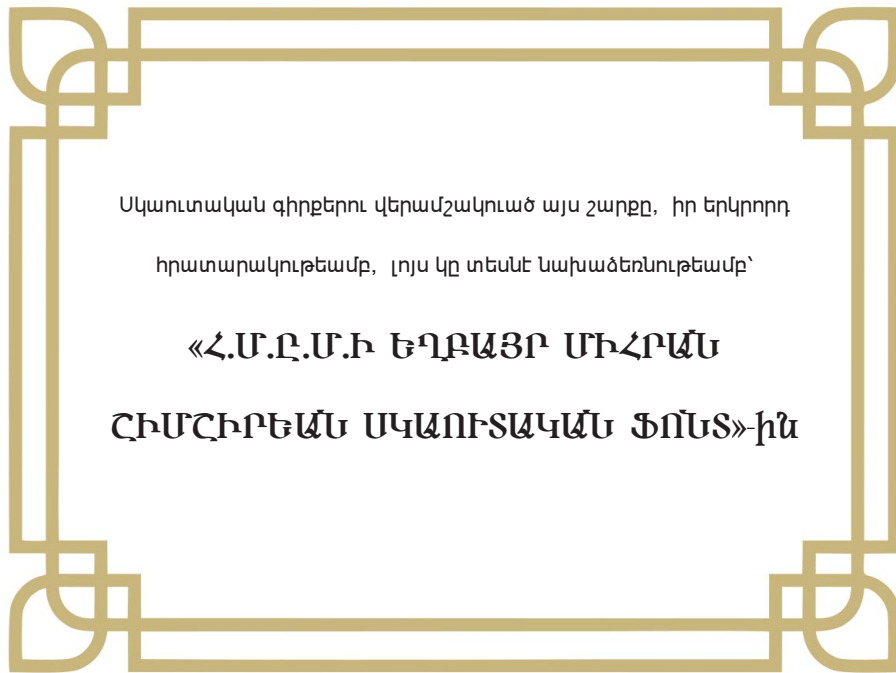

Հ.Մ.Ը.Մ.

Արի - Արեճույ՛՛

Ա.ԿԱՐԳ

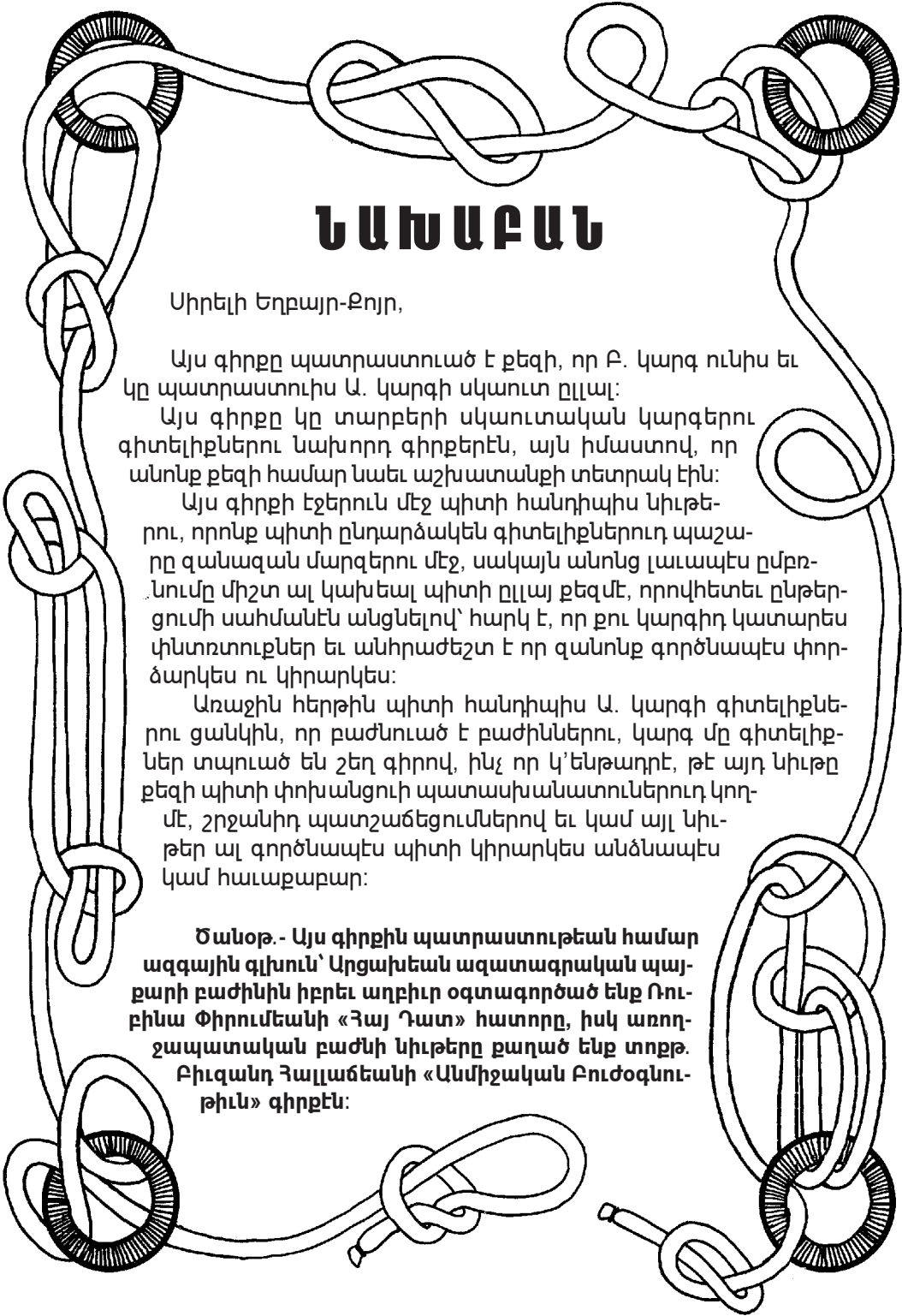

Պատրաստեց եւ խմբագրեց՝ Կարպիս Գապասագալեան

Բ. ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

**ՎԵՐԱՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ԱՄԷՆ ԻՐԱԽՈՒՆՔ
ՎԵՐԱՊԱՀՈՒՄԾ Է Հ.Մ.Ը.Մ.Ի
ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ**

Կողքի ձեւաւորում եւ էջադրում՝
Եղբ. Յովհաննէս Փամբալեան

Ն Ա Խ Ա Բ Ա Ն

Սիրելի Եղբայր-Քույր,

Այս գիրքը պատրաստուած է քեզի, որ Բ. կարգ ունիս եւ կը պատրաստուիս Ա. կարգի սկաուտ ըլլալ:

Այս գիրքը կը տարբերի սկաուտական կարգերու գիտելիքներու նախորդ գիրքերէն, այն իմաստով, որ անոնք քեզի համար նաեւ աշխատանքի տետրակ էին:

Այս գիրքի էջերուն մէջ պիտի հանդիպիս նիւթերու, որոնք պիտի ընդարձակեն գիտելիքներուդ պաշարը զանազան մարգերու մէջ, սակայն անոնց լաւապէս ըմբռնումը միշտ ալ կախեալ պիտի ըլլայ քեզմէ, որովհետեւ ընթերցումի սահմանէն անցնելով՝ հարկ է, որ քու կարգիդ կատարես փնտռութիւններ եւ անհրաժեշտ է որ զանոնք գործնապէս փորձարկես ու կիրարկես:

Առաջին հերթին պիտի հանդիպիս Ա. կարգի գիտելիքներու ցանկին, որ բաժնուած է բաժիններու, կարգ մը գիտելիքներ տպուած են շեղ գիրով, ինչ որ կ'ենթադրէ, թէ այդ նիւթը քեզի պիտի փոխանցուի պատասխանատուներուդ կողմէ, շրջանիդ պատշաճեցումներով եւ կամ այլ նիւթեր ալ գործնապէս պիտի կիրարկես անձնապէս կամ հաւաքաբար:

Ծանօթ. - Այս գիրքին պատրաստութեան համար ազգային գլխուն՝ Արցախեան ազատագրական պայքարի բաժինին իբրեւ աղբիւր օգտագործած ենք Ռուբինա Փիրումեանի «Հայ Դատ» հատորը, իսկ առողջապատական բաժնի նիւթերը քաղած ենք տղքթ. Բիւզանդ Հալլաճեանի «Ամմիշական Բուժօգնութիւն» գիրքէն:

Ա. ԿԱՐԳ

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Ա. կարգի սկաուտ մը պէտք է՝

- 1. Վեց ամիս Բ. կարգի սկաուտ եղած ըլլայ:**
- 2. Խմբապետէն իբրեւ տիպար սկաուտ ճանչցուած ըլլայ:**
- 3. Բ. կարգի գիտելիքներու վերաքաղ կատարած ըլլայ:**
- 4. Աննուազն տասը օր բանակումի մնացած ըլլայ:**
- 5. Նուագագոյնը 14 տարեկան ըլլայ:**

ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐ

Ա. ԱԶԳԱՅԻՆ

1. Գիտնալ եւ բացատրել Ազգ եւ Հայրենիք բառերուն իմաստը
2. Ծանօթ ըլլալ 1880-1921 շրջանի հայ ժողովուրդի պատմութեան
3. Արցախեան պահանջատիրութիւնը
4. Հայաստանի նորանկախ հանրապետութիւնը
5. Գիտնալ արդի Հայաստանի աշխարհագրութիւնը
6. Գաղափար ունենալ տեղւոյն հայ գաղութի կազմութեան եւ ընդհանուր կառոյցին մասին

Բ. ԿՐՕՆԱԿԱՆ

1. Գաղափար ունենալ հայ առաքելական եկեղեցւոյ հինգ տաղաւարներուն մասին
2. Ծանօթանալ հայ եկեղեցւոյ սրբազան Պա-

տարագին

3. Ծանօթանալ հայ յարանուանութիւններուն

Գ. ՄԻՈՒԹԵՆԱԿԱՆ

1.- Ծանօթանալ Զ.Մ.Ը.Մ.ի շրջանի սկաուտութեան ներքին կանոնագրի յատկապէս վարչական բաժանումներուն եւ աստիճանաւորական գլուխներուն

2. Գիտնալ ազգային, սկաուտական եւ տեղական քայլերգները, նաեւ՝ սկաուտական երգեր, կանչեր եւ ազգային երգեր

3. Գիտնալ դրօշակին իմաստը, բարելելու եւ գործածութեան ձեւերը, արարողութիւնները

Դ. ՔԱՂԱՔԱՅԻԱԿԱՆ

1. Ծանօթ ըլլալ բնակած երկրի վարչամեքենային

2. Այցելել եւ ծառայութիւն մատուցել մեր ազգային կեանքէն ներս գործող բարեսիրական հաստատութիւններէն մէկուն (ծերանոց, կուրանոց, օգնութեան խաչ, հիւանդանոց եւ այլն)

Ե. ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ

1. Բանակում

2. Զետագօտական արշաւ-բանակում

3. Խոհանոց եւ ճաշ

4. Գիտնալ ոչ ըմպելի ջուրը ըմպելի դարձնել

5. Գիտնալ սկաուտական հանգոյցները,

կապերը, փաթեթաւաճարները եւ հիւսքերը

6. Պատրաստել սկաուտական երկու ձեռնային աշխատանք, առանց գամ գործածելու

7. Մասնակցիլ սկաուտական ձեռնային մեծ աշխատանքի մը պատրաստութեան

8. Քարտիսագիտութիւն

9. Գիտնալ եւ հաղորդակցիլ մորսով՝ օգտագործելով միջազգային եւ հայկական այբուբենը, ինչպէս նաեւ կարենալ կազմել եւ օգտագործել մորսի մեքենայ մը

10. Գիտնալ խարուկահանդեսին նպատակը, յայտագիրը եւ իր մանրամասնութիւնները, ինչպէս նաեւ՝ խարուկահանդեսին տեսակները

11. Գիտնալ ի՞նչ ըսել է սկաուտական ոգի
12. Խմբակային դրութեան կարելորութիւնը
13. Սկաուտական արարողութիւններ

2. ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՉԱԿԱՆ

1. Գիտնալ արշաւ բանակումի եւ այլ ձեռնարկներու տեղեկագիր պատրաստելու ձեւը
2. Գիտնալ դիւանական աշխատանքի եղանակը
3. Գիտնալ խումբ վարել, ինչպէս նաեւ գործունեութիւններու յայտագիր պատրաստել
4. Գիտնալ աստիճանաւորական ժողովի հանգամանքը, կարելորութիւնն ու պարտականութիւնը

Է. ԱՌՈՂՋԱՊԱՅԱԿԱՆ

Ծանօթ: Այս նիւթերը կարելի է վերապահել մասնագիտական պէճերու համար եւ Ա.կարգի պայման չնկատել

- 1.- Գիտնալ անմիջական շտապ օգնութիւնը
- 2.- Գիտնալ վիրակապերը
- 3.- Գիտնալ եւ կատարել նախնական դարմանումները

ա/ Վերքերու
բ/ Այրուածքներու
գ/ Արիւնահոսութիւններու

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

Ծանօթ: Այս նիւթերը կարելի է վերապահել մասնագիտական պէճերու համար եւ Ա.կարգի պայման չնկատել

1. Գիտնալ լողալ, սուզուիլ, խեղդամահ մը ազատել եւ արուեստական շնչառութիւն տալ
2. Գիտնալ շուէտական մարզանքին կարելորութիւնը եւ կիրարկել անոր ձեւերը
3. Կիրարկել աթլէթի մարզախաղեր

ԱԶԳ ԵՒ ՀԱՅՐԵՆԻՔ ԲԱՌԵՐՈՆ ԻՄԱՍՏԸ

Ազգ բառը պետք չէ շփոթել ժողովուրդ բառին հետ: Երբ կ'ըսենք հայ ժողովուրդ, Ֆրանսացի ժողովուրդ, շատ տարտամ իմաստ մը կու տանք բառին: Ըսած կ'ըլլանք միեւնոյն լեզուն խօսող հաւաքականութիւն մը, որ կ'ապրի միասին կամ անջատ, առանց մասնաւոր նպատակ մը ունենալու: Ժողովուրդ մը կրնայ ձուլուիլ, խառնուիլ ուրիշներուն, կրնայ ապրիլ որեւէ տեղ ու որեւէ պամանի տակ, մինչ-դեռ ազգ մը ունի ձեւաւորուած որոշ դիմագիծ, պետական կեանքի ըմբռնում, յստակ ու պայծառ իտեալ:

Ինչպէս անհատի մը կեանքը ունի երեք շրջաններ՝ մանկութիւն, պատանեկութիւն եւ հասունութիւն, նոյնպէս ալ աշխարհի ազգերն ալ ունեցած են իրենց աստիճանական զարգացումը՝ ցեղ, ժողովուրդ եւ ազգութիւն: Կը տեսնենք, թէ ազգ ըլլալ կը նշանակէ հասնիլ հաւաքականութեան մը զարգացման բարձրագոյն աստիճա-

սին, այսինքն՝ ունենալ ցեղային միեւնոյն ծագումը, դարերու ընթացքին անցնիլ քաղաքակրթութեան միեւնոյն փուլերէն:

Հայրենիքը բացի իր գեղեցկութենէն, մեզի կու տայ ուրիշ բան մը. անիկա իբրեւ ազգ մը դատապարտուած է ուշ կամ կանուխ մեռնելու եւ առանց ժողովուրդի հայրենիք մը դատապարտուած է ի վերջոյ ուրիշին ըլլալու: Ազգը եւ հայրենիքը զիրար կ'ամբողջացնեն, զիրար կը պաշտպանեն: Աշխարհի վրայ ոչ մէկ տեղ կրնանք հարազատօրէն պահել մեր լեզուն, սովորութիւնները, կրօնքը՝ որքան մեր հայրենիքին մէջ, որովհետեւ եթէ ազգը մեծ ընտանիք մըն է, հայրենիքն ալ մեծ տուն մըն է:

Հայրենիքը կը պաշտպանէ իր զաւակը, օրէնքի ուժով կ'ապահովէ անոր հանգիստը, աշխատանք կը հայթայթէ բոլորին եւ կեանքի երջանիկ պայմաններ կը ստեղծէ աշխատող մարդուն:

Հայրենիքը իր Նուիրական ըմբռնումին հետ, մեզի պէտք է տայ Նաեւ այն գիտակցութիւնը, թէ իրմով միայն կրնանք ապրիլ եւ տեւականացնել մեր պատմութիւնը:

1880-1921 ՆՐՋԱՆԻ ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

1880-1921 երկարող ժամանակաշրջանը հայոց պատմության ամենէն կարեւոր եւ բարդ շրջաններէն մէկն է:

Այս շրջանին է, որ կը կազմաւորուի հայութեան քաղաքական ներկայ վիճակը: Ժամանակաշրջանը կը բնորոշուի պատմական հարուստ դէպքերով՝ ներքին, հայկական եւ արտաքին, օտար պետութիւններու քաղաքական վերիվայրումներու հետ կապուած:

40 տարուան այս ժամանակաշրջանին համեմատաբար մանրամասն պատկերը, գլխաւոր դէպքերով եւ պատմական անկիւնադարձերով, կրնանք ներկայացնել հետեւեալ կէտերուն մէջ:

Ա) 19-րդ դարուն սկսաւ ազգային գիտակցութեան, անկախութեան, պայքարի շարժում մը: Այս շարժումը իր արտայայտութիւնը գտաւ ժամանակի մշակոյթին ու մասնաւորապէս գրականութեան մէջ: Հայ մտաւորականներ սկսան իրենց գրականութեան մէջ արծարծել ազգային նիւթեր, անկախութեան եւ պայքարի ոգին, Օսմանեան իշխանութեան դէմ պայքարը:

Չարթօնքի շրջանին սկսան բացուիլ հայկական դպրոցներ, Թիֆլիսի Ներսէսեան վարժարանը, Վենետիկի Մուրատ Ռաֆայէլեան դպրոցը, Սկիւտարի Պէրպերեան վարժարանը, Պոլսոյ Կեդրոնական վարժարանը, Էրզրումի Սանասարեան վարժարանը, Վանի վարժապետանոցը եւ ուսումնական բազմաթիւ այլ օճախներ:

Չարթօնքի շրջանին լայն ծաւալ ստացաւ հայկական մամուլը, հրատարակուեցան բազմաթիւ թերթեր եւ ամսագիրներ, Պոլսոյ մէջ՝ «Մասիս», «Հայրենիք», Թիֆլիսի մէջ՝ «Մշակ»:

Բ) Այս շրջանին, օսմանեան եւ ցարական ճնշումներուն տակ, քաղաքական աննպաստ պայմաններու մէջ, ի յայտ եկան ազատագրական առաջին շարժումները. կազմուեցան գաղտնի ընկերակցութիւններ, միութիւններ: Այս կազմակերպութիւնները չունէին կազմակերպուած գործունեութիւն՝ գործելու յեղափոխական աշխատանք, Հայաստանի ազատագրութեան ուսումնասիրուած ծրագիր:

1876-ին, Մկրտիչ Փորթուգալեան կը հիմնէ «Արարատեան Ընկերակցութիւն»-ը, որուն նպատակն էր դպրոցներ բանալ Հայաս-

տանի գաւառներուն մէջ: 1878-1881 ան կը պաշտօնավարէ Վանի վարժապետանոցին մէջ, իսկ 1881-ին այնտեղ կը հիմնէ իր սեփական դպրոցը՝ Կեդրոնական վարժարանը: 1885-ին կը հաստատուի Մարսէյ, ուր կը հրատարակէ «Արմենիա» թերթը: Վանի իր աշակերտներն ու պաշտօնակիցները իրենց բանբերը կը նկատեն թերթը եւ կը հիմնեն «Արմենական» կուսակցութիւնը:

1887-ին, Ժընևի մէջ, խումբ մը հայրենասեր ուսանողներ, Աւետիս Նազարբեկեանի գլխաւորութեամբ, հիմնեցին Յնչակեան կուսակցութիւնը, որ 1910-էն ետք կոչուեցաւ Սոցեալ Դեմոկրատ Յնչակեան կուսակցութիւն (Ս.Դ.Յ.Կ.):

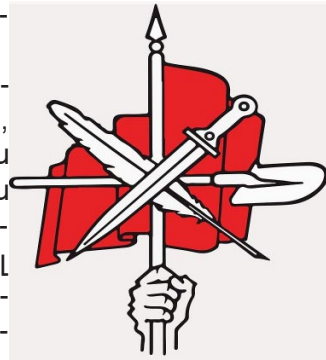

Սասնոյ Ա. ապստամբութեան (1894) ղեկավարն էր Յնչակեան Մեծն Մուրատը (Յամբարձում Պոյաճեան), որ հաստատուեցաւ Սասնոյ մէջ եւ պատրաստեց բազմաթիւ երիտասարդներ, որոնք անոր յեղափոխական գաղափարներէն ներշնչուած՝ անդամակցեցան Յնչակեան կուսակցութեան:

Յնչակեան կուսակցութեան յեղափոխական գործունեութեան ամենէն փայլուն դրուագները կը հանդիսանան Չէյթունի ապստամբութիւնը (1896), Գում Գափուի եւ Պապը Ալիի ցոյցերը (1890, 1895):

Արմենական եւ Յնչակեան կուսակցութիւններու կողքին, 1880-էն սկսեալ, Արեւելահայաստանի մէջ կազմուեցան զանազան խմբակցութիւններ, որոնց նպատակն էր օգնութեան հասնիլ թրքահայ ժողովուրդին: Այս խմբակցութիւնները, որոնք իրարմէ բոլորովին անշատ էին, սուրհանդակներ կը դրկէին Յայաստան, տեղեկագիրներ կը պատրաստէին, թռուցիկներ եւ խմորատիպ թերթեր կը հրատարակէին, ժողովներ կը գումարէին եւ ծրագիրներ կը մշակէին:

1890-ի ամրան, Թիֆլիսի մէջ երկար ժողովներէ եւ խորհրդակցութիւններէ ետք, Զրիստափոր Միքայէլեանի ջանքերուն շնորհիւ կարելի կ'ըլլայ մինչ այդ գոյութիւն ունեցող յեղափոխական զանազան խմբակցութիւնները համախմբել եւ կազմել Յայ Յեղափոխականների Դաշնակցութիւնը, որ կը նշանակէ հայ յեղափոխական-

ներու միութիւն: Քրիստափորի անմիջական գործակիցները կ'ըլլան Սիմոն Չաւարեան եւ Ստեփան Չօրեան (Ռոստոմ):

Յ.Յ.Դ.ն կազմակերպական մեծ ցանց հաստատեց Թրքահայաստանի եւ Կովկասի քաղաքներուն մէջ, գործիչներ դրկեց ամեն կողմ եւ կազմեց ֆետայական խումբեր, որոնք տարիներ շարունակ, մին-

ջեւ Հայաստանի անկախութեան հռչակումը (1918), կռուեցան հայ ժողովուրդի իրաւունքներու պաշտպանութեան համար:

Յ.Յ.Դ.ի յեղափոխական գործունեութեան ամենէն շքեղ դրուագներ կը հանդիսանան Պանք Օթոմանի գրաւումը (1896), Խանասորի արշաւանքը (1897), Սասնոյ Բ. ապստամբութիւնը (1904), Սուլթան Համիտի մահափորձը (1905) եւ բազմատասնեակ ֆետայական կռիւները, որոնք կը մղուին անսման հայրուկներու՝ Նիկոլ Դումանի, Անդրանիկի, Սերոբ Աղբիւրի, Գեորգ Չաւուշի եւ դաշակցական մեծանուն այլ դէմքերու կողմէ:

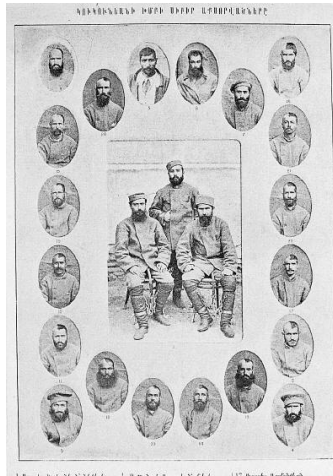
Ս.Դ.Յ.Կ.ի եւ Յ.Յ.Դ.ի կողքին, 1921-ին Պոլսոյ մէջ հիմնուեցաւ Ռամկավար Ազատական կուսակցութիւնը (Ռ.Ա.Կ.), որ իր շուրջ համախմբեց Սփիւռքի պահպանողական տարրերը:

ԿՈՒԿՈՒՆԵԱՆԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԸ

1890-ի Մայիսին, կովկասահայ ուսանող Սարգիս Կուկունեան ծրագրած էր, ինչպէս շատ մը ուրիշ մարտիկներ, անցնիլ Երկիր՝

հոն ապստամութեան դրօշը բարձրացնելու եւ յեղափոխական պայքարի անցնելու: Անոր միացան հայրենասիրութեան զգացումով տոգորուած երիտասարդներ՝ պատրաստ երկիր մեկնելու: Սեպտեմբեր 22-ին, 100 հոգիսոց խումբը երբ կ'անցնէր սահմանը, կռուի կը բռնուի քիւրտերու հետ: Կը նահանջեն Կաղզուան, ուր կը հանդիպին ռուս պահակազօրքի, բախումը անխուսափելի էր եւ չդիմանալով անհաւասար մարտի՝ կը ձերբակալուին: Կուկունեան կը դատապարտուի տաժանակիր աշխատանքի, հետագային կը մեռնի ցարական բանտի մէջ: Թեւ այս արշաւանքը ձախողեցաւ, բայց արդիւնքը եւ ազդեցութիւնը մեծ եղան: Այս արշաւանքին յաջողութեան բազմաթիւ այլ արշաւանքներ, որոնք պսակուեցան յաջողութեամբ: Կուկունեան եւ իր ընկերները անմոռաց մնացին ազատագրական պայքարի պատմութեան մէջ:

ՊԱՆՔ ՕԹՈՄԱՆԻ ԳՐԱՒՈՒՄԸ

Օսմանեան կառավարութեան յաճախակի բարենորոգութիւններու խոստումները չիրագործուեցան եւ Յ.Յ. Դաշնակցութիւնը 14 Օգոստոս 1896-ին ձեռնարկեց Պանք Օթոմանի գրաւումին, որպէս-

գի եւրոպական պետութիւններու ուշադրութիւնը գրաւե՛ հայերու բարենորոգումներու ծրագիր մը պատրաստելու եւ իրագործելու համար: Պանք Օթոմանը ըլլալով թրքական տնտեսութեան միջնաբերդը եւ օտար դրամագլուխներու կեդրոնը, Դաշնակցութեան Պոլսոյ Կեդրոնական կոմիտէն որոշեց զայն գրաւել եւ սպառնալ օղը հանել մինչեւ չգործադրուի բարենորոգումներու ծրագիրը: Անձնուէր քաջարի երիտասարդներ Բաբգէն Սիւնիի, Յրաչ Թիրեաքեանի եւ Արմէն Գարոյի ղեկավարութեամբ, օր-ցերեկով կը գրաւեն Պանք Օթոմանը: Նախապէս անոնք ստորագրած էին վեց մեծ պետութիւններուն ուղղուած յայտարարութիւն մը, ուր կը պահանջէին վերջ տալ հայութեան ջարդերուն եւ հայկական գաւառներուն համար նշանակել ոստիկանական ուժ՝ օտար սպաներու հրամանատարութեամբ, արդարութիւն եւ ապահովութիւն ունենալու համար: Ար

դիւնքը եղաւ այն, որ երոպացի դեսպաններու միջնորդութեամբ
եւ երաշխաւորութեամբ, երկար բանակցութիւններէ ետք, ֆետա-
յիները պարպեցին Պանքը եւ օտար շոգենաւով մեկնեցան Մարսէյ:
Դժբախտաբար, թուրքերը չյարգեցին իրենց խոստումը եւ սկսան
հայկական թաղամասերու մէջ հրէշային կոտորածներու, նոյնիսկ
եւրոպացի դեսպաններուն աչքին առջեւ:

ԲԱՔԳԷՆ ՍԻՒՆԻԻ ՄԱՀՉ

Պանք Օթոման գրաւած է
Դաշնակցութեան կոմիտէն,
Նրա մէջը լեցուցած է
Պայթիչ, խորտակիչ ռումբով:

Ամէն հայ քաջ սպասում էր
Այն սիրելի թոպէին,
Թէ ե՞րբ պիտի նետուի ռումբը
Ու խորտակուի թշնամին:

Ահա ինկաւ պատուհանէն
Մի կլորիկ դումպարա,
Յոն սարսեցաւ Սուլթան Յամիտ
Եւ իր վատ Իզգէթ փաշան:

Երբ այս լուրը Յամիտ լսեց,
Քովը կանչեց Նազըմը,
Գնա՛ ըսաւ, հանդարտեցո՛ւր,
Այդ խռովեալ հայերը:

Պանք Օթոման գետեղուած է
Բաքգէն Սիւնի յարկին տակ.
Յոն գոհուեցաւ Բաքգէն Սիւնի
Դաշնակցական վեհ հսկան:

Սորա անունը սարսեցուց
Հարիւր հազար միւսլիման,
Սոցա Սուլթան Յամիտ կոչուած
Անգութ ազգին խալիֆան:

ԽԱՆՍՈՐԻ ԱՐՇԱԿՆԵՐ

Խանասորի արշաւանքը թիրախ ունէր քիւրտ Մազրիկ ցեղը, որ

հայատեաց եւ թուրք կառավարութեան հաւատարիմ ցեղ մըն էր: Յեղապետ Շարաֆ Բէկի ղեկավարութեամբ, իրենց վայրագութիւններէն բացի, մազրիկցիները արգելք կ'ըլլային յեղափոխական գործունեութեան, Վանէն Պարսկաստան անցնող զինատար խումբերուն:

1897-ի Յուլիսին, Խանասորայ Վարդանի ղեկավարութեամբ, 250 ֆետայիներ իրենց սուրիական երդումը կատարելէ ետք, արշալոյսին կը յարձակին Մազրիկ ցեղին վրայ, որ տարի մը առաջ կոտորած էր Վանէն սահանջող 800 անգէն հայ յեղափոխականներ:

Քիւրտերը շփոթած փախուստի կը դիմեն, բայց կ'իյնան արդարահատոյց ֆետայիներու գնդակներու տարափին տակ: Դրացի գիւղերէն օգնութեան կը փութան քիւրտերուն, բայց ֆետայիները

Կը շարունակեն իրենց պայքարը մինչեւ որ լաւ «դաս» մը կու տան անոնց:

Արշաւանքը կ'ունենայ մեծ ազդեցութիւն թէ՛ քիւրտերու մէջ ահ ու սարսափը ձգելով եւ թէ՛ հայերուն ոգեշնչելով պայքարի աննկուն ոգի:

Կարկուտ տեղաց Խանասորա դաշտումը,
Ֆիդայիներ դաշնակցական վրիժառու գոռում են:

Սոսկաց քիւրտը, լեղապատամ մագրիկցին,
Չէր երագում ջնջուել իսպառ քաջ ֆեդայու գնդակից:

-Յաման Աստված, ֆիդան եկաւ, ու՞ր փախչիւք,-
Ասաց, որդուն կրծքին սեղմած, լեղապատամ քրդուհին:

-Մի վախենար, հանգիստ կեցիր, բաջի ջան,
Կանանց երբեք ձեռք տալու չէ վրեժխնդիր քաջ ֆիդան:

Մի ժամուան մէջ Մագրիկ ցեղը ջնջուեցաւ,
Խանասորա կանաչ դաշտը, կարմիր գոյնով ներկուեցաւ:

Փչի շեփոր դեպ Արաուլ մենք թռչենք,
Դիրքեր բռնենք, գաթա, հալվա ձիւնի ջրով ճաշակենք:

Մերթ կռում է մերթ բարձրանում քաջ ֆիդան,
Եզակի է պատմութեան արշաւանքի տեսարան:

Չկար Կարոն տխուր պատեց ամենքին,
Երանի է նրա հոգուն, որ գոհ դարձաւ այդ կռուին:

Քեզ ենք յանձնում մեր քաջերը ով պաշտելի Արաուլ,
Կրծքիդ մէջ ամուր պահիր անմահ գոհերն հայրենու:

Հայեր յիշէք Նուիրական այդ օրը,
Յուլիս ամսու քսանհինգին կատարեցէք մեր տօնը:

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ Ա. ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ԵՒ ՀԱՅՈՒԹԻՒՆԸ

Ա. ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ, ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՐԴԻՆ ԴԻՔԸ ԵՒ 1915-Ի ԵՂԵՌՆԸ

1914-Ի ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Վիլիելմ Բ.ի Գերմանիան ահաւոր կերպով զօրացած զինուորապետ ու տնտեսապետ՝ նոր շուկաներու եւ հողային նոր գրաւումներու մեծ ծրագիրներ մշակած էր Պիզմարքի օրերէն: Գերմանիան իր կայսրութեան սահմանները պիտի երկարեր Պալթիկ ծովէն Պարսից ծոց եւ իր ազդեցութեան ենթակայ պիտի ըլլային Պալքանները: Թուրքիան եւս գերման ժողովուրդին սեփականութիւնը պիտի դառնար:

Մեծ ազգերու յարաբերութիւնները լարուած վիճակի մէջ էին, կը բաւեր փոքրիկ կայծ մը՝ աշխարհը հրդեհի տալու համար: Այդ կայծը տուաւ սերպ մը, սպաննելով Աւստրիոյ թագաժառանգ Ֆերտինանտ իշխանը՝ Սարայեւօ քաղաքին մէջ:

Աւստրիա ուզեց պատժել յանցաւորը. Ռուսիա պաշտպան կանգնեցաւ Սերպիոյ եւ ճակատները շանթի արագութեամբ կազմուեցան իրարու դէմ:

Գերմանիա, Աւստրիա, Պուլկարիա եւ Թուրքիա բռնեցին Կեդրոնական Եւրոպան, իրենց դէմ ելան արեւելքէն՝ Ռուսիա, արեւմուտքէն՝ Ֆրանսա եւ Անգլիա, իսկ արեւի ուշ՝ Իտալիա եւ Միացեալ Նահանգներ:

Պատերազմը լաւագոյն առիթը տուաւ Թուրքիոյ՝ ջնջելու միջազգային հակակշիռ կամ որեւէ միջամտութիւն իր ներքին գործերուն մէջ:

1914 Օգոստոսին սկսաւ ընդհանուր զօրակոչը, շուրջ 200.000 հայ երիտասարդութիւն բանակ կանչուեցաւ:

Իթթիհատականները քուէարկեցին չարաղետ նոր օրէնք մը, որուն համաձայն, կառավարութիւնը պիտի կարենար տեղահան ընել քաղաքներու եւ գիւղերու բնակիչները, եթէ զինուորական իշխանութիւնը անհրաժեշտ տեսներ:

Կառավարութեան թաքուն նպատակն էր քրիստոնեաները եւ մասնաւորապէս հայերը տեղափոխելով՝ ոչնչացնել կարծեցեալ յեղափոխութեան մը կարելիութիւնը:

ԲՆԱԶՆՋՈՒՄԻ ԾՐԱԳԻՐՆԵՐԸ

Երբ Հ.Յ. Դաշնակցութեան Կարինի Ընդհանուր Ժողովը մերժեց

թուրքերուն հետ գործակցիլ Կովկասի ճակատին վրայ, թուրք ղե-

կավարները վճռեցին գործադրել շատոնց կանխամտածուած ոճրային ծրագիրը՝ բնաջնջել հայութիւնը:

Թուրք կառավարութեան գլուխ կը գտնուէին իթթիհատականեր՝ Թալէաթ, Էնվեր, Ճեմալ փաշա, Պեհաետտին Շաքիր, Նազըմ, Եւայլն:

Իթթիհատական պետեր, բացի Ճեմալ փաշայէն, գումարեցին չափազանց գաղտնի նիստ մը: Ժողովին կը նախագահէր Թալէաթ:

Ժողովականները ամենէն յարմար ժամանակ նկատեցին հայկական խնդիրը արմատէն ջնջելու: Եւրոպական ո՛չ մէկ պետութիւն մնացած էր Պոլսոյ մէջ՝ հաշիւ պահանջելու կամ սպառնալիք ներկայացնելու:

Գաղտնի ժողովը ձեւակերպեց իր գրպարտութիւնները հայերը ջարդելու համար:

ա. Հայերը ընդհանուր ապստամբութեան պատրաստուած են թրքական բանակը թիկունքէն զարնելու եւ ռուսերու յառաջխաղացքը դիւրացնելու:

բ. Դարերով անիծեալ այս ցեղը պատճառ եղած է եւրոպական ազգերու Թուրքիոյ ներքին գործերուն միջամտութեան՝ թուրք ազգը նուաստացնելով օտարներու առջեւ:

գ. Միակ ցեղն է, որ արգելք կ'ըլլայ համաթուրանական ծրագիրին:

դ. Որքան այս ցեղը կ'ապրի Թուրքիոյ հողերուն վրայ՝ Թուրքիա ազատ, անկախ չէ իր երկրին մէջ:

ե. Փոքր ազգ մը պետք է զոհուի մեծ ազգի մը կենսական շահերուն համար:

զ. Կովկասի մէջ հայերը Թուրքիոյ դէմ կազմած են կամաւորական գունդեր:

է. Իսլամ ժողովուրդները պետք է ըմբռնեն, որ իրենց եղբայրները՝ Անգլիոյ, Ռուսիոյ կամ Ֆրանսայի իշխանութեան տակ կը հիւ-

ծին եւ կը կոտորուին. ասիկա առիթ է սրբազան վրեժի:

ը. Պատերազմէն ետք հայկական ինքնավարութիւն մը կրնայ կազմուիլ Թուրքիոյ արեւելեալ սահմանին վրայ եւ կրնայ ստեղծուիլ Պուլկարիոյ եւ Սերպիոյ պէս ուրիշ թշնամի մը:

թ. Եթէ պատերազմէն Թուրքիա յաղթական ելլէ՝ ոչ ոք կրնայ

իրմէ հաշիւ պահանջել, եթէ պարտուի՝ արդէն ամէն բան կորսուած կ'ըլլայ իրեն համար:

ԲՆԱՋՆՋՈՒՄԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆԸ

Իթիհաստականներու ժողովը հայերը արմատէն ջնջելու որոշումը տալէ ետք, յանձնաժողով մը կազմեց երեք անձերէ. Պեհաէտտին Շաքիր, բժիշկ Նազըմ եւ կրթական նախարար Շիւքրի պէյերէն, որոնք կազմակերպեցին ջարդերու ձեւը, ժամանակը եւ մանրամասնութիւնները: Թալէաթ եղաւ վերին հրամանատարը, աջ բազուկ ունենալով Ջանփուլատը: Բնաջնջումի ծրագիրը Պեհաէտտին Շաքիր յղացաւ. նախ՝ տեղահանութիւն, յետոյ սպանութիւն:

Տեղահանութիւնը պիտի կատարուէր ոստիկանութեան հսկողութեան տակ: Յանձնաժողովը գտաւ իրեն լաւագոյն գործակիցը այս գործին մէջ, բանտերէն դուրս հանել գողեր, ոճրագործներ եւ անոնց յանձնել այս «կարելոր» գործը:

Պատերազմը պատրուակ բռնելով՝ հայերուն արգիլեցին անցնիլ գաւառէ գաւառ, գիւղէ գիւղ: Քաղաքէ քաղաք յարաբերութիւնները խզուեցան, խիստ գրաքննութիւն հաստատուեցաւ հայերու նամակներուն եւ հեռագիրներուն վրայ: Կայսրութեան բոլոր կողմերը, ուր հայեր կը բնակէին, ամէնէն խիստ խուզարկութեան ենթարկուեցան, իբրեւ պատերազմի օգնութիւն, տուներէ գէնք փնտ-

ռելու, հարստութիւնները ցուցակարգելու եւ ծանր տուրքեր դնելու համար:

Արտաքնապէս մեղմ եւ անոյշ լեզուով ջանացին համոզել հայերը, թէ եղածը պատերազմական նախագգուշութիւն է, թէ պիտի տեղափոխուին անելի ներսի գաւառները՝ թուրք եւ քիւրտ խուժանին բռնութիւններէն եւ ռիսկալութենէն գերծ մնալու համար: Արտօնութիւն ունէին իրենց հետ հանելու թանկագին եւ փոխադրելու ինչքերը, դրամը եւ գոհարեղէնները: Շատ մը հայեր միամտօրէն հաւատացին պետական մարդոց սուտերուն. անոնց մտքէն անգամ չէր անցներ, թէ ահաւոր դաւ մը կը պատրաստուէր իրենց համար:

ՅԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

1915 Ապրիլին սկսաւ տեղահանութիւնը Կարինի եւ Տրապիզոնի կողմերէն: Հայերուն հրաման տրուած էր իրենց ինչքերը ծախել կամ պահ դնել եկեղեցիներու եւ օտարներու մօտ: Գիշերով ոստիկանական շոկատներ արթնցուցին ընտանիքները եւ խումբ-խումբ բաժնած՝ ճամբայ հանեցին. այրերը հերացուցին կիներէն եւ տղաներէն. քալելով, խարազանի տակ քշեցին այդ անգօր զոհերը: Զաղաքներէն կամ գիւղերէն դուրս ունէին ջարդարար Չեթէներ, որոնք կիրճերու կամ լեռներու կողերուն վրայ սպաննեցին այրերը: Ծովե-

զերեայ քաղաքներու մէջ մանուկները գոց արկղերու մէջ դրած՝ ծով նետեցին. ուրիշ վայրերու մէջ հազարաւորներ այրեցին եւ ողջ-ողջ թաղեցին:

Հարիւր հազարաւոր կին, տղայ, ծեր եւ դեռատի աղջիկներ, կարաւան-կարաւանի խառնելով մտրակներու տակ պետք է քալէին դէպի Միջագետքի անապատները: Ոչ միայն պատառ մը հաց չու-

նեին, այլև Աստուծոյ ամենէն առատ պարգեւը՝ ջուրը զլացած էին այդ թշուառներուն: Ճամբաներուն վրայ կ'իյնային, կոյսերը կը յափշտակուէին, կիներ եւ հարսեր բռնաբարուած ու յօշոտուած՝ գետեր կը նետէին: Տասանորդուած, հիւծած եւ ուժասպառ այդ խլեակները քալեցին ամիսներով, ճամբաներուն վրայ ձգելով հազարաւոր դիակներ: Պարպուեցան բոլոր հայ քաղաքներն ու գիւղերը, տուները կրակի տրուեցան, սոսկումը կը հետեւէր, աւերակ աւերակի վրայ կը բարդուէր եւ հին ու քաղաքակիրթ ժողովուրդ մը տնաքանդ՝ սպանդանոց կ'առաջնորդուէր:

Թուրքերու կատաղութիւնը ամենէն աւելի արեւելեան նահանգներուն վրայ թափեցաւ. հոն կար ընտիր հայութիւնը, կռուող եւ վախ ազդող. պետք էր փճացնել զայն, եւ Կարինէն մինչեւ Մարտին հայկական ոչ մէկ շունչ ձգել: Չինուորագրուածները ջոկատներու բաժնած՝ գինաթափ կատարելէ ետք հրացանազարկ ըրին:

Բարձր Յայքի, Ծոփքի եւ Տարօնի ժողովուրդէն քիչեր հասան անապատ: Յետոյ պարպեցին Կիլիկիան եւ քեցին Ռաս Իլ Այն, Ռաքքա եւ Տեր Չօր, ուր քանի մը հարիւր հազարներ ջարդուեցան:

ՀԱՅ ՄՏԱԽՈՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՏԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

1915 Ապրիլին, Վոսփորի վրայէն ալ անցաւ սեւ թաթը: Ամեն գիշեր ձերբակալութիւններ կատարեցին, մասնաւորապէս մտաւորականներու: Հայ ընտրանիէն շուրջ 600 հոգի՝ ուսուցիչ, փաստաբան, երեսփոխան, գրագետ եւ բանաստեղծ քշուեցան անծանօթ ուղղութեամբ:

Դանիել Վարուժան, Սիամանթօ, Ռուբէն Սեւակ, Գրիգոր Չոհրապ, Ռուբէն Չարդարեան, Թլկատենցի, եւ շատ ու շատ ուրիշներ բռնեցին աքսորի ճամբան: Զալեցին իրենց մարտիրոս ժողովուրդին հետ եւ Այաշի կամ Չանդըրի կողմերը այդ սքանչելի գլուխները ջախջախուեցան թուրք կամ քիւրտ բազուկներէն կացինահար:

ՀԱՅՆԵՐՈՒ ԹԻՒՆ

Օսմանեան կայսրութիւնը 1915-ին ուներ շուրջ 26 միլիոն բնակչութիւն՝ երկու միլիոն քառակուսի քլմ. տարածութեան վրայ: Ասոնցմէ միայն 9 միլիոնը թուրք ցեղին կը պատկանէր, մնացեալները

արաբ կամ քրիստոնեաներ էին: Թուրքերը կը բնակէին Փոքր Ասիոյ արեւմտեան մասը, մինչ Յայաստան եւ Միջագետք՝ հայ, քիւրտ եւ արաբ ժողովուրդները կ'ապրէին:

Պոլսոյ Յայոց Պատրիարքարանը նախապէս կատարած էր մարդահամար

մը, ըստ որուն՝ 1882-ին օսմանեան կայսրութեան մէջ կ'ապրէին 2,660,000 հայեր, որոնց 1,600,000 բուն հայկական գաւառներուն մէջ, մնացեալը՝ այլ տեղեր, մասնաւորապէս Կիլիկիա:

Համիտեան կոտորածներուն հետեւանքով հայերուն թիւը բաւական նուազեցաւ եւ 1912-ին, ըստ Պատրիարքարանի տուեալներուն, հայերուն թիւը Թուրքիոյ մէջ նուազած է 2,100,000-ի:

1915-1918-ի Յեղասպանութիւնը հայերէն իւլեց շուրջ մէկուկէս միլիոն զոհեր, շատ քիչ ողջ մնացողները կրցան ապաստանիլ Կովկաս կամ Միջագետք:

Թալեաթ եւ ոճրագործ իր գործակիցները կարծեցին, թէ հասան իրենց նպաստակին, արմատէն իւլել հայութիւնը, սակայն պատմութիւնը ցոյց տուաւ, որ Յեղասպանութիւն ապրած ժողովուրդը գիտցաւ յարութիւն առնել, իր անկախ պետութիւնը կերտել եւ արժանապատիւ ձեւով ներկայանալ մարդկութեան:

Բ. ԱՆԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՆՈՒԱՃՈՒՄԸ ԵՒ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԿԵՐՏՈՒՄԸ

600 տարուան զրկանքէ եւ անարգանքէ ետք, 28 Մայիս 1918-ին հայ ժողովուրդը ինքնահաստատումի, ինքնակերտումի եւ վերապրումի իր կամքով աշխարհին կը ներկայանայ իբրեւ ինքնուրոյն պետութիւն: Այդ պետութիւնը կը ծնի «Ընդ հուր եւ ընդ սուր»:

Արդարեւ, 27 Փետրուար 1917-ին, ցարական բռնատիրական իշխանութիւնը վերջ կը գտնէ շնորհիւ ռուսական մեծ յեղափոխութեան, որ Փեթերսպուրկի մէջ կը հաստատէ ժամանակաւոր կառավարութիւն մը: Սակայն այդ կառավարութիւնը եւս երկար չի դիմանար եւ իր կարգին կը տապալի 25 Յոկտեմբեր 1917-ին, Լենինի գլխաւորած համայնավարներու պետական հարուածով:

Փեթերսպուրկի կառավարութեան անկումէն ետք, վրացիները, ազերիներն ու հայերը կը մերժեն միանալ համայնակարական իրաւակարգին եւ Նոյեմբեր 1917-ին կը ստեղծեն Անդրկովկասեան ժամանակաւոր կառավարութիւն մը՝ «Անդրկովկասեան Կոմիսարիատ» անունով: Հետագային կը հաստատուի նաեւ Անդրկովկասեան խորհրդարան մը՝ «Սէյմ»ը:

Այս միջոցին, Կովկասի մէջ գտնուող ռուսական բանակը, որ 1916-ին, հայ կամաւորական գունդերուն հետ գրաւած էին Վանը, Էրզրումը, Տարօնը եւ Երզնկան, քայքայման մէջ էր: Լենինի «դէպի տուն» կոչը պատճառ դարձած էր, որ ռուս զինուորները լքեն իրենց միաւորները եւ վերադառնան Ռուսիա: Ուրեմն, հայկական փոքրաթիւ գունդերը դէմ յանդիման կը գտնուէին դարաւոր ոսոխին՝ թուրքին:

Դժնդակ այս պայմաններուն մէջ, Հայոց Ազգային Խորհուրդը, որ կազմուած էր Սեպտեմբեր 1917-ին եւ հայութիւնը ներկայացնող գերագոյն մարմինն էր, անմիջապէս կը կազմակերպէ հայկական բանակը եւ զօր. Թովմաս Նազարբէկեանը կը նշանակէ ընդհանուր իրամանատար:

Թուրքերը ռուսական բանակին հեռացումէն օգտուելով՝ կը ծրագրեն վերագրաւել Արեւմտահայաստանը եւ հասնիլ մինչեւ Պաքու՝ թուրանական իրենց ցեղակիցներուն միանալու նախկին ծրագիրները իրագործելու:

3 Մարտ 1918-ին ռուսերու եւ գերմանացիներու միջեւ Լեհաստանի մէջ կը ստորագրուի Պրեստ Լիթովսկիի դաշնագիրը, ըստ որուն՝ Կարսի, Արտահանի եւ Պաթումի շրջանները կը յանձնուին թուրքերուն: Ճգնաժամային այդ օրերուն, «Սէյմ»ին մաս կազմող ազերիները կը մերժեն կռուիլ իրենց ցեղակից թուրքերուն դէմ եւ օգնել հայերուն, իսկ վրացիները անտարբեր կը մնան եւ չեն ուզեր պատերազմի մէջ մտնել:

Թուրքերուն յառաջխաղացքը կը շարունակուի եւ 15 Մայիսին անոնք կը գրաւեն Ալեքսանդրապոլ (այժմու Գիւմրին): Հայկական բանակին մէկ մասը կռուելով կը նահանջէ դէպի Սարդարապատ: Իսկ Համամլուի կայարանին գրաւումը թուրքերուն դիմաց կը բանայ Երեւանի ճամբան:

Հայաստանի իրավիճակը օրէ օր կը վատթարանայ: Երեւան կը լեցուի գաղթականներով, սովը կը սպառնայ երկրին: Հայաստան կը կտրուի արտաքին աշխարհէն, իսկ ամենէն սոսկալին՝ թուրքերը վերջին հարուածով մը կը պատրաստուին գրաւել Արեւելահայաստանն ալ: Պետք էր դիմել կտրուկ միջոցներու: Ժողովուրդը եւ բանակը համախորհուրդ՝ տիքտաթէօր կը հռչակեն Արամ Մանուկեանը: Արամ իւրայատուկ կորովով մը ոտքի կը հանէ հայութեան բո-

լոր բեկորները եւ կը յաջողի կարճ ժամանակի մէջ ամբողջովին փոխել խուճապի մատնուած բանակին եւ ժողովուրդին տրամադրութիւնները: Ան կը կազմակերպէ Երեւանեան Նահանգի ներքին վարչական դրութիւնը, բանակի պարենաւորումը եւ ռազմաճակատի թիկունքը:

Սարգարապատի, Բաշ Ապարանի եւ Ղարաքիլիսէի հերոսամարտերը

21 Մայիս 1918-ին, թուրքերը կ'երեւին Սարգարապատի մօտերը, սակայն իրենց դիմաց կը գտնուին յաղթելու վճռականութեամբ տոգորուած հայերը:

Կասեցնելու համար թուրքերուն Արեւելահայաստան թափանցումը, հարկ էր որ հայերը դիմադրէին երեք ճակատներով՝ Բաշ Ապարան, Սարգարապատ եւ Ղարաքիլիսէ: Սարգարապատի եւ Բաշ Ապարանի զոյգ հերոսամարտերուն ընդհանուր հրամանատարն էր զօր. Սովսէս Սիլիկեան: Բաշ Ապարանի ճակատին պատասխանատուն էր զօր. Դրոն, իսկ Սարգարապատի ճակակը ստանձնած էր զօր. Դանիէլ Բէկ Փիրումեան:

Սարդարապատի կռիւները կը սկսին 21-22 Մայիսին: Թուրքը ամէն գնով կը փորձէ վճռական հարուած մը տալ հայերուն: 23 Մայիսին, երբ զօր. Սիլիկեան յարձակումի հրամանը կու տայ, ամբողջ օրը թնդանօթներու ձայնը չի դադրիր: Հայերը՝ այր, կին, երեխայ, ծերունի, կրօնական, գաղթական թէ զինուոր մէկ մարդու նման ոտքի կանգնած՝ կը ճակատին թշնամիին դէմ, «Ազատութիւն կամ մահ» վճռական կամքով:

Բաշ Ապարանի մէջ, 23-28 Մայիսին, հինգ հազարէ բաղկացած փորձառու ֆետայիներու եւ բանակայաններու ուժ մը, կը ճակատի երկու կողմէ յարձակող թրքական բանակին դէմ եւ կը յաղթէ:

24 Մայիսին, զօր. Նազարբեկեան հայկական զօրաբաժիններուն հրաման կու տայ անցնելու ընդհանուր յարձակումի:

25 Մայիսին կը սկսին Ղարաքիլիսէի կռիւները, զօր. Թովմաս Նազարբեկեանի հրամանատարութեամբ: Ամէնուրեք կը գոռայ թնդանօթներուն ձայնը: Հայերուն զինամթերքը կը սկսի սպառիլ, հետեւաբար կռուողները սուիններով կը կռուին թշնամիին դէմ: Սակայն, երբ Սարդարապատի եւ Բաշ Ապարանի մէջ հայկական բանակին յաղթանակին լուրը կը հասնի, թուրքերը յուսալքուած կը սկսին նահանջել:

ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Թիֆլիսի մէջ, այս միջոցին կը քայքայուի Անդրկովկասի ժամանակաւոր կառավարութիւնը: Քաջալերուելով գերմանացիներէն, Վրաստանը 26 Մայիսին կը հռչակէ իր անկախութիւնը: Յաջորդ օրը անոր կը հետեւի Ազրայէճանը՝ քաջալերուելով թուրքերէն: Մայիս 28-ին, Հայոց Ազգային Խորհուրդը կը ստիպուի յանուն Հայաստանի՝ անջատ պատուիրակութիւն մը դրկել Պաթում, զինադուլ կնքե-

լու համար թուրքերուն հետ: Սպարապետ Նազարբեկեան Սիլիկեանին եւ Դրոյին կը հրահանգէ կասեցնել զինուորական գործողութիւնները:

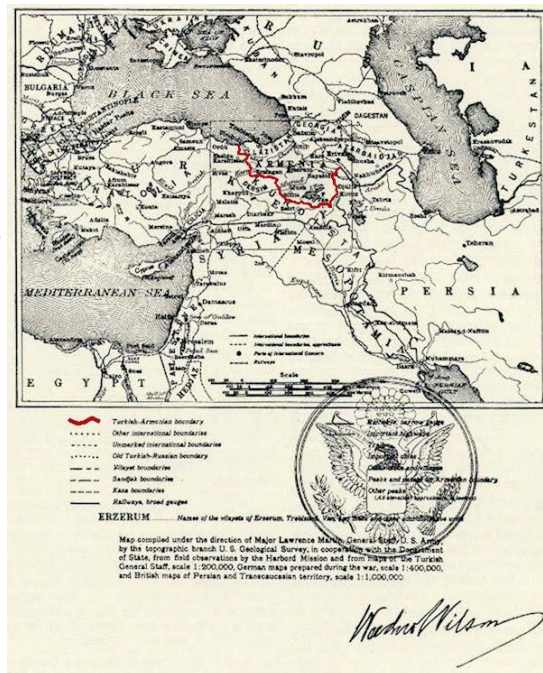
29 Մայիսին, Յ.Յ.Դ. Արեւելեան եւ Արեւմտեան Բիւրոներու, Թիֆլիսի Կեդրոնական կոմիտէի, Սեյմի եւ Ազգային Խորհուրդի ներկայացուցիչները կը գումարեն արտակարգ ժողով մը, որուն ընթացքին կ'որոշեն յայտարարել Յայաստանի անկախութիւնը: Օր մը ետք, Թիֆլիսի Հայոց Ազգային Խորհուրդը ինքզինք կը յայտարարէ միակ եւ գերագոյն իշխանութիւնը հայկական հողամասերու: Փաստօրէն Յայաստանի անկախութեան յայտարարութիւնն էր այդ:

4 Յունիսին, Պաթումի մէջ կը կնքուի հայ-թրքական զինադուլի համաձայնագիրը եւ Թուրքիա կ'ըլլայ Յայաստանի անկախութիւնը ճանչցող առաջին պետութիւնը: Յայաստան մը, որ կը սահմանափակուէր Երեւանի եւ Էջմիածինի շուրջ տարածուող շուրջ 12,000 քառակուսի քիլոմէթրով, արիւնաքամ, սպառած, լեցուած 400 հազարի հասնող արեւմտահայ գաղթականներով, համաճարակ հիւանդութիւններով, կտրուած աշխարհէն, աղքատ ու անօթի:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱՐՏԱՔԻՆ ԵՒ ՆԵՐՔԻՆ ԻՐԱԳՈՐԾՈՒՄՆԵՐ

31 Յոկտեմբեր 1918-ին պարտուած Թուրքիան դաշնակցականներուն հետ կը կնքէ Մուտրոսի զինադադարը: Յայաստանին կը վերադարձուին Կարսի, Արտահանի, Սուրմալուի շրջանները եւ Օլթիի ածխահանքները: Այսպիսով Յայաստան կը դառնայ անլի քան 54,000 քառակուսի քիլոմէթր տարածութեամբ երկիր:

1919-ի սկիզբը, Երեւանի մէջ գումարուող արեւմտահայոց երկրորդ համագումարը կը պահանջէ, որ Յայաստանի կառավարութիւնը պատժուողապէս հայկական պետութեան մաս յայտարարէ Արեւմտահայաստանը: Կառավարութիւնը տեղի կու տայ եւ 1919 Մայիս 28-ին, վարչապետ Ալեքանդր Խատիսեան եւ Յայաստանի խորհրդարանին

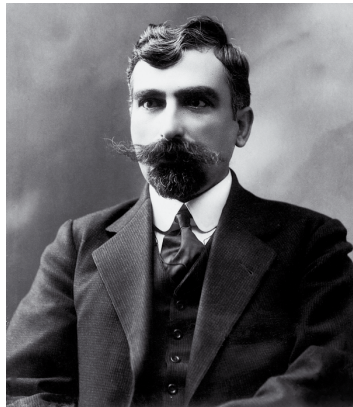
առջեւ կը կատարէ Միացեալ եւ Անկախ Հայաստանի պաշտօնական յայտարարութիւն:

Հակառակ ամէն կարգի դժուարութիւններուն, ընդարձակուած Հայաստանի մը պաշտօնական ճանաչման դիւանագիտական իրագործումը չ'ուշանար: 1920 Յունուարին դաշնակից պետութիւնները պաշտօնապէս կը ճանչնան անկախ Հայաստանը: Նոյն տարուան Օգոստոսի 10-ին, կը ստորագրուի Սեւրի դաշնագիրը, որուն ստորագրող կողմերէն էր նաեւ Հայաստան: Հայաստանի Հանրապետութեան բանակի ղեկավարներու քաջարի կեցուածքին, բայց մանաւանդ արեւմտահայ զինեալ ուժերու վրէժխնդրութեան հասկնալի զգացումին շնորհիւ (սասունցիներ, վանեցիներ, վաշկերտցիներ, եւն., որոնք իրենց հրահանգները ուղղակի կերպով կը ստանային Ռուբէն Տէր Մինասեանէն), Հայաստանի ցեղագրական դիմագիծը երկու տարուան ընթացքին հիմնական փոփոխութեան ենթարկուեցաւ: 1918-ին Նորանկախ Հայաստանը լեցուած էր գրեթէ կէս առ կէս հայ եւ թուրք բազմութեամբ: 1920-ի վերջը, երբ Հայաստանը խորհրդայնացման, հայութեան տոկոսային համեմատութիւնը դարձած էր 87 առ հարիւր:

Հայացում տեղի ունեցաւ նաեւ լեզուի եւ մանաւանդ մշակոյթի մարզին մէջ: Պետական լեզու հռչակուեցաւ հայերէնը, ինչ որ մանաւանդ սկզբնական շրջանին, բաւական լուրջ դժուարութիւններ յառաջացուց ռուս լեզուով եւ մշակոյթով սնած կովկասահայ պաշտօնէութեան եւ բանակի ղեկավարներուն մօտ:

ՎԱՐՉԱՎԱՆ, ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ԵՒ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

Հայաստանի Հանրապետութիւնը ժողովրդավար պետութիւն էր: Ան ուներ օրէնսդիր ժողով մը, որ նախ կոչուեցաւ Հայաստանի Խորհուրդ, ապա՝ Խորհրդարան: Երեսփոխանները, թիւով 80, կ'ընտրուէին ընդհանուր եւ գաղտնի քուէով: Ընտրելու իրաւունք ունէին նաեւ կիները: Երկիրը տակաւին սահմանադրութիւն չէր մշակած, բայց կը ղեկավարուէր յստակօրէն ժողովրդավարական սկզբունքներով: Խորհրդարանի Նախագահը կը կատարէր Հանրապետութեան Նախագահի դերը (Աւետիք Իսահակեան կամ Հայր Աբրահամ, փոխնախագահներ՝ Լեւոն Շանթ, Յովհաննէս Քաջազունի, եւայլն):

Խորհրդարանը կը նշանակէր վարչապետը, որ կ'ընտրէր նա-

խարարական կազմը եւ կը ներկայացնէր հորհրդարանին, առ ի վաւերացում:

Հայաստանի Հանրապետութեան շրջանին իրարու յաջորդած են չորս դահլիճներ.-

ա) 1918 Մայիսի վերջէն մինչեւ 1919 Մարտ՝ Յովհաննէս Զազալունսկիի դահլիճը: Այս շրջանը պետական-կազմակերպչական շրջանն է:

բ) 1919 Մարտէն մինչեւ 1920 Մայիս 5՝ Ալեքսանդր Խատիսեանի դահլիճը: Այս շրջանը քաղաքացիական-ստեղծագործական շրջան կարելի է կոչել:

Երկու տարուան այս ժամանակաշրջանին աւարտին, հակա-

Կ Ո Չ
ՉԱՅ ԺՈՂՈՎՈՐԻՑԻՆ
 (Շարժանքին էլ էսէ)

ՅՈՒՀԱՆՆԱՆ ԲԱԳՐԱՏՈՒՆԻ
 ՉԱԽՆԱՆՆԻՆ ԶԵՆՐԱՅԻՆՈՒԹՅԱՆ ԿԱԲԻՆԵՏԻ

ՀԱՄՈ ԸՃԱՆՃԱՆԻԱՆ
 ՉԱԽՆԱՆՆԻՆ ԶԵՆՐԱՅԻՆՈՒԹՅԱՆ ԿԱԲԻՆԵՏԻ

ԱՅԵՏԻՍՅԱՆՆԻՆ ՆԻՏԻՍՅԱՆ
 ՉԱԽՆԱՆՆԻՆ ԶԵՆՐԱՅԻՆՈՒԹՅԱՆ ԿԱԲԻՆԵՏԻ

ԿԵՂԻՍԿՈՍՅԱՆՆԻՆ ԿԵՂԻՍԿՈՍՅԱՆ
 ՉԱԽՆԱՆՆԻՆ ԶԵՆՐԱՅԻՆՈՒԹՅԱՆ ԿԱԲԻՆԵՏԻ

ռակ արտաքին թե ներքին ամեն կարգի դժուարություններուն, Հայաստանը կը ներկայանար իբրև քաղաքացիական յստակ գիտակցութիւն ունեցող պետական ամբողջութիւն: Կազմակերպուած էին պետական մեքենան, դպրոցական ցանցը, խնամատարական գործը, հիւանդանոցները, պարենաւորման գործը, դրամի շրջագայութիւնը, բանակը, դիւանագիտական յարաբերութիւնները, եւայլն: Հայաստանի կառավարութիւնը ձեռնարկած էր ներքին եւ արտաքին (արտասահմանի հայերու մօտ) նուիրահաւաքի եւ պետական փոխառութեան:

գ) 1920 Մայիս 5-էն մինչեւ 1920 Նոյեմբեր 23՝ բժիշկ Համօ Օհանջանեանի դահլիճը (Բիւրօ-կառավարութիւն), որ իշխանութեան գլուխ եկաւ պայքարելու համար համայնավարներու Մայիսեան ապստամբութեան եւ թրքական ներքին դաւադրութիւններուն դէմ:

դ) 1920 Նոյեմբեր 24-էն Դեկտեմբեր 2՝ Սիմոն Վրացեանի դահլիճը, որուն պիտի վիճակուէր Խորհրդային Ռուսիոյ ներկայացուցիչներուն հետ ստորագրել խորհրդայնացման համաձայագիրը:

Եկեղեցին անջատուած էր պետութենէն եւ կրօնը յայտարարուած՝ խղճի հարց:

1920 Օգոստոսին, կրթական նախարար Նիկոլ Աղբալեանի ջանքերով Ալեքսանդրապոլի մէջ կը հիմնուի Հայաստանի պետական առաջին համալսարանը: Միջազգային վարկի տեր բազմաթիւ հայ գիտնականներ կը խմբուին համալսարանին շուրջ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԽՈՐՀՐԴԱՅՆԱՅՈՒՄԸ ԵՒ ԱՆՍԻԶԱԿԱՆ
ՅԵՏԵՒԱՆՔՆԵՐԸ

Խորհրդային Ռուսիան ամեն կերպով կը քաջալերէր քեմալական Նոր Թուրքիան, անոր մէջ տեսնելով բնական դաշնակից մը՝ արեւմտեան պետութիւններուն դէմ: 1920 Սեպտեմբեր 22-ին, զօրավար Քեազիմ Քարապէքիի ղեկավարութեամբ, եւ առանց պատերազմի յայտարարութեան, թրքական չորս զօրաբաժիններ կը յարձակին Հայաստանի վրայ: Միւս կողմէ, Խորհրդային Ռուսիոյ օգնութիւնը ինդրելու համար Երեւանէն Մոսկուա մեկնած Լեւոն Շանթի պատուիրակութիւնը կը հանդիպի միայն պաղ ընդունելութեան եւ անվերջ ձգձգումներու, իսկ խորհրդայնացած Ազրայէճանի մէջ՝ հայ համայնավարները կը շարունակեն Հայաստանի ժողովուրդը մղել ըմբոստութեան: Սիմոն Վրացեանի բառերով՝ Հայաստան ինկած էր «թրքական սալին եւ պոլշեիկեան մուրճին միջեւ»:

Այս պայմաններուն մէջ, եւ հակառակ հայկական բանակի ընդդիմութեան, թուրքերը կը յառաջանան եւ կը գրաւեն Կարսը:

Հոկտեմբերի վերջերը, հայ համայնավարները (Ա. Միկոյեան, Ա. Նուրիճանեան, Կասեան, Մռաւեան, եւայլն), Պաքուի մէջ, Ստալինի ներկայութեան, կ'որոշեն Հայաստանը ամեն գնով դարձնել խորհրդային:

Նոյեմբեր 24-ին, Սիմոն Վրացեան կը կազմէ նոր կառավարութիւն մը եւ նոր բանակցութիւններու կը ձեռնարկէ Հայաստան ժամանած համայնավար ներկայացուցիչ Լըզրանի հետ:

2 Դեկտեմբեր 1920-ին, Սիմոն Վրացեանի կառավարութիւնը Լըզրանի հետ կը ստորագրէ Հայաստանի խորհրդայնացման դաշնագիրը:

ԱՐՅԱԽԵԱՆ ՊԱՀԱՆՉԱՏԻՐՈՒԹՅՆԸ

ՆԱԽԱԲԱՆ

Ա. Կարգի ազգային գիտելիքներու վերջին նիւթը նուիրուած է Արցախեան պահանջատիրութեան: Այստեղ, ամփոփ գիծերու մէջ տեղեկութիւններ կը փոխանցուին մեր Նորագոյն պատմութեան փայլուն էջերը կազմող Արցախեան սխրանքներուն մասին: Կը տրուի շատ համառօտ պատմութիւնը Պատմական Հայաստանի արեւելեան այս ծայրամասին: Վերլուծութեան կ'ենթարկուին այն բարդ իրադրութիւնները, որոնք կարելոր ազդակները հանդիսացան եւ կը շարունակեն հանդիսանալ Արցախեան շարժումին սկզբնական օրերէն մինչեւ պետականութեան հաստատումը եւ տակաւին անկէ անդին: Արցախի հարցը դեռ լուծուած չէ. միջազգային ճանաչում չէ գտած հռչակուած անկախութիւնը: Մեր պատմութեան Նորագոյն պայքարին նուիրուած այս նիւթը կը վերջանայ դարաբաղեան հարցի լուծման ճամբաներու որոնումով եւ հնարաւորութիւններու քննարկումով: Ընդլայնումի եւ յաւելեալ վերլուծումի կը կարօտի մանաւանդ այս բաժինը, որ կը ձգուի ապագային: Հայ Դատի պայքարի անցած ճամբաներուն արդէն ծանօթ Հ.Մ.Ը.Մ.ի սկաուտին կը մնայ այդ պարտականութիւնը կատարել:

ԱՐՅԱԿ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԲԱԺԱՆ ՄԵԿ ՄԱՍԸ

Ղարաբաղի անունը, որով կը ճանչցուի Հայկական Արցախը, օտար անուն մըն է: 10-րդ դարէն սկսեալ Արցախը յիշուած է Խաչէն

անունով, իսկ 15-րդ դարեն ետք կոչուած է Ղարաբաղ, որ թրքերէնով սեւ այգի կը նշանակէ: 1988-ի շարժումներուն, 500 տարի ետք, անգամ մը եւս արցախցին իր երկրամասը պատմական անունով կոչեց:

Արցախը հին հայկական նահանգ.- Այսօրուան Լեռնային Ղարաբաղը եւ զայն շրջապատող դաշտային մասերը Պատմական Հայաստանի անբաժանելի հողերը եղած են: Այս շրջանը տարածուած է Կուր եւ Արաքս գետերուն միջեւ՝ մինչեւ այսօրուան Հայաստանի սահմանները: Ան մաս կը կազմէր Մեծ Հայքի թագաւորութեան եւ բաժնուած էր երեք նահանգներու՝ Ուտիք, Արցախ եւ Փայտակարան: 5-րդ դարէն ետք, Պարսկաստանի տիրապետութեան տակ Փայտականը կորսնցուց

իր հայկական դիմագիծը, իսկ Արցախը եւ Ուտիքը առնուեցան զանազան ցեղախումբերէ բնակուած «Աղուանից Մարգպանութեան» մէջ: Բագրատունեաց թագաւորութեան օրերուն անգամ մըն ալ ազատագրուեցաւ Արցախը եւ միացուեցաւ Հայաստանին: 11-րդ դարուն շրջանը սելճուքներու յարձակումներուն ենթարկուեցաւ: Հայերը աստիճանաբար քաշուեցան դէպի Լեռնային մասերը, ուր աւելի դիրութեամբ կարելի է պաշտպանուիլ: Անանցանելի Լեռներու եւ անառիկ բերդերու մէջ ամրացած, իրենց արիութեամբ հայերը կրցան պահել կիսանկախ իրավիճակ, իսկ դաշտային մասերու հայ բնակչութիւնը նօսրացաւ եւ խառնուեցաւ հոն եկած ու հաստատուած սելճուք, մոսկոլ եւ թաթար վաչկատուն ցեղերուն:

17-րդ դարու վերջերուն, երբեմնի Արցախի եւ Խաչէնի տարածքին վրայ, Գանձակ քաղաքէն (Կիրովապատ, այժմ Գեանջա) մինչեւ Արաքս գետ, գոյացան հայկական հինգ մելիքութիւններ՝ Կիւլիստան, Ջրաբերդ, Խաչէն, Վարանդա եւ Դիզակ, որոնց միացումը կոչուեցաւ «Խամսայի (հինգ) Մելիքութիւններ»: Հետագային պարսկական տիրապետութեան տակ առնուեցաւ այս ամբողջ շրջանը:

Յարական տիրապետութիւն.- Պարսիկ խաներու բռնակալու-

թեան տակ տառապած հայկական մելիքութիւնները 1805-ին կամաւոր կերպով ընդունեցին ցարական Ռուսիոյ տիրապետութիւնը: 1813-ի ռուս-պարսկական Կիւլիստանի պայմանագիրով, այս շրջանը առնուեցաւ ցարական կայսրութեան մէջ: Հայ բնակչութիւնը այս նոր դասաւորումով աւելի խաղաղ ապրեցաւ, բայց ցարական վարչական բաժանումները խաթարեցին հայկական միասնութիւնն ու ազգային դիմագիծը: Տարական տիրապետութեան յարատեւումը կը պահանջէր, որ որեւէ գաւառի կամ նահանգի մէջ որեւէ ազգութիւն բացարձակ մեծամասնութիւն չկազմէ: Այս նպատակով էր, որ 1868-ին ստեղծուեցաւ Ելիզավետպոլ նահանգը, որ կ'ընդգրկէր Գանձակը, Չանգեզուրը եւ Ղարաբաղի մեծ մասը՝ շրջապատուած մեծ թիւով թաթար բնակչութեամբ: Ելիզավետպոլի մէջ հայերը այլեւս մեծամասնութիւն չէին կազմեր:

Հայաստանի անկախութեան տարիներուն. 1918-1920 թուականներուն, Հայաստանի անկախ հանրապետութեան կառավարութիւնները ո՛չ զէնքի ուժով եւ ո՛չ ալ դիւանագիտութեան ճամբով կրցան իրականացնել Ղարաբաղի միացումը Հայաստանին: Անգլիացիներու քաղաքականութիւնը կովկասեան այդ շրջանին մէջ Ղարաբաղի հարցին լուծման մեծագոյն արգելքը եղած էր: Ու երբ անգլիացիները Կովկասէն քաշուեցան եւ կը թուէր, թէ Ազրայէճան տեղի պիտի տար, այս անգամ Կարմիր բանակը կը հասներ նոր խորհրդայնացած Ազրայէճանի օգնութեան, եւ լայնածաւալ յարձակում կը կազմակերպուէր Ղարաբաղի վրայ (Ապրիլ, 1920): Այնուհետեւ խորհրդային տիրապետութիւնը տարածուեցաւ ամբողջ Կովկասի վրայ, իսկ խորհրդային տնօրինումով Ղարաբաղը բանտուած մնաց Ազրայէճանի, եւ Նախիջեւանը իլուեցաւ Հայաստանէն:

Ճնշում եւ խտրականութիւն. Խորհրդային Ազրայէճանը Ղարաբաղի եւ Նախիջեւանի մէջ կը գործադրէր խտրականութեան, ճնշումի եւ հալածանքներու քաղաքականութիւն: Արգիլուած էր ազգային, կրօնական եւ մշակութային որեւէ արտայայտութիւն: Գոյութիւն ունէին տնտեսական եւ ընկերային խիստ ճնշումներ: Կը քաջալերուէր հայերուն արտագաղթը այդ շրջաններէն: Ամենէն խիստ պատիժին կ'արժանանայ գանգատի կամ բողոքի որեւէ արտայայտութիւն:

Ղարաբաղեան շարժումի սկիզբը. 1984 թուականէն սկսեալ Հայաստանի մէջ գոյութիւն ունէր «Չանգակատուն» կազմակերպութիւնը, որ կը հետապնդէր Ղարաբաղի հայկական յուշարձաններուն պահպանումը: Այս աշխատանքին դէմ կը պայքարէին ազրայէճանցի մտաւորականներն ու պատմաբանները, որոնք յատուկ ճիգ կը թափէին Ղարաբաղը ազրայէճանական մշակոյթին օրրանը ներկայացնելու:

1987-ին հրատարակուեցան Իգոր Մուրատեանի եւ Մանուէլ Սարգսեանի աշխատասիրութիւնները Ղարաբաղի մասին, եւ թէ ինչպէս Ազրայէճանի իշխանութիւնները կը փորձէին Արցախը եւս Նախիջեւեանի ճակատագրին ենթարկել: 1987-ին արդէն Իգոր Մուրատեանի ջանքերով թափ ստացաւ ստորագրութիւններու հաւաքումը: Անոր ղեկավարութեամբ ստեղծուած «Միացում» կազմակերպութիւնը գլխաւոր մղիչ ուժը դարձաւ 1988-ին Ղարաբաղի եւ Յայաստանի մէջ պայթած շարժումին:

**ԱՐԴՊԵՅՃԱՆԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԶԱՐԴՈՎ ԵՒ
ՏԵՂԱՅԱՆՈՒԹԵԱՄԲ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՊԱՐՊԵ ՀԱՅԵՐԷ**

1915-ին Օսմանեան կայսրութեան հայախալած քաղաքականութիւնը որդեգրուեցաւ նաեւ Ազրայէճանի իշխանութիւններուն կողմէ: Նոյն միջոցներով, հալածանքով, կոտորածով ու տեղահանութեամբ անոնք փորձեցին Ազրայէճանի հայերուն հետքը ոչնչացնել: Այդ օրերուն Լեռնային Ղարաբաղը ունէր 188,000 բնակչութիւն, որուն 80 տոկոսը հայ էր, իսկ ամբողջ Ազրայէճանի մէջ կ'ապրէին 500,000 հայեր:

Սումկայիթի ջարդերը. Իբրեւ հակադարձութիւն Լեռնային Ղարաբաղի ինքնավար Մարզի (ԼՂԻՄ) Մարզխորհուրդի որոշումին եւ Յայաստանի ու Արցախի մէջ ծայր տուած հաւաքներուն ու ցոյցերուն, Ազրայէճանի իշխանութիւնը բռնութեան դիմեց: 1988-ի Փետրուար 27-29-ին Պաքուէն շուրջ 15 մղոն (25 քիլոմէթր) հեռաւորութեան վրայ գտնուող Սումկայիթի մէջ տեղացի ազերի թուրքերը հայերուն վրայ յարձակեցան (Սումկայիթը 200,000 բնակչութեամբ քաղաք մըն է, որուն 18,000-ը հայեր էին): Յստակ էր, որ նախապէս ծրագրուած էր ամէն ինչ, յարձակողները արդէն գիտէին հայերուն բնակութեան վայրերը. պատրաստուած ու յարձակողներուն մէջ բաժնուած էին զէնքերը՝ սուր ծայրով երկաթէ ձողեր. կտրուած էին հայերուն բնակարաններուն հեռաձայնները: Կոտորածը սկսաւ Փետրուար 27-ին առաւօտուն եւ տեւեց 3 օր՝ առանց իշխանութիւններուն միջամտութեան: Փետրուար 29-ի գիշերը, նոր միայն քաղաք մտաւ խորհրդային զօրքը եւ հանդարտեցուց իրավիճակը: Դիտումնաւոր այս ուշացումը առիթ տուաւ Ազրայէճանի կառավարութեան պատժելու հայերը՝ Սումկայիթի մէջ, ուր կազմակերպուած ինքնապաշտպանութիւն անկարելի էր:

Պաշտօնական հաղորդագրութիւնները 32 սպանուած եւ 200 վիրաւոր նշեցին: Ասիկա իրողութեան խեղաթիւրում է ի հարկէ: Սումկայիթէն փախած եւ Յայաստան ապաստանած 3000 գաղթականներու վկայութեամբ, սպանուածներուն թիւը առնուազն 500 եւ վիրաւորներունը 1500 էր:

Համատարած ջարդ եւ բռնարարք. Ազերիական յարձակումները Ղարաբաղի սահմանամերձ շրջաններուն վրայ կը շարունակուէին: Նպատակն էր ղարաբաղցիները ահաբեկել եւ իրենց որոշումէն ետ դարձնել: 1988-ի Նոյեմբերին, Պաքուի, Կիրովապատի (Գանձակ) եւ Նախիջեանի մէջ ազերիները յարձակեցան հայ բնակչութեան վրայ: Ասիկա բողոք մըն էր Սումկայիթի յանցագործներէն մէկուն դէմ արձակուած մահապճիռին համար: Այսպէս, Նոյեմբեր 21-ին Կիրովապատի մէջ ջարդուեցան շուրջ 50,000 հայեր: Վայրագութիւնները, ջարդն ու հալածանքը շարունակուեցան յաջորդող ամիսներուն: 500,000 ազերիներ Պաքուի մէջ հայերուն դէմ ցոյց ելան: «Մահ հայերուն» եւ «Հայեր, դուրս Ազրպէյճանէն» լոզունգները ցոյցերուն առանցքը կը կազմէին: Յոյցերուն յաջորդեց յարձակում հայերու հայերու վրայ: Հայերը կը սպաննուէին կամ դուրս կը վնասուէին իրենց տուններէն եւ այդ տուններուն մէջ ազերիներ կը տեղաւորուէին: Այս վայրագութիւններուն գագաթնակէտն էր Պաքուի զանգուածային ջարդը 1990-ի Յունուարին, որ տեւեց ամբողջ շաբաթ մը: Շաբաթ մը վերջ միայն խորհրդային բանակը Պաքու մտաւ եւ հալածանքները դադրեցան:

Կիրովապատէն, Պաքուէն, Շամխորէն, Խանլարէն, Դաշքեստանէն եւ հայաշատ այլ վայրերէն բռնի դուրս շարտուած հայ բնակչութիւնը, ունեցուածքը կողոպտուած, բազմաթիւ զոհեր տուած, տնտեսական, հոգեկան եւ ֆիզիքական ամէնէն ծանր պայմաններուն մէջ դէպի Հայաստան գաղթեց: Ազրպէյճանի կառավարութիւնը հետեւողական կերպով հանրապետութեան հայաթափումը հետապնդեց:

Ինքնապաշտպանութեան ճիգ. Ազրպէյճանի մէջ կազմուած «Ազգային ճակատ»ը իր ուժի եւ հեղինակութեան գագաթնակէտին հասած էր: Այս կազմակերպութիւն, որ քանի մը կուսակցութիւններու միացումն էր, ի սկզբանէ Թուրքիոյ հովանաւորութիւնը կը վայելէր: Ան ոչինչ զիջելու պատրաստ էր հայերուն եւ մեծ եռանդով ազերի ժողովուրդին հակահայ զգացումները կը հրահրէր: 1990-ի Յունուար եւ Փետրուար ամիսներուն լայն արտայայտութիւն ստացան այս զգացումները: Յարձակումներ տեղի ունեցան Ազրպէյճանի սահմանին վրայ գտնուող Հայաստանի կարգ մը շրջաններուն վրայ՝ Մեղրի, Չանգեզուր, Նոյեմբերեան, Իջեւան եւ Արարատի Երասխաւան շրջան: 1990-ի Յունուար 13-ին յարձակումի ենթարկուեցան Նաեւ Լեռնային Ղարաբաղի հիւսիսը գտնուող Շահումեանն ու Գետաշէնը: Այս յարձակումներուն մեծ մասամբ դէմ կը դնէին Զ.Յ. Դաշնակցութեան Հայաստանի քաղաքական զանազան խմբակցութիւններու կազմակերպած զինեալ ջոկատները: Հայաստանը տակաւին ազգային բանակ չունէր, իսկ խորհրդային բանակը, Նոյնիսկ

սահմանապահները, չէին մասնակցեր ընդհարումներուն:

Շարունակուող հայաթափում, Հայաթափման ծրագիրը կը գործադրուէր Շահումեանի արեւմուտքը գտնուող հայաբնակ Գետաշէնի եւ Մարտունաշէնի մէջ: 1990-ի Ապրիլի կէսերէն սկսած, այս շրջանները շարունակական յարձակումի ենթարկուեցան: Խորհրդային զօրքը եւ Ազրայէճանի յատուկ զինեալ խումբերը յստակ համագործակցութեամբ հայկական գիւղերը կ'այրէին, սպանութիւններ կ'ընէին եւ բնակչութիւնը կը ստիպէին ձգել ու հեռանալ: Մարտունաշէնի ինքնապաշտպանութեան ջոկատները բազմաթիւ զոհեր տալով տեղի տուած էին, իսկ Գետաշէնի մէջ, Յ.Յ.Դ.ի ջոկատը, դպրոցի հայոց պատմութեան ուսուցիչ՝ Թաթուլ Կրպեանի ղեկավարութեամբ, առանց Հայաստանէն օգնութիւն ստանալու կը դիմադրէր:

Ապրիլ 30-ին, Թաթուլի եւ իր ընկերներուն նահատակութեան լուրը կը հասներ: Կորսուող մեծ էր: Դաշնակցութիւնը կոչ ուղղեց բոլորին, զօրաշարժի ենթարկել իր կառոյցները՝ պաշտպանելու Գետաշէն-Շահումեանի հայութիւնը: Հայկական այս շրջանը պէտք էր պարպուէր հայութենէ:

***ՂԱՐԱԲԱՂԸ ԻՐ ԱՆԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՀՈՉԱԿԷ ԵՒ
ԿԱՉՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ ԻՆՔՆԱՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԿԸ ԴԻՍԷ***

1991-ի Սեպտեմբերին, Ղարաբաղի եւ Շահումեանի խորհրդային մարմինները որոշեցին դուրս գալ Ազրայէճանի կողմէ: Ազրայէճանի Գերագոյն Խորհուրդը հակասահմանադրական քայլով մը լուծեց ԼՂԻՄը: Ղարաբաղի Մարզխորհուրդը, Խ. Միութեան սահմանադրական օրէնքներէն օգտուելով, 1991-ի Դեկտեմբեր 10-ին հանրաքուղ կազմակերպեց: Պատերազմի կրակներուն տակ Ղարաբաղի բնակչութիւնը հանրաքուղին մասնակցելով ջախջախիչ մեծամասնութեամբ քուէարկեց Ղարաբաղը անկախ հռչակել: Ղարաբաղցին կ'ընդունէր դժուարին մարտահրաւերը: Պատերազմին, տեղահանութիւններուն եւ կոտորածներուն ձգած արիւնին ու աւերին մէջ ան պիտի կառուցէր անկախ պետութիւն՝ իր բանակով, վարչամեքենայով, ներքին կառոյցներով եւ արտաքին քաղաքական վարքագիծով:

Պետականութեան հաստատում. Հանրաքուէէն ետք տեղի ունեցան խորհրդարանական ընտրութիւնները եւ խորհրդարանի բացումը կատարուեցաւ 1992-ի Յունուար 6-ին: Խորհրդարանը հաստատեց Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետութեան (ԼՂՀ) անկախութեան հռչակումը եւ միջազգային ճանաչումի կոչ ըրաւ:

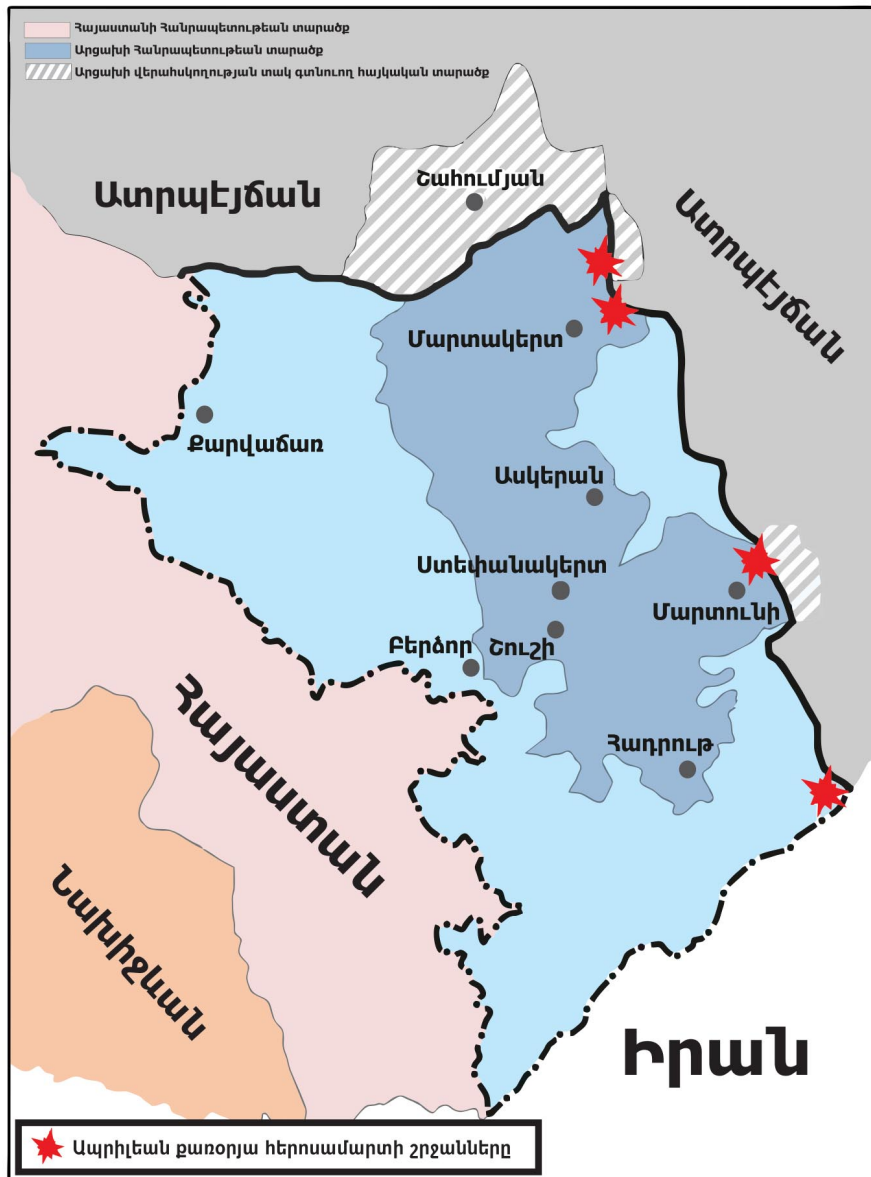
Հայաստանի իշխանութիւնը մերժեց պաշտօնապէս ճանչնալ Ղարաբաղի անկախութիւնը: Եւ երբ Հայաստանի մէջ գործող կու-

սակցութիւններէն ոմանք միացեալ ճակատ կազմած իշխանութե-
 նէն պահանջեցին Ղարաբաղի հարցը ճանչնալ իբրեւ ազգային
 պայքմար, օրուան նախագահ Լեւոն Տէր Պետրոսեան քննադատեց
 եւ պետականութեան դէմ գործող տարրեր անուանեց զանոնք:

Հակայարձակում ազերիներու դէմ. Ազրպէյճանի բանակին շա-

- Հայաստանի Հանրապետութեան տարածք
- Արցախի Հանրապետութեան տարածք
- Արցախի վերահսկողության տակ գտնուող հայկական տարածք

րունակական յարձակումներուն տակ կարելոր շրջաններ կորսնցուցած էր Արցախը: Անդադար ոմբակոծումներու տակ կը գտնուէր Ստեփանակերտը: Աւելի եւս սեղմուած էր Ղարաբաղի շրջափակումը եւ ժողովուրդը գրկուած էր ելեկտրականութենէ, ջուրէ, դեղորայքէ եւ սննդամթերքէ: 1992-ի Մայիսին աւելի շեշտուեցան ագերիական յարձակումները: Մայիս 7-ին ԼՂՀի խորհրդարանը որո-

շեց հակայարձակումի դիմել եւ չեզոքացնել Շուշիի եւ Ադղամի ազերիական զօրակայանները, ուրկէ կը ռմբակոծուէին ԼՂՀի քաղաքները:

1992-ի Մայիս 9-ին ԼՂՀի բանակը ազատագրեց Շուշին եւ շարժեցաւ դէպի Լաչին, որուն գրաւումով ազատագրուեցաւ նաեւ Ղարաբաղի Հայաստանէն բաժնող հողաշերտը: Այսպիսով, վաղեմի հայկական Շուշին պարպուեցաւ ազերիներէ եւ նորէն հայկական դիմագիծ ստացաւ: Իսկ Լաչինի միջանցքին գրաւումով Ղարաբաղը ֆիզիքապէս միացաւ Հայաստանին:

ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԸ ՌԱԶՄԱԿԱՆ ՅԱԶՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ Կ'ԱՐՁԱՆԱԳՐԷ

Հողային գրաւումներ. Արցախի մէջ պետականօրէն կազմակերպուած բանակը կրցաւ ռազմական կարելոր յաջողութիւններ արձանագրել: Ազրպէյճանի բազմամարդ եւ լաւագոյն զէնքերով զինուած բանակին դէմ, ան կը կռուէր իր հողին կառչած մնալու կամքով եւ իր հայրենիքը պաշտպանելու վճռականութեամբ: Անոր հոգեկան բարձր մղումն էր, որ կը յաղթէր ազերիներուն, որոնք հազարաւորներով կու գային, որովհետեւ իշխանութիւնը կը պարտադրէր, եւ եթէ կը նահանջէին՝ պատիժ ու մահ կը սպասէր իրենց: Միակ մղիչ ուժը խոստացուած կողոպուտն էր եւ ազատութիւն՝ ամէն տեսակի վայրագութիւն ընելու գրաւուած հայկական բնակավայրերուն մէջ:

Հայկական յառաջխաղացքը Արցախի բանակին համար ապահովեց հսկայ քանակութեամբ զէնք ու զինամթերք, որ գրաւեալ ազերի դիրքերէն կ'իւրացուէր: Ասիկա առիթ կու տար Արցախի կառավարութեան՝

ինքնուրոյն ռազմական գործողութիւններու դիմելու: Այսպէս, կարելի դարձաւ ազատագրել ղարաբաղեան հողեր՝ Ասկերանի եւ Մարտակերտի շրջաններուն մէջ: 1993-ի Մայիսին բանակը գրաւեց նաեւ Զելբաշարը, որով Ղարաբաղի Հայաստանին միացնող Լաչինի միջանցքը ընդլայնեցաւ: Ահա այս անյաջողութիւններէն զայրացած էր, որ Թուրքիա Հայաստանի սահմանին վրայ զօրք կեդրոնացուց եւ սկսաւ սպառնալ Հայաստանին: Ան նոյնիսկ արգիլեց իր օդային սահմաններէն անցնող եւ Հայաստան գացող բոլոր օդա-

նաւերուն թռիչքը:

Չինադադար. Արցախի իշխանութիւններուն առաջին յաջողութիւններէն էր ԼՂՀի եւ Ազրպէյճանի միջեւ զինադադարի հաստատումը: Անկէ ետք դժուարին հարց էր զինադադարը շարունակելը եւ տիրող խաղաղութիւնը պահպանելը: Այդ գծով Եւրոպայի Անվտանգութեան եւ Համագործակցութեան Խորհուրդի (ԵԱՀԿ) Մինսկի խումբը, որ ստանձնած էր Ղարաբաղի հարցին լուծում մը գտնելու պարտականութիւնը, կ'առաջարկէր խաղաղարար ուժեր տեղադրել շրջանին մէջ: Առաջարկին դէմ էին Ղարաբաղի ներկայացուցիչները՝ վախնալով, որ խաղաղարար ուժերուն կրնայ մասնակցիլ Թուրքիան եւս, որ Ազրպէյճանը պիտի պաշտպանէ:

ԻՆՉ ԾԱՆԱՊԱՐՏՆԵՐՈՎ ԿՐՆԱՆՔ ՀԱՍՆԻԼ ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՀԱՐՑԻՆ ԼՈՒԾՈՒՄԻՆ

1997-ի Սեպտեմբերին ԼՂՀի մէջ տեղի ունեցած ընտրութիւններուն Արկաղի Ղուկասեան ընտրուեցաւ նախագահ, իսկ արտաքին գործոց նախարարի պաշտօնը ստանձնեց փոխնախարար՝ Նայիրա Մելքումեան: Ղուկասեան 2002-ին վերընտրուեցաւ: ԼՂՀի այս նոր վարչակազմը պահպանեց իր ամուր դիրքը Ղարաբաղի հարցին լուծման բանակցութիւններու ընթացքին եւ միանգամայն մերժեց ԵԱՀԿի առաջարկած հանգրուանային (փուլային) լուծումը: Ըստ հանգրուանային լուծման առաջարկին, Արցախը պիտի մնայ Ազրպէյճանի կազմին մէջ, հայկական ուժերը դուրս պիտի գան շրջանէն եւ ապա պիտի խօսուի Արցախին լայն ինքնավարութիւն տալու պայմաններուն մասին: Արցախի ղեկավարութիւնը կը պահանջէ փաթեթային լուծում, ըստ որուն՝ Արցախի իրավիճակը կը դասաւորուի եւ անոր հետ միասին կ'որոշուին այլ պայմաններ եւ զիջումներ:

1998-ի Փետրուարէն անդին Հայաստանի եւ Արցախի իշխանութիւնները միատեսակ դիրք բռնած են Արցախեան հարցի լուծման նկամամբ, իսկ բանակցութիւնները դեռ կը ձգձգուին:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆՈՐԱՆԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ

Արցախեան պահանջատիրութեամբ եւ Խ. Միութեան քայքայումով ծնած հայկական նորանկախ հանրապետութիւնը լուսաւոր նոր էջ մը բացաւ հայոց պատմութեան մէջ: Համայնավարութեան լուծը թօթափելով հայ ժողովուրդը տերը դարձաւ իր ճակատագիրին:

Փետրուար 1988-ին ծայր տուին Արցախի՝ Մայր Հայաստանի միացումը պահանջող Երեւանեան ցոյցերը: Փետրուար 24-ին, Օփերայի բեմահարթակէն յայտարարուեցաւ Շարժումը առաջնորդող

«Ղարաբաղ» կոմիտեին կազմութիւնը: Կոմիտեն դարձաւ ժողովուրդին անպաշտօն ղեկավարութիւնը: Արժեզրկուած Համայնավար կուսակցութիւնը ժողովուրդէն մերժուած՝ չյաջողեցաւ ինքզինք պարտադրել Շարժումին:

1988-ի երկրորդ կիսուն, ամենօրեայ հաւաքներու կողքին, ամբողջ Հայաստանի մէջ սկսան գործադուլներ: Տնտեսական կեանքը կանգ առաւ: Հարիւր հազարաւոր ցուցարարներ պահանջեցին վճռական քայլերու դիմել եւ սանձել ազերիներու վայրագութիւնները հայաշատ գիւղերու եւ քաղաքներու մէջ:

Յունիսին, «Ղարաբաղ» կոմիտեն ժողովուրդին ձայնը աւելի ազդու դարձնելու նպատակով որոշեց մասնակցիլ Հայաստանի Գերագոյն Խորհուրդի մասնակի ընտրութիւններուն: Շուտով կոմիտեի անդամներէն ոմանք ընտրուեցան Հայաստանի մեծամասնութեամբ համայնավար Գերագոյն Խորհուրդի պատգամաւորներ եւ իրենց ամպիոնը օգտագործեցին ժողովրդային շարժումին պահանջները արտայայտելու: Տոյցերու եւ հաւաքներու ընթացքին կրկնուող կարգախօսները լսուեցան նաեւ Գերագոյն Խորհուրդէն ներս, որ Շարժումին վրայ իր հակակշիռը պահելու ապարդիւն ջանքերէն ետք, ի վերջոյ ստիպուեցաւ տեղի տալ ազգային արդար պահանջ-

ներու դիմաց եւ 22 Նոյեմբեր 1988-ին որդեգրեց «Օսմանեան Թուրքիայում հայերի 1915 թ. Ցեղասպանութեան դատապարտման մասին» օրէնք:

Դեկտեմբեր 1988-ին, «Ղարաբաղ» կոմիտեի ձերբակալութենէն

ետք, Շարժումը դարձավ ընդհատակային:

1989-ին ցոյցերն ու հաւաքները սկսան նոր թափով, այս անգամ պահանջելով նաեւ «Ղարաբաղ» կոմիտէի անդամներուն ազատ արձակումը: Համաժողովրդային բողոքի ելոյթներու սաստկացումին հետ, Մայիս 1989-ին ձերբակալուածները ազատ արձակուեցան: Պահանջատիրութիւնը ստացաւ նոր թափ: 26 Մայիսին, Հայաստանի Գերագոյն Խորհուրդի նախագահութիւնը հրապարակեց օրէնք մը, որ 28 Մայիս 1918-ը կը ճանչնայ իբրեւ հայկական պետականութեան վերականգնման թուական, իսկ Եռագոյն դրօշը՝ իբրեւ այդ պետականութիւնը խորհրդանշող ազգային դրօշ:

Աւելի ուշ, Հայաստանի Գերագոյն Խորհուրդը 2 Յուլիս 1919-ին քննեց Հայաստանի Հանրապետութեան քայլերգի հարցը եւ որոշեց աննշան փոփոխութիւններով ընդունիլ 1918-1920 Հայաստանի Ա. Հանրապետութեն քայլերգը («Մեր Հայրենիք»ի «թռուռ, անտեր» բառերը փոխելով «ազատ, անկախ»ի): Յաջորդ քայլը եղաւ սեփական գինանշանի եւ դրամանիշի որդեգրումը: 25 Մարտ 1992-ին Գերագոյն Խորհուրդը որդեգրեց Ա. Հանրապետութեան գինանշանը: Նոյն նիստին որոշուեցաւ նաեւ դրամը եւ լուման իբրեւ ազգային դրամանիշներ ընդունելու օրէնքը:

Հայրենի ժողովուրդին մէջ հետզհետէ աւելի խոր կերպով արմատաւորուեցաւ անկախ պետականութիւն ունենալու ձգտումը: 1990-ին հայութիւնը ընդհանուր առմամբ արդէն պատրաստ էր եւ կը ձգտէր ժողովրդավարական անկախ պետութեան:

Մայիս 1990-ին Հայաստանի մէջ տեղի ունեցան Գերագոյն Խորհուրդի ազատ ընտրութիւնները: ՀՀԾ մասնակցեցաւ ընտրութիւններուն եւ հակառակ անոր որ չյաջողեցաւ շահիլ աթոռներու մեծամասնութիւնը, սակայն շարժումին ղեկավար դարձաւ Գերագոյն Խորհուրդի նախագահ (14 Օգոստոս 1990): Անոր ընտրութեամբ փաստօրէն աւարտեցաւ Համայնավար կուսակցութեան մենատիրութեան շրջանը: Պահը պատմական էր:

23 Օգոստոսին, Հայաստանի Գերագոյն Խորհուրդը ընդունեց Հայաստանի անկախութեան Հռչակագիրը, որով վերջ գտաւ Հայկական Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետութիւնը (ՀԽՍՀ) եւ Հայաստանը հռչակուեցաւ գերիշխան հանրապետութիւն, առանց Խ. Միութենէն անջատուելու:

Մինչ այդ, հայրենիքի մէջ վերահաստատուեցան հայկական անանդական կուսակցութիւնները, յատկապէս՝ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնն ու ՌԱԿը: Ծայր տուաւ մամլոյ եւ խօսքի ազատութիւն: Երկրին մէջ սկսան լոյս տեսնել հարիւրաւոր թերթեր, որոնք հասարակական կարծիք ձեւաւորեցին ժողովուրդը յուզող կարեւոր հարցերու շուրջ: Յառաջացան ընդդիմադիր կուսակցութիւններու միաց-

եալ դաշինքներ, որոնք նպատակադրեցին ժողովուրդին քաղաքական կենսունակության խթանումը եւ ընտրութիւններու օրինաւոր միջոցներու իշխանութիւններու փոփոխութիւնը:

Վրայ հասաւ 21 Սեպտեմբեր 1991-ի անկախութեան հանրաքուէն: Հայրենի հայութիւնը խիտ շարքերով ներկայացաւ քուէարկութեան կէտրոններ եւ 99,31 տոկոսով «Այո՛» պատասխանեց «Համաձայն էք, որ Հայաստանի Հանրապետութիւնը ըլլայ անկախ ժողովրդավաճական պետութիւն, խորհրդային Միութեան կազմէն դուրս» հարցումին:

23 Սեպտեմբեր 1991-ին գումարուեցաւ Հայաստանի Գերագոյն խորհուրդի պատմական նիստը, որուն ընթացքին ընթերցուեցաւ Գերագոյն խորհուրդի նախագիծը՝ Հայաստանի Հանրապետութեան անկախութեան մասին: Որոշումը ընդունուեցաւ Գերագոյն խորհուրդին կողմէ: Զուեարկութենէն ետք հնչեց հանրապետութեան քայլերդ «Մեր Հայրենիք»ը:

Սեպտեմբեր 21-ի ժողովրդային հանրաքուէով եւ Սեպտեմբեր 23-ի Գերագոյն խորհուրդի կողմէ Հայաստանի Հանրապետութիւնը անկախ պետութիւն հռչակումով վարագոյնը վերջնականապէս

իջաւ խորհրդային Հայաստանի վրայ, եւ ծնունդ առաւ հայկական տրանկախ հանրապետութիւնը:

Հայաստանի անկախութիւնը շուտով ճանչցան աշխարհտ բոլոր երկիրները՝ անոր հետ հաստատելով դիւանագիտական յարաբերութիւններ:

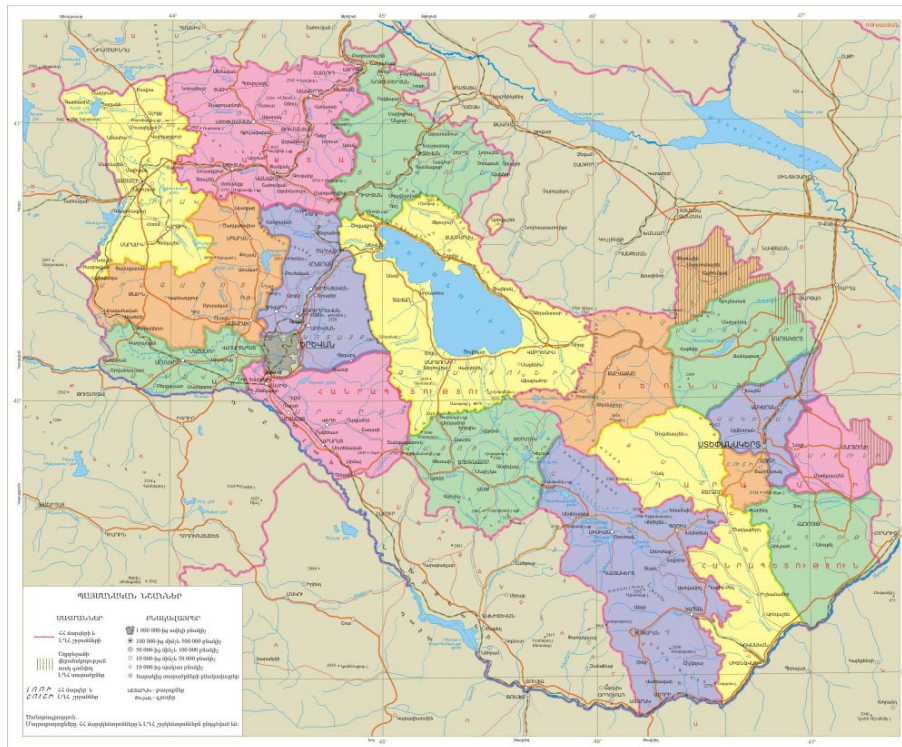
Հայաստան 2 Մարտ 1992-ին անդամակցեցաւ ՄԱԿին եւ պաշտօնապէս մուտք գործեց միջազգային քաղաքական թատերաբեմ:

ԱՐԴԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Դիրքն ու Տարածությունը

Հայաստան կը գտնուի Անդրկովկասի մեջ, իրեն գտնուող երեք հանրապետություններէն մէկն է:

Տարածութիւնը 29.756 քառ. քմ. է, մէկ տասներորդը պատմական Հայաստանին:

Մակերևույթ

1. Լեռներ - պատմական Հայաստանին հարազատ հատուածը՝ արդի Հայաստանը գերազանցապէս լեռնային երկիր է: Հայաստա-

կի լեռները մաս կը կազմեն Փոքր Կովկասեան լեռներու շղթային:

ա. Փոքր Կովկասեան լեռներու գլխաւոր ճիւղերն են.-

Բազումի, Սեւանի, Բամպակի, Ծաղկունեաց, Շիրակի, Արեգունիի, Վիրահայոց, Գեղամայ եւ Վարդենիսի լեռները:

բ. Փոքր Կովկասեան լեռներու հարաւային հատուածը կ'ընդգրկէր Չանգեզուրի, Յայոց Ձորի, Բարգուշատի եւ Մեղրիի լեռները:

2. Սարահարթերը շատ բարձրադիր են (Ղարաբաղի, Ապարանի եւ Ղուկասեանի): Համեմատաբար աւելի ցած են Լոռիի եւ Շիրակի սարահարթերը: Հայաստանի մէջ մնացած են Արարատեան դաշտին մէկ մասը, Արաքսի ձախափնեայ՝ Երեւանի եւ Հոկտեմբերեանի դաշտերը:

Կլիմայ եւ Բուսականութիւն

Կլիման ընդհանուր առմամբ բարեխառն է: Ցամաքային եւ լեւսային: Բուսականութիւնը կը փոխուի համաձայն լեռնալանջերու դիրքին:

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ԵՒ ԱՐՅԱՆԻ
ԳԵՏԵՐԸ**

Գետեր

Բոլոր գետերը անխտիր ունին լեռնային սկարագիր:
Կը պատկանին Կուրի եւ Արաքսի աւազաններուն:
Կուր կը թափին՝ Դեբեդը եւ Աղստեւը:
Արաքս կը թափին՝ Ախուրեանը, Սեւ Ջուրը, Զրազդանը, Որոտանը, Ազատը, Վետին, Քասախը եւ Արփան:

Լիճեր

Սեւան, Արփի Լիճ, Պարզ Լիճ:

Լեռներ

Արագած, Կապուտջուղ, Արա եւ այլն:

Բնակչութիւն

Դարերէ ի վեր կորսուած հայկական պետականութիւնը վերականգնեցաւ հրաշքով՝ 1918 Մայիս 28-ին: Իր կազմութենէն 2 տարի

ետք, նորակազմ հայ պետութիւնը դարձաւ խորհրդային: Ան իր անկախութեան վերատիրացաւ 23 Սեպտեմբեր 1991-ին:

Այսօր Հայաստան ունի անելի քան 3 միլիոն բնակիչ:

Քաղաքներ

Երեւան, Գիւմրի, Վանաձոր, Նոյեմբերեան, Կապան, եւ այլն:
Չբօսաշրջիկային կայաններ՝ Սեւան, Դիլիջան, Ծաղկաձոր, եւ այլն:

Գիւղատնտեսութիւն

1) Հողամշակութիւնը - Արտադրութիւն՝ հացահատիկները անբաւարար են:

Իբրեւ նախանիւթ ծառայող բոյսերը լաւ կ'աճին, պտուղները եւ բանջարեղէնները շատ առատ են:

2) Անասնապատութիւնը պետք եղածին չափ զարգացած չէ, հակառակ համեմատաբար յարմար պայմաններու:

Ճարտարարուեստ

ա. Ուժանիւթ.- Հայաստան չունի բաւարար ուժանիւթ:

Չկայ հանքածուխ, քարիւղ կամ կազ: Կայ միայն ջուր:

բ. Նախանիւթ.- Բարեբախտաբար կայ նախանիւթ, մանաւանդ՝ հանքային պղինձ, մոլիպտեն, կապար, գինկ, ոսկի:

գ. Իրագործումներ.- Հայաստանը ճարտարարուեստական երկիր է: Կ'արտադրէ ընդհանրապէս քիչ հումք եւ ուժանիւթ պահանջող ապրանքներ, որոնք գնահատուած են իրենց ձեռքի աշխատանքով:

Սննդանիւթի ճարտարարուեստը երկիրին մեջ գտած է յարմար պայմաններ: Շատ բարձրորակ են Հայաստանի գինիները, քոնեակները եւ պահածոները:

Հիւսուածեղէնը կ'արտադրէ բրդեղէններ, մետաքսեղէններ: Շատ փնտռուած է նաեւ գորգագործութիւնը: Հայաստանը հարուստ է վերջապէս շինանիւթով, նշանաւոր է տուֆը, կան նաեւ որակաւոր մարմարներ, կրանիտ, քարի բազմաթիւ տեսակներ, որոնք կ'օգտագործուին իբրեւ շինանիւթ կամ նախանիւթ:

Համակարգչային եւ էլեկտրոնային բարձրորակ ճարտարարուեստը բարձրագոյն մակարդակի հասած է:

ՀԱՅ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՀԻՆՔ ՏԱՂԱԲԱՐՆԵՐԸ

Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցին ունի հինգ տաղաւարներ, որոնց յատկանշական եւ հասարակաց երեւոյթները հետեւեալներն են.

1) Բոլորն ալ կարճ կամ երկար պահեցողութեան շրջան մը ունին, գալիք տօնը արժանաւորապէս կատարելու եւ անոր հոգեպէս նախապատրաստուելու համար:

2) Տօնի նախօրեակին, նաւակատիք եւ կամ մեծ նախատօներ կ'ըլլան:

3) Նախօրեակի գիշերը հսկում կը կատարուի:

4) Յաջորդ օրը մեռելոց կը կատարուի:

Ուրեմն, տաղաւար կը կոչուին տէրունի հինգ մեծ տօները, որոնք շաբաթապահք, նաւակատիք, մեռելոց եւ քանի մը օր շարունակութիւն ունին:

Մեր եկեղեցւոյ հինգ տաղաւարները հետեւեալներն են.-

Ա) ԱՍՏՈՒԾԱՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆ

Բ) ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ

Գ) ԱՅԼԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆ

Դ) ՎԵՐԱՓՈԽՈՒՄ

Ե) ԽԱՉՎԵՐԱՑ

Ա) ԱՍՏՈՒԾԱՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՍՏՈՒԾԱՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆԸ տաղաւարներուն առաջինն է: Աստուածայայտնութիւն կը կոչուի Քրիստոսի առաջին եւ սկզբնական տնօրինութեամբ համախմբուած յիշատակութիւնը:

Ինչպէս Գաբրիելի Աւետումը, Բեթղեհեմի ծնունդը, հրեշտակներու փառաբանութիւնը, մոգերու երկրպագութիւնը, քառասնօրեայ ընծայումը, Եգիպտոս փախուստը, Յորդանան մկրտութիւնը, երկնային նշանները, մինչեւ իսկ հրաշագործութեան սկիզբը: Այս մեծ տօնին օրը որոշուեցաւ Յունուար 6-ին, ոչ այնքան ժամանակագրութեան հաշուով, որքան հեթանոսական տօնին փոխանակութեամբ:

Տօնը ունեցաւ իր ութօրեքը իբրեւ մեծ տօն եւ ճրագալոյցի օրն ալ իբրեւ պատրաստութեան օր: Տօնը հաստատուեցաւ ութ օրերու վրայ, Յունուար 5-էն 13: Աստուածայայտութեան մեծ տօնին գլխաւոր խորհուրդը Զրիստոսի Ծնունդը ըլլալով՝ Յունուար 6-ը սկսանկատուիլ եւ կոչուիլ Ծննդեան Տօն: Առաջին դարերուն տնօրինութիւններէն ոմանք, գլխաւոր տօնէն բաժնուելով, առանձին յիշատակ կամ տօն ունեցան, յոյներ Ծնունդն ալ զատեցին եւ զայն Դեկտեմբեր 25-ին դրին, իսկ Յունուար 6-ը ընդունեցին Յայտնութեան եւ Մկրտութեան օր:

Հայ եկեղեցին սակայն այս բաժանումներուն համաձայն չգտնուեցաւ եւ մինչեւ այսօր ալ Յունուար 6-ը կ'ընդունի իբրեւ Ծննդեան, Աստուածայայտնութեան ու Մկրտութեան թուական: Այդ պատճառով ամեն Ծնունդի պատարագի ընթացքին եթէ նկատած էք ջրօրհներ կը կատարուի, որ ինքնիր կը խորհրդանշէ Զրիստոսի Մկրտութիւնը:

բ) ՅԱՐՈՒԹԻՆ

Զրիստոսի Յարութիւնը քրիստոնէական եկեղեցւոյ մէջ ամենէն մեծ խորհուրդն ու փառաւոր տօնն է: Զրիստոսի Յարութեան Տօնը, այսինքն՝ Չատիկը, 35 օրերու շարժականութիւն ունի, ու Մարտ 22-էն մինչեւ Ապրիլ 25 կրնայ հանդիպիլ: Իրեն հետ կը շարժին Չատիկէն դէպի վեր, մինչեւ առաջաւորաց տասը եւ Չատիկէն դէպի վար մինչեւ Վարդավառ 14 շաբաթնե-

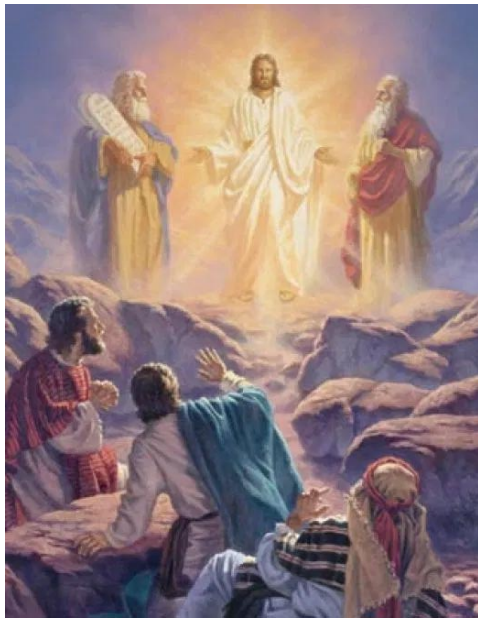
րը. ընդամենը 14 շաբաթներու շարժական միջոց մը: Քրիստոսի Յարութեան տօնը կը սկսի Չատկուան սախընթաց ճրագալոյցի երեկոյեան եւ կը տեւէ 49 օրեր, որուն վերջին օրը, այսինքն 50-րդ օրը, Յոգեգալուստն է: Տարուան մէջ ալ, բոլոր 52 կիրակիներն ալ Յարութեան տօներ են. եւ երբ ուրիշ տերունի տօն ալ հանդիպի Յարութիւնը չի ջնջուիր:

Չատիկը կը նկատուի մեր եկեղեցւոյ գլխաւոր տօնը. քանի որ կը յիշատակը Քրիստոսի երկար կեանքին վերջին եւ մեծագոյն դէպքը, որ միաժամանակ Աւետարանին իսանդալից պատգամն է:

Քրիստոնեական կրօնքի եւ միւս կրօնքներու միջեւ եղած հիմնական տարբերութիւններէն մէկը այն է, թէ մեր կրօնքի հիմնադիրը յարութիւն առած է:

Գ) ԱՅԼԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆ

Հայ եկեղեցւոյ հինգ գլխաւոր տօներէն երրորդը, որ կը կոչուի նաեւ Պայծառակերպութիւն, Քրիստոսի պայծառ եւ լուսաւոր յայտ-

նութեան պատճառով: Տօնուած դէպքը Քրիստոսի փառաւոր ու լուսաւոր կերպարանքով երեւիլն է իր առաքեալներէն երեքին՝ Պետրոսին, Յովհաննէսի եւ Յակոբոսի, Գալիլիոյ Սուրբ Լեւրան վրայ: Ըստ աւանդութեան, լեռը կոչուած է նաեւ Թափօր: Դէպքը կը պատմեն Մատթէոս, Մարկոս եւ Ղուկաս Աւետարանիչները:

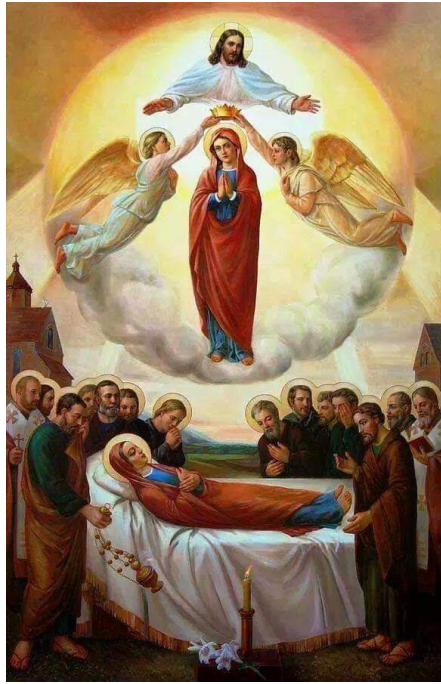
Տօնը կը կատարուի Չատիկէն 14 շաբաթ ետք, այսինքն Չատկէն 45 օրեր ետք: Հետեւաբար, 30 օարուան շարժականութիւն մը կրնայ ունենալ Յունիս 28-էն Օգոստոս 1: Տօնախմբութիւնը երեք օրերու տեւողու-

թիւն ունի: Կիրակի բուն տօնը, Երկուշաբթի մեռելոց, իսկ Երեքշաբթի լուռ տերունի: Յոյներ եւ լատիններ Այլակերպութեան տօնը կը կատարեն հաստատապէս, Օգոստոս 6-ին:

Դ) ՎԵՐԱՓՈԽՈՒՄ

Ս. Աստուածածնի մեռնելուն եւ երկինք փոխադրուելուն յիշատակն է, որ կը տօնուի պարզ Աստուածային, վերափոխումն եւ ննջումն անուններուն ներքեւ, որովհետեւ եկեղեցին կ'ընդունի, թէ Աստուածամօր մահէն ետք, Քրիստոս եկաւ եւ իր մայրը երկինք փոխադրեց: Տէրունի տօնին յիշատակութիւնը կը կատարուի Գալուստ փոխումն մօր բացատրութեամբ:

Վերափոխումը. հայ եկեղեցւոյ հինգ մեծ տօներէն չորրորդը, կը կատարուի Օգոստոս 12-էն մինչեւ 18 հանդիպող Կիրակին: Ունի շաբաթապահք, Նաւակատիք եւ մեռելոց: Ներսէս Շնորհալի հայրապետին կարգադրութեամբ, Աստուածածնայ տօնը վերածուեցաւ 9 օրերու, Կիրակիէն մինչեւ յաջորդ երկուշաբթի:

Աստուածամայրը եզակի եւ բացառիկ դեմք մըն է քրիստոնէական եկեղեցւոյ մէջ: Եկեղեցին անոր ի պատիւ տարուան ընթացքին սահմանած է անելի քան եօթը տօնախմբութիւններ: Ասկէ զատ ամէն օր առանց բացառութեան շարականներ կ'երգուին առաւօտեան ժամերգութեանց ընթացքին, ի յարգանս Տիրամօր:

Նախնական դարերէն ի վեր, ունեցած ենք գեղեցիկ սովորութիւն մը, զոր աննդաբար պահած ենք մինչեւ այսօր: Մեր ժողովուրդը սկիզբէն իսկ իր մէջ ունեցած է այն գեղեցիկ մտածումը, թէ ամէն պղտաբերութեան երախայրիքը պետք է օրհնութեամբ Աստուծոյ Նուիրել: Խաղողը՝ պտուղներուն ազնուագոյնը, իբրեւ ուրախացուցիչ գինիի հիւթը, եւ ամէնէն կարելորդ հաղորդութեան խորհրդանշան եղող գինին, կ'օրհնուի եկեղեցւոյ մէջ հանդիսաւորապէս եւ յատուկ ծեսով:

Խաղողօրհնէքի օրը Աստուածածնայ տօնն է. հայկական մանրանկարչութեան մէջ յաճախ կը տեսնենք կամ կը հանդիպինք Ս. Աստուածածինը նկարուած՝ խաղողի ողկոյզով մանրանկարիչներու կողմէ:

Ե) ԽԱՉՎԵՐԱՅ ԿԱՄ ՎԵՐԱՅՄԱՆ ԽԱՉ

Ամենէն հինն է Խաչի տօներուն մէջ: Խաչվերացի տօնը կը կատարուի Սեպտեմբեր 14-ին կամ աւելի առաջ հանդիպող ամենէն մօտ Կիրակին: Այսինքն կրնայ տօնուիլ Սեպտեմբեր 11-17-ի միջոցին հանդիպող Կիրակին: Տօնին տեւողութիւնը եօթը օրերու վրայ կ'երկարի: Խաչվերացը տարուան վերջին տաղաւար տօնն է եւ մեծագոյնը Խաչի տօներուն մէջ: Ի միջի այլոց ըսենք, որ մենք չորս Խաչի տօներ ունինք. Վերացման Խաչ կամ Խաչվերացը, Գիւտ Խաչը, Վարավայ Խաչ եւ Երեւման Խաչ:

Նախապէս խաչը անարգուած առարկայ մըն էր: Սկզբնական դարուն ամենէն խիստ պատիժը խաչելութիւնն էր: Զրիստոսի խաչելութենէն ետք, սակայն, Զրիստոնէութիւնն ու խաչը գրեթէ նոյնացած են. ուր որ խաչ կը նշմարուի կամ կը տեսնուի, անմիջապէս կ'եզրակացնենք, որ այնտեղ քրիստոնէութիւն կայ կամ եղած է: Սկզբնական դարերուն քրիստոնեաներ գիրար խաչով կամ խաչի նշանով կը ճանչնային: Խաչը անոնց խորհրդանշանն էր: Հալածանքի դարերուն իսկ, երբ արգիլուած կրօնք էր քրիստոնէութիւնը, նորադարձներ խաչով գիրար կը ճանչնային:

ՍՐԲԱՉԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՍՈՒՐԲ ՀԱՂՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐ

Առաքելները երբ տակաւին ողջ էին, ամեն քրիստոնէայ իր ունեցած ստացուածքը կամաւորաբար կը բերէր ու կը յանձնէր

առաքելներուն, որպէսզի հաւասարապէս բաժնուէր բոլորին: Նոյնիսկ ճաշը կամ ընթրիքը միասին կ'ընէին, իբրեւ փոխադարձ սիրոյ ազնիւ արտայայտութիւն:

Յաջորդաբար, երբ քրիստոնէաներուն թիւը աւելցաւ, սկսան Յիսուսի վերջին ընթրիքի յիշատակին ճաշը միայն ընել միասին: Կը բերէին հաց եւ գինի, կ'օրհնէին զանոնք եւ միասնաբար աղօթելով՝ բոլորն ալ կը ճաշակէին:

Սբ. Պատարագի ձեւը, որ ունինք այսօր, դարերու ընթացքին զարգացած եւ ճոխացած այս արարողութիւնն է հիմա, հիմնուած՝ Յիսուսի վերջին ընթրիքի օրինակին

վրայ եւ նոյնը կատարելու իր իսկ պատուէրին համաձայն:

Սբ. Հաղորդութեան խորհուրդը կը կատարուի Սբ. Պատարագով: «Պատարագ» կը նշանակէ «Չոհ», «Նուէր» կամ «Չոհաբերում»:

Ամեն անգամ որ Սբ. Պատարագ կը կատարուի, Յիսուս Զրիստոս՝ հաց եւ գինիի ձեւերով կը զոհուի մեր մեղքերուն համար: Պատարագը, իր այս խորհուրդով ու սրբազան հանգամանքով, քրիստոնէական բոլոր պաշտամունքներուն մէջ ամենէն սրբազանն է ու նուիրականը:

Հայկական Պատարագը կը բաղկանայ չորս մասերէ. -

Ա. ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ

Բ. ԾԱՇՈՒ ՊԱՇՏՕՆ

Գ. ԲՈՒՆ ՊԱՏԱՐԱԳ

Դ. ՕՐՅՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՐՁԱԿՈՒՄ

ՀԱՂՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Իր ձերբակալութենէն քիչ առաջ, Յիսուս վերջին անգամ իր հաւատարիմ աշակերտները հաւաքեց գատկունան ընթրիքի սեղանին շուրջ, եւ իր մեկնումի հեռանկարին առջեւ՝ անսահման գորովով եւ յուզումով խօսեցաւ ու գործեց՝ հաստատելով Սբ. Հաղորդութեան հորհուրդը, իբր գրաւական իր անսահման սիրոյն:

Պաշտօնական ընթրիքը ակարտելէ յետոյ է, որ Յիսուս հաստատեց Սբ. Հաղորդութիւնը՝ բաղարջ հացով (առանց թթխմորի հացով) եւ անապակ գինիով (զուտ, մաքուր գինիով) եւ իր աշակերտներուն բաժնելով արտասանեց այն սրբազան բառերը, որոնց զօրութեամբ հացը եւ գինին դարձան Յիսուսի իսկական մարմինը եւ արիւնը: Ամենէն վերջ, Յիսուս իր աշակերտներուն պատուիրեց, որ իրենք ալ նոյնը ընեն՝ իր յիշատակին համար:

Սբ. Հաղորդութեան ընթրիքը պիտի ըլլայ յիշատակը Յիսուսի մահուան, որով մարդիկ փրկուեցան չարին ու մեղքի գերիշխանութենէն:

Սբ. Հաղորդութեան հորհուրդը կը կատարուի Պատարագով: Սբ. Պատարագի արարողութեան ընթացքին է, որ հացն ու գինին, Աստուծոյ օրհնութեամբ եւ աղօթքներով, կը վերածուին Յիսուսի մարմինին եւ արիւնին:

Սբ. Հաղորդութեամբ մենք կը ճաշակենք Յիսուսի իսկական մարմինը եւ Արիւնը՝ հացի եւ գինիի ձեւերով եւ Ան՝ կը միանայ մեզի, իր կեանքը կու տայ մեզի եւ մեր հոգիներուն համար: Ան կը դառնայ յաւիտենական կեանքի սնունդ՝ համաձայն իր աստուածային խոստումներուն:

ՀԱՅ ՅԱՐԱՆՈՒԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մինչեւ ԺԸ դար, հայ ժողովուրդին մօտ գոյութիւն չունէին տարբեր տեսակի յարանուանութիւններ: ԺԸ դարուն սակայն, կաթողիկոսութիւնը կը սկսի լայն տարածում ունենալ հայոց մէջ՝ Աբրահամ Եպս. Արծիւեանի ջանքերով: Իսկ ԺԹ դարուն, կաթողիկոսութիւնը կը վերածուի հրապարակային գործունեութեան, յատկապէս երբ գայն տարածողները պաշտօնական հովանաւորութիւնը կ'ունենայ Ֆրանսայի, որ ազդեցիկ դարձած էր Օսմանեան կայսրութեան սահմաններուն մէջ:

1830-ին, երբ եւրոպական պետութիւններուն եւ Օսմանեան տէրութեան միջեւ հաշտութեան դաշինք կը կնքուի, Ֆրանսայի դեսպանին առաջին խնդրանքը կ'ըլլայ ազատութիւն տալ կաթողիկէ հայերուն, որպէսզի ունենան իրենց պատրիարքը եւ անկախ եկեղեցին: Մէկ տարի ետք, Սուլթանը կը հաստատէ Յակոբոս վարդապետին կաթողիկէ հայերուն պատրիարք ընտրուիլը:

Հայ Աւետարանականները տեսնելով կաթողիկէներուն յաջողութիւնը եւ քաջալերուելով անկէ, ԺԹ դարէն սկսեալ կը փորձեն իրենց համար առանձին համայնք (միլլէթ) մը կազմել՝ անջատուելով առաքելական եկեղեցիէն: Անոնց գլխաւոր կեդրոնները կ'ըլլան Խարբերդն ու Այնթապը, ուր դպրոցներ կը հիմնեն: 1846 թուականին խճողուած եւ բեղուն տարի մը կ'ըլլայ Աւետարանական միաւորներուն համար եւ ի վերջոյ Նոյն տարուան Օգոստոս 25-ին պաշտօնապէս ծնունդ կ'առնէ հայ Աւետարանական եկեղեցին:

ԴՐՕՇԱԿՆԵՐ

Ա.- ԴՐՕՇԱԿԻՆ ՍԱՀՄԱՆՈՒՄԸ

Բ.- ԴՐՕՇԱԿԻՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

Գ.- ԴՐՕՇԱԿԻՆ ԾԱԳՈՒՄԸ

Դ.- ԴՐՕՇԱԿՆԵՐ

1. Հայկական հարստութիւններու դրոշակները
2. Հայկական Եռագոյնը
3. Կաթողիկոսութեան եւ Պատրիարքութեան դրոշակները
4. Ազգային Առաջնորդարանի դրոշակը
5. Հ.Մ.Ը.Մ.ի դրոշակը
6. Հ.Մ.Ը.Մ.ի Սկսուտական դրոշակը
7. Սասնաճիւղի եւ խումբի դրոշակները

Ե.- ԴՐՕՇԱԿԻ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆ

Ձ.- ԴՐՕՇԱԿԻ ՓՈԽԱՆՑՄԱՆ ՁԵՒԸ ՍԿԱՈՒՏԵ ՍԿԱՈՒՏ

Ը.- ԴՐՕՇԱԿՈՎ ԲԱՐԵՒԵԼԸ

Ը.- ԴՐՕՇԱԿԻՆ ԲԱՐԵՒԵԼԸ

Թ.- ԴՐՕՇԱԿԻ ԳՈՐԾԱԾՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՇԱՐՈՒԱԾԸՆԸ ՍՐԱՀՆԵՐԵՆՆԵՐՍ

Ժ.- ԴՐՕՇԱԿՆԵՐՈՒ ՇԱՐՈՒԱԾԸՆԸ ՏՈՂԱՆՑՔՆԵՐՈՒ ԸՆԹԱՑՔԻՆ

ժԱ.- ԴՐՕՇԱԿԻ ՍԸ ՓԱԹԹՈՒԱԾԸՆԸ ԵՒ ՊԱՀԵԼՈՒ ՁԵՒԸ

ժԲ.- ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԿԱՆՈՆՆԵՐ ԴՐՕՇԱԿԻՆ ՀԱՄԱՐ

ժԳ.- ՅԱԲԵԼՈՒԱԾ

Ա.- ԴՐՕՇԱԿԻՆ ՍԱՀՄԱՆՈՒՄԸ

Դրոշակը լաթի կտոր մըն է, ձեռնափայտի մը կամ ձողի մը վրայ ամրացուած:

Բ.- ԴՐՕՇԱԿԻՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

Դրոշակը սովորական նիւթէ մը աւելին է: Ան ազգի մը, հաւաքականութեան մը կամ միութեան մը յոյսերուն, նպատակներուն եւ պարծանքին յարգուած խորհրդանիշն է:

Գ.- ԴՐՕՇԱԿՆԵՐ

Հայաստանի մէջ դրոշակի օգտագործման հնագոյն տեղեկութիւնները կապուած են Հայկ Նահապետի աւանդութեան հետ: Պատմագիրը կը գրէ. «Հայկ գալով Վանայ լիճի շրջանէն՝ իր դրոշը

պարզեց ժայռի մը վրայ»:

Դրոշակներու գծագրութիւնները փոփոխութեան ենթարկուած են ժամանակի ընթացքին եւ պեղումներէ ի յայտ եկած է, որ հեթանոսական շրջանի դրոշակները կրած են վիշապի, արեւու, աղաւնիի եւ առիւծի նկարներ:

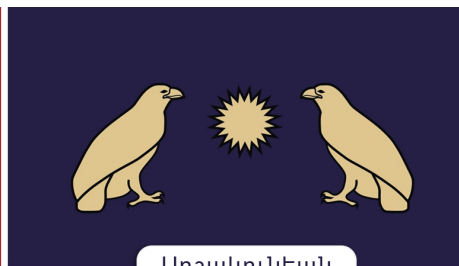
Դ.- ԴՐՕՇԱԿՆԵՐ

1.- ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՍՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ԴՐՕՇԱԿՆԵՐԸ

Հայկական հարստութիւններու ժամանակաշրջանին, հեթանոսական օրերուն, դրոշակները կրած են զանազան հաւատալիքներ-

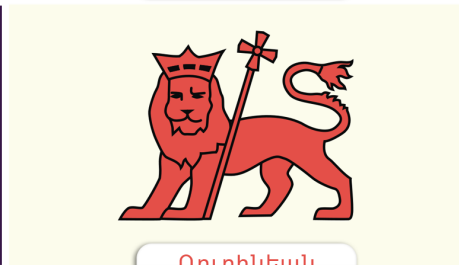
Արտաշեսեան

Արշակունեան

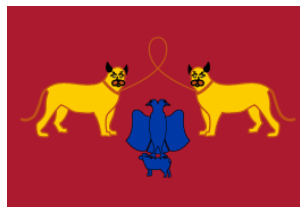

Բագրատունեան

Ռուբինեան

րու խորհրդանիշներ, իսկ քրիստոնէութիւնը մուտք գործելէ ետք, այդ խորհրդանիշները եղած են խաչ, Մասիս, արծիւ, առիւծ: Ստորեւ նկարներ անոնցմէ.

2.- ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՌԱԳՈՅՆԸ

Հայաստանի Հանրապետութեան դրոշակը որոշուած է հորիզոնական կարմիր, կապոյտ եւ նարնջագոյն գոյներով:

Եռագոյնի գաղափարը եղած է հայ հնագոյն պատմութենէն. գոյ-

Ներքև մասնաւոր իմաստ մը չունին, սակայն հետագային տրուեցաւ խորհուրդ եւ իմաստ:

Անոր չափին եւ համեմատութեան մասին որեւէ ճշդում եղած չէ. այդ բոլորը յանձնուած է սահմանադրական ժողովի պատասխանատուութեան:

3.- ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՏՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՊԱՏՐԻԱՐԵՈՒԹԵԱՆ ԴՐՕՇԱԿՆԵՐԸ
Ամենայն Հայոց եւ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւնները, ինչպէս նաեւ Կոստանդնուպոլսոյ եւ Երուսաղէմի Պատրիարքութիւնները յա-

տուկ դրօշակ չունին, սակայն ունին զինանշան, որով կը ներկայանան յատուկ արարողութիւններու: Դրօշակին գոյնը բաց կապոյտ է:

4.- ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻ ԴՐՕՇԱԿԸ
Ազգային Առաջնորդարանը յատուկ դրօշակ չունի, սակայն ունի զինանշան, որով կը ներկայանայ յատուկ արարողութիւններու: Դրօշակին գոյնը բաց կապոյտ է:

5.- Հ.Մ.Ը.Մ.Ի ԴՐՕՇԱԿԸ

Հ.Մ.Ը.Մ.Ի դրոշակը ճշդուած է Սկաուտական Ընդհանուր Ծրագիր-Կանոնագրի թիւ 16 Յօդուածով:

Յօդ. 16- Հ.Մ.Ը.Մ.Ի դրոշակը իւրաքանչիւր շրջանի կը տրամադրուի Հ.Մ.Ը.Մ.Ի Կեդրոնական Վարչութեան կողմէ:

6. - Հ.Մ.Ը.Մ.Ի ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ԴՐՕՇԱԿԸ

Հ.Մ.Ը.Մ.Ի սկաուտական դրոշակը ճշդուած է Սկաուտական Ընդհանուր Ծրագիր-Կանոնագրի թիւ 17 Յօդուածով:

Յօդ. 17- Հ.Մ.Ը.Մ.Ի սկաուտական դրոշակը իւրաքանչիւր շրջանի կը տրամադրուի Կեդրոնական Վարչութեան կողմէ:

7.- ՄԱՍՆԱԾԻՂԻ ԵՒ ԽՈՒՄԲԻ ԴՐՕՇԱԿՆԵՐԸ

Հ.Մ.Ը.Մ.Ի Սկաուտական Ընդհանուր Ծրագիր-Կանոնագրով ճշդուած է նաեւ մասնաճիւղի սկաուտական դրոշակը եւ խումբին դրոշակը՝ Յօդուածներ 18-ով եւ 19-ով:

Յօդ. 18 - Իւրաքանչիւր մասնաճիւղի սկաուտական կազմը կ'ունենայ իր դրոշակը՝ նման Հ.Մ.Ը.Մ.Ի սկաուտական դրոշին, 90 սմ. X 67,5 սմ. մեծութեամբ, մասնաճիւղին գոյնով, որ կը ճշդուի Շրջանային Վարչութեան կողմէ: Դրոշակին վրայ կը գրուի մասնաճիւղին անունը հայերէնով եւ բնական լեզուով:

Յօդ. 19 - Սկաուտական իւրաքանչիւր բաժանմունք կ'ունենայ իր դրոշակը՝ 80 X 60 սմ. մեծութեամբ, մասնաճիւղին գոյնով: Դրոշակին վրայ կը գրուի մասնաճիւղին անունը եւ բաժանմունքին թիւը կամ անունը հայերէնով եւ բնական լեզուով:

Ե.- ԴՐՕՇԱԿԻ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆ

Սկաուտին համար սրբագոյն արարողութիւնը կը նկատուի դրոշակի արարողութիւնը:

Այս արարողութեան ներկայ կ'ըլլան սկաուտական բոլոր կազմերը անխտիր լման տարագով, սակայն անոր կը մասնակցին արիւնները, արեւոյշները, երեցներն ու պարմանուհիները:

Այս արարողութիւնը կ'ունենայ վարող մը, որ ընդհանրապէս

աշխատանքներու հերթապահը կ'ըլլայ, իսկ անոր կը նախագահէ
ներկայ բարձրագոյն աստիճանաւորը:

Հերթապահի հրահանգին վրայ, խումբերէն դուրս կու գան դրո-
շակի բարձրացնողները, որոնք նշանակուած կ'ըլլան իրենց խմ-
բապետէն ու խումբին ետեւէն վազելով կու գան ու կը բարելեն հեր-
թապահը եւ կ'անցնին դրոշակի ձողին դիմաց:

Մինչ հերթապահը կու տայ «պատրա՛ստ» հրահանգը:

«Պատուի ա՛ռ» հրահանգին դրոշակները կը բարձրանան կամ
կ'իջնեն:

Շանթ.- Դրոշակները կը բարձրացնենք շատ արագ, իսկ երբ
կ'իջեցնենք՝ դանդաղ:

Արարողութեան ընթացքին դրոշակը կը բարելենք, երբ կը գտն-
ուի բարձր դիրքի վրայ:

Երբ դրոշակները բարձրանան կամ հակառակը՝ հերթապահը
կու տայ «պատրա՛ստ», ապա «հանգի՛ստ» հրահանգները:

Դրոշակակիրները պարանները կ'ամրացնեն ձողին վրայ եւ կը
վերադառնան իրենց շարքերը, բարելելէ ետք հերթապահը, բարձ-
րագոյն աստիճանաւորը եւ իրենց անմիջական պատասխանատու-
ները:

2.- ԴՐՕՇԱԿԻ ՓՈԽԱՆՑՄԱՆ ՁԵՐԸ ՍԿԱՈՒՄԷ ՍԿԱՈՒՄ

Դրոշակի փոխանցումը անհատէ անհատ կ'ըլլայ յատուկ ձե-
ւով:

ա.- Երկու անձերը գիրար կը բարելեն:

բ.- Դրոշակակիրը դրոշակը կը թէքէ դէպի աջ եւ դէպի առջեւ

կ'երկարե:

գ.- Դիմացիկը կը ստանձնէ դրօշակը, ետ կը բերէ եւ դրօշակը ուղիղ կը բռնէ:

դ.- Երկու անձերը զիրար կը բարեւեն:

Ծանօթ.-

1. Երբ երկու անձերը խոյն աստիճանը կամ պաշտօնը ունին, դրօշակի փոխանցման վայրկեանին երկուքին ձեռքերը կու գան դրօշակի ձողին վրայ: (Տես նկար թիւ 1 դիրքը):

2. Երբ երկու անձերը տարբեր աստիճաններ կամ պաշտօններ ունին, դրօշակի փոխանցման վայրկեանին երկուքին ձեռքերը կը գտնուին դրօշակի ձողին վրայ: (Տես նկար թիւ 2 դիրքը):

Է.- ԴՐՕՇԱԿՈՎ ԲԱՐԵՒԵԼԸ

ա. Ազգային դրօշակները

Ազգային դրօշակները երբեք չեն խոնարհիկ որբւէ դրօշակի կամ անձի:

բ. Միութեան դրօշակ, Խումբի դրօշակ

Այս դրօշակներով բարեւելու համար պէտք է զանոնք մօտաւորապէս 45 աստիճան ծռել առջեւ:

գ. Խմբակային դրօշակ

Այս դրօշակով բարեւելու համար նկատի պէտք է առնել երկու ձեւ:

1. Առօրեայ

Դրօշակը, զոր կը բռնենք աջ ձեռքով, կը փոխանցենք ձախ ձեռք: Գետնէն մօտ 15 սմ. կը բարձրացնենք: Չայն կը մօտեցնենք մարմնին: Աջ ձեռքով կը բարեւենք ձախ բռունցքէն վեր:

2. Տողանքներու ընթացքին

Դրօշակը երբ պիտի բարեւէ՝ առջեւ կը ծռի 90 աստիճան:

Ը.- ԴՐՕՇԱԿԻ ԲԱՐԵՒԵԼԸ

Դրօշակին բարեւելը պատիւ մըն է սկաուտին համար:

Սկաուտը դրօշակը կը բարեւէ, երբ ան բարձր դիրքի մը վրայ կը գտնուի (դրօշակի մը ձողին վրայ):

Երբ դրօշակները կը տողանցեն, սկաուտը պարտի դրօշակը բարեւել, երբ ան կը գտնուի իրմէ 4 մէթր առաջ եւ շարունակել բարեւել մինչեւ որ 4 մէթր անցնի:

Թ. ԴՐՕՇԱԿԻ ԳՈՐԾԱԾՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՇԱՐՈՒԱԾՔԸ ՍՐԱՅՆԵՐԷ ՆԵՐՍ

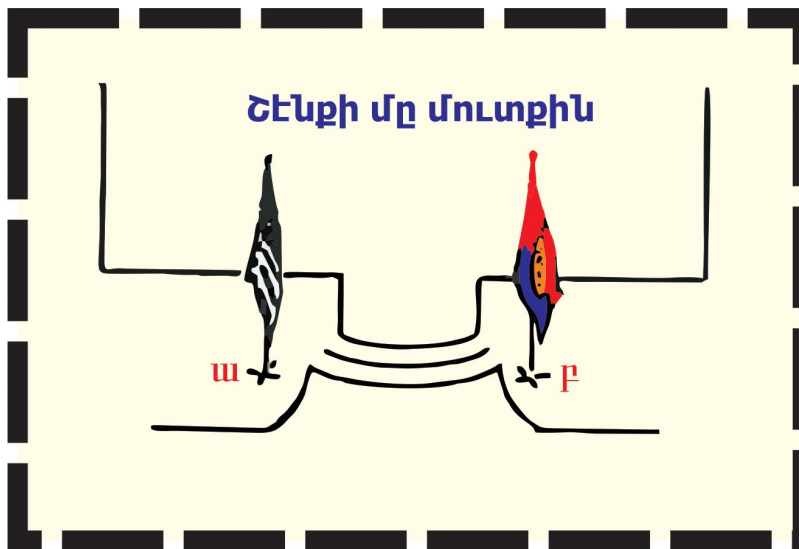
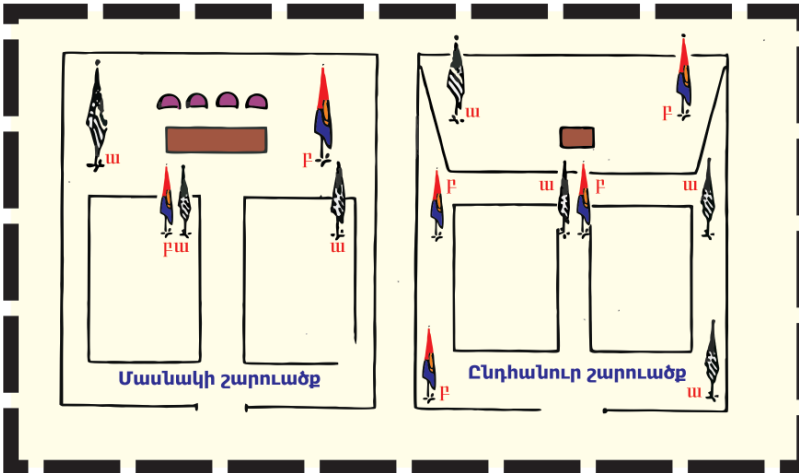
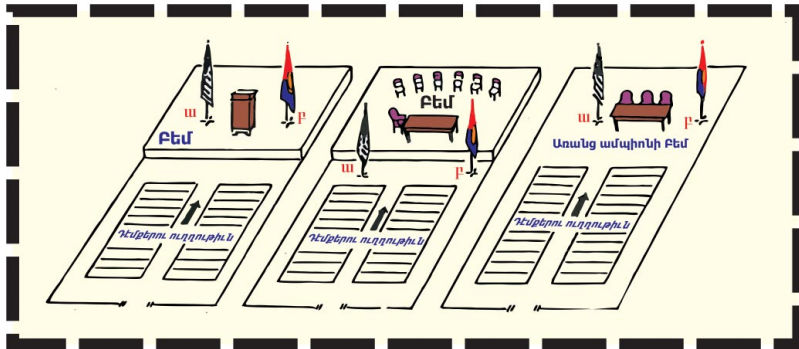
Երբ դրօշակ մը պիտի մտնէ շէնքէ մը ներս, պէտք է ուշադրութիւն ընել, որ գետին չքսուի կամ չկոխկռտուի: Այս պատճառով երբ դրօշակին ձողը պիտի ծռենք, դրօշակին ձողը պիտի ծռենք, դրօշակին ծայրը կը բռնենք ձողին հետ միասին:

Եթէ քանի մը դրօշակներ միասնաբար շէնքէ մը ներս պիտի մտնենք, շարուածքը կ'ըլլայ յաջորդական, ազգային դրօշակը կ'ըլլայ առաջնորդողը:

Երբ դրօշակակիրները սրահէ մը ներս մտնեն՝ ներկաները պարտին ոտքի ելլել եւ այնպէս մնալ մինչեւ դրօշակակիրները նստին:

Դրօշակակիրները իրենց գլխարկը չեն հաներ մինչեւ չնստին:

Դրօշակակիրները կը նստին ածոռներու շարքին ամենէն առջեւը, աջ կողմը:

Եթե քանի մը խումբեր ստած են հաւաքավայրի մը մէջ, իւրաքանչիւր խումբի դրօշակաիրները կը ստան իրենց խումբին առջեւը, աջ կողմը:

Երբ դրօշակները զետեղուած են անշարժ, աջ կողմը պատուոյ դիրքն է: Ուրեմն, ազգային դրօշակը կը զետեղուի աջին: Եթէ ուրիշ դրօշակներ կան՝ անոնք կ'ըլլան ձախին: (Նոյնիսկ եթէ մէկէ աւելի են):

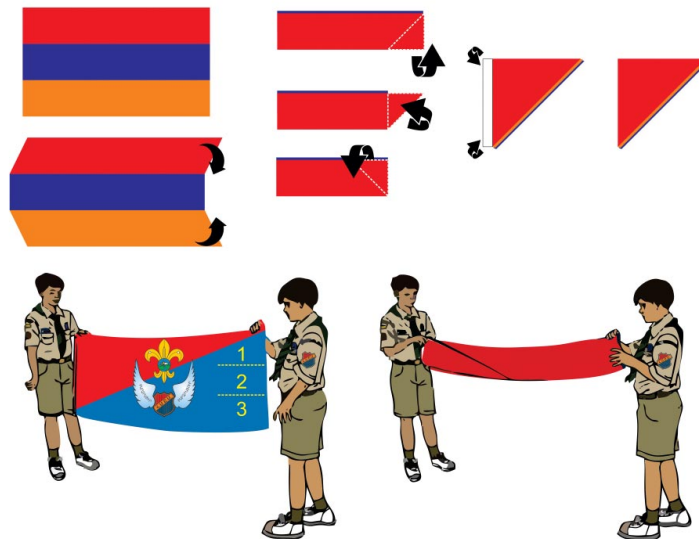
Ժ. ԴՐՕՇԱԿՆԵՐՈՒ ԸՆԴՈՒՄԾԸՆ ՏՈՂԱՆՅԵՆԵՐՈՒ ԸՆԹԱՅԵՒՆ

Տողանցքներու ընթացքին ազգային դրօշակը միշտ առաջնորդողը կ'ըլլայ, ան կը գտնուի բոլորին մէջտեղը եւ կ'ըլլայ միւսներէն մեծ ու աւելի բարձր դիրքի վրայ:

ՃԱ. ԴՐՕՇԱԿԻ ՄԸ ՓԱԹԹՈՒՄԾԸՆ ԵՒ ՊԱՅԵԼՈՒ ԶԵՒԸ

Երբ դրօշակը կը դադրի գործածուելէ, պարտինք զայն պահել յատուկ տուփի մը մէջ:

Դրօշակը երկու անգամ երկայնքի ուղղութեամբ կը փաթեցնք: Ապա աջ կողմէն կը սկսինք եռանկիւնաձեւ փաթեթել մինչեւ վերջ:

Նախապէս պէտք է ուշադրութիւն ընել, որ դրօշակը բոլորովին չոր ըլլայ եւ հարկ եղած նորոգութիւնները ըլլան:

ԺԲ.- ԸՆԴՅԱԼՈՒՐ ԿԱՆՈՆՆԵՐ ԴՐՕՇԱԿԻՆ ՅԱՄԱՐ

- ա. Դրօշակը միշտ պէտք է ազատ ծածանի:
- բ. Դրօշակը հորիզոնական վիճակի մէջ բնաւ չի գործածուիր,

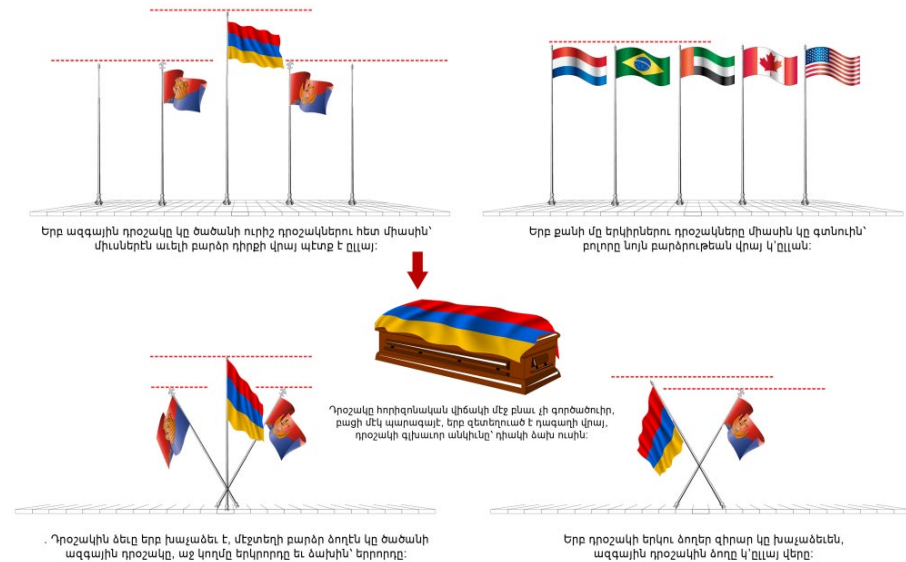
բացի մեկ պարագայէ, երբ գետեղուած է դագաղի վրայ, դրօշակի գլխաւոր անկիւնը՝ դիակի ձախ ուսին:

գ. Երբ դրօշակը մաշած է եւ չի նորոգուիր, պետք է կտրտել ու ամբողջութեամբ այրել: Պետք է վստահ ըլլալ, որ դրօշակը բոլորովին մոխրացած ու անճանաչելի դարձած է:

դ. Միութեան եւ սկաուտական դրօշակները միութեան կը պատկանին եւ անհատական պատկանելիութիւն չեն կրնար ըլլալ:

ե. Երբ դրօշակ մը յանձնուած է խմբապետի մը՝ առ ի գործածութիւն, այդ խմբապետը պատասխանատուն է այդ դրօշակին:

զ. Երբ ազգային դրօշակը կը ծածանի ուրիշ դրօշակներու հետ միասին՝ միասնորէն անելի բարձր դիրքի վրայ պետք է ըլլայ:

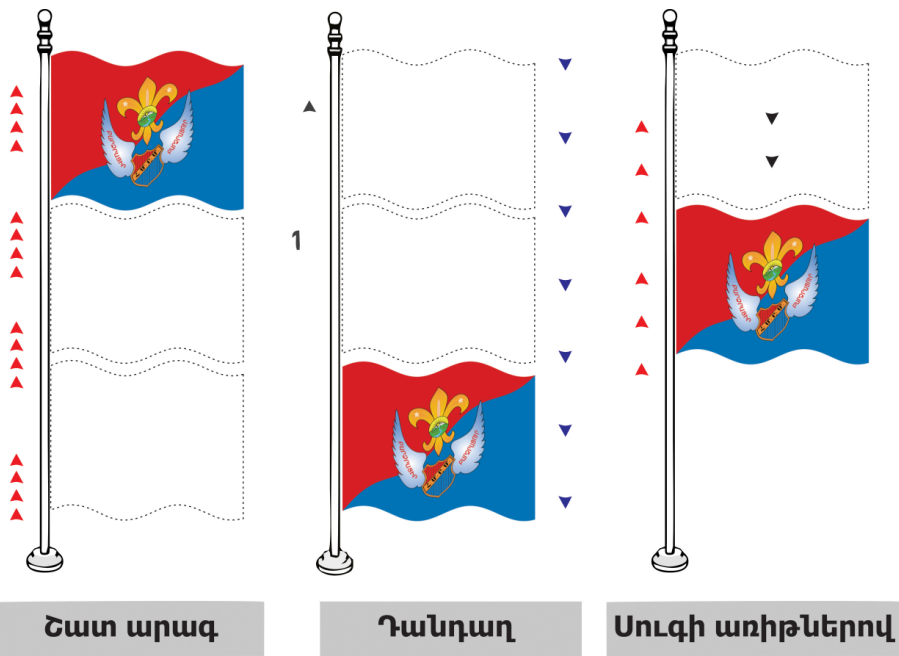
է. Երբ քանի մը երկիրներու դրօշակները միասին կը գտնուին՝ բոլորը նոյն բարձրութեան վրայ կ'ըլլան:

ը. Սուգի առիթներով՝ դրօշակը իր ձողին կատարը հանելէ ետք, մեկ երրորդով վար կ'առնեն:

թ. Դրօշակին ձեւը երբ խաչածու է, մէջտեղի բարձր ձողէն կը ծածանի ազգային դրօշակը, աջ կողմը երկրորդը եւ ձախին՝ երրորդը:

ժ. Երբ դրօշակի երկու ձողեր գիրար կը խաչածուեն, ազգային դրօշակին ձողը կ'ըլլայ վերջ:

ժա. Միայն սկաուտական դրօշակի ձողը գլխաւորուած կ'ըլլայ շուշանածաղիկով:

Շատ արագ

Դանդաղ

Սուգի առիթներով

ԺԳ. - ՅԱՒԵԼՈՒԾ

Սկաուտական դրոշներու գոյներուն նշանակութիւնները.-

1. Ճերմակ: Մաքրութիւն, արդարութիւն
2. Մոխրագոյն: Համբերութիւն, մեղմութիւն
3. Կարմիր: Յանգստութիւն, վեհանձնութիւն
4. Նարնջագոյն: Չուարթութիւն, լաւ նկարագիր, հարստութիւն
5. Բաց կապոյտ: Վեհ նպատակ
6. Մութ կապոյտ: Հնարամտութիւն
7. Ոսկի դեղին: Գործնական ճարտարութիւն
8. Մութ դեղին: Աշխատանք
9. Մանիշակագոյն: Յարատեւութիւն
10. Սրճագոյն: Ճարպիկութիւն
11. Բաց կանաչ: Յոյս, անձնուիրութիւն
12. Մութ կանաչ: Անտառի գիտելիք, բնութեան սեր
13. Սէւ: Ոյժ, վստահութիւն, ապահովութիւն

ԻՆՉ Է ԲԱՆԱԿՈՒՄԸ

Բանակումը սկաուտական կեանքի կարելու բաժիններն մեկն է: Բանակումի ընթացքին սկաուտը կը կատարելագործե այն ինչ որ սորված է ակումբէն ներս եւ կամ սկաուտական գանազան աշխատանքներու ընթացքին: Բանակումի նպատակն է սկաուտը վարժեցնել ընկերային եւ հաւաքական չարքաշ կեանքի: Բանակումի մը միջոցին է, որ սկաուտին մէջ ձիրքեր ի յայտ կու գան. օրինակ, համեղ ճաշեր եփելով, գեղեցիկ ձեռային աշխատանքներ պատրաստելով, եւայլն:

Ո՞Վ ԵՒ ԻՆՉ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ ՆԿԱՏԻ ԱՌՆԵԼՈՎ ԿԸ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԷ ԲԱՆԱԿՈՒՄ ՄԸ

Բանակումը կը կազմակերպէ միութեան մը պատասխանատու մարմինը. այս մարմինը բանակումի յաջողութեան համար հարկ է որ նկատի առնէ հետեւեալները.-

ա. Պաշտօններու բաժանում, որպէսզի պատասխանատու մարմին գործը յաջողութեամբ պսակուի, նախքան բանակումի նախապատրաստութեան սկսիլը պայման է, որ իւրաքանչիւր պատասխանատու եղբօր տրուի պաշտօն մը, համաձայն իր կարողութեան, որպէսզի իւրաքանչիւրը իրեն վստահուած գործը կատարելով աշխատանքը ըլլայ ամբողջական:

բ. Խումբին մակարդակը, որպէսզի անոր հիման վրայ պատրաստ յայտագիրը:

գ. Թիւի հարցը, բանակումէն առնուազն շաբաթ մը առաջ պետք է պատասխանատու մարմինը ունենայ մասնակցողներուն անուանացանկը, որպէսզի ըստ այնմ պատրաստ գոյքերու ցանկը, ճաշացուցակը, քանակը, եւ ապահովէ երթ ու դարձը:

դ. Բնութեան պայմանները, եթէ կազմակերպուած բանակումը ամառ ատեն է, այն ժամանակ բանակումի սովորական գոյքերով կ'երթան, իսկ եթէ ձմրան շրջանին է, պետք է նկատի առնուի անձրեւի պարագան, որպէսզի անոր հիման վրայ, աւելորդ նայլըններ եւ վրաններ տարուին գետինը փռելու համար, եւ կամ ակօսներ բացուին վրանին շուրջ, որպէսզի տեղացած անձրեւը ակօսներուն մի-

չոցով հեռանայ բանակավայրէն: Իսկ եթէ բանակումը ծիւնի վրայ է, պէտք է յարդ կամ այլ միջոցներ տարուին, որպէսզի գետնի պաղը չազդէ վրաններու տակ քնացողներուն:

**ԽՄՐԱՊԵՏԻՆ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ
ԲԱՆԱԿՈՒՄԷՆ ԱՌԱՋ**

- 1) Ընտրել բանակումի յարմար վայր մը:
- 2) Ծշղէլ բանակումին նպատակը եւ պատրաստել ծրագիրը:
- 3) Պատրաստել բանակումի բոլոր գոյքերուն ցանկը, նուազագոյն շաբաթ մը առաջ:
- 4) Տեղեակ պահել սկաուտները եւ ծնողները թուականէն նուազագոյնը ամիս մը առաջ:
- 5) Ծշղէլ բանակումին սակը եւ կանխավճարներ ապահովել:
- 6) Նախապէս արտօնութիւն ստանալ պատասխանատու մարմիններէն:
- 7) Ունենալ իւրաքանչիւր սկաուտի հեռաձայնի թիւը, Ե նամակը եւ տան հասցէն, առաջքը առնելու համար որեւէ պատահարի մը:
- 8) Բանակավայրի հողատիրոջմէ արտօնութիւն ստանալ:

ԱՆՁՆԱԿԱՆ ԳՈՅՔԵՐՈՒ ՑԱՆԿ

- 1) Բանակումի պայուսակ:
- 2) Երկու պլանքէթ եւ կամ քնապարկ:
- 3) Մարզական տարագ:
- 4) Անձրեւի վերարկու եւ ժաքէթ:
- 5) Բարակ սպունգ, բարձ մը յարդէ լեցուած:
- 6) Չոյգ մը աւելորդ կօշիկ եւ մարզական կօշիկ:
- 7) Սկաուտական աւելորդ շապիկ:
- 8) Լողալու անհրաժեշտ գոյքեր:
- 9) Անձեռոց եւ թաշկինակ
- 10) Օճառ՝ յատուկ տուփի մը մէջ դրուած:
- 11) Ակրայի դեղ եւ վրձին:
- 12) Սանտր եւ հայելի:
- 13) Դանակ, դգալ, պատառաքաղ, պնակ, գաւաթ:
- 14) Ասեղ, դերձան, կոճակ, մկրատ:
- 15) Ապահով ասեղ, կօշիկի ներկ:
- 16) Լուսարձակ, սկաուտական դանակ:
- 17) Սկաուտական եւ ընթերցանութեան յատուկ գիրքեր:
- 18) Ժամացոյց, նկարելու գործիք:
- 19) Նոթատետր, մատիտ, մելան:
- 20) Կուրտ, կողմնացոյց:
- 21) Սկաուտական եւ ժողովրդային երգարան:

- 22) Որեւէ նուագարան:
- 23) Գործի յատուկ հագուստ:
- 24) Հաստ բուրդ:
- 25) Ներքնագգեստ:
- 26) Աւելորդ գուլպայ:

ԽՄԲԱԿԱՅԻՆ ԳՈՅՔԵՐ

Խմբակային դրոշակ, 2 վրան, 2 կաթսայ, 2 տապակ, կացին, մուրճ, բահ, բրիչ, սղոց, պարան, բաղնիքի թուղթ, 2 լապտեր, գաւազան, կարմիր խաչի պզտիկ տուփ, վրանի ցից, խոհանոցի դանակ, դգալ, պատառաքաղ, մաղ, գետնախնձոր մաքրելիք, տփեղէն բանալու գործիք, լուցկի, ջուրի փոքր ընդունարան, կերակուրները պահելու յատուկ տուփ, նայլընէ տոպրակներ, մաքրութեան յատուկ հականեխիչ դեղեր:

ԽՈՒՄԲԻ ԳՈՅՔԵՐ

Խումբի գոյքերը կ'ընդգրկեն խմբակին բոլոր գոյքերը, սակայն անոնց թիւն ու քանակը կը ճշդուի մասնակցողներու թիւին համաձայն: Յաւելեալ՝ խումբին դրոշակը, կողմնացոյց, նոթատետր, քարտէս, ժամացոյց, քարիւղ, սկառուտական գիրքեր, կարմիր խաչի տուփ իր պիտոյքներով, լապտերի աւելորդ ապակի եւ պատռոյգ, շարժուն բարձրախօս (մեկաֆօն):

ԳՈՅՔԵՐՈՒ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒՆ

Այն եղբայրը, որ կոչուած է այս պարտականութեան, պարտի նախապէս պատրաստել բանակումի բոլոր գոյքերուն ցուցակը, իսկ բանակումի ընթացքին բոլորը մէկտեղել ապահով վայրտ մը մէջ: Ան կը նոթագրէ իւրաքանչիւր գոյք, որ կը յանձնէ խմբակի մը եւ ուշադրութիւն կ'ընէ, որ գիշերը գոյքերը գետին չմնան ու խոնաւութիւն չառնեն:

Բանակումի աւարտին ան կը ստուգէ, որ գոյքերը ամբողջական են:

ԲԱՆԱԿԱՎԱՅՐԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ

- 1) Բանակավայրը պէտք է ըլլայ հարթ գետնի վրայ, անտառի մէջ:
- 2) Պայման է որ բանակավայրէն ներս ըլլան շուք տեղեր:
- 3) Բանակավայրին հողը պէտք է ըլլայ չոր, պէտք չէ խոնաւ տեղեր վրան լարել, նաեւ՝ պէտք չէ ճահիճներու մօտ ըլլայ:
- 4) Բանակավայրին մօտ պէտք է ըմպելի ջուր ըլլայ:

5) Բանակավայրը պետք է բնակութենե հեռու ըլլայ, որպէսզի տղաքը իրենց աշխատանքները տանին ամենայն հանդարտութեամբ:

6) Պետք է երթելեկի դիրութիւններ ըլլան եւ մօտերը շուկայ գտնուի, որպէսզի անհրաժեշտ գնումները կատարուին:

7) Բանակելու համար, պետք է հողատիրոջմէ արտօնութիւն առնուի:

8) Պետք է բանակավայրին մօտ բժիշկ ըլլայ, կամ ապահովուի բժշկական խնամք:

9) Պետք է ապահովուի բանակումի երթ ու դարձը:

ԿԵԱՆՔԸ ԲԱՆԱԿԱՎԱՅՐԷՆ ՆԵՐՍ

Բանակավայրէն ներս գործերը պետք է բաժնուած ըլլան:

Իւրաքանչիւրը պետք է իր պարտականութեան գիտակից ըլլայ եւ կարելին ընէ հաւաքական կեանքին յաջողութեան: Հերթապահն է, որ բանակավայրէն ներս կը հսկէ յայտագրին գործադրութեան եւ աշխատանքներուն:

Պահակութիւնը պետք է բժախնդրութեամբ կատարել: Պահակներու հանդէպ յարգանք ցոյց տալ եւ կորով ներշնչել: Անհրաժեշտ է նաեւ ամէն գիշեր գումարել աստիճանաւորական ժողով մը, որ կը քննարկէ այդ օրուան կատարուած աշխատանքները եւ վերջնական հունի մէջ կը դնէ յաջորդ օրուան յայտագիրը:

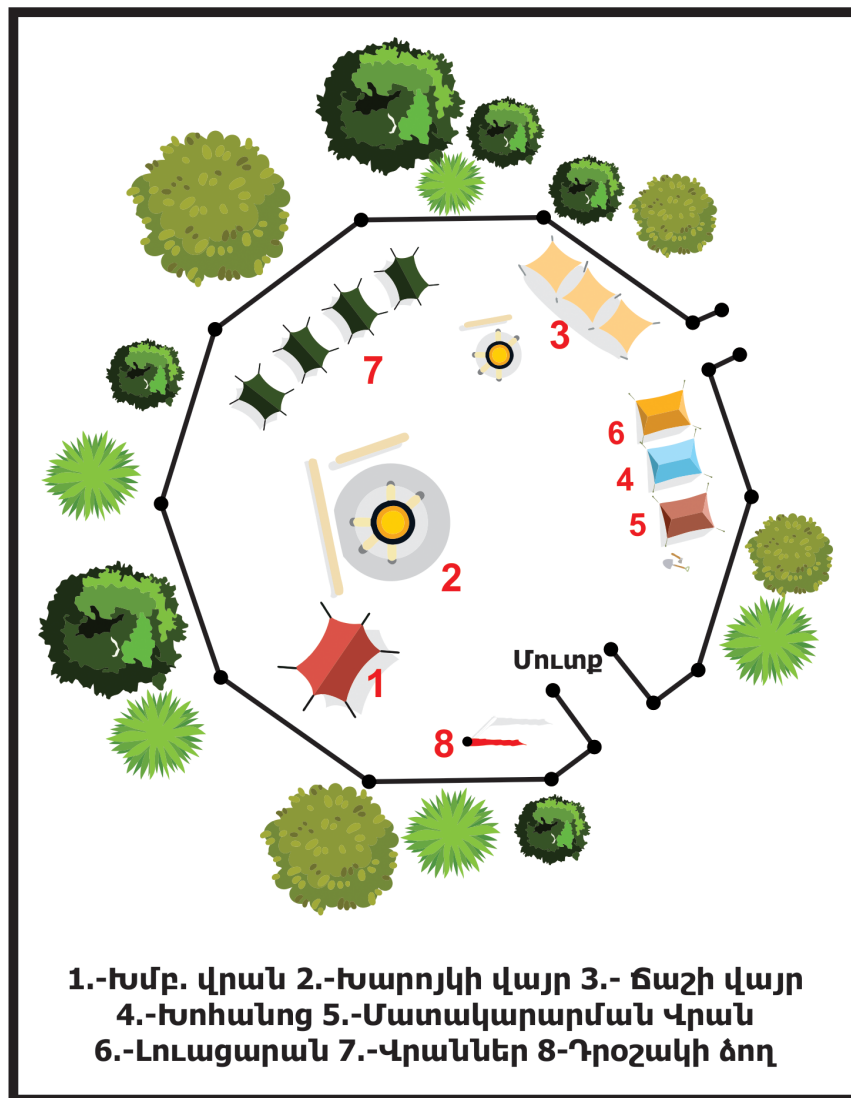
Բանակավայրէն վերադարձին պետք է բանակավայրը մաքուր ըլլայ եւ որեւէ աղբ չմնայ: Իւրաքանչիւր սկաուտ պետք է հոգ տանի իր ֆիզիքականին: Բանակավայրէն ներս իւրաքանչիւր սկաուտ պետք է ուշադրութիւն ընէ, որ որեւէ գոյք, մասնաւորապէս հագուստեղէն եւ պլանքեթներ, գիշերը վրանէն դուրս չձգէ, որպէսզի խոնաւութիւն չառնէ:

Խմբապետին պարտականութիւնն է ամէն առաւօտ կատարել բանակավայրի ընդհանուր քննութիւն: Քննութեան ընթացքին նախընտրելի է, որ խմբակը ունենայ յատուկ անկիւն մը եւ հոն պարանի մը վրայ փռէ պլանքեթները եւ հագուստները, որպէսզի թէ՛ արեւ տեսնեն եւ թէ խոնաւ վիճակի մէջ չմնան անոնք: Քննութեան ընթացքին պայման է, որ խմբակին վրանները միօրինակ կերպով յարդարուած ըլլան:

Խմբապետին պարտականութիւնն է դարձեալ քաջալերել սկաուտները, որպէսզի ամէն օր իրենց հագուստները փոխեն եւ հոգ տանին իրենց մաքրութեան, երկար ատեն մարզական կամ կերպրնկալէ կօշիկ չհագնին: Իւրաքանչիւր սկաուտ պետք է ուշադրութիւն ընէ, որ արեւահար չըլլայ, միշտ գլխարկ գործածելով եւ առատ ջուր խմելով:

ԲԱՆԱԿԱՎԱՅՐԻ ՆԵՐՔԻՆ ԴԱՍԱԽՐՈՒՄ

- 1) Ճշդել բանակավայրին մուտքը եւ մուտքին դնել խուճբին անունը:
- 2) Ճշդել բանակավայրին ցանկապատերը:
- 3) Մուտքէն քիչ մը անդին կ'ըլլայ դրօշակին ձողը եւ անոր մօտը՝ յայտարարութիւններու տախտակը:
- 4) Խոհանոցը կ'ըլլայ բանակավայրի ետեւի կողմը՝ ըստ հովի ուղղութեան, որպէսզի ճաշին բոյրը բանակավայր չմտնէ:
- 5) Խմբապետին վրանը կ'ըլլայ դրօշակի ձողին մօտ:
- 6) Արտաքնոցը կ'ըլլայ խոհանոցէն անդին, բանակավայրէն 150

**1.-խմբ. վրան 2.-խարոյկի վայր 3.- ճաշի վայր
4.-խոհանոց 5.-Մատակարարման վրան
6.-Լուսացարան 7.-Վրաններ 8-Դրօշակի ձող**

մ. հեռու, պայման է, որ ամեն օր կիրով մաքրուի, ինչպես նաև՝ 3 օր անգամ մը վայրը փոխուի:

7) Լուացարանը կարելի է խոհանոցին մօտ հաստատել:

8) Խարոյկի վայրը կ'ըլլայ դրօշակի ձողին մօտ:

9) Մատակարարման վրանը կ'ըլլայ խոհանոցին մօտ:

10) Ճաշարանը կ'ըլլայ խոհանոցին եւ բանակավայրին մէջտեղ:

11) Հագուստները փոխելու եւ չորցնելու տեղը կ'ըլլայ վրաններուն մօտ:

12) Աղբերու հաւաքումը կ'ըլլայ բանակավայրէն դուրս, յարմար վայր մը, պայմանով որ ամեն օր անգամ կամ հողով ծածկուի:

ՃԱՇԻ ՕՐԵՆՔՆԵՐԸ ԵՒ ԱՆՈՆՑ ՀՈԳԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

1) Նախքան ճաշելը սկաուտը պարտի ձեռքերը լաւ մը լուալ:

2) Բոլոր խումբը միասին ճաշի կը նստի, խմբապետին հրամանին վրայ (եւ կամ խմբակի առաջնորդին հրամանին վրայ):

3) Նախքան ճաշելը խումբը կամ խմբակը պարտի աղօթել:

4) Ճաշը ուտել հանդարտ եւ առանց աղմուկի:

5) Որեւէ սկաուտ ճաշի ընթացքին չի կրնար առանց խմբապետին արտօնութեան տեղէն ելլել:

6) Գոհանալ իրեն տրուած բաժինով, չկշտանալու պարագային խնդրել խոհարարէն, բայց բնաւ տեղէն չելլել ճաշի պատրուակով:

7) Բոլորը կը ցրուին այն ատեն, երբ բոլորը ճաշած եւ միասին աղօթած են երկրորդ անգամ:

ԻՆՉՊԵՍ ՀՈԳ ՏԱՆԻԼ ԾԱՇԵՐՈՒՆ

1) Պետք է կերակուրները ըլլան թարմ, որպէսզի թունաւորման ոչ մէկ հարց ծագի, մանաւանդ՝ ամառը:

2) Խոհարարները պետք է լաւապէս լուան եւ մաքուր տեղեր պահեն խոհանոցին գոյքերը:

3) Ամեն օր հոգ տանիլ մթերանոցի մաքրութեան:

4) Նախընտրելի է, որ ուտեստեղէնները պահուին գետնէն որոշ բարձրութեան մը վրայ, որպէսզի միջատները չհասնին:

5) Նախընտրելի է, որ շաքարը, աղը եւ այլն պահուին յատուկ տուփերու մէջ եւ իւրաքանչիւրին վրայ գրուի պարունակութիւնը:

6) Միսի պարագային պետք է պահել թաց լաթի մը մէջ եւ շուքին օդէն կախել (առաւելագոյնը մէկ օր):

ԽՄԲԱՊԵՏԻՆ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԲԱՆԱԿՈՒՄԻ ԱՄԱՐՏԻՆ

1) Հոգ տանիլ, որ խոհանոցի եւ մթերանոցի գոյքերը մաքուր վիճակի մէջ վերադարձուին:

2) Բանակավայրը վերադարձնել իր նախկին վիճակին եւ ոչ մէկ հետք ձգել:

3) Ձգել օգտակար յիշատակ մը՝ եթէ կարելի է:

4) Վստահ ըլլալ, որ իւրաքանչիւր սկաուտ ապահով տուն հասաւ:

5) Բոլոր գոյքերը հաւաքել եւ դասաւորել կեդրոնին մէջ, որպէսզի ապագային դարձեալ գործածուին:

6) Պատասխանատու մարմինին ներկայացնել մանրամասն տեղեկագիր մը:

ԲԱՆԱԿՈՒՄԻ ՏԵՍԱԿՆԵՐ

Բանակումները իրարմէ կը տարբերին ըստ իրենց հետապնդած նպատակին.-

1) ՏԱՐԵԿԱՆ ԲԱՆԱԿՈՒՄ.- Այս այն բանակումն է, զոր սկաուտական խումբ մը, ամէն տարի, ամբան ընթացքին անպայմանօրէն կ'ունենայ: Այս ամէնէն ընդհանրական բանակումն է, որ կը շեշտէ հաւասարապէս բանակումի մը հետապնդած նպատակներուն վրայ, ինչպէս՝ չարքաշ կեանքի վարժութիւն, բարոյական դաստիարակութիւն եւ զարգացում:

2) ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ԿԱՄ ԴՊՐՈՑ ԲԱՆԱԿՈՒՄ.- Հոս շեշտ կը դրուի սկաուտի զարգացման եւ յառաջդիմութեան վրայ. հոս է, որ սկաուտը կ'ամբողջացնէ իր մտային պաշարը իրեն տրուած գաղափարական դասախօսութիւններու միջոցով, նաեւ կ'ամբողջացնէ սկաուտական իր գիտելիքները:

3) ՌԱԼԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄ.- Սկաուտական աշխատանքներու ցուցադրութեան յատուկ բանակում մըն է: Նման բանակումի մը կը մասնակցին միասնաբար մէկէ աւելի խումբեր, եւ որոշ ժամանակի ընթացքին կը պատրաստեն զուտ սկաուտական ձեռային աշխատանքներ, ինչպէս՝ կամուրջներ, աշտարակներ, եւայլն: Այս բանակումը կը հետապնդէ երկու նպատակ, նախ խումբերու միջեւ կը ստեղծէ մրցակցութիւն եւ սկաուտները բնականաբար կը զարգացնեն իրենց թեքնիքը, երկրորդ՝ ռալի բանակումը կը հանդիսանայ սկաուտական քարոզչութեան լաւագոյն միջոցներէն մէկը:

4) ԱՐՇԱՒ ԲԱՆԱԿՈՒՄ.- Այս կը տարբերի միւսներէն, այն իմաստով, որ աւելի կարճ է եւ ընդհանրապէս կը տեւէ 2-էն 3 օր: Այս բանակումը կ'ըլլայ քալելով, յստակ բանակավայր մը չ'ունենար, այլ՝ վրաններու վայրը կրնայ փոխուիլ 2-3 անգամ: Սկաուտները այդ օրերու ընթացքին կը կտրեն 40-50 քլմ. ճամբայ: Արշաւ բանա-

կումները կը հետապնդեն մասնաւոր նպատակ. օրինակ՝ որոշ շրջանի մը քարտէսը գծել, կամ կողմնացոյցով առաջնորդուիլ, շրջանի մը ժողովուրդին ապրելակերպին ծանօթանալ եւ կամ հանրային սպասարկութիւններով ժողովուրդին օգնել:

5) ՇԱԲԱԹԱՎԵՐՋԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄՆԵՐ.- Տեղի կ'ունենան ամսուան վերջին շաբաթը: Նպատակն է գործնականօրէն կիրարկել մէկ ամսուան ընթացքին ակումբէն ներս փոխանցուած գիտելիքները:

6) ՃԱՄՊՈՐԻ.- Կը կազմակերպուի քանի մը տարին անգամ մը եւ ամէն անգամ տարբեր երկրի մը մէջ, զանազան երկիրներու սկաուտական խումբերու մասնակցութեամբ: Կան զանազան տեսակի ճամպորիներ.-

ա. Արաբական ճամպորին, որուն կրնան մասնակցիլ արաբական երկիրներու սկաուտական կազմերը: Այս ճամպորին կը կազմակերպուի 2 տարին անգամ մը:

բ. Միջազգային ճամպորին, որ կը կազմակերպուի 4 տարին անգամ մը, մասնակցութեամբ աշխարհի բոլոր երկիրներու սկաուտական կազմերուն:

գ. Այս երկուքին վրայ կրնանք անելցնել երրորդ մը՝ Յ.Ս.Ը.Մ.ի համա-Յ.Ս.Ը.Մ.ական բանակումը, որ տեղի կ'ունենայ 4 տարին անգամ մը, անոր կը մասնակցին Յ.Ս.Ը.Մ.ի զանազան մասնաճիւղերը: Համա-Յ.Ս.Ը.Մ.ական բանակումը կը կազմակերպէ Յ.Ս.Ը.Մ.ի Կեդրոնական Վարչութիւնը:

ՀԵՏԱԶՕՏԱԿԱՆ ԱՐՇԱԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄ

Ա.- ՆԱԽԱԲԱՆ

Բ.- ՀԵՏԱԶՕՏՈՒԹԵԱՆ ՆՊԱՏԱԿԸ

Գ.- ԱՐՇԱԻԸ ԵՒ ԱՆՈՐ ՊԱՐՏԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Դ.- ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

Ա. ՆԱԽԱԲԱՆ

Հետազոտական արշաւը այն արշաւն է, որ կ'ըլլայ հետիոտն: Հետեւաբար, այս արշաւին հաճոյքներէն մէկը այն է, թէ առիթը պիտի ունենաս այցելելու այն վայրերը, ուր քիչեր բախտը ունեցած են այցելելու: Այս մէկը քեզի առիթ պիտի ստեղծէ, որ անմիջական կապի մէջ մտնել բնութեան հետ եւ պահ մը անդրադառնաս անոր գեղեցկութեան եւ ստեղծագործութեան:

- Արշաւ մը կրնայ հետազոտական արշաւի վերածուիլ, երբ կ'ունենայ իր նպատակը:

Բ. - ՀԵՏԱԶՕՏԱԿԱՆ ԱՐՇԱԻ ՆՊԱՏԱԿԸ

1) Սկաուտին մօտ զարգացնել արկածախնդրութեան ոգին: Օրինակ՝ լեռ մագլցիլ, լողալ, գիշերային արշաւ կատարել, բնութեան պտուղներով ճաշ պատրաստել, եւ այլն:

2) Չարգացնել բնութեան սերը եւ գեղեցկութեան գիտակցութիւնը:

3) Չարգացնել սկաուտին իմաստութիւնը, ուշադրութիւնը նկելու եւ եզրակացութիւն հանելու կարողութիւնը:

4) Մարզել մարմինը եւ հոգին՝ կարենալ դիմադրելու հա-

մար դժուարություններու:

5) Ծանօթանալ արշաւի վայրին աշխարհագրութեան եւ բնութեան, ինչպէս նաեւ՝ ժողովուրդի ապրելակերպին:

Գ. - ԱՐՇԱՒԸ ԵՒ ԱՆՈՐ ՊԱՐՏԱՌՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

1) ԾՐԱԳՐԷ ՀԵՏԱՉՕՏԱԿԱՆ ԱՐՇԱՒԸ՝ յիշելով վայրը, մեկնումի եւ վերադարձի ժամերը, գոյքերը, ուտեստեղէնը, ծնողներու հաւանութիւնը եւ պատասխանատու մարմիններու արտօնութիւնը, ճամբու ընթացքին ունենալիք յայտագիրը, արշաւիդ նպատակը, թէ ի՞նչ կ'ուզես ընել, ի՞նչ կ'ուզես տեսնել եւ, վերջապէս, ի՞նչ կ'ուզես իրագործել:

2) ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԴ

Ա. Ի ՄՏԻ ՈՒՆԵՑԻՐ՝

1. Դատողութիւնդ:
2. Երեւեկայութիւնդ եւ եզրակացնելու կարողութիւնդ:
3. Կողմնացոյց եւ քարտէս գործածել գիտնալ:
4. Հանրային ինչքերու հանդէպ յարգանք ունենալ:
5. Արագ կարգադրութիւններ ընելու կարողութիւն ունենալ:
6. Արկածախնդրական ոգի ունենալ:

Բ. ՀԵՏԱՉՕՏԱԿԱՆ ԱՐՇԱՒԻ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ ԻՐԵՐ ԵՒ ԳՈՅՔԵՐ

1. Դաստակիդ վրայ սլաքով ժամացոյց:
2. Գրպանիդ մէջ, փակող վիրակապ, լուցկիներ, թուղթ եւ գրիչ, հեռաձայնի թիւեր, քարտէս եւ կողմնացոյց, ընդեղէններ, չուան եւ դաշոյն:
3. Պայուսակիդ մէջ, սննդեղէններ, հիւսուածեղէն եւ վերարկու (նայլըն անձրեւարգել) աման, դգալ, պատառաքաղ, կուրտ եւ գաւաթ, աւելորդ գուլպաներ:
4. Կրնաս նաեւ տանիլ լուսանկարչական մեքենայ, հեռադիտակ եւ աղբի տոպրակ:

Գ. - ՈՏՔԵՐՈՒ ԽՆԱՄՔ

Որքան որ հաճելի է արշաւելը, նոյնքան ալ կրնայ դժոխային դառնալ, եթէ հոգ չտանիս ոտքերուդ առողջութեան:

1. Ոտքդ լուա ամեն օր:

2. Արշաւի ընթացքին բուրդէ կամ բամպակէ գուլպայ գործածէ:

3. Գուլպան պէտք է ըլլայ ոտքերուդ չափով, որովհետեւ մեծ ըլլալու պարագային ծալուելով մատներդ կը նեղէ:

4. Մատներուդ եղունգները կտրէ եւ շիտակ ընթացքի մէջ դիր (կան պարագաներ, ուր եղունգը միսին մէջը կը մտնէ):

5. Ջուր լեցուելու պարագային անմիջապէս տեղը ծածկէ կայուն փլաստորով մը, որպէսզի կաշիին հետ մորթիդ շփումը արգիլես:

6. Կօշիկդ պէտք է հանգիստ ըլլայ եւ նախընտրաբար՝ կերպընկալ չըլլայ:

Դ. - ՏԱՐԱԶ

Տարագոյ պէտք է ըլլայ լման, նկատի ունենալով որ հանրութիւնը որոշ յարգանք ունի սկաուտական տարագին հանդէպ: Նկատի առ կլիման եւ ըստ այնմ կրէ բրդեղէն, եւայլն:

Ե. ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ ԵՒ ՅԵՌԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

Ընդունուած սովորութիւն է, որ սկաուտ մը ժամական 4.5-5 քլմ. արշաւէ, ուստի կրնաս հեռաւորութիւնը բաժնել արագութեան հետ եւ կ'ունենաս արշաւի ժամանակացոյցը, որուն հետ պիտի կարենաս նախատեսել վերադարձի ժամը:

Ձ. ԱՊԱՅՈՎՈՒԹԻՒՆ

1. Ճամբուն աջ կողմէն քալէ:
2. Գիշերները արշաւելու պարագային, վերջին սկաուտը պէտք է իր լուսարձակը վար պահէ:
3. Ջանա ուղղուիլ երկրորդական ճամբաներէ:
4. Ծանօթացիր թունաւոր կենդանիներուն եւ բոյսերուն:
5. Փոթորիկի եւ կայծակի պարագային հեռու կեցիր բլուրներու գագաթէն, հսկայ եւ առանձին մնացած ծառերէ:

7. ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

1. Տեղեկագիրը պետք է ըլլայ կարճ ու կտրուկ:
2. Ըլլայ անկեղծ՝ արշաւի բոլոր անցուդարձի մասին:
3. Ծանրանալ այն պատահարներուն վրայ, որոնք ազդեցին վրադ, իբրեւ սկաուտ:
4. Մի մոռնար, որ քննիչը պետք է վստահի տեղեկագրիդ՝ ճանչնալու համար անձդ եւ սկաուտական կեանքի հակագոյացուքիւնդ:
5. Տեղեկագրին մէջ յիշել արշաւի վայրին աշխարհագրական դիրքը, գիւղին անունը, սովորութիւնները, բնակչութեան թիւը, կցել փանորամիք գծագրութիւնը, յիշել բնութեան մէջ ապրող բոյսերը, կենդանիները եւ միջատները:

ԽՈՅԱՆՈՑ ԵՒ ՃԱՆ

Սկաուտին համար չի բաւեր գիտնալ միայն ճաշի մը չափերը եւ այդ ճաշը պատրաստելու ձեւը. իրեն համար օգտակար եւ կարեւոր է գիտնալ նաեւ բանակավայրին մէջ խոհանոցին սարքաւորումը, ուտելիքները մաքուր պահելու ձեւերը եւ ճաշացուցակի պատրաստութիւնը:

րումը, ուտելիքները մաքուր պահելու ձեւերը եւ ճաշացուցակի պատրաստութիւնը:

Ա. ԽՈՅԱՆՈՑԻ ՍԱՐՔԱՒՈՐՈՄ

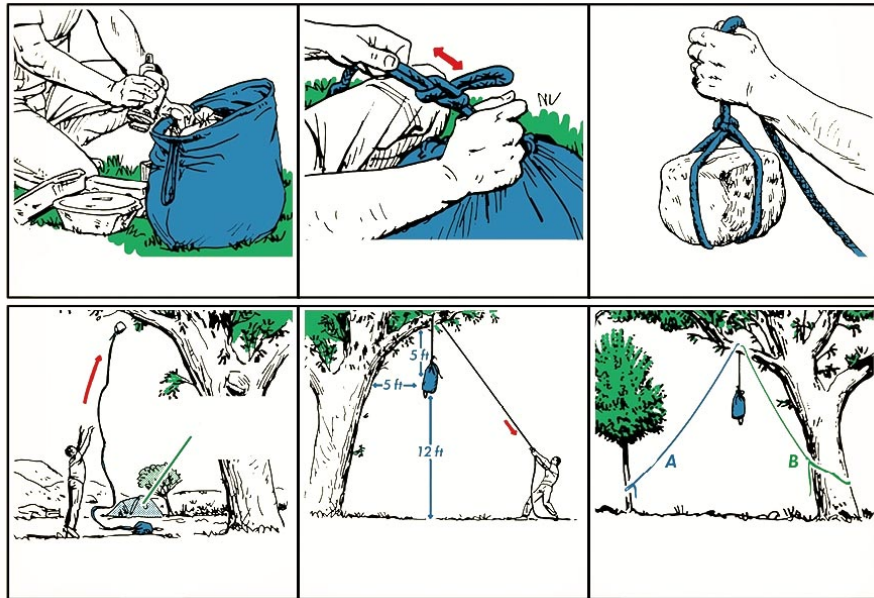
Բանակումներու ընթացքին խոհանոցի հոգածութիւնը ընդհանրապէս կ'անտեսուի այն պատճառաբանութեամբ, որ սկաուտը չարքաշ է եւ պէտք է դիմագրաւէ բնութեան ամէն տեսակի դժուարութիւնները, եւ վարժութիւն ձեռք ձգէ ապրելու բնութեան ընծայած կարելիութիւններու օգտագործումով: Այս մէկը իրականութիւն է, բայց չարքաշութիւն չի նշանակեր աղտոտութիւն եւ թափափածութիւն: Բանակումներու ընթացքին սկաուտին մարմինը անելի ենթակայ է մանրէներ ընդունելու, մանաւանդ ճաշի միջոցով, երբ ճաշը պէտք եղած բժախնդրութեամբ եւ մաքրութեամբ չի պատրաստուիր:

Սկաուտը առողջ եւ մաքուր շրջապատի մէջ պահելու համար

պէտք է բանակավայրը ընդհանրապէս եւ խոհանոցը մասնաւորապէս պահել մաքուր եւ կոկիկ:

Այս մէկը կ'ապահովուի շատ դիւրին միջոցներով. հոս շեշտը պիտի դնենք խոհանոցի սարքաւորումին վրայ, որովհետեւ խոհանոցին մաքրութիւնը մեկնակէտն է բանակավայրի ընդհանուր մաքրութեան:

- Խոհանոցը հաստատել վրաններէն եւ լուացարաններէն հեռու:

- Խոհանոցին մէջ ուտելիքները գետեղել բարձր տեղեր՝ դասաւորուած ձեւով, բնաւ գետինը չդնել, որովհետեւ հողին մէջ գտնուող միջատները շատ դիւրութեամբ կրնան ճաշակել այդ ուտելիքները, եւ կամ հողով կը լեցուին ուտելիք պարունակող պարկերն ու տուփերը:

- Պարկերուն եւ տուփերուն բերանները միշտ գոց պատել (կափարիչով, նայլընով եւ կամ ալիւմինում թուղթով), որպէսզի ճանճերու առիթ չտրուի իրենց մանրէները մեզի փոխանցելու:

- Խոհանոցի պիտոյքները բարձր տեղեր, մաքուր եւ դասաւորուած ձեւով գետեղել, որպէսզի գործածելու ատեն դիւրութեամբ գտնենք մեր փնտռածը եւ չստիպուինք ամէն անգամ լուալու:

- Աղբը չկուտակել. գայն այրել ամէն օր, բանակավայրէն քիչ մը հեռու վայրի մը մէջ:

- Երբ խոհանոցը մաքուր է, աւելի դիւրին կ'ըլլայ ապահովել բանակավայրին ընդհանուր մաքրութիւնը:

Հարկ է նշել, որ լուացարաններու մաքրութեան եւս հոգ պէտք է տանիլ:

Բ. ՃԱՇԻ ԵՒ ՃԱՇԱՅՈՒՅԱԿԻ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆ

Ճաշի պահը միշտ ալ նկատուած է հաճելի ժամ մը, որովհետեւ մարդիկ օրուան իրենց յոգնութենէն ետք, կը բոլորուին ճաշի սեղանին շուրջ (ընկերներով, ընտանիքի անդամներով), կը հանգչին, կը ճաշեն եւ կը գրուցեն:

Նոյնն է պարագան բանակումներու ընթացքին, խումբի անդամները կը բոլորուին ճաշի սեղանին շուրջ, թէ քիչ մը կը հանգչին, թէ կը ճաշեն եւ թէ կը գրուցեն:

Սկաուտներուն համար ճաշի ժամը սպասուած պահ մը եղած է միշտ: Այս ժամը իրապէս հաճելի դարձնելը կախեալ է նաեւ ճաշի համէն եւ տեսակէն: Անոր համար հարկ է խմբապետները միշտ բժախնդիր ըլլան ճաշացուցակի պատրաստութեան մէջ: Կը սպասուի, որ խոհարար սկաուտները համով ճաշեր հրամցեն սկաուտներուն:

Բանակումներու ընթացքին ճաշ եփելը շատերու համար դժուար գործ մը կը նկատուի, սակայն ճաշ եփելը շատ դիւրին է, երբ սկաուտը հետեւի տրուած չափերուն եւ քիչ մըն ալ ճաշակ ունենայ համեմներու գործածութեան մէջ:

Ճաշացուցակի պատրաստութիւնն ալ մեծ դեր ունի, սկաուտներուն անհրաժեշտ սննդառութիւն ապահովելու աշխատանքին մէջ:

Ուտելիքները բաժնուած են գլխաւոր 5 խումբերու

- ա) ՀԱՏԵՂԷՆ
- բ) ՄՍԵՂԷՆ
- գ) ԿԱԹՆԵՂԷՆ
- դ) ԲԱՆՋԱՐԵՂԷՆ
- ե) ՊՏՈՒՂ

Այս հինգ խումբերը գիրար ամբողջացնող տարրեր են: Միայն 1 խումբին պատկանող ուտելիքը չի կրնար մարմնի պահանջին գոհացում տալ: Սկաուտը օրական այս 5 խումբէն Նուազագոյնը 3 խումբի պատկանող ուտելիքներ պէտք է ուտէ, որպէսզի ստա-

Նայ բաւարար սննդառութիւն:

Մարմինը օրական կը սպառէ որոշ չափով ջերմութ (calorie). բանակումներու ընթացքին կատարուած աշխատանքներու իբրեւ հետեւանք, մարմինը կը սպառէ մեծ քանակութեամբ ջերմութ. մարմինը իր հաւասարակշռութիւնը կը պահէ եւ կը վերագտնէ իր ջերմութը ուտելիքի միջոցով, ուրեմն ճաշերը պէտք է ըլլան սննդարար եւ տեսակաւոր:

Անհրաժեշտ սննդառութիւն կ'ապահովուի, երբ ճաշացուցակի պատրաստութեան ատեն նկատի կ'առնուին բանակավայրի կլիման (օդին տաք կամ պաղ ըլլալը) եւ աշխատանքներուն տարողութիւնը (յոգնեցուցիչ աշխատանքներու ընթացքին սկաուտը կը սպառէ յաւելեալ ջերմութ. այդ ջերմութը վերագտնելու համար մարմինը կարիք կը զգայ յաւելեալ ջերմութ պատկանող ուտելիքներու):

Բանակումի ամբողջ տեւողութեան ճաշացուցակը պէտք է պատրաստուի հաւասարակշռուած ձեւով եւ սկաուտը ստանայ 5 խումբէն ալ պատկանող ուտելիքներ:

ԻՆՉՊԵՍ ԿԱՐԵԼԻ Է ԸՄՊԵԼԻ ՄԱՔՈՒՐ ՉՈՒՐ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ա. ԸՆԹԱՅԻԿ ՄԻՋՈՑՆԵՐ

Եռացնելը ամենէն դիրին եւ ազդու միջոցներէն մէկն է չէ-գործացնելու համար ջուրին մէջ գոյութիւն ունեցող զանազան մանրէները:

20 վայրկեան եռացնել ջուրը, ձգել որ պաղի ու ապա՝ խմել գայն մտքի ամենայն հանգստութեամբ:

Եռացնելու համար անշուշտ անհրաժեշտ է վառելանիւթ: Եռացած ու պաղած ջուրը որոշ չափով կը կորսնցնէ իր համը, հետեւաբար ան կրնայ անհամ թուիլ շատերուն:

Չտելը մաքուր ջուր ունենալու այլ ձեւ մըն է, որ սակայն ունի կարգ մը դժուարութիւններ: Չտելու համար կան զանազան միջոցներ՝ մաքուր կտաւէն մինչեւ սերամիքէ գտիչները: Յատուկ գտիչներու միջոցով ջուրի գտումը անհրաժեշտ է՝ ըմպելի ջուրէն դուրս ձգելու համար աւազն ու քարը, սակայն այս ձեւը չի կրնար 100 առ հարիւր երաշխաւորել մանրէներուն ոչնչացումը ջուրին մէջ, բացի հանրածանօթ վաճառանիշերով գտիչներէն:

Բ. ՔԻՄԻԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐ

ԸԼՈՐԻ ԳՈՐԾԱԾՈՒԹԻՒՆ

(Խոհանոցի կամ լուացքի քլորը եւ կամ՝ Միլթընի նման հականեխիչներ)

Ըմպելի ջուրը հականեխելու իբրեւ լաւագոյն միջոց, մօտ մէկ դարէ ի վեր մարդիկ կը դիմեն քլորի գործածութեան: Ջուրին մէջ թափուած քիչ մը քլոր կրնայ ի սպառ վերջ տալ բոլոր մանրէներու 95 առ հարիւրին: Երբ քլորը ջուրին մէջ լուծուի, տեղի կ'ունենայ քիմիական գործողութիւնը, որ կը կատարէ բոլոր մանրէներուն բնաջնջումը: Քլորի օգտակարութեան գիտակցելով հանդերձ, պետք է զգուշանալ անոր անխոհեմ գործածութենէն: Չափէն աւելի քլորը կրնայ ջուրին լեղի համ տալ եւ խմողին անհանգստութիւն պատճառել:

Հետեւաբար, 20 լիթր ջուրի մէջ թէյի 2 դգալէն աւելի քլոր

պէտք չէ դնել:

Տեղին է նշել, որ քլորով ջուրէն կ'ելլէ որոշ հոտ մը, որ քլորին հոտն է եւ վտանգաւոր չէ:

Վերոյիշեալ միջոցներէն բացի կայ շատ անելի գործնական եւ դիւրին այլ միջոց մը՝ արելը...

Այո՛, արելը: Արել ըսելով պէտք է հասկնալ անոր ճա-

ԸՆԹԱՅԻԿ ՄԻՋՈՅՆԵՐ

20 վայրկեան եռացնել ջուրը, ձգել որ պաղի ու ապա՝ խմել զայն մտքի ամենայն հանգստութեամբ:

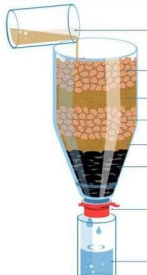
ՔԻՄԻԱԿԱՆ ՄԻՋՈՅՆԵՐ

դեղարաններուն մէջ կարելի է գտնել քլոր կամ զանազան հալոժէններ (halogenes) պարունակող դեղեր (հեղուկ կամ դեղահատի նման), որոնք մեծապէս օմտակար կրնան դառնալ մեզի:

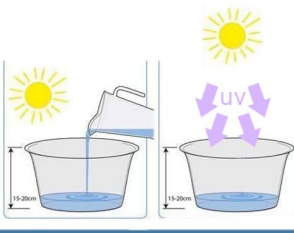

ՔՆՈՐԻ ԳՈՐԾԱՍՈՒԹԻՒՆ

ԸՆԹԱՅԻԿ ՄԻՋՈՅՆԵՐ

այս ձեւը չի կրնար 100 առ հարիւր երաշխաւորել մանրէներուն ոչնչացումը այլ ջուրը որոշ չափով կը կորսնցնէ իր մէջ գտնուող օտար աղտերը:

Արել ըսելով պէտք է հասկնալ անոր ճառագայթները, յատկապէս՝ անդրմանիշակագոյն ճառագայթները (ultraviolet): Այս ճառագայթները երբ թափանցեն ջուրին մէջ՝ կ'ոչնչացնեն գոյութիւն ունեցող մանրէները:

ճառագայթները, յատկապէս՝ անդրմանիշակագոյն ճառագայթները (ultraviolet): Այս ճառագայթները երբ թափանցեն ջուրին մէջ՝ կ'ոչնչացնեն գոյութիւն ունեցող մանրէները: Այսպէս, եթէ շիշ մը ըմպելի ջուրը 1 ժամ զետեղենք արելուն տակ, 80 առ հարիւրով հականեխած կ'ըլլանք զայն:

Միշտ եւ ամենուր պէտք է ուշադիր ըլլալ մեր խմած ջուրին, որովհետեւ չհականեխուած ջուրը կրնայ բազմաթիւ հիւանդութիւններու պատճառ դառնալ:

Ներկայիս, դեղարաններուն մէջ կարելի է գտնել քլոր կամ զանազան հալոժէններ (halogenes) պարունակող դեղեր (հեղուկ կամ դեղահատի նման), որոնք մեծապէս օգտակար կրնան դառնալ մեզի, սակայն բոլոր պարագաներու մաքուր ջուր ունենալու փորձուած եւ վստահելի միջոցները կը մնան շատ կարելոր:

ԳԻՏՆԱԼ ՍԿԱՌԻՏԱԿԱՆ ՀԱՆԳՈՅՅՆԵՐԸ, ԿԱՊԵՐԸ, ՓԱԹԹՈՒԱԾՔՆԵՐԸ ԵՒ ՀԻՒՍՔԵՐԸ

1. ԿԱՊԵՐՈՒ ԿԱՐԵՒՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

Յաջող բանակում մը ունենալու համար անհրաժեշտ է ունենալ բանակումի առանցքը կազմող այնպիսի գործնական ձեռնային աշխատանքներ, որոնք կարելի ըլլայ օգտագործել բանակումի տեւողութեան ճաշասեղան, նստարան, մուտքի դուռ, հսկողութեան աշտարակ, դրօշակի ձող, եւայլն: Այս աշխատանքները լաւապէս կը պատրաստուին շնորհիւ կապերուն եւ հանգոյցներուն: Անոնք կը շինուին ոչ միայն զբաղումի, այլեւ՝ նպատակի մը ծառայելու համար:

Կապերն ու հանգոյցները կը նկատուին նաեւ սկաուտական դաստիարակչական գլխաւոր միջոցներէն մէկը, զարգացնելով սկաուտին ուշիմութիւնը, հնարամտութիւնը, յիշողութիւնը եւ ձեռնային ճարտարութիւնը:

2. ՊԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ՏԵՍԱԿՆԵՐ ԵՒ ՆԻԺԵՐ

Պարանները ընդհանրապէս կը պատրաստուին բնական եւ արուեստական նիւթերէ (լիՖէ, թուղթէ, բամպակէ, կանեփէ, նայլընէ եւ մետաղներէ):

ա) ԼիՖ պարանները կը բաժնուին երկու տեսակի՝

1. Սիգալ, որ կը կազմուի չորս հիւսքէ:

2. Մանիլլա, որ ամենատոկուն, ճկուն եւ զօրաւոր պարանն է: Կը կազմուի 3 հիւսքէ. այս պարանին գործածութիւնը ընդհանրացած է, սակայն ջուրի մէջ անգործածելի է:

բ) Թուղթէ պարան. այս պարանը կը պատրաստեն թուղթի շերտերը ոլորելով, սակայն շատ գործնական չէ:

գ) Բամպակէ պարաններ. ճկուտ պարան մըն է. սակայն առաձգական ըլլալուն պատճառով շատ գործածական չէ:

դ) Կանեփէ պարաններ՝ ղըննապ. կը պատրաստուի կանեփ կոչուած բոյսէն, որուն յատկութիւնն է ջուրի մէջ անփոփոխ մնալ:

ե) Polypropylen (արուեստական նիւթերով պարաններ):

Polypropylen գորաւոր պարան մըն է, ջուրին վրայ կը ծփայ եւ կը գործածուի նաւաստիներու կողմէ: Կը կազմուի 3 հիւսքէ:

գ) Նայլըն, ամենաճկուն եւ տոկուն պարանն է, սակայն ան կը սուզուի ջուրին մէջ:

ե) Մետաղեայ պարաններ. կը պատրաստուին մետաղներէ՝ երկաթ, պողպատ, պղինձ, եւայլն: Կը գործածուին ծանր աշխատանքներու համար:

3. ՊԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ՉՕՐՈՒԹԻՒՆԸ՝ ԶԱՇՏՈՂԱԿԱՆ ՈՒԺ

Իբրեւ ընդհանուր օրէնք, պարաններու ծանրութիւն վերցնելու կարողութիւնը կը տարբերի ոչ միայն իրենց հարստութենէն, այլ՝ այն նախնական նիւթերէն, որոնցմով պատրաստուած են: Հետեւեալ տախտակը կու տայ պարաններու ծանրութիւն վերցնելու կարողութիւնը, ըստ իր տրամագիծին եւ տեսակին:

ՍԻՉԱԼ ՊԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ՏԵՍԱԿԸ

Տրամագիծ	Ծանրութեան Ուժ
10 մմ. (միլիմետր)	80 քկ. (քիլօկրամ)
12 մմ.	100 քկ.
16 մմ.	180 քկ.
20 մմ.	270 քկ.

Այս չափերու հիմամբ կրնանք ճշդել մնացեալ պարաններուն զօրութիւնը

- Մանիլլա պարանը 2 անգամ աւելի զօրաւոր է Սիզալէն:
- Կանեփի պարանը 4 անգամ աւելի զօրաւոր է Սիզալէն:
- Բամպակի պարանը 4,5 անգամ աւելի զօրաւոր է Սիզալէն:
- Polypropylen պարանը 6 անգամ աւելի զօրաւոր է Սիզալէն:
- Նայլըն պարանը 9 անգամ աւելի զօրաւոր է Սիզալէն:

Օրինակ- երբ Սիզալ պարանի մը տրամագիծը 12 մմ. է, ան կը վերցնէ 100 քկ. ծանրութիւն: Նոյն տրամագիծով Մանիլլա պարանը կը վերցնէ 200 քկ.: Իսկ նոյն տրամագիծով Կանեփի պարանը կը վերցնէ 400 քկ.:

4. ՀԱՍՏ ՊԱՐԱՆ ՄԸ ՓՈԽԱՐԻՆԵԼ ԲԱՐԱԿՈՎ

Յաճախ կը պատահի որ պետք զգանք հաստ պարանի, զոր մեր տրամադրութեան տակ չենք ունենար, կրնանք բարակ պարաններ օգտագործել. հետեւեալ հաշիւով կ'ունենանք համապատասխան զօրութեամբ պարաններ:

ա) Ինքն իրմով բազմապատկել այն տրամագիծը, զոր կ'ուզենք ունենալ, օրինակ $16 \times 16 = 256$ մմ.:

բ) Մեր տրամադրության տակ ունինք 5 մմ. պարան, նոյնպես կը բազմապատկենք $5 \times 5 = 25$ մմ.:

գ) 256-ը կը բաժնենք 25-ով՝ կը ստանանք 10.2, ուրեմն մօտաւորապէս 10 բարակ պարաններու պէտք ունինք 16 մմ. պարանի զօրութիւն ունենալու համար:

5. ԻՆՉՊԵՍ ՅՈՎ ՏԱՆԻԼ ՊԱՐԱՆՆԵՐՈՒ

Պարանները երկար ատեն լաւ վիճակի մէջ պահելու համար, պէտք է գործադրել հետեւեալները.-

1. Պարանի մը երկու ծայրերը ամրացնել ծայր կապով:
2. Հեռու պահել տաք կամ փոփոխական տաքութեամբ վայրերէ:
3. Վերցնելէ առաջ չորցնել, ապա թէ ոչ կը փտտի:
4. Պարանը փաթթել լաւ ձեւով, որպէսզի չվնասուի:
5. Պարանը չորցնելու համար դնել զայն օդասուն շուք տեղ մը, հեռու արեւէն, ապա թէ ոչ կը կտրտուի շուտով:
6. Երբ պարան մը երկար ատեն արեւուն տակ մնացած է, վերցնելէ առաջ պաղ ջուրի մէջ ձգել, վերջը զայն կախել եւ քաշուած վիճակի մէջ չորցնել:
7. Զննել գործածուած պարանը եւ ներկով նշան ընել, եթէ վնասուած է՝ զայն թէթել աշխատանքներու գործածելու համար:
8. Պարանի փաթեցները կախուած վիճակով պահել, որպէսզի անոր շուրջ օդ աշխատի:

6. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՕՐԵՆՔՆԵՐ

1. Բաց կամ ճերմակի մօտ գոյն ունեցող պարանները լաւորակ կ'ըլլան:
2. Երբ պարանին հիւսքերը քակենք, լաւորակ պարանէն մագիկներ չեն թափիր, մինչ վատորակ պարանը կը կտրտուի:
3. Երեք հիւսքով պարան մը աւելի զօրաւոր է՝ քան չորսը:
4. Երբ երկու պարաններ միացնենք՝ միացման հիւսքով, իրենց ուժէն կը կորսնցնեն 10-էն 20 առ հարիւր:
5. Փայտահատի կապը պարանին ուժէն կը պակսեցնէ 35 առ հարիւր, գերան կապը՝ 40, անուորդ կապը՝ 40-էն 50, պարզ հանգոյց մը՝ 55:
6. Մինչեւ 3 մմ. տրամագիծով թելերը կը կոչենք կապ:
7. 3-6 մմ. տրամագիծով թելերը չուան:
8. 6-էն վեր կը կոչենք պարան:

7. ԿԱՊԵՐՈՒ ԵՒ ՀԱՆԳՈՅՑՆԵՐՈՒ ԿԱԶՄՈՒԾՔԸ

Կապերը իրենց կազմուածքով եւ ըստ գործածութեան կը բաժն-

ուին 4 տեսակի.-

ա) ՀԱՆԳՈՅՑ բ) ԿԱՊ գ) ՓԱԹԹՈՒԱԾՔ դ) ՀԻՒՔ

ա) Հանգոյց կը կոչենք, երբ 2 պարաններ իրարու կը միացնենք, ինչպէս՝ օղակ, ձկնորս...

բ) Կապ կը կոչենք, երբ պարան մը կը կապենք որոշ առարկայի մը, ինչպէս՝ գերան, սանդուխ, ձող...

գ) Փաթթուածք կը կոչենք, երբ երկու առարկաներ իրարու կ'ամրացնենք, ինչպէս՝ գաւազան, իքս, եռոտանի...

դ) Հիւք կը կոչենք, երբ պարան մը կը հիւսենք ինքնիրմով, կամ որոշ պարապուծիւս մը կը լեցնենք գեղեցիկ կերպով:

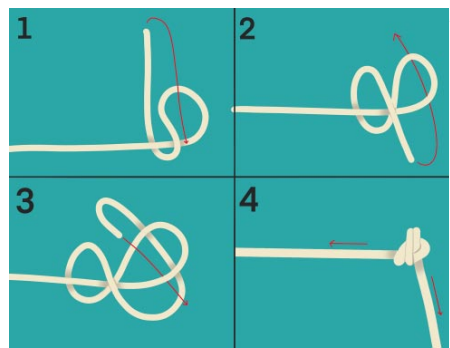
8. ՀԱՆԳՈՅՑՆԵՐՈՒ ԿԱՊԵՐՈՒ, ՀԻՒՔԵՐՈՒ ԵՒ ՓԱԹԹՈՒԱԾՔՆԵՐՈՒ ԳՈՐԾԱԾՈՒԹԻՒՆԸ

Սկառուտական կապերը կ'արժեւորուին, երբ ճիշդ կապը ճիշդ տեղին ու ժամանակին կը գործածուի: Հանգոյցները, կապերը, հիւքերը եւ փաթթուածքները յաճախ իրարու կը նմանին, սակայն իրենց գործածութեամբ կը տարբերին:

ՀԱՆԳՈՅՑՆԵՐ

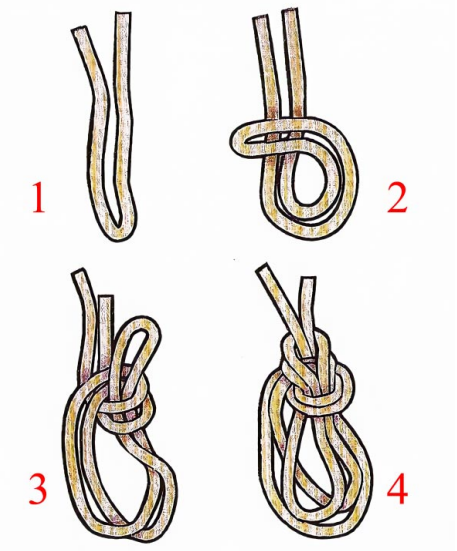
Սրիվետորես հանգոյց:

Բարակ չուաններու ծայրը մեծ հանգոյց մը ունենալու կը ծառայէ:

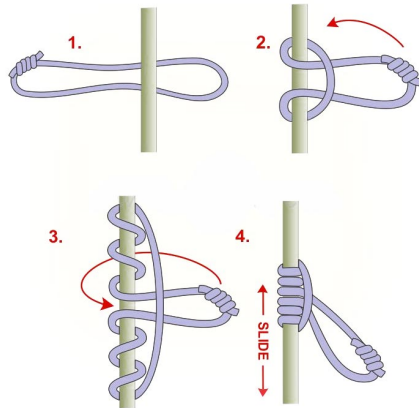
Եռեակ Անուորոք (Triple Bowline կամ արոռ կապ)

կը ծառայէ պարանին ծայրը 3 օղակ-

ներ ունենալու համար: Օղակներեն մեկը աւելի փոքր չափով կ'ըլլայ: Կ'օգտագործուի սկաուտ մը նստած վիճակին մէջ տեղ մը բարձրացնելու համար, 2 օղակներուն մէջ նստելով եւ 3-րդ փոքր օղակը կռնակէն անցընելով:

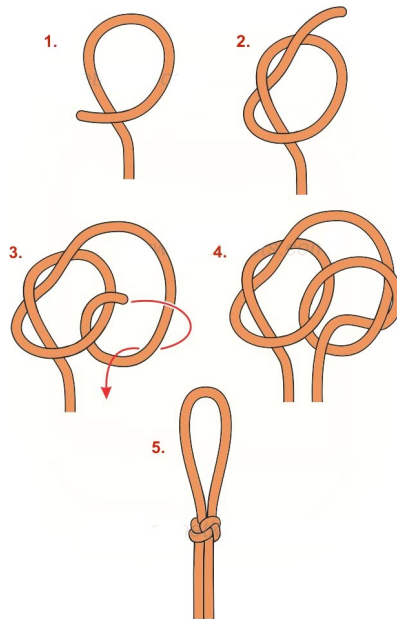
Մագլցելիք հանգոյց (Prussik Knot): Այս հանգոյցը կը գործածուի պարանէ մը վեր մագլցելու համար. 3 հատ 1

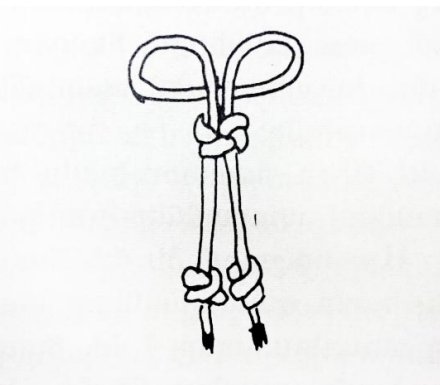
մէթր հասակով 16 մմ. պարան մը: 18 մ. պարանը ամրացնել ծառին (անուորդ) հանգոյցը գործածելով, ապա կարճ պարաններով 3 հատ առանձին օղակներ շինել՝ ձկնորս կապը գործածելով: Հիմա պատրաստուած օղակներով կախուած պարանին երկայնքին մագլցելիք հանգոյցով կապել օղակները. այս օղակներուն ոտքը անցընելով բարձրանալ, միեւնոյն ժամանակ օղակները մէկ առ մէկ միասին բարձրացնելով: Նոյնպէս կը գործածուի ձող մը

գետնէն դուրս հանելու:

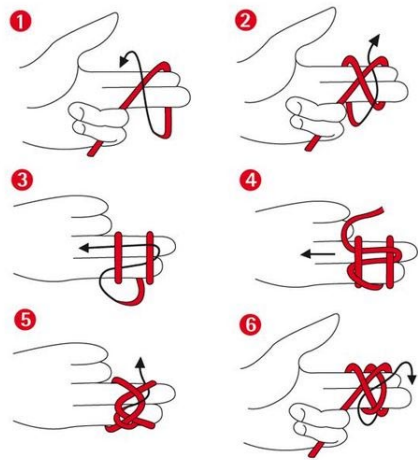
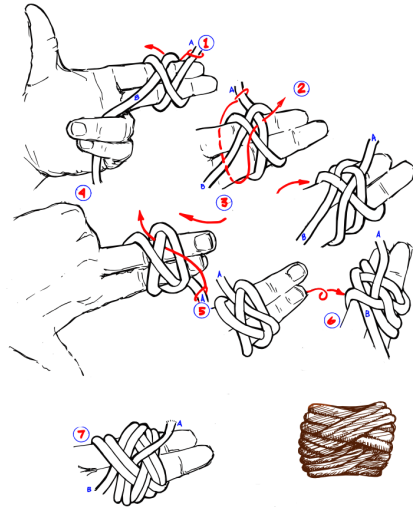
Սիրոյ հանգոյց (Love Knot): Գեղեցիկ հանգոյց մը, զոր կրնանք փողկապէն անցընել պակին փոխարէն:

Արեան հանգոյց (Blood Knot): Նոյն նպատակին կը ծառայէ:

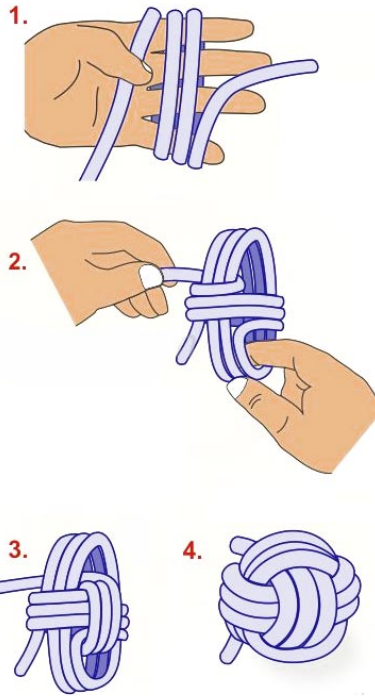

Պակ հանգոյց (Waggle):
 Փողկապի պակ:

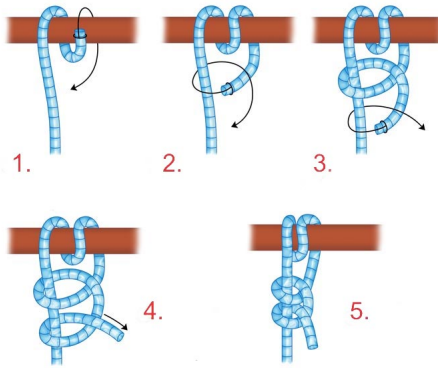

Խուզակ հանգոյց (Monkey's Fist): Պարանին վերջաւորութեան խուզակ մը շինելու կը ծառայէ: Ան գեղեցիկ տեսքով գունդ մըն է: Պարանին ծայրը գետնի մը մէկ ափէն միւսը նետելու կը ծառայէ, խուզակը իբրեւ ծանրութիւն թափ կու տայ

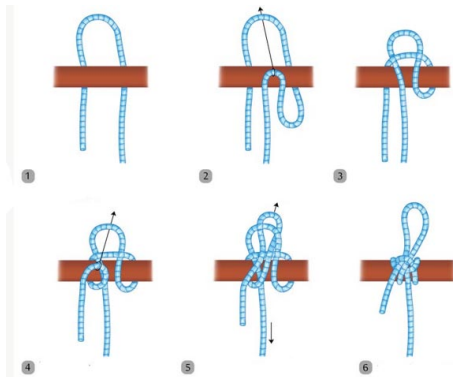
պարանին, որպէսզի աւելի հեռուները երթայ:

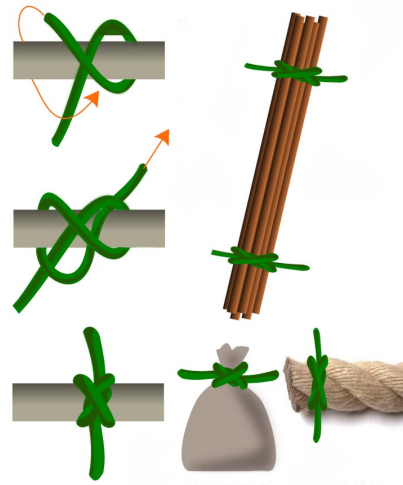
Փայտի Կապ (Round turn and Two Half Hitcher's): Պարան մը արագ ձեւով ձողի մը կամ ծառի մը ամրացնելու կը ծառայէ: Դիւրութեամբ կարելի է ետ քակել զայն:

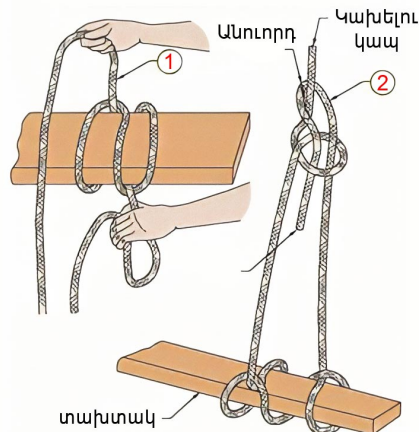
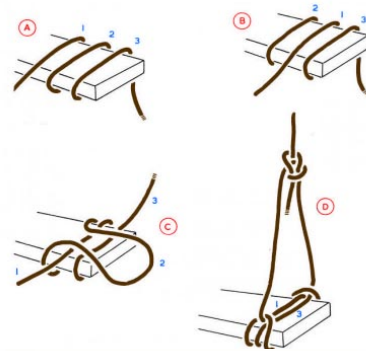
Ճամբորդի Կապ (Highwagma's Hitch): Նույն ձեւին մօտ կապ մը, այն տարբերութեամբ, որ երբ անելորդ մասը քաշենք՝ ամբողջ կապը կը բաժնուի կապուած ձողին:

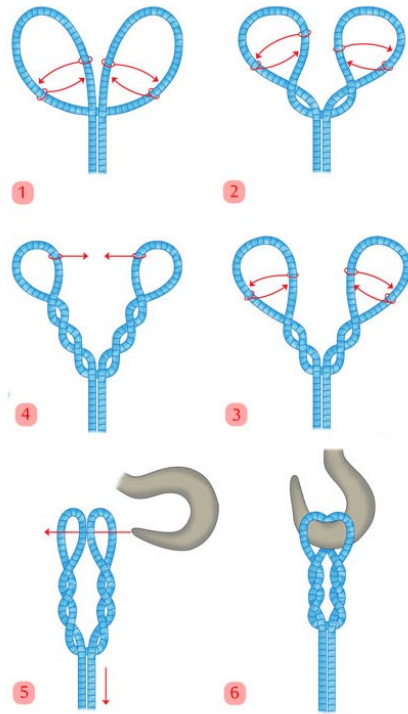
Միլլրի Կապ (Miller's Hitch): Պարկի մը բերանը արագ եւ ամուր ձեւով ամրացնելու կապ մըն է:

(The Scaffold Hitch): Տափակ եւ լայն տախտակներ իրենց ծայրերէն կախելու հա-

մար օգտագործուող կապ մըն է:
Կատուի Թաթ Կապ (The Cat's Paw): Սահուն պարան մը ձողէ կամ ցիցէ մը ամրացնելու կը ծառայէ:

ՓԱԹԹՈՒԱԾՔՆԵՐ

Փաթթուածքներու ժամանակ նկատի ունենալ գերանին կամ գաւազաններուն հաստութիւնը, ինչպէս նաեւ՝ պարանի հաստութիւնը:

ա) Ճիշդ հաստութեամբ եւ հասակով պարաններ գործածել: Այս հաշուով 30 մմ. հաստու-

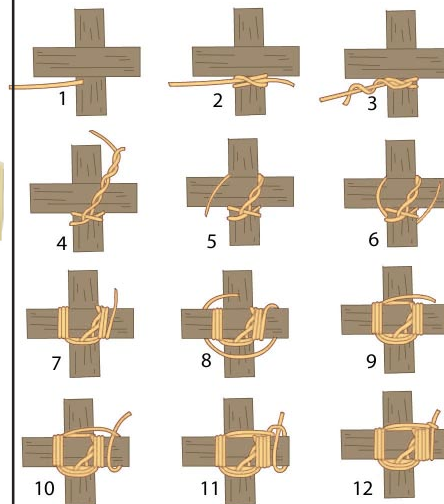
թեամբ գաւազանները կապել առաւելագոյնը 4 մմ. հաստութեամբ չուանով: 75 մմ. գերանները կապել 6-8 մմ. պարաններ գործածելով, իսկ աւելի հաստ գերաններու պարագային գործածել մինչեւ 10 մմ. պարաններ:

բ) Գործածուելիք պարանին երկարութիւնը կը հաշուենք իւրաքանչիւր 30 մմ. հաստութեան 1 մ. հաշիւով, օրինակ՝ 60 մմ. գերանի մը 90 մմ. գերան մը կապելու համար կ'ընենք հետեւեալ հաշիւը՝

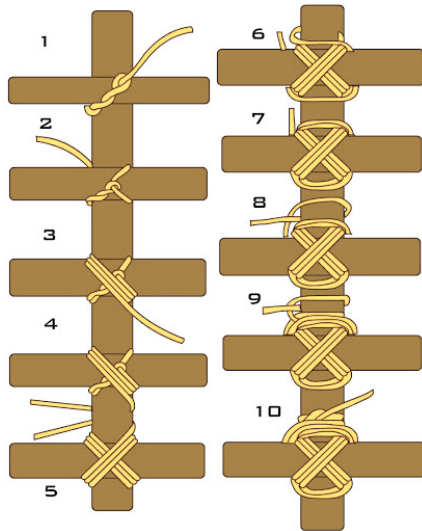
$60+90=150/30=5$ մեթր հասակով պարանի պէտք ունինք:

Քառակուսի փաթթուածք

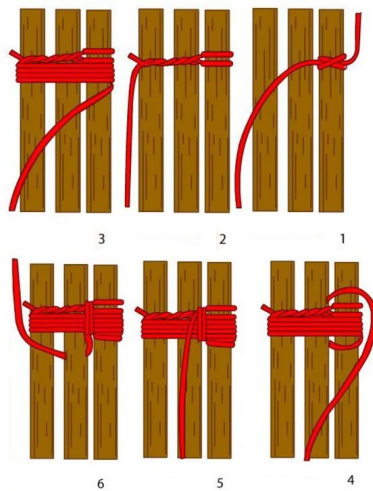
(Square Lashing): 2 գաւազաններ իրարու խաչածել կապելու համար գործածուող կապուածք մըն է: Գաւազանները կարելի է գետեղել իրարու համեմատ որեւէ անկիւնի վրայ:

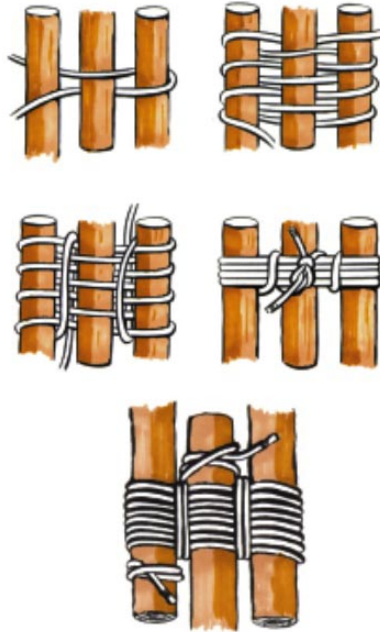
Իրս Փաթթուածք (X Lashing): Քառակուսի փաթթուածքին մէկ տարբեր տեսակը, որ սակայն կը գործածուի միայն երբ հորիզոնական գաւազանի մը ուրիշ գաւազան մը կ'ամրացնենք եւ քաշուելու ուժը ուղղահայեաց է: Գեղեցիկ տեսքով կապ մըն է:

Եռոտանի Փաթթուածք (Gyn Lashing): Երեք գաւազան-

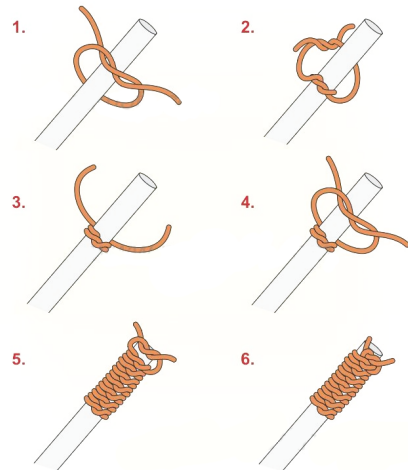
ներով եռոտանի մը շինելու կը ծառայէ: Պէտք է այս կապը շատ զօրաւոր չքաշել, որպէսզի կարելի ըլլայ 3 գաւազանները բա՛նալ եռոտանիի ձեւով:

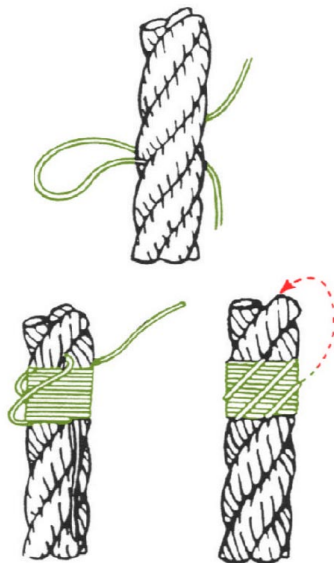
Հիւսքերը մաս կը կազմեն սկաւտական կապերուն, որոնց գլխաւոր օգտակարութիւնը պարաններուն ծայրը փճացումէ պաշտպանելն է:

Ծայր հիւսք 3 տարբեր տեսակներ են, որոնք նոյն նպատակին կը ծառայեն:

ա) West Country ամենապարզ եւ դիրին ձեւն է. կը սկսինք պարանին ծայրէն 4 սմ. առաջ եւ կը վերջացնենք օղակ հանգոյցով, վերջաւորութենէն 1 սմ. մնացած:

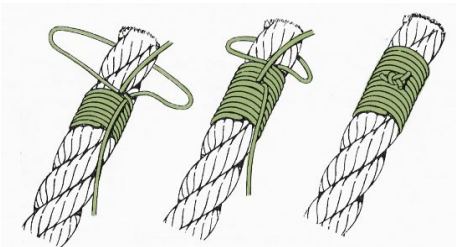
բ) Sailmaker's անէլի գորաւոր է նախորդէն, որովհետեւ

թելը կ'անցնի պարանին կեդրոնէն:

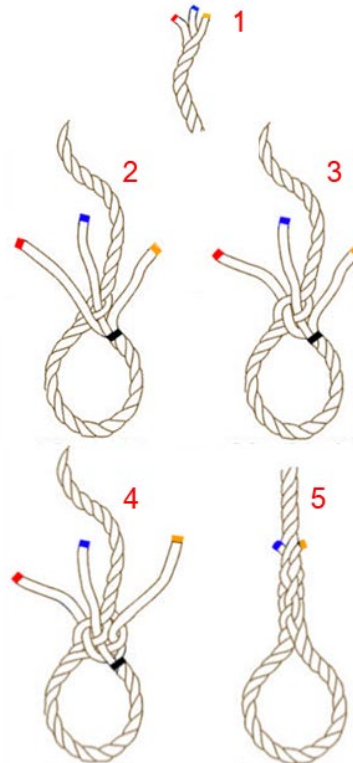
գ) American Iain Whipping

տարբեր ձեւի փաթեւածք մըն է, որուն 2 ծայրերը պարանին մէջ կը մնան:

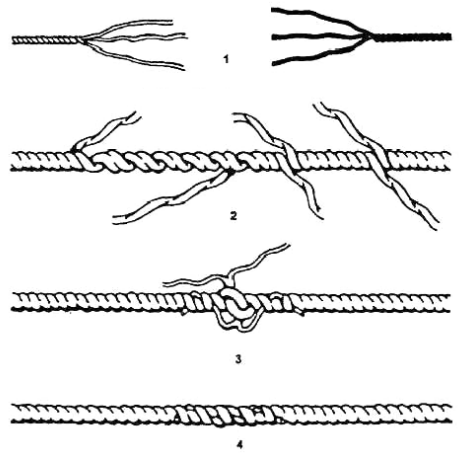

Օղակաձեւ Ակ Զիւսք (Eye Splice):

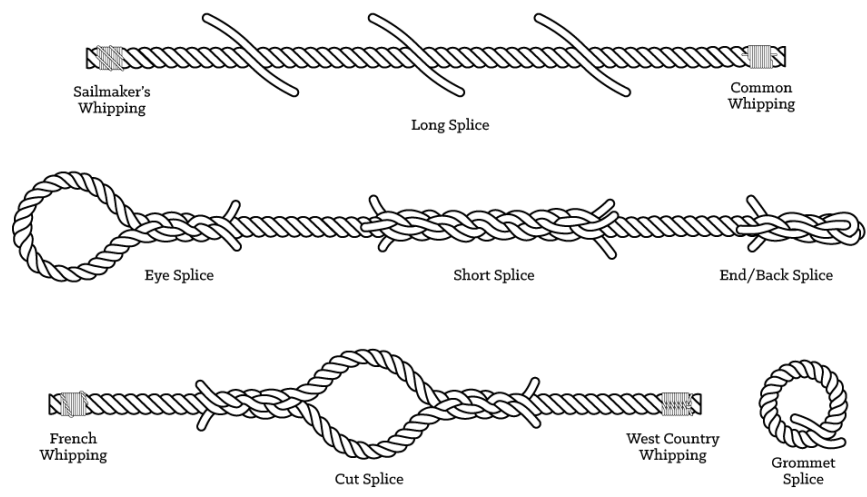
Պարանին ծայրը հաստատուն օղակ ունենալու կը ծառայէ. նոյնպէս՝ հիւսքին երկայնքը պէտք է ըլլայ պարանի հաստութեան 6 անգամը:

Միացման Երկար Յիւք (Long Splice): Դարձեալ միեւնոյն 2 տեսակի պարաններ իրարու միացնելու կը ծառայէ, առաւելութիւնը այն է, թէ միացման վայրին մէջ պարանին հաստատութիւնը նոյնը կը մնայ: Օգտակար է, երբ ճախարակի մը վրայ պիտի գործածուի: Անպատեհութիւնն 40 % տկարացնել պարանի քաշողական ուժը: Պարանի հաստութիւնը անփոփոխ պահելու համար, պէտք է իրարու համապատասխան հիւսքերը իրենց կէտ հաստութեամբ կտրել, իրարու փաթթել եւ պարանին մէջ անցընել իրենց համապատասխան շարքին մէջ: Վերջաւորութեան աչքը հանգոյց մը ընել եւ 2 անգամ ուրիշ շերտի մը հետ խաչաձեւել:

Splices and Whippings

ՉԵՌԱՅԻՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐ

ԳԻՏՆԱԿԱՐԴԱԼ ԵՒ ՄԵԿՆԱԲԱՆԵԼ ՔԱՐՏԵՍ ՄԸ

Ա) ՆԱԽԱԲԱՆ

Բ) ԺԱՄԱՆԱԿ ԵՒ ՎԱՅՐ

Գ) ՔԱՐՏԵՍԸ, ՅԱՏԱԿԱԳԻԾՆ ՈՒ ՄՏՈՒԵՐԱԳԻԾԸ

Դ) ՔԱՐՏԵՍԻՆ ԱՍՏԻՃԱՆԱԶԱՓԸ

Ե) ՀԻՄՆԻՍԸ

Ղ) ԿՈՂՄՆԱՑՈՅՑԻ ՏԵՍԱԿՆԵՐ

Է) ՔԱՐՏԵՍ ՄԸ ԿԱՐԴԱԼ, ՄԵԿՆԱԲԱՆԵԼ ԵՒ ԳՈՐԾԱԾԵԼ

Ը) ՔԱՐՏԵՍ ՄԸ ԳԾԵԼ

Թ) ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹԻՒՆ

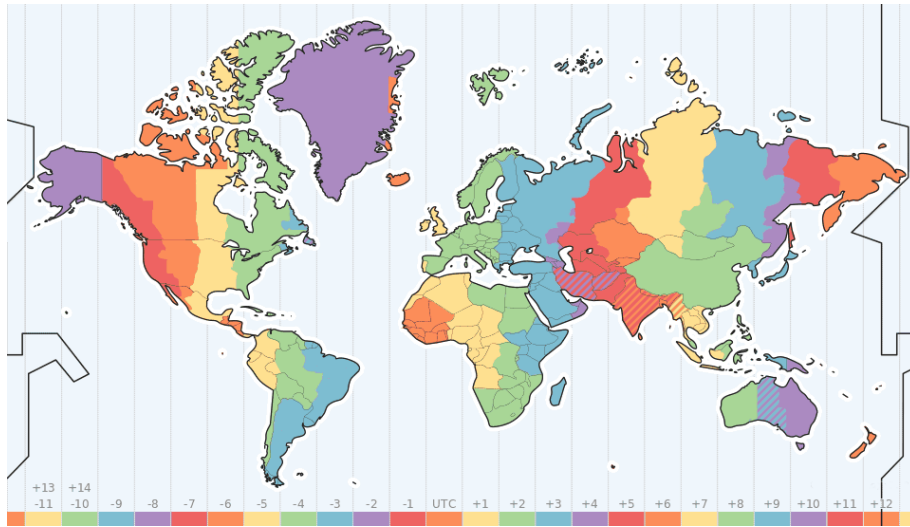
Ա) ՆԱԽԱԲԱՆ

Սկաուտական արշաւներու եւ բանակումներու ժամանակ յաճախ անհրաժեշտութիւնը կը գգանք քարտէսներու: Արշաւի մը տեղը կամ բանակավայրի մը դիրքը ճշդելու համար, քարտէսը լաւագոյն ուղեցոյցն է, հետեւաբար քարտէսը սկաուտին համար այնքան անհրաժեշտ է՝ որքան կացինը եւ պարանը:

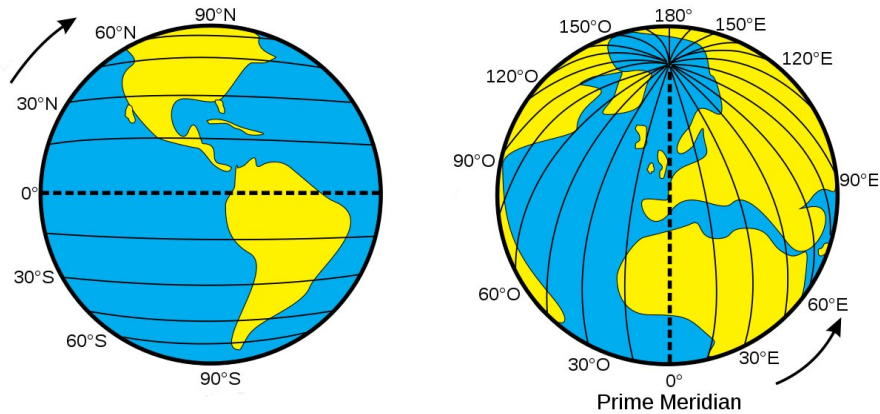
Բ) ԺԱՄԱՆԱԿ ԵՒ ՎԱՅՐ

Գիտենք, որ երկրագունդը ինքն իր վրայ կը դառնայ օրը 1 անգամ, իսկ օրը կազմուած է 24 ժամերէ, հետեւաբար, գիտնականներ երկրագունդը բաժնած են ուղղահայեաց 24 մասերու, իւրաքանչիւրին միջեւ ժամուան մը տարբերութեամբ՝ 0 ժամը սկսելով «Կրիսուիչ»էն:

Երկրագունդը կը բաժնուի երկայնքի 360 գիծերու, որոնք բելեռէ բելեռ՝ զայն կը բաժնեն երեւակայական 360 շերտերու: Իսկ հորիզոնական գիծերը, սկսելով միջօրեականէն, որ կեդրոնի գիծն է, երկրագունտը կը բաժնեն հիւսիսային եւ հարաւային 2 կիսագունդերու, իւրաքանչիւրը 90 աստիճան զուգահեռ գիծերու բաժնելով: Հետեւաբար, երկրագունդի որեւէ վայրի ժամը ճշդելու համար կը կատարենք հետեւեալ

հաշիւը. 360 բաժանեալ 24՝ հաւասար է 15, ուրեմն երկայնքի իւրաքանչիւր 16 աստիճան՝ ժամանակը 1 ժամով կը տարբերի, այսինքն՝ երբ «Կրիսուլիչ»ի մէջ ժամը կ'եսորուան 12ն է, 15 աստիճան դէպի արեւելք, ժամը կ'ըլլայ $12+1=13$ կամ կ'եսորէ ետք 1, իսկ դէպի արեւմուտք 15 աստիճան՝ ժամը կ'ըլլայ $12-1=11$ ՝ կ'եսորէ առաջ (սկար թիւ 1):

Երկայնքի եւ լայնքի գիծերը (սկար թիւ 2), որոնք աստիճանաչափեր են, (40 20' 15") կամ $60 = 60' = 60''$ իրենց կարգին բաժնուած են 60 վայրկեաններու, իսկ իւրաքանչիւր վայրկ-

եան՝ 60 երկվայրկեանի, հետեւաբար երկրագունդի որեւէ տեղ կը գտնուի այս երկու գիծերու խաչաձեւումներէն մէկուն վրայ, ինչ որ կը դիւրացնէ անոր ճշգրիտ վայրին ճշդումը:

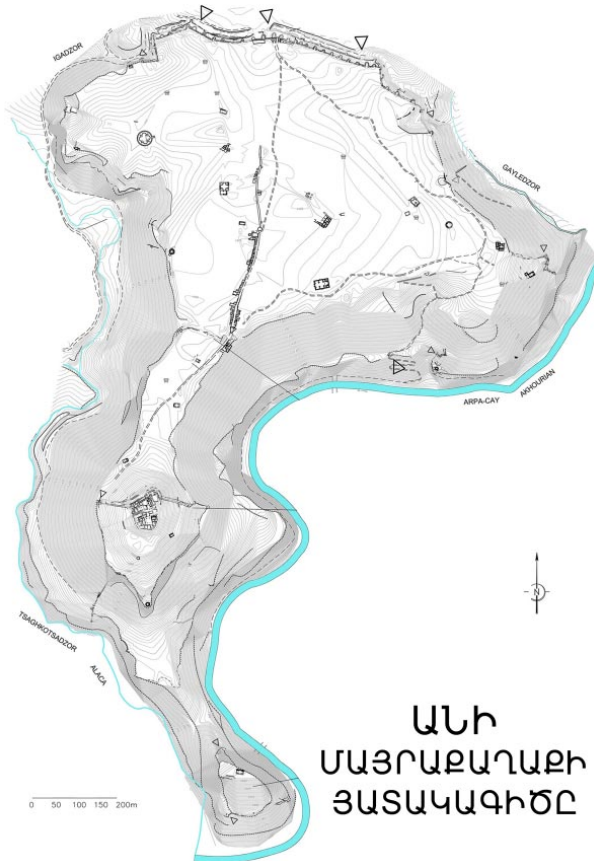
Գ) ՔԱՐՏԵՍԸ, ՅԱՏԱԿԱԳԻԾՆ ՈՒ ՍՏՈՒԵՐԱԳԻԾԸ

Քարտեւ (map), յատակագիծ (plan) եւ ստուերագիծ (projection) կը ծառայեն ճշդելու համար յատուկ վայր մը, սակայն իրարմէ կը տարբերին որոշ յատկութիւններով:

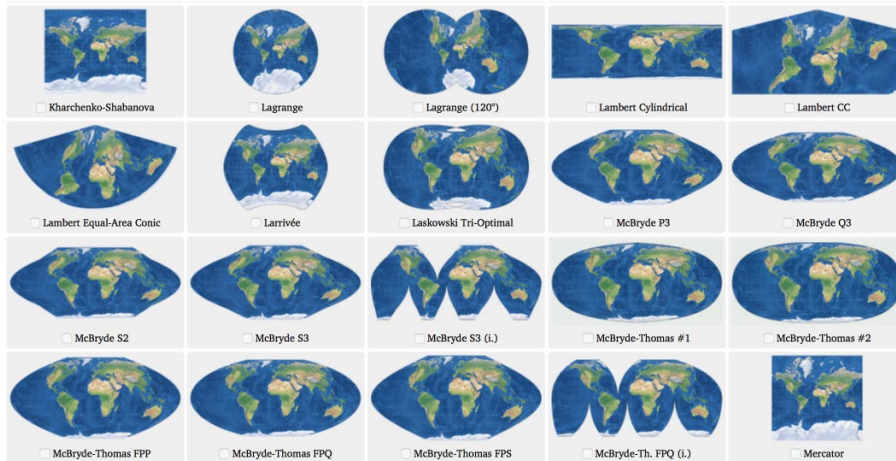
- Քարտեւը երկրի մակերեսին պատկերն է, իսկական մանրանկարը անոր, ուր նշուած կ'ըլլան բարձրութիւնները, լեռները, գետերը, ծովերն ու լիճերը, անտառները, դաշտերը, ճամբաներն ու երկաթուղիները:

- Յատակագիծը նոյնպէս որոշ վայրի մը կամ առարկայի մը պատկերն է վերէն դիտուած, ուր կը յիշուին հեռաւորութիւնները, սակայն չեն նշուիր բարձրութիւնները:

- Ստուերագիծը նման է յատակագիծին, սակայն չափերը եւ հեռաւորութիւնները չեն համապատասխաներ առարկային, այլ կը ներկայացնեն առարկային ձգած շուքը տափակ թուղթի մը վրայ: Այլ խօսքով, ստուերագիծերով կլոր երկրագունտը կը վերածենք ուղղանկիւն տափակ գծագրութեան: Կան շուրջ 20 տեսակ ստուերագիծեր, որոնք կը ներկայացնեն երկրագունդի քարտեւը:

**ԱՆԻ
ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԻ
ՅԱՏԱԿԱԳԻԾԸ**

Ղ) ԶԱՐՏԵՄԻՆ ԱՍՏԻՃԱՆԱՀԱՎՈՐ

Զարտեմի մը աստիճանաչափը (scale) այն համեմատությունն է, շրջանի մը իրական մակերեսին եւ այն չափին միջեւ, որով փոխադրուած է քարտեմին վրայ: Իւրաքանչիւր քարտեմ ունի համեմատութիւն մը, որ կը բացատրուի իր աստիճանաչափով: Ան նշուած կ'ըլլայ քարտեմին մէկ անկիւնը: Մեծ քարտեմներու պարագային համեմատութիւնը աւելի մեծ է եւ կը հաշուենք քլմ.ով կամ մղոնով:

Աստիճանաչափը քարտեմին մէջ կը նշուի 2 ձեւով՝ 1:10.000 կամ 1/10.000 եւ կամ կը գծուի շիտակ գիծ մը, որ բաժնուած կ'ըլլայ ճերմակ եւ սեւ հաւասար մասերու, որուն վրայ գրուած կ'ըլլայ, օրինակ, 200 մէթր, ինչ որ կը նշանակէ, թէ քարտեմին իւրաքանչիւր սեւ կամ ճերմակ երկայնքը հաւասար է 200 մէթրի:

Զարտեմին վրայ երկու կէտերու միջեւ հեռաւորութիւն գտնելու համար կը չափենք զայն գծաքաշով կամ չափերիզով, ապա կը բազմապատկենք զայն աստիճանաչափով, օրինակ՝ 10000, ստանալու համար իրական հեռաւորութիւնը: Կարելի է նաեւ կարկինով չափել սեւ-ճերմակ գծիկներով՝ օրինակ 200 մէթր, ապա կարկինին ասեղը սկսելով առաջին կէտէն, կը նայինք թէ քանի անգամէն կը հասնինք երկրորդ կէտին եւ կը բազմապատկենք զայն 200-ով:

Ե) Հիմնական

Հիմնական գտնելու համար նկատի ունենալ.-

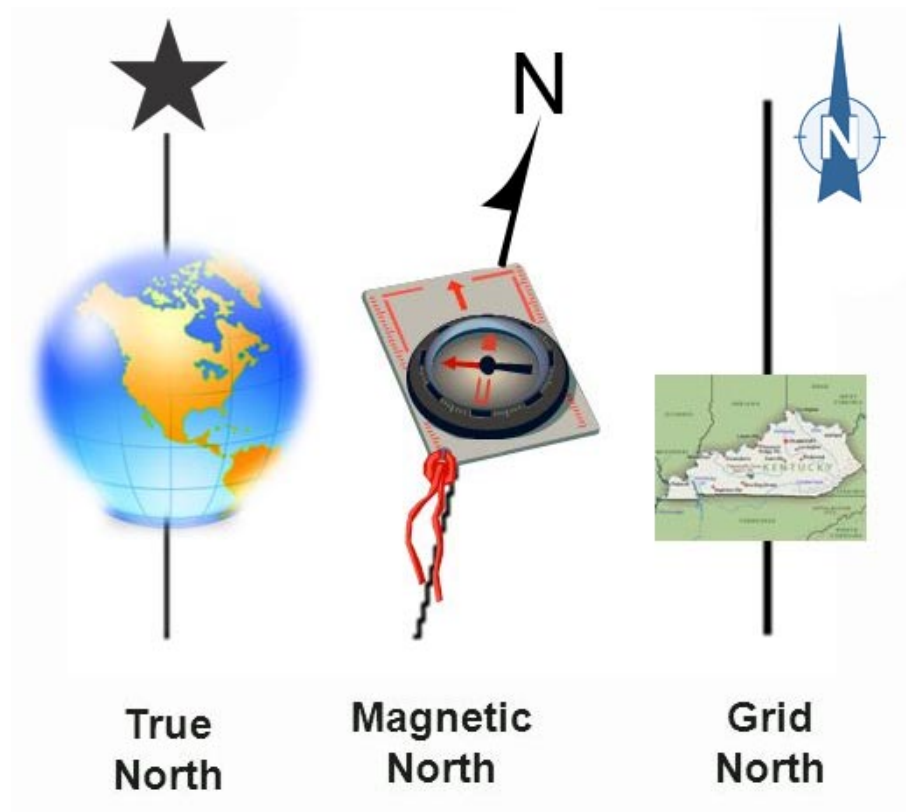
- 1) ԻՍԿԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ
- 2) ԲԵԷՆՈՒՄՅԻՆ ԿԱՄ ՄԱԳՆԻՍՏԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ
- 3) ՄԱԳՆԻՍՏԱԿԱՆ ՓՈՓՈԽԱԿԻ ՀԻՄՆԱԿԱՆ

ԻՍԿԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ

Որտե՛ է տափակ քարտե՛ս հիմնականորեն կ'ունենայ 4 ուղղություններ, վերը կ'ըլլայ հիմնական, վարը՝ հարավը, աջ կողմը՝ արեւելքը, իսկ ձախ կողմը՝ արեւմուտքը: Հիմնականին աստղը ցոյց կու տայ իսկական հիմնական:

ԲԵԷՆՈՒՄՅԻՆ ԿԱՄ ՄԱԳՆԻՍՏԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ

Հիմնական խորքին մէջ միեւնոյն իսկական հիմնական է, սակայն մէկ տարբերութեամբ: Երբ երկրագունդը կը դառնայ ինքն իր շուրջ՝ երկու բեւեռներու առանցքով գոյութիւն ունե-

ցող մագիսական ուժ մը, ազդելով կողմնացոյցի ասեղին վրայ, գայն կ'ուղղէ իր ուղղութեամբ:

ՄԱՂՆԻՍԱԿԱՆ ՓՈՓՈԽԱԿԻ ՅԻՄԻՍՍԸ

Այս ալ կը տարբերի նայած վայրին, նկատելով որ գետնի երկրաբանական կազմուածքը, մետաղներու հանքերը մեծ չափով կրնան ազդել կողմնացոյցի մագնիսական ասեղին վրայ. բան մը որ քարտեսին վրայ նշուած կ'ըլլայ յստակ գիծերով եւ աստիճաններով:

Երբ քարտեսի մը վրայ նշուած են իսկական հիւսիսը եւ մագնիսական հիւսիսը, պետք է նկատի առնել մագնիսական հիւսիսը, որովհետեւ ինքնաբերաբար կ'ունենաք իսկական հիւսիսը:

2) ԿՈՂՄՆԱՑՈՅՑԻ ՏԵՍԱԿՆԵՐ

Գիտենք, որ կողմնացոյցը գործիք մըն է, որ ցոյց կու տայ հիւսիսը:

1) Կան բնական մագնիսական կողմնացոյցներ, որոնք մագնիսական ասեղի միջոցով ցոյց կու տան հիւսիսը: Այս կողմնացոյցներուն անպատեհութիւններէն մէկն է մետաղներէն ազդուիլը:

2) Արուեստական մագնիսական կողմնացոյցներ, որոնք կը գործածուին արդիական նաւերու եւ օդանաւերու մէջ եւ հիմնուած կ'ըլլան շատ արագ դարձող զանգուածի մը յառաջացուցած ուժին վրայ:

Սկաուտներու համար յարմարագոյնը «ՍԻԼՎԱ» կողմնացոյցն է, որ թէեւ ունի քանի մը տեսակներ, սակայն սկզբունքով բոլորն ալ նոյն բաղադրամասերը ունին:

Այս կողմնացոյցը կը գործածենք հետեւեալ ձեւով.-

Երբ ուզենք արեւմուտք ուղղուիլ, կողմնացոյցին դարձող շրջանակը, որուն վրայ արձանագրուած են 360 աստիճանները եւ 4 հիմնական կողմերը, կը դարձնենք եւ կ'ուղղենք արեւմուտքը ցոյց տուող կետին վրայ: Ապա, կողմնացոյցը հորիզոնական բռնած՝ ամբողջութեամբ կը դարձնենք, մինչեւ որ ասեղը հանդիպի կողմնացոյցին վրայի հիւսիսի կետին:

Է) ՔԱՐՏԷՍ ՄԸ ԿԱՐԴԱԼ. ՄԵԿՆԱԲԱՆԵԼ ԵՒ ԳՈՐԾԱԾԵԼ

Քարտես մը կարդալու համար, նայիլ քարտեսին եւ դիտել. պէտք է հասկնալ հոն արձանագրուած բոլոր նշաններուն, գիծերուն, կետերուն, թուանշաններուն եւ գոյներուն իմաստը:

Բարձրութեան նշանները կամ օղակաձեւ գիծերը, որոնք իրարու համեմատ ունին համեմատական բարձրութիւն, նշուած կ'ըլլան իրենց թիւերով կամ բարձրութեամբ: Օրինակ, քարտեսին վրայ ծովեզերքը ունի 0 բարձրութիւն, ինչ որ բացի հազուագիւտ պարագաներէ, միշտ անփոփոխ է: Որքան օղակաձեւ գիծերը իրարու մօտ ըլլան՝ զառիվերը այնքան ցից կը դառնայ եւ նոյնպէս՝ հակառակը:

Իւրաքանչիւր քարտես իր մէկ անկիւնը կ'ունենայ յատուկ բացատրողական մը, զոր պէտք է ուշադրութեամբ սերտել: Նաեւ պէտք է զանազանել, թէ ի՞նչ տեսակի քարտես մըն է՝ բնակա՞ն, քաղաքայի՞ն թէ զինուորական, օդային, ծովային կամ ցամաքային:

Նայիլ աստիճանին եւ կազմել մօտաւոր պատկերացում մը կամ գաղափար մը ներկայացուցած շրջանին մասին:

Այս բոլորէն ետք անցնիլ մեկնաբանութեան, հետեւեալ նկատողութիւններով:

1) Գետերու հոսանքներուն ուղղութիւնը, կամուրջները, ալիքները, եւայլն:

2) Բարձունքները, անտառները եւ անոնց մօտաւոր բարձրութիւնը:

3) Գիւղերը, իրարմէ հեռաւորութիւնը, բնակչութեան թիւը, հեռաձայնի կամ կապի այլ միջոցներն ու բժշկական կեդրոնները:

4) Երկաթուղագիծը՝ նեղ թէ լայն:

5) Ճամբաները (Ա. Բ. Գ. կարգի) եւ արահետները:

6) Բուսականութիւնը, դաշտերը, անտառները, ծառերուն տեսակները:

7) Ջրանցքները՝ լայնքը, անոնց խորութիւնը, ի՞նչ բանի ծառայելը:

ԳՈՐԾԱԾԵԼՈՒ ԶԵՒԸ

Քարտեւը տեղաւորել իրեն համապատասխան տեղը, գիտնալ հիւսիսը եւ ըստ այնմ ուղղել գայն:

Ա. կողմնացոյցին միջոցով, երբ քարտուսին մագնիսական հիւսիսը ճշդուած է՝ կողմնացոյցը դնել քարտեւին վրայ հորիզոնական ձեւով, ապա քարտեւը կամաց-կամաց դարձնել, մինչեւ որ կողմնացոյցին ասեղը, որ ցոյց կու տայ հիւսիսը, համապատասխանէ քարտեւին մագնիսական հիւսիսին, եւ

արդեն քարտեղ ուղղած կ'ըլլանք, ըստ մեր դիրքին:

Երբ քարտեղ չի նշեր բեւեռային մագնիսական հիւսիսը, այս պարագային նկատի առնել իսկական հիւսիսը եւ անոր հետ հաշուել փոփոխական աստիճանի թեքումի անկիւնը, որ նշուած կ'ըլլայ: Երբ թեքումը դրական է, կը պակսեցնենք զայն հիւսիսի ուղղութենէն եւ կ'ընենք հակառակը՝ բացասական թեքումի պարագային:

Բ. Առանց կողմնացոյցի քարտեղ ուղղել դեպի հիւսիս՝ հետեւեալ ձեւով. քարտեսին վրայ ճշդել մեր գտնուած տեղը, գծաքաշ մը գետեղել այն կետին վրայ, ուր կը գտնուինք եւ ուղղել զայն երկրորդ վայր մը, որ ծանօթ է մեզի եւ կարելի է տեսնել:

Փնտռել իսկական վայրը, զոր ճշդեցինք քարտեսին վրայ:

Քարտեղ դարձնել, մինչեւ որ գծաքաշին ուղղութիւնը համապատասխանէ մեր գտած իսկական վայրին:

1) Գիտնալ այն շրջանը, որուն կը համապատասխանէ:

2) Գիտնալ քարտեսին վրայ մեր գտնուած վայրը. ճշդել տեսանելի երկու կետեր բնութեան մէջ եւ գտնել զանոնք քարտեսին վրայ:

3) Գծել երեւակայական երկու գիծեր, իւրաքանչիւրը սկսելով բնութեան մէջ ճշդուած վայրէն, անցնելով անոր համապատասխան կետէն՝ քարտեսին վրայ:

4) Այս երկու գիծերուն միացման խաչաձեւ կետը քարտեսին վրայ կը համապատասխանէ մեր գտնուած վայրին:

- Որոշել այն վայրը, ուր կ'ուզենք հասնիլ:

- Նշել այն ճամբաները, որոնց միջոցով պիտի հասնինք մեր ուզած վայրը:

- Ճամբաներու չգոյութեան պարագային՝ գիտնալ յառաջանալիք ուղղութիւնը: Այս պարագային գործածելով «ՍԻԼ-ՎԱ» կողմնացոյցը կատարել հետեւեալները.-

ա) Քարտեսին վրայ ուղիղ գիծ մը գծել մեր երթալիք վայրին եւ գտնուած վայրին միջեւ:

բ) Առաջին գիծին վրայ գետեղել կողմնացոյցին հաստատուն ուղղութեան գիծը:

գ) Կողմնացոյցին կլոր մասը դարձնել եւ ուղղութիւնը ճշդել քարտեսին հիւսիս-հարաւ ուղղութեան հետ, միշտ երկու հիւսիսները ճշդելով միեւնոյն ուղղութեամբ:

դ) Միասնաբար դարձնել քարտեզը եւ կողմնացոյցը, մինչեւ որ սլաքը կողմնացոյցին վրայ հիւսիսը ցոյց տայ:

ե) Հետեւիլ կողմնացոյցին հաստատուն ուղղութեան գիծին եւ արձանագրել անկիւնաչափը:

Ը) ՔԱՐՏԵՍ ՄԸ ԳԾԵԼ

Քարտեւ մը գծել կը նշանակէ բնութեան որոշ վայրի մը յատակագիծը պատրաստել. անոր համար սկսուտը պէտք ունի կարգ մը առարկաներու, ինչպէս՝ կողմնացոյց, մատիտ, կարկին, ռետին, քառակուսիներու բաժնուած թուղթ, անկիւնաչափ, սկաուտական գաւազան, գծագրութեան տախտակ, գնդասեղ, փիւնեգ, գծաքաշ եւ ուղղութիւն ճշդող գծաքաշ: Քարտեւ մը գծելու համար կան քանի մը միջոցներ, ինչպէս՝

- Սկսիլ կէտէ մը, օրինակ շէնք մը կամ ճամբու մը խաչաձեւումը:

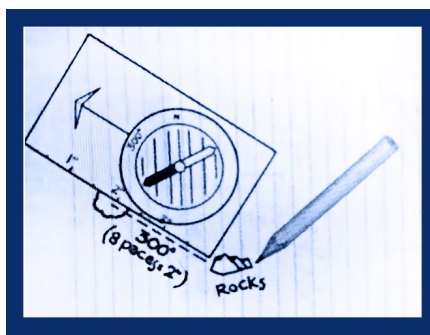
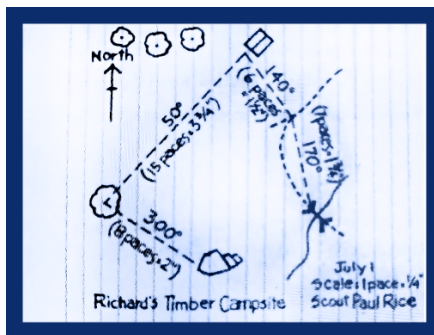
- Գիտնալ յաջորդ կէտին ուղղութիւնը եւ հեռաւորութիւնը, չափել ոտքի քայլերով (օրինակ՝ 60 քայլ) եւ արձանագրել զայն:

- Վերջանալէն ետք որոշել գծուելիք քարտեւին աստիճանաչափը եւ մաքուր ձեւով սկսիլ քարտեւին համեմատական չափերով պատրաստութեան:

Երկրորդ ձեւը շառաւիղի կամ ճառագայթի դրութիւնն է:

Ա) ՀԱՆԳՐՈՒՄ

1. Քննել այն հողամասը, զոր պիտի գծենք:
2. Ընտրել ամենէն երկար լայնքը այդ հողամասին, նկատելով որ այդ շերտին դիմաց չկան տեսողութիւնը խանգարող ծառեր կամ ժայռեր:
3. Ամբողջ քարտեւին իբրեւ առանցք նկատել այս շերտը:

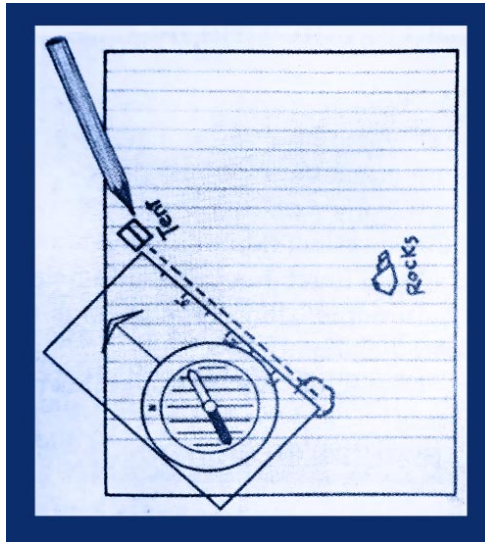

4. Երկու գաւազաններ գետեղել այս շերտին ծայրերը:
5. Թուղթը փիւնեզներու միջոցով գետեղել գծագրութեան տախտակին վրայ:

6. Ճշդել իսկական եւ մագնիսական հիւսիսի ուղղութիւնները քարտեսին վրայ:

7. Տեսողութեան գծաքաշով կամ «ՍԻԼՎԱ» կողմնացոյցով ճշդել երկու գաւազաններուն ուղղութիւնը եւ անկիւնաչափը:

8. Նշանակել երկու կետեր՝ Ա. եւ Բ., որոնք նախապէս գամուած գաւազաններուն տեղը ցոյց պիտի տան քարտեսին վրայ:

9. Նկատի ունենալ ծառերու, ճամբու անկիւնադարձները եւ տուները՝ դիտելով Ա. կետէն: Ճշդել յիշուածներէն իւրաքանչիւրին ուղղութիւնը եւ քարտեսին վրայ այդ անկիւնաչափով գիծեր քաշել՝ մեկնելով Ա. կետէն:

Բ) ՀԱՆԳՐՈՒՄ

10. Անցնիլ Բ. կետէն՝ կանգնելով Բ. գաւազանին մօտ եւ ուղղել քարտեսին հիւսիսի ուղղութիւնը:

11. Նախապէս նկատի առնուած ծառերը եւ ճամբաներու անկիւնները դիտել եւ իւրաքանչիւրին ուղղութիւնը ճշդելով գիծեր քաշել՝ մեկնելով Բ. կետէն:

12. Պիտի տեսնենք, որ Ա. եւ Բ. դիրքերէ մեկնող գիծերուն հանդիպած խաչաձեւումները ցոյց պիտի տան յիշեալ մասերուն կամ անկիւնադարձներուն իսկական տեղը քարտեսին վրայ:

13. Յատուկ նշաններ գործածելով ամբողջացնել գծագրութիւնը՝ աւելցնելով ճամբաները եւ սահմանները:

Գ) ՀԱՆԳՐՈՒՄ

14. Մելանով անցնիլ գծագրութեան վրայէն եւ մէկ անկիւնը յիշել անհրաժեշտ բացատրութիւնները՝ աստիճանա-

չափ, հիւսիսը, եւայլն:

15. Սորվիլ նախապէս քաշուած գիծերը եւ քարտեսը ներկել:

ՔԱՐՏԵՍԸ ԳԾԵԼՈՎ ՄԵԾՅՆԵԼ

- Քարտեսին այն մասը, զոր կ'ուզենք մեծցնել, առնել քառակուսի շրջանակի մէջ եւ այդ շրջանակը բաժնել հաւասարաչափ փոքր քառակուսիներու:

- Գծագրութեան թուղթին վրայ գծել մեծ քառակուսի շրջանակ մը մեծութեան համեմատութեան չափով:

- Նոյն համեմատութեամբ գծել մեծ քառակուսիներ:

- Իւրաքանչիւր փոքր քառոյի մէջ գտնուող գիծ կամ կետ՝ գծել մեծ քարակուսիներուն մէջ:

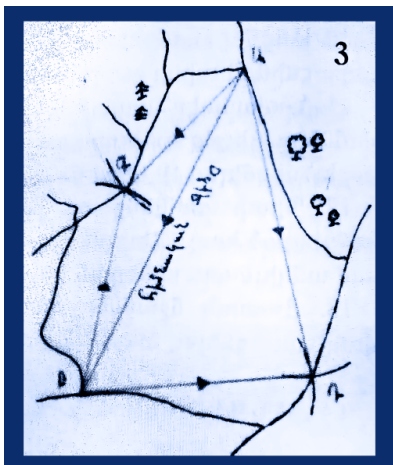
- Մելանով անցնիլ գծագրութեան վրայէն եւ քառակուսիները ջնջել:

Թ) ԵՉՐԱԿԱՅՈՒԹԻՒՆ

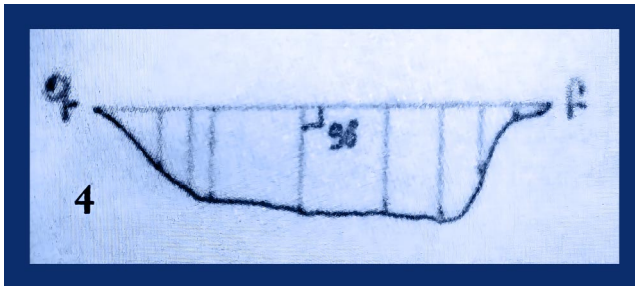
Եզրակացնելու համար կրնանք ըսել, որ քարտիսագիտութիւնը սկաուսին համար կը բանայ աշխատանքի լայն հորիզոն, թէ իբրեւ զբաղում եւ թէ իբրեւ գիտելիք:

ՕՐԻՆԱԿ ՄԸ՝ ՔԱՐՏԵՍ ԳԾԵԼՈՒ ԶԵԻՆ ՄԱՍԻՆ

Քարտես մը գծելու լաւագոյն ձեւը մեծ աստիճանաչափով գծելն է: Որոշեցէք երկու կետեր, Ա. եւ Բ. սահմանին մօտիկ իրարու երեւոյճ երկու հակառակ, հեռու անկիւններ (նկար թիւ 3): Ընկերոջ մը հետ, լաւապէս չափէ Ա.-Բ. կետերու հեռաւորութիւնը՝ գործածելով պարան մը, եթէ չունինք՝ չափերիզ մը, որ ըլլայ 20 մէթր: Լաւ է որ բաժնուած ըլլայ 5-10-15 մէթրերու հանգոյցներով: Ուրեմն, պարանին Օ չափը դիր Ա. կետին վրայ եւ ընկերդ դրկէ դէպի Բ. կետը՝ միշտ ուղղելով զինք, որպէսզի գիծը շիտակ ըլլայ. եթէ հեռաւորութիւնը 20 մէթրէ աւելի է, ամէն 20 մէթրի դնել նշան մը, քար մը կամ տախտակ մը, եւ շարունակ-

կել, վերջը ամեն մէկ նշանը հաշուել 20 մետր եւ որպէսզի ճիշդ ըլլայ 20 ներու հաշիւը, հաւաքէ քարերը եւ հետեւեալ ձեւով հաշուէ.-

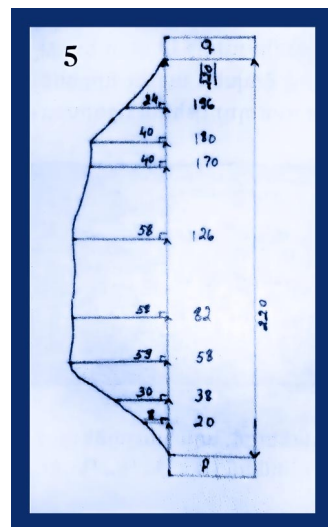
Քարերու թիւը x 20 + մնացեալ չափը վերջին քարէն = հեռաւորութիւնը Ա.-Բ.:

Հիմա Ա.-Բ. գիծը գծաքաշով մը գծէ թուղթին վրայ եւ որոշօ աստիճանաչափը, ըսենք՝ 1:1000, որ կը նշանակէ 2 միլիմետրը քարտեսին վրայ հաւասար է գետնի վրայ 1 մետրի:

Ասկէ ետք որոշէ Գ. կետ մը, որ երբ Բ. Գ. իրարու միացնենք գիծով մը՝ այդ գիծը անցնի սահմանին մօտէն եւ երեւի Ա. եւ Բ. կետերէն: Չափէ Ա.-Գ. եւ նաեւ Բ.-Գ. (նոյն ձեւով որ չափած էին Ա.-Բ. հիմնական գիծը):

Սահմանը գծելու համար, չափէ Ա.-Գ. գիծին սահմանը, ինչպէս նաեւ՝ Բ.-Գ.-ին սահմանը, միշտ ուղիղ անկիւններ գծելով (նկար թիւ 4):

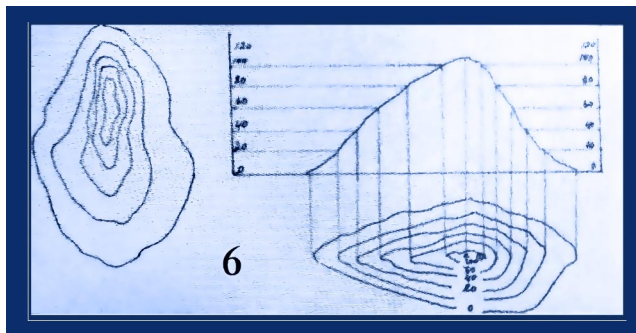
Ի՞նչպէս չափել.- Կեցուր ընկերդ այն կետերուն վրայ, ուր գիծը ուղղութիւն կը փոխէ եւ դուն Բ.-Գ. գիծին վրայ թելերդ բաց քալէ՝ մինչեւ որ հանդիպիս ընկերոջդ: Չափէ քայլերդ:

- Ինչպէս որոշել Գ. կետին դիրքը գծագրութեանդ վրայ: Ուրեմն Ա.-Գ. գիծին չափը կարկինով մը բանալ եւ կամար մը գծել, խաչաձեւման կետը կ'ըլլայ Գ. կետը, նոյնը՝ միւս բոլոր կետերուն պարագային:

Այս բոլորը սօթ ընելէ ետք, բոլոր կետերը իրարու միացնել, որպէսզի սահմանը մեջտեղ ելլէ (նկար թիւ 5): Վերջը որոշել հիւսիսը եւ անելցնել աստիճանաչափը, ինչպէս նաեւ այլ նշաններ:

- Աւելի մեծ աստիճանաչափով քարտես մը գծելու համար գործածէ հետեւեալները.- կտոր մը քառակուսի տախ-

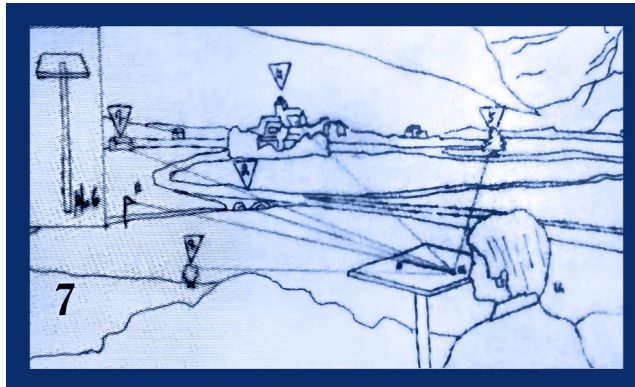
տակ 40x40 չափով, որ գամուած ըլլայ ձողի մը վրայ, որուն երկայնքը ըլլայ մինչեւ արմուկդ՝ առաւել 30 սմ. (սկար թիւ 6):

- Որոշէ երկու

կետեր Ա. եւ Բ. գետնի վրայ, որոնց հեռաւորութիւնը իրարմէ ըլլայ 1000 մէթր կամ աւելի: Անոնք պետք է ըլլան շրջանին վրայ իշխող կետեր: Վստահ եղիր որ Ա. եւ Բ. կետերը իրարու երեւին: Չափէ կամ գտիր հեռաւորութիւնը այս երկու կետերուն միջեւ (մէթրով կամ քարտեսին վրայէն):

- Թուղթին վրայ գծէ Ա.-Բ. գիծ մը, որ նախապէս ամրացուած ըլլայ 40x40 տախտակին վրայ: Այս գիծը կրնաս գծել գծաքաշով (ըսենք 1:25,00 աստիճանաչափով, այսինքն՝ 1 միլիմէթրը քարտեսին վրայ հաւասար ըլլայ 25 մէթր գետնի վրայ):

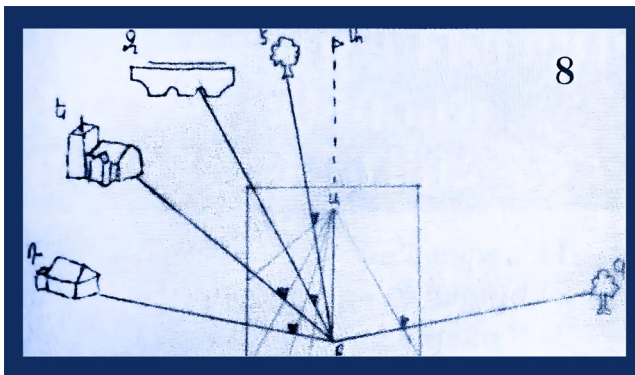
- Շինուած գործիքը (40x40+ձողը) հաստատէ Ա. կետին վրայ եւ ուղղէ Ա.-Բ. գծուած գիծը՝ դէպի Բ. կետը, դարձնելով ձողը: Այլեւս ձողը առանց շարժելու՝ նշան առ գծաքաշով մը Ա. կետէն միւս կետերը եւ գծէ թուղթին վրայ, օրինակ Գ. կետ մը, որ ծառ մըն է այս սկարին մէջ (սկար թիւ 7): Փնտռէ նաեւ ուրիշ կետեր եւ գծէ ու չափէ նոյն ձեւերով, միշտ աշխատելով ձախէն աջ եւ երբեմն-երբեմն ուշադրութիւն ըրէ Ա. եւ Բ. կետերու ուղղութեան ճշգրտութեան:

- Այս բոլորէն

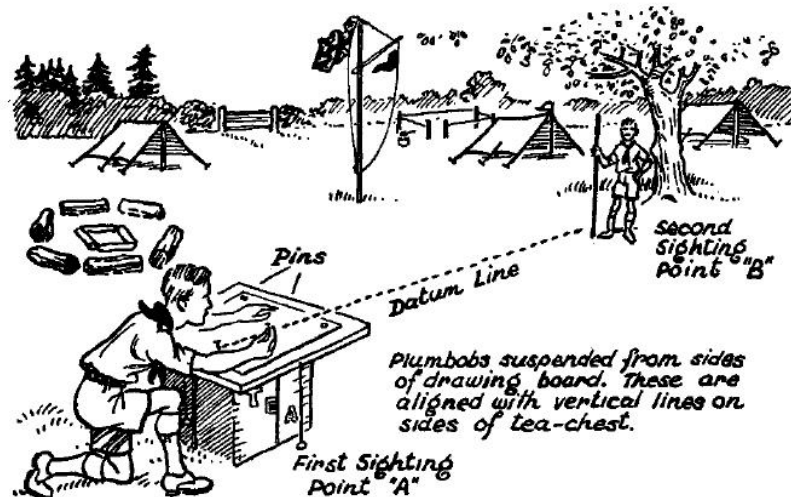
ետք անցիր Բ. կետին. ամրացուր (40x40+ձողը) Բ. կետը եւ ճշդէ ուղղութիւնը Բ.էն Ա.: Առաջին գլխաւոր (prominent) կետը Գ.ը գծելէ ետք՝ միւսները գծել ձախէն աջ: Այս գիծերը,

որոնք գծուեցան թէ՛ Ա.Էն դիտուած եւ թէ Բ.Էն, իրարու պիտի խաչածուեն, այս խաչածուումները քարտէսին վրայ այդ կետերուն տեղերն են (Ա., Բ., Գ., Դ., Ե., Զ., Է.) (նկար թիւ 8):

- Եթէ պիտի ուզենք աւելի տեսարաններ աւելցնել մեր գծագրութեան վրայ, պիտի անցնինք նախապէս որոշուած կետերէն, օրինակ՝ Գ., Դ., Ե. եւ հոնկէ դիտենք ուրիշ կետեր կամ տեսարաններ, օրինակ՝ Գ.-Դ. հիմնական գիծէն փորձենք ուրիշ կետեր ճշդել, ինչպէս՝ աշխատեցանք Ա.-Բ.:

- Անգամ մը որ հիմնական կետերը նշանակուեցան թուրթին վրայ, անցիր իշխող քանի մը ուրիշ կետերու եւ դիտէ տեսարան մը եւ որոշէ, ճշդէ ուրիշ գիծեր, օրինակի համար՝ գետեր, ճամբաներ, հիմնուելով (Բ., Զ., Է.) կետերուն վրայ (նկար թիւ 7): Աւարտելէ ետք, գործածէ հիմնական նշաններ եւ գոյներ քարտէսիդ վրայ (կապոյտ՝ ջուրերու համար, կանաչ՝ անտառներու): Առաւել ճշդէ հիւսիսը եւ աստիճանաչափը:

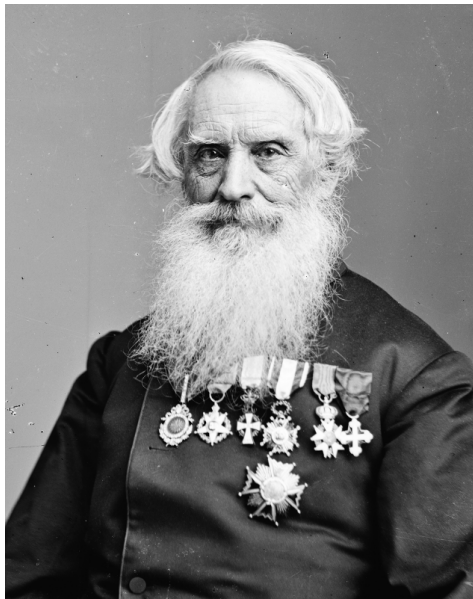
ՀԱՂՈՐԴԱԿՅՈՒԹԻՒՆ

- Ա.- Նախաբան
- Բ.- Մորսի հայերեն այբուբենը
- Գ.- Մորսի միջազգային այբուբենը
- Դ.- Հաղորդակցութեան միջոցներ
- Ե.- Այբուբենը սորվելու կերպը
- Է.- Դրոշախօսութիւն

Ա. - ՆԱԽԱԲԱՆ

Հինէն ի վեր մարդիկ պետք զգացած են իրարու հետ հաղորդակցելու, որովհետեւ փոխադարձ հասկացողութիւնը անհրաժեշտութիւն մը եղած է:

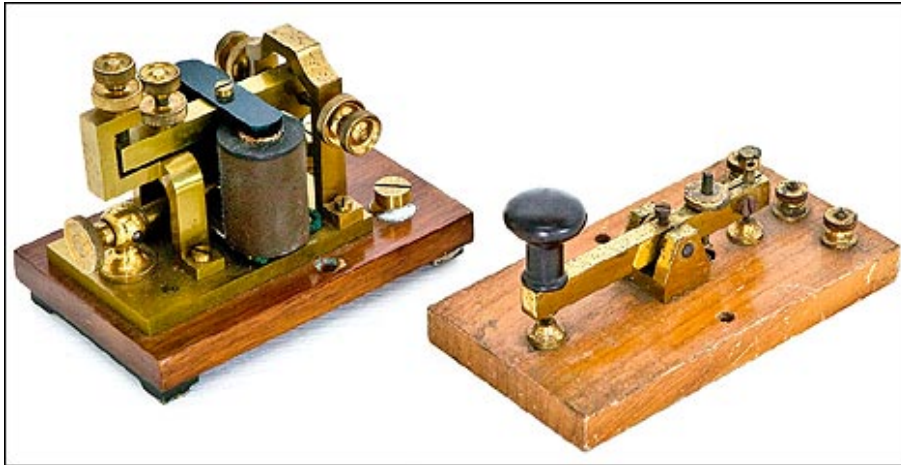
Սկիզբը, հաղորդակցութեան միջոցները անշուշտ նախնական էին, որոշ ցեղախումբի մը անդամները ունէին, օրինակ, յատուկ կանչ մը, որուն միջոցով իրարու հետ կը հասկցուէին: Աւելի ուշ, մարդիկ սկսան հաղորդակցիլ նշաններով, գծուած՝ ժայռերու վրայ, քարայրներու մէջ: Շուտով մարդիկ հարկ զգացին հաղորդակցիլ հեռաւոր տարածութիւններէ: Ափրիկեցիները իրարու հետ կը հաղորդակցէին թմբուկի ձայներով, Ամերիկայի հնդիկները ծուխով, հռոմէացիները բերդէ բերդ ջահերու լոյսով եւ, վերջապէս, երբ լեզուները ու ապա այբուբենները ստեղծուեցան, հաղորդակցութեան միջոցները զգալիօրէն բարելաւուեցան:

Տասնութերորդ դարէն սկսեալ ՄՈՐՍՆ ՈՒ ԴՐՕՇԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ գրեթէ բոլոր ազգերու կողմէ գործածուած են իբրեւ հաղորդակցութեան միջոց: Հակառակ որ այսօր սովորական թէ ելեկտրոնային նամակի դրութիւնը հաստատուած է, մարդիկ տակաւին կը շարու-

Նակեն իրարու հետ հաղորդակցիլ նշաններով: Այսպես, երկաթուղագիծի պաշտօնեաները, նաւաստիները, բանակի զինուորականները, ինչպէս շատ մը կազմակերպութիւններ, ունին հաղորդակցութեան իրենց յատուկ այբուբենները:

Երբ Լորտ Պէյտըն Փաուըլ հիմնեց սկաուտական շարժումը, ինք

եւս հարկ զգաց որդեգրելու ՄՈՐՍՆ ՈՒ ԴՐՕՇԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ իբրեւ հաղորդակցութեան միջոց, սկաուտական զանազան խումբերը իրարու հետ անվերջ հաղորդակցութեան մէջ պահելու համար:

Զսաներորդ դարուն, եւ մասնաւորաբար Յամաշխարհային Երկրորդ Պատերազմէն ետք, հաղորդակցութեան մարզէն ներս գիտութիւնը այնքան զարգացաւ, որ գրեթէ այլեւս ՄՈՐՍՆ ՈՒ ԴՐՕՇԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ դադրած են իբրեւ միջազգային հաղորդակցութեան միջոց ըլլալէ:

Սկաուտական կեանքին մէջ նշանախօսութիւնը մեծ դեր ունի, տրուած ըլլալով, որ հաղորդակցութեան ամենէն դիւրամատչելի միջոցն է, սակայն հիմնական տարբերութեամբ մը, որ ՄՈՐՍՆ ու ԴՐՕՇԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ սկաուտին համար անելի խաղի միջոց են՝ քան հաղորդակցութեան: Միւս կողմէ անոնք կը զարգացնեն սկաուտական ոգին եւ, ինչո՞ւ չէ, թերեւս անոնք նշանախօսութիւնը հետագային ընտրեն իբրեւ ասպարեզ:

Նշանախօսութեան միջոցներէն աշխարհի ամենէն գործնականն է ՄՈՐՍԻ այբուբենը:

Ամերիկացի գիտնական Սամուէլ Մորս (1791-1872) հնարած է էլէկտրական հեռագիրը 1835-ին. այս հեռագրին համար ան պատրաստած է յատուկ այբուբեն մըն ալ եւ զայն կոչած է ՄՈՐՍԻ այբուբեն:

Բ.- ՄՈՐՄԻ ՀԱՅԵՐԷՆ ԱՅԲՈՒԲԵՆԸ

Ա	— — —	Կ	— — — —	Ս	— — —
Բ	— — — —	Հ	— — — —	Վ	— — — — —
Գ	— — — — —	Ձ	— — — — —	Տ	— — —
Դ	— — — —	Ղ	— — — —	Ը	— — — — —
Ե	—	Ճ	— — — — —	Ի	— — — — —
Զ	— — — — —	Ս	— — — —	Փ	— — — — —
Է	—	Յ	— — — —	Ք	— — — — —
Ը	— — — — —	Ն	— — —	Օ	— — — — —
Թ	— — — —	Շ	— — — — — —	Ֆ	— — — — —
Ժ	— — — — —	Ո	— — — — —	Եւ	— — — — —
Ի	— — —	Չ	— — — — — —	Ու	— — — — —
Լ	— — — — —	Պ	— — — — —		
Խ	— — — — —	Ջ	— — — — — —		
Օ	— — — — — — —	Ռ	— — — — —		

Կան կարգ մը օրենքներ, զորս պետք է յարգես, դիւրութեամբ հասկնալու եւ հասկցնելու համար. ինչպէս՝

Ուշադրութիւն ԱԱԱԱ

Սխալ ՅԵ

Վերջ ԱԱԱ

Կետ ԱԱԱ

Վերջ պատգամի ԱՐ

(Ծանօթ՝ այն գիրերուն վրայ որ _ կայ, կը նշանակէ թէ անոնք տառի մը պէս պիտի դրկես):

Գ.- ՄՈՐՍԻ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԱՅՐՈՒՐԵՆ

Appel General ... _ . _ . _ (General call)

Debut _ . _ . _ (start)

Fin . _ . _ . (end)

Je repete .. _ _ . . . (I repeat)

Au secours ... _ _ _ _ . . . (help)

Je suis pret .. ou _ . _ (I am ready)

International Morse Code

--- --- - - - - -

A - - -	N - -	1 - - - - -
B - - - -	O - - - -	2 - - - - -
C - - - - .	P - - - -	3 - - - - -
D - - -	Q - - - -	4 - - - - -
E .	R - - -	5 - - - - .
F - - - -	S - - -	6 - - - - .
G - - -	T -	7 - - - - .
H - - - -	U - - -	8 - - - - .
I . .	V - - - -	9 - - - - - .
J . - - - -	W - - - -	0 - - - - -
K - - - -	X - - - -	SOS
L - - - -	Y - - - -	
M - - -	Z - - - -	. . . - - - -

Դ.- ՀԱՂՈՐԴԱԿՅՈՒԹԵԱՆ ՄԻՋՈՅՆԵՐ

Հաղորդակցութիւն մը կատարուելու համար, անհրաժեշտ է որ երկու խմբակներ ըլլան, ընդհանրապէս մէկը կը փոխանցէ պատգամը, իսկ երկրորդը՝ կը ստանայ:

ՀԱՂՈՐԴԱԿՑԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ԿԱՆ ՀԵՏԵԻՍԱԼ ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ.-

1) Ելեկտրական գործիքով: Գործիքը սկաուտ մը նոյնիսկ կրնայ իր անձնական միջոցներով պատրաստել:

2) Սուլիչը.- որ յաճախ կը գործածուի, ի մասնաւորի սկաուտական կեանքէն ներս, սակայն անոր լսողական միջոցը սահմանափակ է:

3) Լոյսը - որ կարելի է գործածել գիշեր կամ ցերեկ: Անոր տեսողութեան սահմանը բաւական ընդարձակ է:

Գիշերը կարելի է հաղորդակցիլ լուսարձակով (փիլով), կրակով, իսկ ցերեկը՝ արեւուն միջոցով: Արեւուն ճառագայթները հայելիի մը կտորին վրայ իյնալով փայլք մը կը ստեղծեն:

Ե.- ԱՅՔՈՒԲԵՆԸ ՍՈՐՎԵԼՈՒ ԿԵՐՊԸ

Մորսի նշաններով հաղորդակցելու եւ անկէ հաճոյք առնելու համար, պայման է որ սորվինք իւրաքանչիւր գիրին հանած ձայնը, օրինակ՝ տի-տատ.- այսինքն, պետք է զարգացնել լսողութիւնը եւ ոչ թէ յիշողութեան մէջ արձանագրել, թէ գիր մը քանի՞ կէտէ եւ գիծէ կը բաղկանայ, ինչ որ շատ կը դժուարացնէ արագ հաղորդակցութիւնը:

2.- ՆԿԱՏՈՂՈՒԹԻՒՆ

ա.- Հաղորդակցութեան համար կ'ըլլան երկու կեդրոններ, որոնք կը բաղկանան 3 սկաուտներէ:

1. Քարտուղար մը, որ կ'արձանագրէ պատգամները եւ պատասխանները կը փոխանցէ նշանախօսին միջոցով:

2. Նշանախօս մը, որ քարտուղարին թելադրանքով կը փոխանցէ պատգամը:

3. Սուրհանդակ մը, որ լուրերը կը փոխանցէ հարկ եղած տեղերը:

4. Հաղորդակցութիւն մը յաջողցնելու համար, կան նաեւ հետեւեալ նշանները.-

Ընդհանուր կոչ _ . _ . / _ _ . _

Գործի սկսիլ _ . _ .

Պատգամը փոխանցել _ . _

Վերջին բառը կրկնել . _ . / . _ _ . / _

Նամակ տալ _ . _ . / _ _ . _

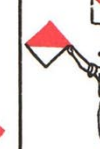

Ստացայ _ _ _ / _ . _ _

Ուշադրութիւն _
 Վերջին բառը կը կրկնեմ .. / . _ . / . _ _ . / _
 Վերջ փոխանցումի ... _ / . _
 Սպասեցէք . _ / ... _
 Փոխանցեցէք _ . _ _
 Հասկցայ ... / _ . _
 Կրկնեցէք .. _ / _ ..
 Սխալ
 Չեմ հասկնար պատգամը
 Աւելի հանդարտ փոխանցել _ _ . / _ . _ . / . / . _ _ _
 Պատգամը աւելի արագ փոխանցել _ _ . / _ . _ . / . _ _ . / _ / _
 Պատգամը կամաց փոխանցել _ _ . / _ . _ /
 Պատգամը կեցնել ... / _ . _
 Վերջ պատգամի ... / _ . _
 Կէտ . _ . : . _
 Ստորակէտ _ _ .. _ _
 2 կէտ _ _ _
 Հարցման նշան .. _ _ ...
 Նուագ _ _
 Առաւել . _ . _
 Գիծ մը .. _ _ . _
 Անգամ _ .. _
 Ձախ փակագիծ _ . _ _
 Աջ փակագիծ _ _ _ . _

ԱՅԼ ՆՇԱՆՆԵՐ

Հանգիստ	. _
Պատրաստ	.
Հաւաքում
Ցրում	_____
Հերթապահ
Կարմիր խաչ	__ . . .
Փողահար	. . _ _
Պահակ	. _ _ . .
Փոխ Առաջնորդ	_ . . . / . . . _ _
Առաջնորդ	. . . _
Վարիչ Առաջնորդ	. . . _ / . _
Փոխ Խմբապետ	_ . . . / _ . _
Միաւոր Խմբապետ	_ _ / _ . _
Մատակարարապետ	_ _ / . _
Խմբապետ	_ . _
Խոհարարապետ	_ . _ _
Գոյքապահ	_ . _ . / _ . _
Կամաւոր	_ _ . /
Վտանգ	. _ . _ . _ . _
Չարթնում	_ . . .
Զննութիւն	_ . _ .
Խումբ քայլ առաջ օ՛ն	. _ .
Խումբ կա՛ց	_ .
Զնանակ	_ . . . _ . . .
Կրակմար	_ _ . / _ _ _

Է.- Ղրօշախօսութիւն

ERROR		REPEAT		
 A	1	 B	2	 C
 D	3	 E	4	5
 F	6	 G	7	 H
 I	8	 J	9	0
NEGATIVE	PREPARATORY		ANNULLING	INTERROGATORY
 K	 L	 M	 N	 O
AFFIRMATIVE	ACKNOWLEDGE			
 P	 Q	 R	 S	 T
 U	 V	 W	 X	 Y
 Z	ATTENTION		INTERVAL	NUMERALS
				

ԽԱՐՈՒԿԱՀԱՆՂԵՍ

Ա. - Նախաբան

Բ. - Խարուկահանդեսի Տեսութիւնը

Գ. - Խարուկահանդեսի Տեսակները

Դ. - Խարուկահանդեսի Չգեստաւորումը

Ե. - Վերջաբան

Ա. ՆԱԽԱԲԱՆ

Խարուկահանդեսի գաղափարը մեզի հասած է շատ հին ժամանակներէ, երբ մարդիկ տակաւին կ'ապրէին ցեղային հասկացողութեամբ: Այսպէս, առաջին մարդիկը կը բոլորուէին խարոյկին շուրջ՝ պաշտպանելու համար գազաններէն, հանգստանալու համար օրուան յոգնութենէն եւ պատմելու համար օրուան անցուդարձը

եւ քաջագործութիւնները: Աւելի ուշ, նորակազմ ժողովուրդներու բանակներուն յաղթանակը կը տօնուէր յատուկ հանդեսով մը՝ խարոյկին շուրջ: Վերջապէս, մեզի ծանօթ են ընտանեկան հաւաքոյթները թոնիրին շուրջ:

Այս պատմական ակնարկէն կ'եզրակացնենք, թէ խարոյկը ժողովուրդներու մէջ յառաջացուցած է ապահովութեան զգացում մը, ապա եղած է միացնող ազդակ մը եւ, վերջապէս, տաք եւ ուրախ

մթնոլորտի մը ստեղծման առիթ:

Սկաուտութեան մէջ եւս որդեգրուած է խարուկահանդէսը, որով-
հետեւ խարուկահանդէսը սկաուտական շարժումի եռանդ տուող
կարեւորագոյն միջոցներէն մէկն է, ոչ միայն անոր ստեղծած խան-
դավառ մթնոլորտով, այլեւ իր ԴԱՍՏԻԱՐԱԿԿՉԱԿԱՆ բնոյթով:

Բ. - ԽԱՐՈՒԿԱՅԱՆԴԵՍԻ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆԸ

ՆՊԱՏԱԿ

Խարուկահանդէս կազմակերպելը կը հետապնդէ զանազան
նպատակներ եւ կախեալ է խարուկահանդէսին բնոյթէն: Նկատի
առած տղոց տարիքը՝ նպատակը կը տարբերի, այսինքն վոհմակի
մը, խումբի մը կամ փաղանգի մը խարուկահանդէսները կը զանա-
զանուին իրենց նպատակին մէջ, որովհետեւ անդամներուն հե-
տաքրքրութիւնները եւ հասկացողութիւնը նոյն աստիճանին եւ տե-
սակին չեն համապատասխաներ:

Նպատակները կրնան հետեւեալները ըլլալ.-

- 1) Ընկերային մթնոլորտի մը յառաջացումը
- 2) Փորձառութիւն փոխանցելու առիթ մը
- 3) Անհատական ձիրքերու յայտնաբերման առիթ մը
- 4) Չանազան նպատակներու հասնելու միջոց մը (օրինակ, ան-
դամներու թերութիւնները կամ առաւելութիւնները ճանչնալու մի-
ջոց, անդամներու սկաուտական ընթացքը քննելու համար...)
- 5) Չուարճութիւն
- 6) Սկաուտական շարժումի մասին տեղեկութիւններ փոխան-
ցելու միջոց մը
- 7) Միջոց մը դաստիարակչական որոշ նպատակի մը հասնելու
համար:

ՆԻԻԹ

Խարուկահանդէսին նպատակը եւ նիւթը ճշդուած պէտք է ըլ-
լան: Նպատակին եւ նիւթին հիման վրայ է որ յայտագիրը պէտք է
ընթանայ:

ԺԱՄԱՆԱԿ

Խարուկահանդէսի յայտագրին տեւողութիւնը պէտք է ըլլայ մե-
կէն մէկուկէս ժամ. անելի երկար տեւող խարուկահանդէսը ձանձ-
րացուցիչ կը դառնայ:

ՅԱՆԳՐՈՒՄՆԵՐ

Խարուկահանդէս մը սովորաբար կ'ընթանայ 3 հանգրուաննե-
րով.-

- Բացում (մուտք)
- Բովանդակութիւն
- Փակում

Կարելի չէ այս 3 հանգրուանները բնորոշել եւ օրենքի ձեւով կիրարկել բոլոր խարուկահանդեսներու ընթացքին, այս հանգրուաններուն ձեւը կը փոխուի նայած նպատակին եւ բնոյթին:

ԸՆԹԱՅՔ

Յայտագիրը ընդհանրապէս կը սկսի երգով, պարով, ապա կը ստեղծուի ուրախ մթնոլորտ մը, որ հետզհետէ կը շերմանայ, նոյնիսկ աղմկալի դառնալով, որմէ ետք կը դառնայ խորհրդաւոր՝ մինչեւ յայտագրի աւարտը:

- Խարուկահանդէսը կը վարէ խմբապետը (պաշտօնական առիթով կամ եթէ հրաւիրեալներ կան), իսկ եթէ տեղի կ'ունենայ բանակումի օրերուն, կը ղեկավարուի ոեւէ անդամէ: Ան կը կոչուի խարուկահանդեսի ղեկավար կամ հանդիսավար:

- Խարուկահանդէսը վարողին պայուսակը լեցուն պետք է ըլլայ հանելուկներով, խաղերով եւ պահեստի յայտագրով, որպէսզի որեւէ մէկ փոփոխութեան կամ ուշացումի պարագային կարելի ըլլայ խարուկահանդեսին մթնոլորտը պահել:

- Ներկայացուած արտասանութիւնները, կատակերգութիւնները, երգերը կ'ըլլան բարձրաձայն եւ յստակ:

ՍՈՎՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Խարուկահանդեսներու ընթացքին որդեգրուած են կարգ մը կանոններ եւ վարժութիւններ, որոնք անհրաժեշտ են եւ կ'օժանդակեն խարուկահանդեսին յաջողութեան.-

- 1) Խարոյկը վառել անտառի բացութեան մէջ

- 2) Բաւարար չոր փայտ հաւաքել
- 3) Խարոյկը ըլլայ բարձր կամ ցած՝ յայտագրին յարմարելով
- 4) Խարոյկին նշանակել պահակ մը, որուն պարտականութիւնը ըլլայ խարոյկը վառ պահել, բոցավառել, թեթեւցնել կամ քիմիական նիւթերով գոյնը փոխել՝ յայտագրին յարմարցնելով
- 5) Գիշերուան պաղէն պաշտպանող զգեստներ հագնիլ
- 6) Բանակավայրին հսկողութիւնը ապահովել
- 7) Խարուկահանդէսի ղեկավարին թելադրանքներուն հետեւիլ
- 8) Խարուկահանդէսի յայտագրին բոլոր անդամները մասնակից դարձնել
- 9) Խարուկահանդէսի վերջաւորութեան խօսք տալ խմբապետին, որպէսզի փոխանցէ իր տպաւորութիւնները, նկատողութիւնները եւ թելադրանքներն ու քաջալերանքները
- 10) Խարուկահանդէսի աւարտին խարոյկը մարել:

Գ. - ԽԱՐՈՒԿԱՅԱՆԴԵՍԻ ՏԵՍԱԿՆԵՐԸ

- ա.- Յոգնեցուցիչ օրուան մը վերջաւորութեան տեղի ունեցող հանգիստի եւ զուարճանքի խարուկահանդէս
 - բ.- Սկաուտական կարելոր գործունեութեան մը առիթով արժեւորման խարուկահանդէս
 - գ.- Օրուան վերջաւորութեան անակնկալ փոխանցելու հաւաքոյթ
 - դ.- Կարելոր առիթով մը (տօն, յիշատակութիւն)
 - ե.- Աստիճանատուչութեան առիթով կազմակերպուած խարուկահանդէս
 - զ.- Բանակումի մը փակման խարուկահանդէս
 - է.- Սկաուտական մեծ հաւաքոյթի «ռէլի» խարուկահանդէս
 - ը.- Նոր անդամակցութիւններու առիթով խարուկահանդէս
 - թ.- Խմբակի գործունեութեան քննարկման խարուկահանդէս
 - ժ.- Խմբակի անդամի մը ի պատիւ խարուկահանդէս
- Չանազան տեսակի այս խարուկահանդէսները կը տարբերին իրարմէ: Իւրաքանչիւրի պարագային յայտագրին ձեւը, խարուկահանդէսին բնոյթը եւ կազմակերպչական ու թեքնիք աշխատանքները փոփոխական են, նոյնիսկ պատրաստութեան ժամանակը նուազ է կամ աւելի:

Դ. - ԽԱՐՈՒԿԱՅԱՆԴԵՍԻ ՉԳԵՍԱՒՈՐՈՒՄԸ

Խարուկահանդէսի ընթացքին զգեստաւորումը ճոխութիւն մը կ'աւելցնէ յայտագրին: Չգեստաւորումը կարելոր է, որովհետեւ ներկայացուած պատմութեան, կատակերգութեան կամ խաղին հարազատ մթնոլորտին մէջ կը զգայ հանդիսատեսը, աւելի հետաքրք-

րութեամբ կը հետեւի, միշտ նոր հաճոյալի անակնկալներ սպասելով: Նորութիւն մը կ'ըլլայ նաեւ խումբին համար եւ անդամները աւելի հաճոյքով կը մօտենան աշխատանքին:

Խարուկահանդէսի մը ընթացքին, անկախ խարուկահանդէսի սկաուտական յատուկ տարազէն (փողկապի եւ պլանքէթի ձեւը), զգեստաւորումը կրնանք բաժնել 2 մասի.-

- ա) Տարազներ
- բ) Շպար

ա) ՏԱՐԱԶՆԵՐ

1) Յայտագրի ընթացքին իւրաքանչիւր ներկայացումի պէտք է յարմարցնել իրեն յատուկ տարազը:

2) Տարազները կրնանք յարմարցնել օգտագործելով կտորներ, հին հագուստներ, «քրէփ» թուղթեր, խաւաքարտեր, բուրժ, եւայլն... առանց շատ նիւթական միսելու:

3) Տարազներու օրինակները կրնանք գտնել նկարներէ, հեռատեսիլի յայտարարութիւններէ, թերթերէ, ֆիլմերէ, պատմական գիրքերէ, երեւակայութեամբ...:

բ) ՇՊԱՐ (Մաքիաժ)

1) Յայտագրի ընթացքին իւրաքանչիւր ներկայացումի պէտք է յարմարցնել իրեն յատուկ շպարը:

2) Օրինակներ կրնանք գտնել նաեւ նկարներէ, յայտարարութիւններէ, թերթերէ, ֆիլմերէ, գիրքերէ, երեւակայութեամբ...:

3) Շպարի համար կրնանք գործածել խցան (ֆելլին), ածուխ, բրնձափոշի (poudre), ներկ, մատիտ, շրթունքի ներկ, օճառ, խմոր, գաճ, գուլպայ, եւայլն...:

4) Խարուկահանդէսն էտք խմբապետին պարտականութիւնն է մաքրել տալ շպարը՝ լուացուելով եւ յիշատակի նկար մը նկար-

ուելով:

Ծանոթ

ա) Հարկ է հոս յիշել, թե խմբապետը արունեստագետ մը կամ զգեստաւորումի մասնագետ մը չէ, եւ իր բոլոր ժամանակը պետք չէ տրամադրէ կատարեալ զգեստաւորում մը պատրաստելու համար:

բ) Չգեստաւորումը պետք է պատրաստուի ինայոդութեամբ, օգտագործելով մեր տրամադրութեան տակ եղող անմիջական գոյքերը:

գ) Հայթայթել պետք զգացուած բոլոր գոյքերը:

դ) Չգեստաւորումը պատրաստ պետք է ըլլայ նախքան խարուկահանդէսը:

Ե. - ՎԵՐՉԱՐԱՆ

Անկախ խարուկահանդէսի կազմակերպչական (արտօնութիւն, վայրի եւ թուականի ճշդում, հրաւիրեալներ...) եւ թեքնիք աշխատանքներէն, յաջող խարուկահանդէս մը ունենալու համար խմբապետը եւ խումբը պետք է լրջութեամբ մօտենան աշխատանքին՝ փորձելով միշտ նորութիւններ բերել, փորձերը կրկնել մինչեւ որ անդամներէն իւրաքանչիւրը իւրացնէ իր պարտականութիւնը, կատարեալ խարուկահանդէսը կ'ըլլայ զուարճալի դաստիարակչական: Ան կ'ապահովէ բոլորին մասնակցութիւնը եւ կը խուսափի շատ լուրջ նիւթեր արծարծելէ:

ՍԿԱՌԻՏԱԿԱՆ ՈՉԻ

Շատ դիրքին է պատանհի մը համար սկաուտ արձանագրուիլ, բայց այդքան ալ դիրքին չէ սկաուտ դառնալ: Լաւ սկաուտ դառնալու համար պէտք է ունենալ ձգտում եւ վճռակամութիւն:

Այսօր դուք հայ տղաք էք, վաղը պիտի դառնաք հայ մարդիկ եւ դուք ձեր կեանքին նպատակներէն մէկը պէտք է դարձնէք նաեւ ձեր բնակած երկրին տիպար քաղաքացիներ դառնալ, առողջ նկարագրով, մարմնապէս ուժեղ եւ առողջ, հոգեպէս արթուն:

Սկաուտութիւնը կ'օգնէ պատանհին, իր մէջը զարգացնելով վերի տունեալները՝ զայն վերածելով տիպար քաղաքացիի: Միեւնոյն ատեն սկաուտութիւնը պատանհին կը հրամցնէ ընկերային կեանքի եւ հաճոյք:

Այո, հաճելի է սկաուտ դառնալ, շատ աւելի հաճելի են արշաւներն ու բանակումները: Շատ հաճելի է նստիլ խարոյկին շուրջ ու մտածել, թէ քեզի համար ի՞նչ հրաշալիքներ պահուած են:

Բայց սկաուտութիւնը միայն արշաւներ եւ բանակումներ չէ, սկաուտութիւնը միայն տարագ հագնիլ եւ տողանցք ընել չէ, սկաուտութիւնը աւելի բարձր նպատակ կը հետապնդէ, ան կեանքի ձեւ մըն է, ան պատանին կը պատրաստէ պատասխանատուութիւն ստանձնելու, գիտակից մարդ դառնալու եւ միշտ ուրիշին օգնելու:

Սկաուտին խոստումը, օրէնքը եւ դաւանանքը պէտք է իրեն համար դառնան ուղեցոյց: Անոնք կը պարունակեն ինչ որ կը պահանջուի սկաուտէն, անոնք կը նշեն սկաուտին պարտականութիւնները:

Երբ անձ մը խոստում պիտի տայ որեւէ միութեան եւ կամ կազմակերպութեան, նախ պէտք է գիտնայ, հասկնայ եւ ըմբռնէ այդ խոստումին իմաստը, եւ ապա որոշէ անդամակցիլ ու ծառայել անոր նպատակին ու սկզբունքներուն, ենթարկուելով անոր օրէնքներուն:

Իբրեւ արիւներ եւ արեւոյշներ պայման է գիտնալ սկաուտական օրէնքներու առանցքը նկատուող սկաուտական խոստումը եւ դաւանանքը, հասկնալ անոր բոլոր յօդուածները, գործադրել զանոնք եւ յիշել, որ խոստումը տուած ենք հնազանդելու համար սկաուտական դաւանանքին:

Խոստումի եւ դաւանանքի ուսումնասիրութենէն կ'անդրադառնանք հիմնական երկու իրականութեան:

ա) Խոստումի եւ դաւանանքի գործադրութիւնը պարտք մըն է քեզի համար, որուն համար դուն անձնապէս պատասխանատու

եւ, առանց ուրիշի միջամտութեան, հակառակ որ տարբեր մարզերու մէջ, օրէնքներու կիրարկումը տեղի կ'ունենայ իրաւարարի մը կամ պաշտօնէայի մը հսկողութեամբ: Օրէնքի եւ կարգապահութեան հանդէպ ունեցած բժախնդրութեանդ վրայ վստահած, սկաուտութիւնը քեզմէ կ'ակնկալէ այս բոլորին գործադրութիւնը:

բ) Սկաուտական խոստումը կամ դաւանանքը բարի սովորութիւններու եւ առաջադրանքներու շարք մըն է, առանց արգելքի եւ ժխտումի բնոյթ ունենալու, ինչ որ յստակօրէն կը պատկերացնէ տիպար արհի մը եւ կամ արեւոյշի մը յատկանիշները:

ԱՐԻ-ԱՐԵՆՈՅԾԻՆ ԽՈՍՏՈՒՄԸ

Ա. ԿՐ ԽՈՍՏԱՆԱՍ ԸԼԼԱԼ ՀԱՄԱՏԱՐԻՄ ԱՍՏՈՒԾՈՅ ԵՒ ԾԱՌԱՅԵԼ ԱԶԳԻՍ ՈՒ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻՍ:

Բ. ՄԻԾՏ ՕԳՆԵԼ ՈՐԻԾԻՆ ԵՒ ԳՈՐԾԵԼ ԻՔՐԵՒ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԳԻՏԱԿԻՑ, ԱՐԻ ԵՒ ՎԵՅԱՆՁՆ ՄԱՐԴ:

Գ. ՀՆԱԶԱՆԴԻԼ Հ.Մ.Ը.Մ.Ի ԱՐԻՆԵՐՈՒ/ԱՐԵՆՈՅԾԵՆԵՐՈՒ ԴԱՄԱՆԱՔԻՆ:

Սկաուտութիւնը կրօնական շարժում չէ, սակայն Աստուծոյ հանդէպ հաւատարմութիւնը կարեւոր արժանիք մըն է, որ կ'ենթադրէ չէղիլ բարի ճամբէն, խորունկ սեր ունենալ մարդկութեան հանդէպ եւ հետեւիլ Աստուածային պատգամին, որ իւրաքաչիւրին ցոյց կու տայ մարդկայնօրէն ապրելու լաւագոյն ուղին, ինչ որ կ'իրագործուի հաւատքով եւ կրօնական պարտականութիւններու կիրարկումով:

Հայրենիքի ծառայութիւնը քեզ կ'առաջնորդէ հայրենիքը սիրելու եւ անոր համար ի հարկին գոհուելու, նման ՀԱՅ ժողովուրդի շքեղ պատմութիւնը կերտող հերոսներուն, որոնք գործած եւ նահատակուած են հերոսաբար:

Ուրիշներու օգնութիւնը եւ պարտականութեան գիտակցութիւնը քեզ կը վերածէ այն տիպար մարդուն, որուն արժանիքը ուրիշները սիրելն է, ինչպէս Պէյտըլ Փաուըլ կ'ըսէ. «Կը հաւատամ որ կեանքի մէջ երջանկութիւնը չի կայանար հարստութեան եւ յաջողութեան մէջ, այլ՝ իսկական երջանկութիւնը մարդ կը գտնէ ուրիշներուն օգտակար դառնալու մէջ»: Հետեւաբար, փորձէ շրջապատիդ օգտակար դառնար անաղմուկ, նկատի ունեցիր որ կան բարիքներ գործելու եւ օգտակար դառնալու բազմաթիւ միջոցներ. կը պատահի նաեւ յաճախ, որ ոմանք մերժեն օգտակարութիւնդ, մի յուսահատիր, կը բաւէ որ դուն փորձ մը կատարես...:

ՀԱՅ ՍԿԱՌԻՏԻՆ ԴԱԲԱՆԱԿՆԵՐ

ԴԱԲԱՆԱԿՆԵՐ իր 12 յօդուածներով պարտք մըն է քեզի համար՝ աւելի քան ստիպողականութիւն մը, ինչպէս առաձը կ'ըսէ. «Ազատօրէն տրուած խոստումը պարտականութիւն մըն է»: Նոյնպէս ալ ազատ կամքով սկառուութեան անդամակցութիւնը քեզ կը մղէ պարտաւորութիւններու:

1.- ԱՐԻՒՆ/ԱՐԵՆՈՅՇԻՆ ԽՕՍՔՆԸ ՆՈՒԻՐԱԿԱՆ Է

Այն վայրկեանէն երբ դուն խոստում կը կատարես պատուոյ վրայ հնազանդելու Հ.Ս.Ը.Մ.ի արիւնքերու կամ արենոյշներու ԴԱԲԱՆԱԿՆԵՐԻՆ, անոր կիրարկումը քեզի համար յանձնառութիւն կը դառնայ եւ երբ ԴԱԲԱՆԱԿՆԵՐԻ Ա. յօդուածը կ'ըսէ՝ «սկառուին խօսքը նուիրական է», այս կը նշանակէ, թէ դուն սկառու կը դառնաս ոչ միայն տարագ հագնելով եւ նշաններ կրելով, այլ քու խօսքերուդ տէր կանգնելով:

Աւելի լաւ է չխոստանալ՝ քան տրուած խոստումը չյարգել:

2.- ԱՐԻՒՆ/ԱՐԵՆՈՅՇԸ ՀՆԱԶԱՆԴ Է

Արին կամ արենոյշը կը հնազանդի իր մեծերուն-ծնողք, պատասխանատուներ, եւայլն- ինչպէս որ զինուոր մը կը հնազանդի իր մեծաւորներուն առանց առարկութեան, որովհետեւ այս իր պարտականութիւնն է: Երբ չհնազանդիս պատասխանատուներուդ, խումբի կարգապահութիւնն է որ կը խախտես: Իբրեւ աստիճանաւոր նկատի ունեցիր, որ հնազանդ եւ կարգապահ կեցուածքովդ օրինակ պիտի դառնաս ուրիշներուն, որոնք իրենց կարգին աւելի պիտի հնազանդին եւ պիտի յարգեն քեզ: Հեռու կեցիր ղեկավարի դեր խաղալէն եւ քու յարաբերութիւններդ հիմնուած թող ըլլան սիրոյ եւ հասկացողութեան վրայ, ինչ որ պիտի դիւրացնէ ղեկավարի եւ ղեկավարողի աշխատանքը:

3.- ԱՐԻՒՆ/ԱՐԵՆՈՅՇԸ ՀԱՄԱՐԻՄ ԵՒ ՈՒՂԱՄԻՏ Է

Հաւատարմութիւնը եւ ուղղամտութիւնը գլխաւոր 2 պայմաններ են ընկերութեան մէջ յաջողելու համար, առանց անոնց կարելի չէ բարեկամներ շահիլ եւ ընկերային միջավայրի մէջ օգտակար դեր կատարել:

Ուղղամտութեամբ պետք է ձգտիս դէպի լաւը եւ հաւատարմութեամբ ծառայես հայրենիքիդ, ծնողքիդ եւ ազգիդ:

4.- ԱՐԻՒՆ/ԱՐԵՆՈՅՇԸ ՄԻՇՏ Կ'ՕԳՆԷ ՈՐԻՇԻՆ

Հաճոյքներու մեծագոյնը իր նմանին օգտակար դառնալն է: Իբրեւ սկաուտ միշտ պատրաստ պէտք է ըլլաս կարելիութիւններուն մէջ օգնելու բոլոր անոնց, որոնք պէտք ունին օժանդակութեանդ:

Փողկապիդ հանգոյցը քեզ կը յիշեցնէ օգտակար դառնալու պարտականութիւնդ, հիմնականը քու օգտակարութիւնդ է եւ ոչ անոր տարողութիւնը: Գիտակցիր նաեւ, որ երբ օժանդակութեանդ փոխարէն վարձատրութիւն մը կը ստանաս՝ բարիք մը գործած չես ըլլար:

5.- ԱՐԻՆ/ԱՐԵՆՈՅՇԸ ԲԱՐԵԿԱՍ Է ԲՈՒՈՐԻՆ ԵՒ ԵՂԲԱՅԻՐ / ԲՈՅՐ՝ ԱՄԷՆ ՈՐԻԿ ԵՎ ԱՍՈՒՄԻ, ԱՌԱՆՑ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ԿԱՐԳԻ ԽՏՐՈՒԹԵԱՆ

Նկատի ունեցիր որ բոլորին ընկեր պիտի դառնաս առանց որեւէ մէկուն վնաս հասցնելու կամ ատելու, միշտ աշխատելով շահիլ անոնց համակրանքը եւ ընկերութիւնը:

Կեանքի մէջ ոչ ոք կրնայ առանձին ապրիլ, հեռու մարդոցմէ, բարեկամներէ կամ ընկերներէ: Մեր կեանքը իմաստ կը ստանայ, երբ հաւաքաբար կ'ապրինք ընկերութեան մէջ:

6.- ԱՐԻՆ/ԱՐԵՆՈՅՇԸ ԲԱՐԵԿԻՐԹ Է

Շուրջիններուդ համակրանքը շահելու գլխաւոր պայմանը բարեկիրթ ըլլալդ է, որուն համար պէտք է քաղաքավարութեամբ եւ համեստութեամբ վարուիլ: Սկաուտութիւնը քեզմէ կը պահանջէ ուրիշներու զգացումներուն հանդէպ հասկացողութիւն ցուցաբերել եւ զանոնք յարգել:

7.- ԱՐԻՆ/ԱՐԵՆՈՅՇԸ ՄԱՔՈՒՐ ՀԱՅԵՐԷՆ ԿԸ ԽՕՍԻ ԱՄԷՆ ԱՏԵՆ ԵՒ ԱՄԷՆ ՏԵՂ

Իբրեւ ՀԱՅ բնական եւ անհրաժեշտ է միշտ հայերէն խօսիլ, որովհետեւ հայ լեզուն որքան անաղարտ պահես, այնքան նպաստած կ'ըլլաս հայապահպանման գործին: Օտար լեզուները կը նպաստեն ընդհանուր զարգացումիդ, բայց այնքան ատեն որ պարտաւորուած չես, հայերէն եւ մանաւանդ՝ մաքր՝ հայերէն խօսէ:

8.- ԱՐԻՆ/ԱՐԵՆՈՅՇԸ ԱՆԱՍՈՒՆՆԵՐԸ ԵՒ ԲՈՅՍԵՐԸ ԿԸ ՍԻՐԷ ԵՒ ԿԸ ՊԱՇՏՊԱՆԷ

Բնութիւնը մարդուն համար ապրելու յարմարագոյն միջավայրն է, հետեւաբար պաշտպանելով բոյսերը եւ կենդանիները նպաստած կ'ըլլաս անոր անաղարտ պահպանման:

Օգտակար բոյսերն ու անասունները կեանքի եւ առողջութեան գլխաւոր գրաւականներն են

9.- ԱՐԻՆ/ԱՐԵՆՈՅՇԸ ՄԻՇՏ ՉՈՒԱՐԹ ԵՒ ԽԱՆԴԱԿԱՌ Է

Չուարթութիւնն ու խանդավառութիւնը կ'երջանկացնեն քեզ եւ

ուրախութիւն կը պարգեւեն շրջապատիդ:

Աշխատանքներու դժուարութիւնները զուարթութեամբ եւ խանդավառութեամբ դիմաւորէ եւ արդէն մեծ մասամբ յաջողած կ'ըլլաս:

Առածը կ'ըսէ. «Ժպտէ եւ աշխարհն ալ քեզ կը ժպտի»:

10.- ԱՐԻՆ/ԱՐԵՆՈՅԸ ԱՇԽԱՏԱՍԵՐ ԵՒ ԿՈՐՈՎԻ Է

Աշխատանք եւ կորով հիմնական 2 ազդակներն են կեանքիդ մէջ յաջողելու համար, առանց այս երկուքին ոչինչ կարելի է իրագործել: Նկատի ունեցիր որ աշխատանքը ինքնակերտումի միջոց մըն է:

11.- ԱՐԻՆ/ԱՐԵՆՈՅԸ ՏՆՏԵՍՈՂ Է

Տնտեսումը նիւթական կարողութիւններդ անելցնելու միջոցներն մէկն է: Պատրաստէ խնայողութեան սնտուկ մը եւ աշխատէ ծախսերդ խնայել: Իբրեւ սկաւուտ տնտեսող եղիր նաեւ քու եւ միութեանդ գոյքերուն հանդէպ, խնամքով պահէ զանոնք եւ ժամանակ մը ետք պիտի տեսնես, որ որքան օգտակար գործ մը կատարած ես:

12.- ԱՐԻՆ/ԱՐԵՆՈՅԸ ՄԱՔՈՒՐ Է ՄՏԱԾՈՒՄՈՎ, ԽՕՍՔՐՈՎ ԵՒ ԳՈՐԾՈՎ

Մտածումներդ, խօսքերդ եւ գործերդ, որոնք հիմնական պայմաններ են լաւ իրագործումներու համար, պէտք է համապատասխանան յիշեալ բոլոր պայմաններուն:

Բարի, անշահախնդիր եւ անխարդախ մտածումով առաջնորդուած խօսքերդ եւ գործերդ երկար ժամանակ պիտի արժեւորուին շրջապատեղ ներս եւ պիտի անդրադառնաս ժամանակի ընթացքին, թէ լաւագոյն ուղին ընտրած ես:

ԽՄԲԱԿԱՅԻՆ ԴՐՈՒԹԻՒՆ

- Ա.- Ի՞նչ է Խմբակային Դրութիւնը
- Բ.- Ի՞նչ է Սկաուտական Խմբակը
- Գ.- Տիպար Խմբակը
- Դ.- Խմբակային Գործունեութիւնը
- Ե.- Խմբակի Անկիւնը եւ Թոթեմը
- Զ.- Խմբակին Արխիւը
- Է.- Խմբակային Պաշտօնները
- Ը.- Եզրակացութիւն

Ա.- Ի՞ՆՉ Է ԽՄԲԱԿԱՅԻՆ ԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

Սկաուտութիւնը դաստիարակութեան առողջ միջոց մըն է, որ հիմնուած է տղոց տարիքի բերմամբ զարգացող հետաքրքրութեան եւ կարիքներու գոհացում տուող գործունեութեան վրայ:

Որեւէ միութիւն կը բնորոշուի իր նպատակով եւ կ'արժեւորուի իր գործելակերպով: Սկաուտութեան պարագային գործելակերպը

գլխաւորաբար կ'ընթանայ խմբակային դրութեամբ: Այս դրութիւնը կը կազմէ սկաուտական գործունեութեան հիմնական առանցքը, մասնաւորաբար դաստիարակչական իմաստով, որովհետեւ ան լաւագոյն միջոցը կը հանդիսանայ սկաուտը սկաուտին միջոցով դաստիարակելու:

Կարելի է հաստատել, որ խմբակային դրութիւնը օգտակար միջոց մըն է մէկ կողմէ պատանիներու միջեւ, իսկ միւս կողմէ՝ պատանիներու եւ պատասխանատուներու միջեւ սերտ յարաբերութեան եւ գործակցութեան ստեղծման: Արդարեւ, խմբակային դրութիւնը սկաուտին կը վարժեցնէ պատասխանատուութիւն ստանձնել, ինքնագիտակցութեան ոգի զարգացնել եւ գործնապէս առիթը կ'ընծայէ անոր, որ սորվի ղեկավարել եւ որոշումներ տալ:

Խմբակը ինքնին փոքր ընկերութիւն մըն է, որ մաս կը կազմէ ակտիվ մեծ ընկերութեան մը, որ խումբն է:

Բ. - ԻՆՉ Ե ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ԽՄԲԱԿԸ

Սկաուտական խմբակը այն իտեալ միջավայրն է, ուր տեղի կ'ունենայ դաստիարակչական այլեւայլ նիւթերու փոխանցում եւ ժամանակի ընթացքին անոնց կիրարկում:

Սկաուտական խմբակ մը սովորաբար բաղկացած կ'ըլլայ 7-9 սկաուտներէ, որոնք հաճոյք կ'առնեն միասին ըլլալով, միասնաբար սկաուտական կեանք ապրելով, իրարմէ սորվելով եւ իրարու օգնելով:

Գ. - ՏԻՊԱՐ ԽՄԲԱԿԸ

Սկաուտական տիպար խմբակը բաղկացած կ'ըլլայ պատանիներէ, որոնք հաճոյք կ'առնեն միասին ըլլալով, միասնաբար սկաուտական կեանք ապրելով, իրարմէ սորվելով եւ զիրար օգնելով: Այսպէսով կը զարգանայ անոնց խմբակային ոգին:

- Ի՞նչպէս կարելի է զարգացնել խմբակային ոգին:

ա. - ԽՄԲԱԿԻՆ ԱՆՈՒՆ

Խմբակին անուն ունենալը կարելոր է եւ հիմնական՝ խմբակային դրութեան մէջ: Պատանին փոխանակ պարզ սկաուտ մը ըլլալու խումբին մէջ, կը դառնայ օրինակ «Արծիւ» խմբակի անդամ, կը կրէ խմբակին նշանը, կ'ունենայ խմբակին կանչը, որուն միջոցով

տղաքը կը շեշտեն իրենց ներկայությունը: Խմբակին արձանագրած յաջողությունները կը դառնան սկաուտին համար հպարտութեան եւ գոհունակութեան առիթներ եւ փոխադարձաբար:

բ.- ԽՄԲԱԿԻՆ ԱՆԿԻՒՆԸ

Իւրաքանչիւր խմբակ հաւաքավայրէն ներս կ'ունենայ իր անկիւնը, ուր խմբակին անդամները իրենք զիրենք հարազատ կը զգան: Անկիւնը զարդարուած կ'ըլլայ անդամներու ձեռային աշխատանքներով, ինչ որ սեփականութեան զգացում կու տայ անոնց:

գ.- ԽՄԲԱԿԻՆ ԴՐՕՇԱԿԸ

Խմբակային դրօշակը կը ցոլացնէ խմբակի անդամներուն միասնականությունը, գիտակցությունը եւ պարտաճանաչությունը:

Ծանօթ.- Առաջնորդը միայն կրնայ շալկել դրօշակը, ի հարկին՝ Փոխ Առաջնորդը:

դ.- ԽՄԲԱԿԱՅԻՆ ՈԳԻ

Խմբակային ոգին ոչ միայն սկաուտական ոգին մէկ մասն է, սկաուտական խոստումը եւ դաւանանքը գործադրելու իմաստով, այլ՝ այս բոլորին գիտակցությունը, զարգացման եւ բիւրեղացման արտայայտությունն է:

Դ.- ԽՄԲԱԿԱՅԻՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹԻՒՆԸ

Անկախ խմբակի կազմաւորումէն, պաշտօններու եւ պարտականություններու բաժանումէն, սկաուտական խմբակ մը իր գոյությունը կը փաստէ միայն այն ատեն, երբ կ'ունենայ յաջող գործունեություն:

Խմբակի մը գործունեությունը կ'ընդգրկէ հետեւեալները.-

ա.- Խմբակի սկաուտական կեանք.- Այստեղ աշխատանքի նախաձեռնությունը կու գայ Առաջնորդէն, ան է որ կը հետապնդէ բոլոր մանրամասնությունները, որոնք արտօնուած են խմբակին իրագործել:

- 1.- Պարտականություններու յստակացում խմբակէն ներս
- 2.- Գործունեութեան ծրագրում
- 3.- Օրէնքներու կիրարկում

բ.- Անհատական յառաջդիմություն եւ փորձառություն.- Սկաուտը փորձառություն կը շահի, երբ իր գիտելիքները գործնականօրէն

իրագործելու առիթը ունենայ: Արշալները, շաբաթավերջի բանակումները սկսուտին համար առիթներ են ցոյց տալու համար իր կարողութիւնը եւ պատասխանատուութեան գիտակցութեան չափը:

գ.- Մարզում. Տեղի կ'ունենայ 2 միջոցով.-

1.- Խմբակի անդամներէն մէկուն միջոցով, որ մասնագետն է տուեալ նիւթին, կամ խմբակէն դուրս մասնագետի մը միջոցով:

2.- Գործնական մարզում եւ վարժութիւն ակումբէն ներս, խումբի աշխատանքներու ընթացքին, Նոյնիսկ յատուկ առիթներով ակումբէն դուրս:

դ.- Գործիքներ եւ նիւթեր. Ապահովել անհրաժեշտ նիւթերը եւ գործիքները, խմբակը աշխատանքի մղելու համար:

- Որոշ գործիքներ շինել եւ սորոգել:

- Պատրաստել ձեռային Նուրբ աշխատանքներ, որոնք կարելի է Նոյնիսկ ծախել եկ եկամուտ ապահովել:

ե.- Հանրային եւ ընկերային յարաբերութիւններ. Ստեղծել ուսումնասիրութիւններու եւ ծանօթացման առիթներ:

- Ստեղծել ընկերային ծառայութեան գանազան ձեւեր:

- Ուրիշ խմբակներու հետ ունենալ միասնական գործունեութիւն:

գ.- Սովորություններ եւ ընկերային կեանք.- խմբակի անդամներուն միջեւ ստեղծել լաւ յարաբերութիւններ՝ սիրոյ, փոխադարձ վստահութեան եւ գործակցութեան վրայ հիմնուած:
Այս նպատակով օգտագործել խմբակային հանդիպումները:

ԽՄԲԱԿԱՅԻՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄՆԵՐ

Երբ աշխատանքի մարզը բաւարար չափով յստակացած է, կը մնայ զայն ծրագրել եւ գործադրել: Այս նպատակին կը ծառայեն խմբակային հանդիպումները, որոնք գլխաւորաբար երկու մասի կը բաժնուին.-

- ա.- Ծրագրումի եւ դասաւորումի աշխատանքներ
- բ.- Մարզումի եւ դաստիարակութեան աշխատանքներ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՎԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐ (ԽՄԲԱԿԱՅԻՆ Ժողով)

Այս աշխատանքը տեղի կ'ունենայ ընդհանրապէս 15 օրը անգամ մը. անոր կը մասնակցին խմբակին խոստում կատարած անդամները միայն: Վարիչ Առաջնորդը եւս կրնայ մասնակցիլ, եթէ հարկ ըլլայ:

Կարելի է նաեւ այս ժողովները գումարել անհրաժեշտ որեւէ ժամանակ:

1.- Ծրագրումի ժողովը ե՞րբ եւ ի՞նչպէս տեղի կ'ունենայ

Այս ժողովը տեղի կ'ունենայ Առաջնորդին հրաւերով եւ բոլորին տեղեկութեամբ:

- Առաջնորդին ղեկավարութեամբ եւ պատասխանատուութեամբ:

2.- Ծրագրումի ժողովը ո՞ր տեղի կ'ունենայ

Այս ժողովը տեղի կ'ունենայ զանազան վայրերու մէջ.-

- Ակումբէն ներս
- Բնութեան մէջ
- Հաւաքոյթի մը վերջաւորութեան
- Արշաւի մը ընթացքին՝ ազատ ժամերուն:

3.- Ի՞նչ կը քննարկէ այս ժողովը

Երբ առաջին անգամ տեղի կ'ունենայ, հետեւեալները կ'որոշուին.-

- Խմբակին անունը
- Խմբակին նշանաբանը
- Խմբակին կանչը

- Խմբակին կարգախօսը
- Յետագայ ժողովներու մէջ կը յստակացուին անդամներու պարտաւորութիւնները եւ պարտականութիւնները:

4.- Յայտագիրներ

Խումբին յայտագիրը նկատի առնելէ ետք, կազմել խմբակին գործունեութեան ծրագիր-յայտագիրը եւ ըստ այնմ դասաւորել աշխատանքները:

ա.- ԽՄՐԱԿԱՅԻՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

- Ի մտի ունենալ տղոց յառաջդիմութիւնը եւ փորձառութիւն ձեռք ձգելու անհրաժեշտութիւնը:

- Այն գիտելիքները, որոնք լաւապէս չեն յստականար խումբի հաւաքոյթներու ընթացքին, խմբակային գործունեութեան միջոցին սորվեցնել

- Սկաուտական կարգերու անհրաժեշտ դաստիարակութիւնը
- Սկաուտական պէճերու վարժութիւններ
- Սկաուտական մասնագիտութիւններ:

բ.- ԱՌԱՋՆՈՐԴԻՆ ԴԵՐԸ

- Լսել սկաուտներու կողմէ զանազան առաջարկներ եւ ջանալ զանոնք իրագործել, ինչպէս նաեւ՝ զանոնք փոխանցել խումբի աստիճանաւորական ժողովին, աւելի մեծ ուժերով իրագործելու համար զանոնք, օրինակ.-

- Ընդհանուր ծառայութիւն
- Սկաուտական մեծ խաղեր, մրցաշարքեր
- Ձեռային աշխատանքներու ցուցադրութիւն

գ.- ԱՐԺԵՒՐՐՈՒՄԻ ԱՇԽԱՏԱՆԸ

Խմբակային գործունեութենէ մը ետք անհրաժեշտ է կատարել տարուած աշխատանքին արժեւումը, հետեւեալ նպատակով.-

- Տղաքը շարժումի մղելու
- Աւելի մեծ հետաքրքրութիւն ստեղծելու
- Օրէնքներու կարգապահութիւնը շեշտելու
- Սկաուտական ոգի ցուցադրելու եւ հետապնդելու
- Տարուած աշխատանքին օգտակարութիւնը եւ արդիւնքները նկատի առնելու:

Այս բոլորին իրագործումով, խմբակին մէջ իւրաքանչիւր սկաուտ խանդավառութեամբ եւ հետաքրքրութեամբ կ'ուզէ փաստել իր կողմնակցութիւնը սկաուտական զանազան մարզերէ ներս:

դ. - ՄԱՐԶՈՒՄԻ ԵՒ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ (Խմբակային հաւաքոյթ)

1.- Այս հաւաքոյթները յարմար առիթներ են նախապէս ծրագրուած աշխատանքները իրագործելու համար: Այս հաւաքոյթները տեղի կ'ունենան հետեւեալ նպատակով.-

- Նոր փորձառութիւններ շահելու եւ նախապէս սորվածները կրկնելու

- Պատասխանատուութեան գիտակցութիւն արթնցնելու եւ փորձառութեամբ այդ ոգիին գիտակցութիւնը ստեղծելու

2.- Ի՞նչպէս տեղի կ'ունենան այս հաւաքոյթները

Այնքան ատեն որ յայտագիրները կան՝ անպայման անոնք պետք է գործադրուին:

- Առաջնորդը կամ Փոխ Առաջնորդը կը դասաւորեն եւ կը հսկեն հաւաքոյթի յայտագիրներուն

- Իւրաքանչիւր սկաուտ ինքզինք պարտաւոր պետք է զգայ աջակցութիւն բերելու յայտագրի գործադրութեան ընթացքին:

3.- Ե՞րբ տեղի կ'ունենայ խմբակային հաւաքոյթը

- Նախապէս ճշդուած թուականներուն կամ եռամսեայ յայտագիրներուն հիմամբ

- Գործունեայ խմբակ մը իւրաքանչիւր 15 օրը անգամ մը նման աշխատանք մը կ'ունենայ

4.- Ո՞ւր տեղի կ'ունենայ խմբակային հաւաքոյթը

- Վայրը կախում ունի յայտագրէն

- Ակումբին մէջ

- Բնութեան մէջ (ուր որ յարմար է)

- Յատուկ կեդրոններու մէջ (թատրոն, գործատեղի, հիւանդանոց, ցուցասրահ, եւայլն)

Ե.- ԽՄԲԱԿԱՅԻՆ ԱՆԿԻՆԸ ԵՒ ԹՈԹԵՄԸ

Խմբակի մը անկիւնը այն վայրն է, ուր խմբակը իր աշխատանքի ժամերը կ'անցընէ, օգտակար գործեր կամ ծրագիրներ պատրաստելով: Ան կրնայ ըլլալ սենեակ մը կամ սրահի մը մէկ անկիւնը, ուր կը բաւեն խմբակին անդամները: Պայման է որ խմբակին անդամները իրենք պատրաստած ըլլան այդ վայրին ձեռային աշխատանքները:

ա.- ԻՆՉՊԻՍԻ՞ ԲԱՆԵՐ ԿԸ ՊԱՐՈՒՆԱԿԷ ԽՄԲԱԿԱՅԻՆ ԱՆԿԻՆԸ

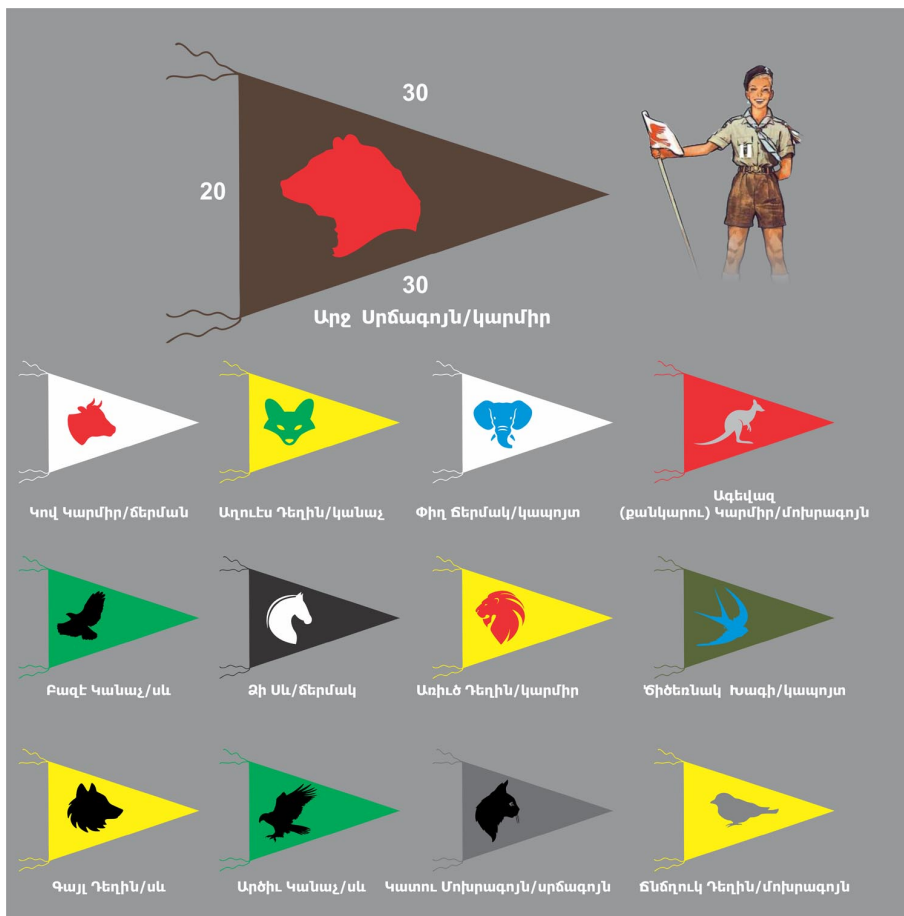
- Սեղան մը եւ աթոռ մը Առաջնորդին համար

- Սկաուտներու կողմէ պատրաստուած աթոռներ

- Խմբակին կենդանիին նկարը կամ արձանը
- Խմբակին դրոշակը
- Ձեռային աշխատանքներ ցուցադրելու յարմարություններ
- Նախնական դարձանումի տուփ մը
- Փոքր գրադարան մը, գիրքերու եւ թերթերու համար
- Փոքր պահարան մը, գրենական պիտույքներու եւ արխիւներու համար
- Խմբակի անդամները միշտ պետք է վերանորոգեն այս աշխատանքները, որպէսզի ընդհանուր առմամբ խմբակին պատմութիւնը ցոլացնեն անոնք:

բ. - ԹՈՒԹԵՄԸ

Թոթեմը այն կենդանին է, զոր խմբակը ընտրած է իրեն համար, իբրեւ իտեալ եւ խորհրդանիշ, բնութեան հանդէպ սկաւուտին սերը արտայայտելու համար:

Յետեւաբար, այն կենդանին է, որ կ'ընտրուի խմբակին կողմէ, իբրեւ թոթեմ, անոր պատկերը կ'անցըուի եռանկիւն դրօշակի մը վրայ, կախուելով Առաջնորդին ձեռնափայտէն: Խմբակին անդամները պետք է գուրգուրան անոր եւ պաշտպանեն զայն:

Այս գաւազանը պետք է զարդարել սկաուտական նուրբ փորագրութեամբ. կարելի է հոն արձանագրութիւններ ունենալ խմբակի պատմութեան եւ անդամներուն մասին:

ԿԱՐԳ ՄԸ ՕՐԻՆԱԿՆԵՐ ԱՅՍ ԿԵՆԴԱՆԻՆԵՐԷՆ

Կենդանին անունը	Դրօշակին գոյները	Կենդանիին կանչը
Արջ	Սրճագոյն/կարմիր	Soorr
Կով	Կարմիր/ճերման	Umemaou
Բազէ	Կանաչ/սեւ	Kree
Գայլ	Դեղին/սեւ	How-ooo
Աղուէս	Դեղին/կանաչ	Hah
Արծիւ	Կանաչ/սեւ	Kreee
Ձի	Սեւ/ճերմակ	Hee-eee
Կատու	Մոխրագոյն/սրճագոյն	Meeaow
Առիւծ	Դեղին/կարմիր	Tu-wgh
Փիղ	Ճերմակ/կապոյտ	Tak-loo-e
Ագեվազ (քանկարու)	Կարմիր/մոխրագոյն	Coo-er
Ճնճղուկ	Դեղին/մոխրագոյն	Cook-koo
Ծիծեռնակ	Խագի/կապոյտ	Սուլել

2.- ԽՄԲԱԿԻՆ ԱՐԽԻԸ

Արխիւները խմբակի մը գոյութիւնը հաստատող կարեւոր տուեալներ են, որոնք կ'ընդգրկեն հետեւեալները.-

- Զարտուղարութեան տետրակ
- Գոյքապահութեան տետրակ
- Գանձապահութեան տետրակ
- Ներկայութեան ստուգման տետրակ
- Առաջնորդի տետրակ
- Անդամական ֆիշեր

1.- Զարտուղարութեան տետրակ. - Կը բաժնուի 2 մասի.-

ա.- Ծրագրումի աշխատանքներու (ժողովներու) ատենագրու-

թեան տետրակ:

բ.- Մարզումի աշխատանքներու (գործունեութեան) տեղեկագիրներու տետրակ: Կարելի է նաեւ պատկերագարոյ տեղեկագիրներ ալ ունենալ. անոնք կը մնան Փոխ Առաջնորդին մօտ:

2.- Գոյքապահութեան տետրակ.- Այս տետրակը կը մնայ գոյքապահին մօտ: Ան եւս ունի 2 բաժին.-

- Գոյքերու բաժին
- Փոխ տալու եւ ստանձնելու բաժին:

3.- Գանձապահութեան տետրակ.- Այս տետրակը կը գտնուի Առաջնորդին կամ Փոխ Առաջնորդին մօտ եւ կ'ունենայ մուտքի եւ ելքի առանձին բաժիններ:

4.- Ներկայութեան ստուգումի տետրակ.- Կը մնայ Առաջնորդին մօտ, ուր նշուած կ'ըլլայ անդամներու ներկայութիւնը, բացակայութիւնը, բանաւոր կամ ոչ, ինչպէս նաեւ այս ուղղութեամբ որոշ ծանօթութիւններ:

5.- Առաջնորդին տետրակը.- Այս տետրակը խմբակի Առաջնորդին անձնական ուղեցոյցն է, որ բաժնուած կ'ըլլայ զանազան գլուխներու:

- Սկաուտական գիտելիքներու բաժին
- Սկաուտական գեղարուեստական բաժին
- Երգեր, կանչեր եւ խաղեր
- Բանակավայրերու եւ արշաւներու յատուկ վայրերու մասին արձանագրութիւններ
- Սկաուտներու յատուկ բաժին, ուր կ'արձանագրուին իւրաքանչիւրին իրագործումները եւ թափած ճիգը
- Որեւէ սկաուտ այս տետրակը չի կրնար գործածել, առանց Առաջնորդին գիտակցութեան:

6.- Արխիւներու տետրակ.- Այս տետրակը կը վերաբերի սկաուտներու անհատական ծանօթութիւններուն, անձնաթուղթին, պիւտճէին, բանակավայրին, եւայլն, նաեւ՝ կարգեր, աստիճաններ, պաշտօններ, պէճեր, պատիժներ, եւայլն:

Այս արձանագրութիւններուն պատասխանատուն Փոխ Առաջնորդն է:

Է.- ԽՄԲԱԿԱՅԻՆ ՊԱՇՏՈՆՆԵՐԸ

Ինչպես ըսինք, խմբակային դրույթները սկաուտության մեջ դաստիարակության հիմնական միջոց մըն է. ան իւրաքանչիւր անդամի առիթը կը ստեղծէ պարտականութիւն մը ստանձնելու, թէկուզ սկիզբը շատ փոքր: Այսպէսով իւրաքանչիւր անհատ գոհունակութիւն կը զգայ, երբ կ'անդրադառնայ, որ ինք մաս կը կազմէ խմբաւորումի մը, ուր իր կարողութեան համաձայն պատասխանատուութիւն կը ստանձնէ, առ ի պատրաստութիւն հետագային իր ստանձնելիք աւելի մեծ պատասխանատուութիւններուն:

Յետեւաբար, խմբակէն ներս կարելի է ստեղծել զանազան պաշտօններ, որոնք կապ ունին սկաուտության հետ եւ անմիջականօրէն կ'օգնեն հետեւելու յայտագիրներուն: Այս պաշտօններէն հիմնականներն են.-

- Առաջնորդը, որ կը նկատուի խմբակին թիւ 1ը
- Փոխ Առաջնորդը - որ կը նկատուի խմբակին թիւ 2-ը
- Գոյքապահը, որ կը նկատուի խմբակին թիւ 3-ը

Այս պաշտօններուն վրայ կարելի է աւելցնել քարտուղար, կապերու մասնագետ, մարզիկ, քարտեսագետ, խոհարար, նկարիչ, մատակարար, մորսիստ, եւայլն:

Այս պաշտօններուն նշանակումը Առաջնորդը կը կատարէ:

Պաշտօններու բաժանման ժամանակ նկատի ունենալ.-

- Փոխ Առաջնորդին կարծիքը, թիւ 3 սկաուտին նշանակման ժամանակ
- Նկատի ունենալ անդամներու մտային եւ ֆիզիքական կարողութիւնը
- Նկատի ունենալ անդամներու մասնագիտութիւնը
- Նկատի ունենալ անդամներու պատասխանատուութիւն ստանձնելու փափաքը
- Բոլոր սկաուտներու առիթ ստեղծել եւ երբեմն պաշտօնները փոխն ի փոխ կատարել
- Պատասխանատուութիւն ստանձնելու վարժեցնել
- Խմբակին մաս կազմելու զգացում յառաջացնելով ինքզինք արժեւորելու առիթ ստեղծել:

ԻՐԱՔԱՆՉԻՐԻՆ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

1.- Առաջնորդի Պաշտօն

Նախընտրելի է որ խմբակի մը Առաջնորդը Ա. կարգի սկաուտ

եղած ըլլայ:

- Սկաուտական լաւ գործունեութիւն ունենալ
- Իր կեցուածքով եւ ընթացքով օրինակ դառնայ իր խմբակի անդամներուն
- Խմբակային ոգի ստեղծէ
- Խմբակին անդամներուն հետ լաւ յարաբերութիւն ունենայ եւ իւրաքանչիւր անդամին աշխատանք մը ապահովէ
- Խմբակային հրահանգներուն ուշադիր հետեւի եւ զանոնք գործադրէ
- Խմբակը ներկայացնէ խումբի աստիճանաւորական ժողովին:

Խմբակի մը Առաջնորդը յաջողելու համար, պէտք է գործադրէ հետեւեալները.-

- Աշխատանքը լուրջի առնէ եւ սկիզբէն պատրաստուած ներկայանայ խմբակ, որոշուած ծրագիրները Փոխ Առաջնորդին եւ թիւ 3 սկաուտին հետ գործադրելու համար
- Ուշադիր ըլլայ որ խմբակին յայտագիրները միօրինակ չընթանան, այլ միշտ նորութիւններ ընդգրկեն
- Երբ օգնութեան պէտքը զգայ, առանց ինքզինք նուաստացած զգալու դիմէ խմբապետին եւ իրմէ աւելի փորձառուններուն
- Խմբակի անդամներուն միջեւ կապը սերտ պահէ, օգտակար դառնալով անոնց մեծ եղբօր մը պէս, նոյնիսկ եթէ պէտք ըլլայ սկաուտական աշխատանքներէն դուրս եւս օգնէ անոնց՝ խմբապետին գիտակցութեամբ
- Իր դատողութեան մէջ արդար ըլլայ եւ սկաուտներու միջեւ գատողութիւն չընէ: Տկար սկաուտներուն մասնաւոր խնամք տանի
- Իր պարտականութիւններուն լաւապէս գիտակցի եւ անոնց նայի քաջութեամբ
- Ուշադիր ըլլայ, որ խմբակին պատիւը միշտ բարձր մնայ, բարի նախանձ ստեղծելով միւս աստիճանաւորներուն մօտ
- Օրինակ դառնայ խմբակի անդամներուն, ըլլալու մաքուր, աշխատասէր, վեհանձն, ուրիշին գաղափարները յարգող, միշտ աշխատելով իրագործել սկաուտական խոստումը եւ դաւանանքը
- Գիտնայ օգտուիլ իր խմբակի իւրաքանչիւր անդամէն, զիրենք աշխատանքի մղելով ի շահ խմբակին
- Սկաուտները քաջալերէ եւ առիթ տայ, որպէսզի իրենք զիրենք կարենան դաստիարակել
- Չբաւականանայ խմբապետին կողմէ որոշուած հաւաքոյթի

ժամերով, այլ առիթներ ստեղծել խմբակին անդամները ընկերային-դաստիարակչական մթնոլորտի մեջ իր շուրջ հաւաքելու:

2.- Փոխ Առաջնորդին պաշտօնը

Առաջնորդը կը զատել իր օգնականը (Փոխ Առաջնորդը), որ կը վաւերացնէ խմբապետութեան կողմէ:

Նախընտրելի է որ ան ըլլայ Բ. կարգի փորձառու սկաուտ մը, որուն ընտրութիւնը պէտք է ըլլայ հետեւեալ մօտեցումով.-

- Ո՞ր սկաուտը նախընտրելի է խմբակային ղեկավարական աշխատանքներ տանելու համար

- Ո՞ր սկաուտը աւելի փորձառութիւն ունի միւսներէն:

Փոխ Առաջնորդին պարտականութիւնները

- Առաջնորդի բացակայութեան անոր պարտականութիւնները կատարել

- Խմբակային հաւաքոյթներու ժամանակ օգնել Առաջնորդին

- Առաջնորդին կողքին դաստիարակչական աշխատանք կատարել

- Ըլլալ միշտ կարգապահ եւ օրինակելի

- Ի պահանջեալ հարկին ստանձնել քարտուղարութեան եւ գանձապահութեան պարտականութիւնը:

3.- Թիւ 3 սկաուտ

Այս պաշտօնը կը տրուի այն սկաուտին, որ խմբակին մեջ զանազան պաշտօններ լաւապէս կատարած է եւ ունի բաւականաչափ փորձառութիւն: Անոր գլխաւոր պարտականութիւնն է.-

- Գոյքապահութիւնը, այսինքն խմբակի գոյքերուն հոգ տանիլ, միշտ աշխատելով զանոնք լաւ վիճակի մեջ պահել: Փոխ տրուած գոյքերը հետապնդել, նոյնպէս փոխ առնուածը վերադարձնել տիրոջ

- Խմբակի գործիքները պաշտպանել եւ նորոգել

- Խմբակին անկիւնին հոգ տանիլ եւ միշտ մաքուր պահել:

4.- Քարտուղարի պաշտօն

Այս պաշտօնը կը տրուի այն պարագային, երբ խմբակէն ներս կը գտնուին փորձառու եւ կարող քանի մը սկաուտներ:

Անոր պարտականութիւնն է.-

- Խմբակային աշխատանքներու մասին արձանագրութիւններ պահել

- Խմբակի գործունեության պատկերը տալ:

5.- Մարզիչի պաշտոն

Այս պաշտոնը կը տրուի մարզական եւ առողջապահական գիտելիքներու տեր փորձառու սկաուտի մը, որ կարենայ.-

- Սկաուտական խաղեր խաղցնել
- Մարզանք ընել եւ խմբակին կիրարկել տալ
- Պետք եղած ատեն նախնական դարմանում կատարել:

6.- Մորսիստ

Այս սկաուտը պետք է մասնագիտութիւնը ունենայ.-

- Դրօշախօսութեան եւ մորսի գոյքերը շինելու
- Կարենայ մորսով եւ դրօշախօսութեամբ հաղորդակցիլ
- Անցընէ մորսիստի պաճը:

7.- Քարտեսագէտ ուղեցոյց

Այս սկաուտին պարտականութիւնն է.-

- Հոգ տանիլ խմբակին քարտէսներուն եւ պատրաստել նորերը
- Կարենայ գործածել եւ կարդալ սկաուտական քարտէսները
- Կարենայ կողմնացոյցով առաջնորդուիլ:

8.- Կապերու պատասխանատու

- Խմբակի գոյքերէն՝ ձեռային աշխատանքի վերաբերեալ գոյքերուն հոգ տանիլ

- Պարանները լաւապէս դասաւորել եւ զանոնք փճացումէ պաշտպանել
- Հմտացած ըլլալ սկաուտական կապերու գործածութեան մէջ:

9. Կարմիր Խաչ

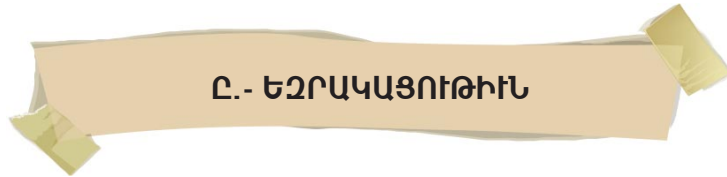
- Կարմիր Խաչի սնտուկը պահէ
- Կարենայ նախնական դարմանում կատարել:

10.- Նկարիչ

- Խմբակին գործունեութիւնը լուսանկարել եւ լաւապէս դասաւորել զանոնք «ալպոմի» մէջ

- Քարտուղարին օգնել խմբակին գործունեութեան պատկերագարդ տեղեկագիրը պատրաստելու

- Իր լուսանկարները ցուցադրել անոնց, որոնք հետաքրքրուած են սկաուտութեամբ:

Ը.- ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹԻՒՆ

Այս տուեալներով, եզրակացնելու համար պէտք է նկատի ունենալ, որ՝

- Խմբակային դրութիւնը սկաուտական դաստիարակչական միջոցներու չորս հիմնական սիւներէն մէկն է:

- Խմբակային դրութիւնը յարմարագոյն ձեւն է խումբ մը վարելու:

- Լաւագոյն միջոցն է իւրաքանչիւր սկաուտին արդար ու հաւասար դաստիարակութիւն տալու եւ ղեկավար դառնալու առիթ ստեղծելու:

- Խմբակային դրութիւնը ինքնին միջոց մըն է եւ ոչ՝ նպատակ, հետեւաբար խումբին խմբապետին կը մնայ այս դրութեան նպատակը լաւապէս հասկնալէ ետք, զայն իրագործելու համար խումբի անդամներուն կարողութիւնը եւ պայմանները նկատի առնելով՝ յարմարագոյն միջոցները գտնել:

- Աշխատանքի անցնիլ՝ նկատի ունենալով խումբի անդամներուն կարողութիւնն, եւ պայմանները տարիներու փորձառութիւնը, որոնց հիման վրայ յարմարագոյն ձեւը որդեգրել:

Հ.Մ.Ը.Մ.Ի ՍԿԱՌԻՏԱԿԱՆ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ա. - ՍԱՅՄԱՆՈՄ

Բառային պարզ սահմանումով արարողություն կը նշանակէ յատուկ առիթներու յատուկ արարքներու կատարում:

Բ. - ՆՊԱՏԱԿ

Սկաուտութեան մէջ արարողութիւնները կը նպատակադրեն շեշտաւորումը արժանի աշխատանքի մը կամ յառաջխաղացքի մը: Անոնք սկաուտներուն մէջ կը զօրացնեն պատկանելիութեան զգացումը, կ'իմաստաւորեն անոնց աշխատանքը, կը կերտեն անոնց անհատականութիւնը՝ ներշնչելով անոնց հպարտութիւն, լրջութիւն եւ առաքինութիւն:

Գ. - ՆՊԱՍՏԸ

Սկաուտութեան մէջ արարողութիւնները կը նպաստեն.-

- 1) Աւելի լաւ ձեւով հասկնալու սկաուտութեան հետապնդած նպատակները ընկերութեան կողմէ
- 2) Սկաուտներուն միշտ յանձնառու զգալու իրենց խոստումին եւ դաւանանքին
- 3) Զաջալերելու սկաուտական ոգիի զարգացման
- 4) Պարտականութեան եւ պատասխանատուութեան զգացումի զարգացման
- 5) Նուիրապետական կարգի հասկացողութեան

Դ. - ՅԱՏԿԱՆԻՇՆԵՐ

Արարողութիւնները պէտք է ըլլան պարզ, կարճ, տպաւորիչ եւ անսխալ: Արարողութիւնները վերոյիշեալ յատկանիշները պէտք է ունենան, որպէսզի կարենանք մեր միտք բանին լաւապէս փոխանցել, տպաւորել մասնակցողները եւ ներկայ հիւրերը: Խճողուած յայտագիրով արարողութիւն մը խառնաշփոթ վիճակ մը կը ստեղծէ, կը դառնայ ձանձրացուցիչ եւ ոչ մէկ տպաւորութիւն կը ձգէ:

Արարողութեան մը յաջողութեան պայմաններէն է նաեւ վայրին ճշդումը: Նախընտրելի է, որ արարողութիւնները ըլլան բացօթեայ: Սրահներու մէջ կատարելու պարագային հարկ է ուշադիր ըլլալ լուսաւորումին, օդի փոփոխութեան, սրահի մաքրութեան, կո-

կիկություն, աթոռներու դասաւորման, այնպէս մը որ իւրաքանչիւրը իր տեղէն կարենայ ամենայն հանգստութեամբ հետեւիլ արարողութեան, խումբերու կամ խմբակներու շարքերու դասաւորումով: Վերջապէս, պէտք չէ մոռնալ սրահը կամ վայրը յարդարել սկաուտութիւնը խորհրդանշող պատկերներով, նշանախօսքերով եւ դրօշակներով:

Արարողութեան ընթացքին արտասանուելիք նախադասութիւնները լաւապէս սորվիլ, նախընտրաբար հեռու մնալով ընթերցումներէ:

Ե.- ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԵԱՆ ՏԵՍԱԿՆԵՐ

Սկաուտական աշխատանքներու ընթացքին շատ յաճախ կը կիրարկենք հետեւեալ արարողութիւնները.-

- 1) *Հաւաքոյթի բացման եւ փակման արարողութիւն*
- 2) *Խոստման արարողութիւն*
- 3) *Փոխանցման արարողութիւն*
- 4) *Աստիճանատուչութիւն*

1) ՀԱՎԱՔՈՅԹԻ ԲԱՅՄԱՆ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆ

Նպատակ - Ճշդել յստակ ժամկետ՝ սկաուտական հերթական աշխատանքներու սկսման, ինչ որ իր կարգին կ'օգնէ սկաուտական աշխատանքներու ուղղութեամբ տղոց մտածումներուն կեդրոնացման:

Պատրաստութիւն - Նախքան արարողութեան պահը, հերթապահ խմբակը պարտաւոր է յարդարել դրօշակը բարձրացնող ճախարակը, ստանձնել խմբապետէն օրուան դրօշակը եւ, վերջապէս, դրօշակը կապել ձողին վրայ:

Կիրարկում - Հերթապահի սուլիչին վրայ խմբակները կը հաւաքուին եւ կը շարուին այնպէս ինչպէս կը հրահանգուի իրենց:

Բոլորին դէմքերը պէտք է ուղղուած ըլլան դրօշակին, խմբապետութիւնն ալ իր կարգին իր տեղը կը գրաւէ այնպէս մը, որ դէմքերը ուղղուած ըլլան թէ՛ խումբին եւ թէ՛ դրօշակին: Օրուան բարձրագոյն աստիճանաւորը մուտք կը գործէ, երբ խումբերը վերջնականապէս պատրաստ ըլլան արարողութեան. անոնք կը կատարեն պաշտօնական ընդունելութիւն:

Հերթապահի «հանգի՛ստ-պատրա՛ստ» հրահանգէն ետք, խումբը պատրաստ վիճակի մէջ կը սպասէ արարողութեան, ապա օրուան հերթապահը խմբակէն կը խնդրէ սկաուտ մը՝ բարձրացնելու

համար դրոշակը: Դրոշակ բարձրացնող եղբայրը իր խմբակին շարքէն դուրս ելլելով՝ խումբին կռնակէն ձախ ուղղութեամբ շրջան մը ընելով կը ներկայանայ խմբապետութեան՝ դարձեալ բարեւելէ ետք, ձախ կողմէն դառնալով կը մեկնի դրոշակի ձողին մօտ: Դրոշակին պարանը քակելէ ետք կը սպասէ «Պատուի՛ ա՛ռ» հրահանգին: Յերթապահը «Պատուի՛ առ՛» հրահանգին վրայ դրոշակը կը բարձրանայ, իսկ խումբը պատուի կը կանգնի: Դրոշակը բարձրացնող եղբայրը դրոշակը բարձրացնելէ ետք իր կարգին բարեւի կը կանգնի՝ մինչեւ հերթապահին «Պատրա՛ստ» հրահանգը, որմէ ետք այն ձեւով ալ կը մեկնի իր խմբակը:

Դրոշակի արարողութենէն ետք, օրուան աշխատանքներուն բացումը կ'ըլլայ քայլերգով, որմէ ետք կը կատարուին ներկայութեան ստուգում եւ տարազներու քննութիւն: Ապա խմբապետը եթէ թելադրանքներ կամ յայտարարութիւններ ունի կը կատարէ:

«Խումբը ազատ է» հրահանգին վրայ խումբը կը ցրուի:

2) ՀԱՄԱՔՈՅԹԻ ՓԱԿՄԱՆ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆ

Նպատակ - ճշդել յստակ պահ մը օրուան աշխատանքին աւարտին:

Լաւ կազմակերպուած փակման արարողութիւն մը, կը զօրացնէ միասնութեան զգացումը սկաուտներուն միջեւ եւ կ'ամրապնդէ սկաուտական ոգիի հասկացողութիւնը անոնց մէջ:

Պատրաստութիւն - Փակման արարողութենէն 5 վայրկեան առաջ հերթապահը կը հաւաքէ խումբը, առիթ կու տայ որ սկաուտները կրկէն իրենց տարագը եւ պատրաստ ըլլան փակման արարողութեան, որմէ ետք խմբապետը իր թելադրութիւնները, դիտողութիւնները եւ գնահատանքները կը փոխանցէ եւ անհրաժեշտ զեկուցումը կու տայ յաջորդ շաբաթ կատարուելիք աշխատանքներուն մասին:

Կիրարկում - Կը կիրարկուի բացման արարողութեան դրութիւնը:

Դրոշակը վար առնող եղբայրը պետք է ուշադրութիւն ընէ, որ դրոշակը գետին չդպչի: Ան կը քակէ դրոշակը, կը գետեղէ յատուկ տուփի մը մէջ եւ զայն կը յանձնէ խմբապետին:

Յերթապատին «Ազատ էք» հրահանգին վրայ խումբերը կը ցրուին:

ԳԱՅԼԻԿԱԿԱՆ ԵՒ ԱՐԾՈՒԻԿԱԿԱՆ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄԵԾ ԿԱՆՉՈՐ

Այս արարողությունը սովորական ասանդական արարողություն մըն է. կը ծառայէ պատուելու համար արքելլան կամ հիւրերը. իմաստն է գայլիկին կրկնել տալ իր խոստումը եւ նշանաբանը:

ՄԵԾ ԿԱՆՉՈՐ ՏԵՐԻ ԿՈՒՆԵՆԱՅ ՅԵՏԵԻՇԱԼ ՁԵՒՈՎ.-

1. Աքելլային կանչին վրայ (գա՛յլ, գա՛յլ), վոհմակը վազելով շոջանակ կը կազմէ թոթեմին շուրջ:

2. Աքելլան կ'անցնի շոջանակին մէջ, կը կանգնի թոթեմին ձախ կողմը եւ երկու ձեռքերը հորիզոնական կը բանայ՝ դառնալով այն վեցեակապետին կողմէ, որ պիտի կատարէ կանչը (նախընտրությունը կը տրուի օրուան լաւագոյն վեցեակին):

3.- Երբ ձեռքերը վար կ'առնէ, պատրաստ դիրքի մէջ կանգնելով, գայլիկները անմիջապէս կը ցատկեն ու ծունկերը ծռած կը կանգնին ոտքի մատներու վրայ, ձեռքերը գետին, իրարմէ հեռու՝ ծունկերուն միջեւ, բարեւի ձեւով երկու մատները իրարու միացած. կռնակը շիտակ, դէմքը բարձր՝ դէպի թոթեմ ուղղուած, բարձր ձայնով արտասանելով՝ - ԱՔԵԼԼԱ մեր լաւագոյնը:

(Աքելլա բառին առաջին երկու վանկերը պէտք է ըլլան երկար եւ վերջինը՝ կտրուկ, իսկ մեր լաւագոյնը պէտք է ըսուի ակելի արագ):

4. Յետոյ գայլիկները կը ցատկեն եւ կը կանգնին պատրաստ դիրքի մէջ, երկու ձեռքերով, մատները գոց բարեւելով:

5. Այս միջոցին վեցեակապետը կը կանչէ.-

Ձեր Լաւագոյնը (երկարելով բոլոր վանկերը):

6. Գայլիկները վար կ'առնեն իրենց ձախ ձեռքը ու միայն աջով բարեւելով կը պատասխանեն:

- Այո՛, Մեր Լաւագոյնը:

7. Աքելլան կ'առնէ բարեւը. ինքն ալ կը բարեւէ եւ շնորհակալութիւն կը յայտնէ:

Ծանօթ.- 1) Մեծ Կանչի ժամանակ, մինչեւ Աքելլային «Յանգի՛ստ» հրահանգը, գայլիկները պատրաստ վիճակի մէջ կը կանգնին, դէմքերը թոթեմին ուղղուած:

2) Պաշտօնական հիւր մը ընդունելու համար եւ գինք յարգելու նպատակով վոհմակը կը կատարէ Մեծ Կանչը, որմէ ետք Աքելլան

կը հրաւիրէ հիւրը, որ շրջանակը մտնելով Աքելլային աջ կողմը կը կանգնի եւ շնորհակալական իր գագառումները կ'արտայայտէ:

ՄԵԾ ԿԱՆԶԻՆ ԻՄԱՍՏԸ

ա. Մեծ Կանչ ընելով գայլիկները բարի գալուստ կը մաղթեն իրենց պետին:

բ. 2 ձեռքերով բարեւելը կը նշանակէ, որ գայլիկը իր լաւագոյնը կ'ընէ երկու ձեռքերով եւ ամբողջ հոգիով մտիկ կ'ընէ Աքելլան:

ԽՈՍՏՄԱՆ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆ

Այս արարողութիւնը կարելի է իրադարձութիւն մը է գայլիկին կեանքէն ներս: Ան պետք է ըլլայ պարզ եւ հասկնալի: Թերեւս գայլիկը իր կեանքին մէջ առաջին խոստումն է, որ կը կատարէ, հետեւաբար պետք է լաւապէս պատրաստել զայն եւ նախընտրաբար այնպէս մը դասաւորել, որ խոստում կատարողները 3 անձերէ աւելի չըլլան: Ամէն պարագայի, իւրաքանչիւր գայլիկ պետք է իր խոստումը կատարէ առանձին:

ՆԱԽԱՊԱՏՐԱՍՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐ

1. Անցընել Կակուղ Թաթիկի գիտելիքներու քննութիւնը
2. Ամբողջացնել կանոնագրով ճշդուած տարիքը
3. Հրաւիրել ծնողքը եւ միաւորի խմբապետը
4. Պատրաստել գլխարկը, փողկապը, թոթեմը եւ վեցեակի գոյնով պաճը:

ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

1. Գայլիկները կը կանգնին շրջանակ կազմած
2. Աքելլան կը կանգնի շրջանակին մէջ, աջ կողմը վարիչ վեց-

եակապետը՝ թորթեմը բռնած

3. Միաւորի խմբապետը եւ օգնականները կը կանգնին շրջանակէն դուրս, Աքելլային ետեւը

4. Թեկնածուին գլխարկը կը դրուի ծառի մը վրայ, Աքելլային առջեւ, իսկ գայլին գլուխը (պաճ) կը մնայ Աքելլային քով, որ վոհմակէն ներս ընդունուելու եւ խոստման նշանն է

5. Միաւոր խմբապետը իր հետ կ'ունենայ փողկապը եւ միաւորի թորթեմը, իսկ օգնականներէն մէկը իր հետ կ'ունենայ խոստման վկայականը, իսկ վեցեակապետը՝ իր վեցեակին գոյնով պաճը

6. Նորեկ գայլիկը կանգնած կ'ըլլայ իր վեցեակապետին ձախին

7. Աքելլան կը բացատրէ հաւաքոյթին պատճառը եւ «Պատրա'ստ» հրահանգէն ետք, թեկնածուին կը հրաւիրէ խոստումը կատարելու

8. Թեկնածուն իր վեցեակապետին հետ կը ներկայանայ Աքելլային (երեք քայլ հեռու), վեցեակապետը կը բարեւէ եւ կը ներկայացնէ թեկնածուն՝ անունը տալով, ապա կը վերադառնայ իր վեցեակին

9. Աքելլան կը հարցնէ թեկնածուին.-

Աքլ.- Կ'ուզե՞ս գայլիկ ըլլալ:

Թեկ.- Այո՛, Աքելլա, կ'ուզեմ գայլիկ մը ըլլալ:

Աքլ.- Գիտե՞ս Վոհմակին Օրէնքը, Գայլիկին Նշանաբանը, 5 յօդուածները եւ Մեծ Կանչին իմաստը:

Թեկ.- Այո՛:

Աքլ.- Ի՞նչ է Վոհմակին Օրէնքը:

Թեկ.- Գայլիկը մտիկ կ'ընէ ծեր գայլը, գայլիկը ինքզինք մտիկ է՛րնէր, գայլիկը մաքուր հայերէն կը խօսի:

Աքլ.- Պատրա'ստ ես գայլիկական խոստումդ կատարելու:

Թեկ.- Այո՛:

Աքլ.- Վոհմակին «Պատուի՛ Ա՛ռ»:

Թեկնածուն ոտքի կանգնած աջ ձեռքով կը բարեւէ եւ բարձր ու կտրուկ ձայնով հայեացքը դէպի թորթեմը ուղղած՝ Աքելլային ետեւէն կը կրկնէ խոստումը՝ նախադասութիւն առ նախադասութիւն: Ապա Աքելլան կու տայ «Պատրա'ստ» հրահանգը, գայլիկին կը յանձնէ գլխարկը, որ ան իր կարգին կը դնէ գլուխը: Կ'անցընէ խոստման պաճը հետեւեալ խօսքերով.-

Աքլ.- Կը վստահիմ քեզի եւ կը մաղթեմ, որ կարելիդ ընես հաւատարիմ մնալու խոստումիդ: Զիմա դուն մաս կը կազմես Զ.Մ.Ը.Մ.ի սկաուտութեան եւ եղբայրական ոգիով համաշխարհային սկաուտութեան:

Միաւորի խմբապետը կը մտնէ շրջանակէն ներս, կ'անցընէ փողկապը եւ ուսի թորթեմը, իբրեւ միաւորի անդամակցութեան նշան:

Շնորհաւորել է ետք կը կանգնի Աքելլային ձախ կողմը: Ապա Աքելլան ու Միաւորի Խմբապետը կը ձեռնուին գայլիկին հետ:

- Աքելլան ակնարկելով խոստման վկայագրին, թեկնածուին կը թելադրէ հաւաքոյթէն ետք զայն ստանալ Պալուէն եւ կամ Պաղիրայէն: Ապա կու տայ ետ դարձի հրահանգը, թեկնածուն կը բարեւէ վոհմակին եւ կը վազէ իր վեցեակին ու վեցեակապետէն 2 քայլ առաջ կը կանգնի ու կը բարեւէ: Վեցեակապետը կ'անցընէ վեցեակին գոյնով պաճը եւ կ'ընդունի զինք իր վեցեակէն ներս:

Աքելլան խօսքը կը փոխանցէ միաւորի խմբապետին, որ քաջալերական խօսքերէն ետք, դուրս կ'ելլէ շրջանակէն եւ իր նախկին տեղը կը վերադառնայ:

Արարողութիւնը կը վերջանայ Մեծ Կանչով:

ՓՈՒՍԼՅՍԱՆ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆ

Այս մէկը կարելոր է յատկանշական արարողութիւններէն մէկն է, որ թէ՛ յուզիչ եւ թէ՛ ուրախալի է, որովհետեւ ենթական իր գայլիկ եղբայրներէն բաժնուելով պիտի միանայ արիներու խումբին, ուր իրեն կը սպասէ արիական տարբեր աշխարհ մը, հետաքրքրական գիտելիքներով, ինքզինք դաստիարակելու եւ նուաճումներ արձանագրելու առիթներով:

Այս արարողութիւնը պէտք է նախապատրաստել միաւորի խմբապետական ժողովին:

Արարողութիւնը սկսելէ առաջ, խմբաւորումներու ներկայութեան, Աքելլան կը ներկայանայ Միաւորի Խմբապետին եւ պաշտօնապէս կ'առաջարկէ իր թեկնածուին փոխանցումը արիներու խումբ:

Միաւորի Խմբապետը, Աքելլայի ներկայութեան, կը կանչէ արիներու խումբին խմբապետը եւ ապահովելէ ետք վերջինին համամտութիւնը կը վաւերացնէ թեկնածուին փոխանցումը, որմէ ետք ան կը թելադրէ, որ խմբաւորումները կատարեն օրուան խորհուրդի յատուկ պարտն ու պատշաճը:

ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԵԱՆ ՁԵՒԸ

- Վոհմակը կը կազմէ շրջանակ մը եւ իր թոթեմը կը զետեղէ շրջանակին կեդրոնը

- Խումբը կը կանգնի պայտածեւ, վոհմակին ուղղուած, դրօշակը ունենալով կեդրոնը

- Վոհմակին եւ խումբին միջեւ կը գծուի գիծ մը՝ կաւիճով, քարերով, կիրով կամ 2 ծայրերէն բռնուած պարանով

- Աքելլան կը կենայ թոթեմին ձախ կողմէ, դէմքը խումբին

- Օգնականները կը կանգնին շրջանակէն դուրս, Աքելլային ետեւը:

Աքելլան երկու խօսքով կը բացատրէ փոխանցման իմաստը, որով գայլիկը հարկադրաբար կը բաժնուի իր շատ սիրելի եղբայրներէն կամ վոհմակէն: Ապա յիշելէ ետք անոր տարած աշխատանքները, ան կը մաղթէ արիներու խումբին մէջ եւս ըլլալ տիպար եւ օրինակելի, պատիւ բերելով իր վոհմակին, ուր դաստիարակուած էր:

- Վոհմակը կը կատարէ Մեծ Կանչը:
- Աքելլան կը հրաւիրէ փոխանցուող գայլիկը, որ վազելով կու գայ եւ կը կանգնի Աքելլային դիմաց, 3 քայլ հեռու:
- Աքելլան գայլիկէն կը պահանջէ, վերջին անգամուան համար, վերանորոգել իր խոստումը. թեկնածուն աջ ձեռքով բարեւելով հանդիսաւոր ձեռով կ'արտասանէ իր խոստումը (վոհմակը կը կանգնի պատրաստ վիճակի մէջ, նոյնպէս՝ Աքելլան):
- Օգնականները կը մօտենան շրջանկին այն մասին, ուր թեկնածուն կանգնած է, կը յայտնեն իրենց մաղթանքները եւ կը վերադառնան իրենց տեղերը:
- Թեկնածուն ետ կը վերադառնայ վեցեակը, վեցեակապետին կը բարեւէ, կը ձեռնուի վեցեակի անդամներուն հետ, ապա կը վազէ Աքելլային քով, դէմքը արիներու խումբին:
- Աքելլան կը հրահանգէ շրջանակը բանալ (դէպի արիներու խումբին կողմը), ապա գայլիկը կ'առաջնորդէ դէպի բաժանման գիծ, որուն ետեւ խմբապետը եւ խմբակին առաջորդը զինք կը սպասեն (Վոհմակը 3 անգամ կը կրկնէ կանչը. «աո՛ւ, աո՛ւ, աո՛ւ»):
- Աքելլան կը ներկայացնէ թեկնածուին գայլիկական կեանքին ամփոփ պատկերը, որմէ ետք թեկնածուն Աքելլային կը յանձնէ իր բոլոր աստիճաններն ու նշանները, բացի փողկապէն: Աքելլան գիծին վրայէն ցատկիլ կու տայ թեկնածուն:

Խմբապետը բարի գալուստ կը մաղթէ փոխանցուողին եւ խմբակին Առաջնորդը զինք կ'ուղղէ իր խմբակը:

Խմբակին արիները իրենց ուրախութիւնը կ'արտայայտեն երգերով եւ կանչերով:

Միաւորի խմբապետը եթէ հարկ զգայ խօսք կ'առնէ եւ իր քաջալերանքն ու գոհունակութիւնը կը փոխանցէ ներկաներուն:

ՄԻԱՍՏՂԻ ՏՈՒՉՈՒԹԻՒՆ

- Վոհմակը կը կազմէ շրջանակ մը, կեդրոնը ունենալով թրթեմը: Աքելլան կը կանգնի անոր ձախին եւ իր մօտ՝ կոճղի մը վրայ կը գետեղուի թեկնածուին գլխարկը, վրան ամրացուած աստղ մը:

- Աքելլան կը հրաւիրէ թեկնածուն, որ վազելով կը ներկայանայ եւ կը կանգնի իր դիմաց, երեք քայլ հեռաւորութեամբ:

- Աքեղլան կը յայտարարէ՝ եղբ. ----- Միաստղի քն-
նութիւնները յաջողութեամբ աւարտելէ ետք, կը ստանայ իր աստ-
ղը. այսուհետեւ անոր մէկ աչքը բաց է:

Ապա կը մաղթէ նորանոր յաջողութիւններ, դառնալու համար
կատարեալ գայլիկ մը:

- Աքեղլան շնորհաւորելէ ետք գայլիկը՝ անոր կը յանձնէ գլխար-
կը, գոր ան կ'անցընէ գլուխը:

- Կանչ մը վոհմակիս կողմէ եւ ենթական կը վազէ իր տեղը:

ԵՐԿԱՍՏՂԻ ՏՈՒՉՈՒԹԻՒՆ

Այս արարողութիւնը պէտք է կատարել այնպէս մը, որ գայլիկե-
րը լաւապէս տպաւորուին:

- Վոհմակը կը կազմէ շրջանակ մը, կեդրոնը ունենալով թոթե-
մը, Աքեղլան կը կանգնի անոր ձախիս եւ իր մօտ՝ կոճղի մը վրայ կը
գետեղուի թեկնածուին գլխարկը, վրան ամրացուած երկու աստ-
ղեր:

- Աքեղլան կը հրաւիրէ թեկնածուն, որ վազելով կը ներկայանայ
եւ կը կանգնի իր դիմաց, երեք քայլ հեռաւորութեամբ:

- Աքեղլան կը բացատրէ Երկաստղին իմաստը:

- Աքեղլան կը հարցնէ թեկնածուին, եթէ պատրաստ է վերանո-
րոգելու իր խոստումը:

- Թեկնածուն ԱՅՈ՛ կը պատասխանէ եւ կը մօտենայ թոթեմին,
աջ ձեռքով պատուի կանգնած կը կրկնէ խոստումը Աքեղլային հետ՝
նախադասութիւն առ նախադասութիւն:

- Աքեղլան շնորհաւորելէ ետք գայլիկը՝ կը յանձնէ գլխարկը, որ
գայն կ'անցընէ գլուխը:

Արարողութիւնը կը փակուի «Մեծ Կանչ»ով:

ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ՊԱՃԵՐԸ ԵՒ ՓՈԽ ՎԵՑԵԱԿԱՊԵՏԻ
ԱՍՏԻՃԱՆԸ ԿԸ ՏՐՈՒԻ ՄԻԱՍՏՂԻ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԵԱՆ
ՁԵՒՈՎ:

ՎԵՑԵԱԿԱՊԵՏԻ ԵՒ ՎԱՐԻՉ ՎԵՑԵԱԿԱՊԵՏԻ
ԱՍՏԻՃԱՆԸ ԿԸ ՏՐՈՒԻ ԵՐԿԱՍՏՂԻ ՁԵՒՈՎ:

Այս արարողութիւնները պէտք է ըլլան շատ պարզ՝
առանց հանդիսաւոր բնոյթ ունենալու:

*Ծանօթ. - Արծուիկական արարողութիւնները գայլիկներու արա-
րողութիւններուն նման են: Արծուիկները կը կատարեն գայլիկնե-
րու կատարելիքը, իսկ երամը՝ վոհմակիսը:*

ԱՐԻՆԵՐՈՒ ԵՒ ԱՐԵՆՈՅՇՆԵՐՈՒ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԽՈՍՏՄԱՆ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆ

Օրուան հերթապահին հրաւերով Նորընծաները կու գան ու կը շարունին խմբապետին դիմաց, վեց քայլ հեռաւորութեան վրայ, բայց չեն բարեւեր:

Խմբապետ.- Սիրելի Նորընծաներ, պատրաստ է՞ք կատարելու ձեր խոստումը, հնազանդելու համար Յ.Մ.Ը.Մ.ի Արիներու Դաւանանքին եւ Օրէնքներուն:

Նորընծայ.- Այո՛:

Խմբապետ.- Կը գիտակցի՞ք, որ խոստում տալով յանձնառու կ'ըլլաք յաւելեալ պարտաւորութիւններու եւ պարտականութիւններու:

Նորընծայ.- Այո՛:

Խմբապետ.- Ուրեմն կրնա՞մ վստահ ըլլալ, որ պիտի հնազանդիք ձեր աստիճանաւորներուն եւ պիտի յարգէք զանոնք, անսակարկ նուիրուելով խումբին գործունեութեան:

Նորընծայ.- Այո՛:

Խմբապետ.- Կը խոստանա՞ք տեր կանգնիլ ձեր խոստումին եւ ձեր առօրեայ բարի գործը կատարել:

Նորընծայ.- Այո՛:

Խմբապետ.- Միշտ բարձր պահել ձեր պատիւը եւ հաւատքով պահապան կանգնիլ հայ եկեղեցիին, հայկական աւանդութիւններուն եւ մշակոյթին:

Նորընծայ.- Այո՛:

Խմբապետ.- Եւ մանաւանդ անսակարկ նուիրուիլ մեր ժողովուրդի պայքարին:

Նորընծայ.- Ամբողջ սրտովս:

Խմբապետ.- Մինչեւ ե՞րբ:

Նորընծայ.- Մինչեւ կեանքիս վերջը:

Խմբապետ.- Ուրեմն կրնա՞մ վստահ ըլլալ, որ հաւատարիմ պիտի ըլլայ Աստուծոյ, պիտի ծառայէք հայրենիքին, միշտ պիտի օգնէք ուրիշին եւ պիտի գործէք իբր արի եւ վեհանձն մարդ՝ հնազանդելով Յ.Մ.Ը.Մ.ի Արիներու Դաւանանքին:

Նորընծայ.- Այո՛:

Խմբապետ.- Պատրա՛ստ խոստման արարողութեան:

(Նորընծաները ծունկի կու գան, աչ ծունկը գետին, ձախը՝

բարձր, ձախ ձեռքը ձախ ծունկին վրայ, աջն ալ անոր վրայ):
Յերթապահ.- Ընդհանուր խումբ «Պատուի՛ ա՛ռ»:

Խմբապետը կը հրաւիրէ օրուան հոգեւորականը (եթէ ներկայ է), որ կ'օրհնէ նորընծաները: Ապա խմբապետը կ'ըսէ.- «Պատրա՛ստ Խոստումի»: Սկաուտական դրօշակը 45 աստիճան կ'իջնէ խմբապետին եւ նորընծային միջեւ. իւրաքանչիւր արտ ոտքի կ'ելլէ եւ երեք քայլ յառաջանալով աջ ձեռքով պատուի կը կանգնի եւ ձեռքը դրօշակին երկարելով կ'արտասանէ խոստումը, նախադասութիւն առ նախադասութիւն, ապա կ'անցնի շարքին ետեւը (իւրաքանչիւր արի իր խոստումը կը կատարէ առանձին): Խոստումը վերջանալէ ետք հերթապահը կու տայ «Պատրա՛ստ» հրահանգը: Խմբապետը իւրաքանչիւրին կ'անցընէ փողկապը, գլխարկը եւ խոստման պաճը ու կը յայտարարէ.-

«Բարի եկաք Յ.Մ.Ը.Մ.ի սկաուտական շարքերը, ուր արդէն խոստում տուած արիներ էք: Այսուհետեւ սկաուտական ոգիով մաս կը կազմէք սկաուտական համաշխարհային ընտանիքին»:

Յերթապահը ազատ կ'արձակէ զանոնք, կը բարեւեն եւ շարքով կ'անցնին իրենց խմբակները: Առաջնորդին բարեւելէ ետք անոնք կ'անցնին իրենց տեղերը:

Ծանօթ.- Արարողութեան ընթացքին բնականօրէն երկրի, Եռագոյն եւ սկաուտական պատուոյ դրօշակները կը շարուին Խմբապետին աջին, մէկ քայլ հեռաւորութեան վրայ եւ ուղղահայեաց դիրքով: Խոստումի ժամանակ միայն սկաուտական դրօշը 45 աստիճան կ'իջնէ Խմբապետին եւ թեկնածուին միջեւ:

ՍՈՍԿՆՈՐԴԻ ԱՍՏԻՃԱՆԻ ՏՈՒՉՈՒԹԻՒՆ

Օրուան հերթապահին հրաւերով թեկնածուն կը ներկայանայ խմբապետութեան, երեք քայլ հեռու, եւ կը բարեւէ:

Խմբապետ.- Խմբապետութիւնը քեզ նշանակեց խմբակի Առաջնորդ, կը խոստանա՞ս ըլլալ գործունեայ եւ օրինակելի Առաջնորդ մը, հաւատարմութեամբ եւ համեստութեամբ ենթարկուելու խմբապետիդ հրահանգներուն, անձնուիրութեամբ ծառայելու եղբայր արիներուդ:

Թեկնածուն.- Այո՛:

Խմբապետ.- Ուրեմն այսուհետեւ ստանձնէ ----- խմբակի առաջնորդութիւնը Յ.Մ.Ը.Մ.ի ----- մասնաճիւղի սկաուտական կազմէն ներս (խմբապետը կ'անցընէ

երիզները եւ կը յանձնէ խմբակին դրօշակը):

Առաջնորդը.- Շնորհակալ եմ եղբայր հմբապետ, կը խոստանամ հնազանդիլ ձեզի եւ առաջնորդելով ----- խմբակի եղբայրներս՝ բոլոր կարողութեամբս օգտակար դառնալ:

(Կը ձեռնուի հմբապետին հետ եւ կը վերադառնայ իր խմբակը: Խմբային դրօշակը կը յանձնէ Փոխ Առաջնորդին, կը բանայ ձախ ափը եւ խմբակին անդամները իրենց ձախ ափը կը գետեղեն Առաջնորդի ափին մէջ: Առաջնորդը աջ ձեռքը կը դնէ բոլորին ափերուն վրայ):

Արիները.- Կը խոստանանք հնազանդիլ քեզի, ինչպէս կը հնազանդինք հմբապետին, սիրելով քեզ իբրեւ աւագ եղբայր, հաւատարիմ ըլլալով քեզի եւ խմբապետին:

Առաջնորդը.- Շնորհակալ եմ:

(Տղաքը կ'անցնին իրենց տեղերը):

ԽՄԲԱՊԵՏԻ ԿԱՍ ԱՔԵԼԼԱՅԻ ԱՍՏԻՃԱՆԻ ՏՈՒՉՈՒԹԻՒՆ

Շրջանային հմբապետը կամ մասնաճիւղի հմբապետը կու տայ արարողութեան յատուկ խօսքը եւ կը հրաւիրէ թեկնածուն:

Շրջ. կամ մանճ. հմբ.- Պատրա՛ստ ես ստանձնելու Յ.Մ.Ը.Մ.ի ----- մասնաճիւղի արիներու խումբին (կամ գայլիկական վոհմակին) ղեկավարութիւնը:

Թեկնածուն.- Այո՛:

Շրջ. կամ մանճ. հմբ.- Կը գիտակցի՞ս, որ կը ստանձնես անհատներու դաստիարակութեան պատասխանատուութիւնը՝ հոգեկան, մտային եւ ֆիզիքական մարզերէ ներս:

Թեկնածուն.- Այո՛:

Շրջ. կամ մանճ. հմբ.- Ուրեմն կը հրաւիրեմ քեզ նորոգելու արիական խոստումդ:

Թեկնածուն.- Կը բարեւե ու կ'ըսէ.-

Կը վերանորոգեմ արիական խոստումս, զոր կատարած եմ ----- թուականին, յանձնառու ըլլալով իբր խմբապետ (կամ Աքելլա) հաւատարմօրէն գործադրելու Յ.Մ.Ը.Մ.ի Արիներու Դաւանանքը եւ Օրէնքները, միշտ հնազանդելով գերադաս խմբապետներուս հրահանգներուն:

Շրջ. կամ մանճ. հմբ.- Պատրա՛ստ:

Կ'անցընէ աստիճանները ըսելով.-

- Ահաւասիկ աստիճանիդ նշանները, որոնք յանձնառութեանդ փաստերն են:

Շրջանային հմբապետը կամ մասնաճիւղի հմբապետը կը յանձնէ վկայականը:

ՓՈՒՍԿԱՆՑՄԱՆ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆ

ԱՐԻՆԵՐՈՒ ԽՈՒՄԲԸՆ ԵՐԵՅԱԿԱՆ ՓԱՂԱՆԳ

Արիներու խումբը կը շարուի պայտածել, իսկ անոր դիմաց՝ երեցական փաղանգը հորիզոնական շարքով: Երկու խումբերուն միջեւ կը կանգի միաւորի խմբապետը, ձախին՝ երեց խմբապետը, իսկ աջին՝ արիներու խմբապետը: Արիներու խմբապետը կու տայ թեկնածուին անունը, ենթական կը ներկայանայ խմբապետութեան, երեք քայլ հեռաւորութեան վրայ կը բարեւէ, ապա կը կանգնի հանգիստ վիճակի մէջ: Արիներու խմբապետը խօսքը ուղղելով երեց խմբապետին, կ'ըսէ.-

- Անցած են ----- տարիներ, որ եղբայր ----- կը գործէ արիներու խումբին մէջ, այժմ տարիքը կը ներէ որ ան այլեւս մասնակցի փաղանգի աշխատանքներուն, հետեւաբար կը յանձնարարեմ զինք, յուսալով ընդունիլ իբրեւ թեկնածու երեց:

Երեց խմբապետը խօսքը կ'ուղղէ թեկնածուին.-

- Կը փափաքի՞ս արիներու դաստիարակութիւնդ շարունակել, մաս կազմելով փաղանգի աշխատանքներուն:

Թեկնածուն.- Այո՛:

Երեց խմբ.- Ուրեմն փաղանգը քեզ կ'ընդունի իբրեւ թեկնածու երեց:

Միաւորի խմբապետը խօսքը կ'ուղղէ թեկնածուին, ըսելով.-

- Ուրախ եմ որ արիներու դաստիարակութիւնդ պիտի շարունակես, քեզի կը մաղթեմ յաջողութիւն եւ խանդավառութիւն:

Երեց տասնապետը կը ներկայանայ խմբապետութեան, կը բարեւէ եւ կը կանգնի թեկնածուին ձախ կողմը, հետը բերելով դեղին եւ կանաչ ժապաւեններ:

Երեկ խմբապետը արիի ուսին կ'անցընէ դեղին եւ կանաչ ժապաւենները, ըսելով.-

- Այս երկու գոյները կը խորհրդանշեն գայլիկութիւնն ու արիութիւնը, քեզի կը մնայ տիրանալ կարմիրին, որ խորհրդանշիչն է երեցութեան:

Կը ձեռնուի եւ կը շնորհաւորէ, ապա թեկնածուն եւ տասնապետը կ'ուղղուին դէպի արիներու խումբը եւ կը բարեւեն: Խումբը իր կարգին կը կատարէ հրաժեշտի 3 կանչեր, որոնցմէ ետք տասնապետը թեկնածուին կ'առաջնորդէ փաղանգ:

Ծանօթ.- Արարողութիւնը սկսելէ առաջ, խմբաւորումներու ներկայութեան, խմբապետը կը ներկայանայ Միաւորի խմբապետին եւ պաշտօնապէս կ'առաջարկէ իր թեկնածուին փոխանցումը երե-

ցական փաղանգ:

Միաւորի հմբապետը հմբապետին ներկայութեան կը հրաւիրէ երեցական փաղանգի հմբապետը եւ ապահովելէ ետք վերջինին համամտութիւնը, կը վաւերացնէ թեկնածուին փոխանցումը, որմէ ետք կը թելադրէ որ խմբաւորումները կատարեն օրուան խորհուրդին պարտն ու պատճաշը:

Ծանօթ. - Արեւուշական արարողութիւնները արհներու արարողութիւններուն նման են: Արեւոյշները կը կատարեն արհներու կատարելիքը:

ԵՐԵՅՆԵՐՈՒ ԵՒ ՊԱՐՄԱՆՈՒՅԻՆԵՐՈՒ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԵՐԵՅԱԿԱՆ ՓԱՂԱՆԳԷՆ ՆԵՐՍ ԸՆԴՈՒՆՄԱՆ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆ

Փոխանցման արարողութենէն ետք Միաւորի հմբապետը, երեց հմբապետը, Տասնապետը եւ թեկնածուն կը դառնան փաղանգ:

Երեց Փոխ հմբապետին հրահանգին վրայ, փաղանգը կը կանգնի պայտածել, երեց հմբապետը եւ եթէ հարկ է Մտաւորի հմբապետը կը կանգնին Փոխ հմբապետէն քայլ մը ետեւ՝ ձախ կողմը:

Երեց հմբ.- Կը հրաւիրեմ այն եղբայրը, որ կ'ուզէ մաս կազմել մեր փաղանգին:

Թեկնածուն տասնապետին առաջնորդութեամբ կը ներկայանայ հմբապետին եւ կը կանգնին 6 քայլ հեռու, թեկնածուն կը կանգնի տասնապետին աջին:

Տասնապետը. - Կը ներկայացնեմ եղբայր ----- իբրեւ թեկնածու՝ երեցական փաղանգի անդամակցութեան:

Երեց հմբ.- Խօսքը ուղղելով տասնապետին կ'ըսէ.-

- Կը վստահեցնե՞ս, որ ան միշտ բարիք գործելու պատրաստակամութեամբ լաւապէս պիտի կատարէ իր պարտականութիւնները:

Տասնապետը.- Այո՛:

Երեց հմբ.- Խօսքը ուղղելով թեկնածուին կ'ըսէ.-

- Կը փափաքի՞ս աւելցնել արհներու գիտելիքներդ, շարունակելով բնութեան ու կեանքի սերը:

Թեկնածուն.- Այո՛:

Երեց Խմբ.- Պատրա՞ստ ես կեանքի դժուարութիւնները դիմագրաւելու եւ դուն քեզ յանձնառու կը զգա՞ս օգտակար դառնալու ընտանիքիդ եւ ապրած միջավայրիդ:

Թեկնածուն.- Այո՛:

Երեց Խմբ.- Կը վստահեցնե՞ս արիներու դաւանանքին համաձայն կեանք մը վարել:

Թեկնածուն.- Այո՛:

Երեց Խմբ.- Քանի այս բոլորը կ'ընդունիս, քեզմէ կը պահանջեմ, վերանորոգել արիի խոստումդ (եթէ արի եղած է) կամ կատարել արիներու խոստումը, իբրեւ նշան հաւատարմութեան:

Ապա կու տայ «Պատրա՛ստ Խոստումի» հրահանգը:

Թեկնածուն աջ ձեռքով խոստման նշանը ընելով, կ'արտասանէ արիի խոստումը:

Երեց Խմբապետը կու տայ «Պատրա՛ստ» հրահանգը եւ կու գայ շնորհաւորելու թեկնածուն: Ձեռնուելէ ետք ան կ'ըսէ.-

- Կը վստահիմ պատուոյ խօսքիդ, այլեւս մաս կը կազմես Յ.Մ.Ը.Մ.ի ----- մասնաճիւղ ----- միաւորի երեցական փաղանգին, իբրեւ թեկնածու երեց:

Կ'անցընէ դեղին եւ կանաչ ժապաւենները (եթէ նախապէս չէ եղած) եւ կ'ըսէ.-

- Այս դեղին եւ կանաչ ժապաւենները կը խորհրդանշեն գայլիկական եւ արիներու ճիւղերը, կը մաղթեմ, որ միշտ ի մտի ունենաս երեցական կարմիր ժապաւենը՝ ջանալով անոր եւս արժանանալ:

Խմբապետը կը վերադառնայ իր տեղը: Տասնապետն ու թեկնածուն կը բարեւեն, ապա տասնապետի նշանին վրայ երկուքը միասին ետ դարձ կ'ընեն, մինչ թեկնածուն մէկ քայլ առաջ անցնելով կը բարեւէ փաղանգի անդամները, որոնք իրենց կարգին կու գան, կը շնորհաւորեն զինք եւ կը վերադառնան իրենց տեղերը:

Փոխ Խմբապետը թեկնածուին կը հրահանգէ միանալ տասնեակին:

ԵՐԵՑԱԿԱՆ ԵՐԴՄԱՆ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆ

Երեցական երդում կատարած եղբայրները կը կանգնին խմբապետին 2 կողմերը (իւրաքանչիւր կողմէ 3 քայլ հեռաւորութիւն պահելով), պայտածել շարք մը կազմելով, ապա երեց խմբապետը կը հրաւիրէ այն եղբայրը, որ պիտի կատարէ իր երդումը: Թեկնածուն կը ներկայանայ եւ կը կանգնի խմբապետին դիմաց, 6 քայլ հեռաւորութեան վրայ:

Ծանօթ.- Արարողութեան ընթացքին բնական երկրի, Եռագոյն եւ սկաուտական պատուոյ դրօշակները կը շարուին խմբապետին աջին, մէկ քայլ հեռաւորութեան վրայ եւ ուղղահայեաց դիրքով:

Խմբապետը.- Համոզուած ե՞ս եւ հաստատօրէն որոշած ե՞ս երեց կոչուիլ, միշտ հաւատարիմ մնալով արիւնտրու խոստումին եւ դաւանանքին:

Թեկնածուն.- Այո՛, համոզուած եւ որոշած եմ հաւատարիմ մնալ արիւնտրու խոստումին եւ դաւանանքին:

Խմբապետը.- Պատրա՛ստ ես ծառայելու եկեղեցիիդ, ազգիս, միութեանդ եւ ապրած միջավայրիդ, առանց որեւէ ակնկալութեան:

Թեկնածուն.- Այո՛, պատրաստ եմ սկաուտական ոգիով միշտ ծառայել եկեղեցիիս, ազգիս, միութեանս եւ ապրած միջավայրիս:

Խմբապետը.- Կը գիտակցի՞ս որ երեցական երդումի յօդուածները քեզ կը դնեն յանձնառութիւններու տակ՝ հաւատարիմ մնալու Յ.Ս.Ը.Մ.ի Ծրագիր-Կանոնագրին, ծառայելու հայ ժողովուրդի իրաւունքներուն վերատիրացման, պահպանելու հայ լեզուն, մշակոյթը եւ նկարագիրը, պայքարելով այլասերման եւ ապագայնացման դէմ:

Թեկնածուն.- Այո՛, կը վստահեցնեմ ձեզ:

Խմբապետը.- Քանի կը վստահեցնես, կը պահանջեմ քեզմէ, մեր բոլորին ներկայութեան կատարել Երեցական Երդումը:

(Խմբապետը կու տայ «Պատրա՛ստ Երդումի» հրահանգը: Այս միջոցին սկաուտական դրօշակը 45 աստիճան կ'իջնէ, թեկնածուն կը յառաջանայ երեք քայլ, աջ ձեռքով պատուի կը կանգնի եւ ձեռքը դրօշակին երկարելով հաստատ եւ բարձր ձայնով կ'արտասանէ ԵՐ-ԴՈՒՄԸ):

- Կ' երդնում պատուոյս վրայ**
 - Հաւատարիմ մնալու Հ.Մ.Ը.Մ.ի Ծրագիր-Կանոնագրին, սկաւտական վեհ սկզբունքներուն եւ օրէնքներուն:
 - Ծառայել ազգիս եւ հայրենիքս ու ամբողջ ուժովս աշխատիլ հայ ժողովուրդի իրաւունքներու վերատիրացման համար:
 - Պայքարիլ այլասերման եւ ապագայնացման դէմ՝ պահպանելով հայ լեզուն, հայ մշակոյթը եւ ցեղային նկարագիրը:

(Այս ձախ ծունկին վրայ ծունկի կու գայ եւ կը համբուրէ սկաւտական դրօշակը եւ ոտքի կը կանգնի պատրաստ դիրքի մէջ, բարեւելով խմբապետը եւ երեցները): Խմբապետը կը յառաջանայ եւ ուստի կ'անցնէ կարմիր ժապաւենը, կը ձեռնուի ու կը շնորհաւորէ զինք եւ հետեւեալ խօսքը կ'ուղղէ.-

- Այս երեք ժապաւենները կը խորհրդանշեն սկաւտութեան երեք ճիւղերը, կը մաղթեմ, որ միշտ ի մտի ունենաս եւ յիշես փոքր եղբայրներդ եւ անոնց հանդէպ պատասխանատուութիւններուդ տեր կանգնիս իբրեւ երեց:

Խմբապետը կը վերադառնայ իր տեղը եւ միւս երեցները կու գան շնորհաւորելու երեցը:

Ծանօթ.- Պարմանուհիներու արարողութիւնները երեցներու արարողութիւններուն նման են: Պարմանուհիները կը կատարեն երեցներու կատարածը, իսկ արեւոյշները՝ արիւներուն:

ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

ՍԱՀՄԱՆՈՒՄ

Դեպքի մը գրաւոր եւ վերլուծուած պատկերացումը հանդիսատես անձի մը կողմէ կը կոչուի տեղեկագիր:

Եթէ տեղեկագիր բառին «անդամահատումը» կատարենք, պիտի տեսնենք, որ ան կազմուած է տեղեկութիւն եւ գիր բառերէն: Այս երկու բառերուն միացումով կ'ունենանք բառ մը, որ կը նշանակէ «գրուած տեղեկութիւններ»:

Գրաւոր որեւէ տեղեկութիւն տեղեկագիր չէ, եթէ ան չ'ընդգրկեր հարցերու վերլուծումն ու արժեւորումը ու անոնցմէ հետեւցուցած եզրակացութիւններու եւ փորձառութիւններու շարք մը:

Լաւ տեղեկագիր մը թանկագին ստացուածք մըն է խմբակցութեան մը համար, որուն առաքելութիւնը տարիներու վրայ կ'երկարի: Ան ոչ միայն հոն յիշուած ձեռքբերումներով ու նուաճումներով հպարտութիւն կը ներշնչէ ապագայ սերունդներուն, այլ նաեւ՝ անոր առջեւ կը բանայ ամբողջ անցեալի մը «գանձ»ը իր ընծայած հարուստ փորձառութիւններով: Այդ տեղեկագիրները կարդալով կարելի է հոն պարզուած շատ մը խնդիրներու եւ անոնց լուծումներուն ծանօթանալ համեմատաբար աւելի նուազ ջանքով մը՝ բաղդատած գործունեութիւններու ընթացքին ձեռք բերուած նման փորձառութիւններու համար թափուած ճիգերուն: Այսպէսով կարելի է խնայել ահագին աշխատանք, յոգնութիւն եւ մանաւանդ՝ ժամանակ:

Սկաւտական տեղեկագիրներու առնչութեամբ, չափազանցուած է այն տպաւորութիւնը, թէ տեղեկագիրները կը միտին միայն հաշիւ տալ պատասխանատու մարմիններուն: Թէեւ այդ հաշուետուութիւնը իր կարելոր եւ արդար տեղը կը գրաւէ այդ աշխատանքին մէջ: Վերջապէս, այդ տեղեկագիրները մեծապէս կը դիւրացնեն խմբաւորումի մը գործունեութեան արժեւորումը:

Նախապէս յիշուած օգտակարութիւններն ու գործածութիւնները կարելի է իբրեւ փորձառութիւններու աղբիւր նկատել, ապագայի գործունեութիւնները աւելի ուսումնասիրուած հիմերու վրայ ծրագրելու համար: Հետեւաբար, տեղեկագիրները պարտին ըլլալ հարագատ, որպէսզի կարելի ըլլայ անոնցմէ առաւելագոյն չափով օգտուիլ:

Բնական է այն երեւոյթը, որ որեւէ աշխատանք յաջողութիւններու կողքին ունենայ նաեւ իր թերի կողմերը: Որքանով որ տեղե-

կազմի մը պարտականությունն է յիշել իրագործուած յաջողութիւնները եւ հոն առաջնորդող միջոցառումները, նոյնքան եւ աւելիով անոր պարտականութիւնն է ամենայն պարկեշտութեամբ յիշել թերութիւններն ու ձախողութիւնները եւ անոնց տուն տուող պատճառները: Սխալն ու ձախողութիւնը ընդունելով յաջողութեան առաջնորդող նախաքայլերէն են: Մինչդեռ սխալներ չընդունելով ինքնախաբեութիւնը աւելի վտանգաւոր հետեւանքներ կրնայ ունենալ:

Այսպէսով, սկաուտական տեղեկագիր մը ինքնասրբագրութեան եւ բնականաբար յաջողութիւններու առաջնորդողի դերն է, որ կը կատարէ սկաուտական կեանքէն ներս: Հետեւաբար, անոր կարելութեան ըմբռնումը, ինչպէս նաեւ անոր պատրաստութեան ձեւին տիրապետումը գլխաւոր յատկանիշ մը պէտք է ըլլայ ամէն գիտակից խմբապետի:

Ա. ԻՆՉ ՄԱՍԵՐԷ ԿԸ ԲՎՂԿԱՆԱՅ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ ՄԸ

1.- ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

- ա) Ձեռնարկին անունը, տեսակը եւ կազմակերպող մարմինը կամ միութիւնը
- բ) Ձեռնարկին վայրը եւ թուականը
- գ) Ձեռնարկին որո՛ւն սահմանուած ըլլալը եւ մասնակցողներուն թիւը
- դ) Ձեռնարկին նպատակը

2.- ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹԻՒՆ

ա) Սկաուտական

- Բանակավայրի ընտրութիւն
- Բանակավայրի յարդարում
- Բանակավայրի յայտագիր եւ ժամանակացոյց
- Ձեռային աշխատանք

բ) Դաստիարակչական

- Ձեւեր
- Դասախօսութիւններ
- Վիճաբանական ասուլիս
- Չրոյցներ
- Գործնական աշխատանք
- Ընթերցում

գ) Ընկերային եւ կարգապահական

- Յարաբերութիւն տղոց միջեւ
- Յարաբերութիւն տղոց եւ պատասխանատուներուն միջեւ
- Կարգապահական օրէնքներ
- Այս պայմաններուն մէջ ստեղծուած մթնոլորտ

դ) Ընկերային

- Խաղեր
- Ձեռնարկներ, խարուկահանդէս

ե) Մարզական

- Մրցումներ
- Արշաւ

զ) Յարաբերական

- ա.- Շրջանի ծանօթացում
- Աշխարհագրական
- Պատմական
- Ընկերային (գիւղացիներ, համայնքներ, մարդոց գբաղում-արհեստ)
- բ.- Այցելութիւններ
- Պաշտօնական մարմիններու
- Այլ խումբերու
- Ծնողներու

3.- ՆԻԻԹԱԿԱՆ

Մուտքեր

- Մասնակցութեան սակեր
- Յատկացումներ
- Նուէրներ
- Այլ

Ելքեր

- Վարձքեր
- Գոյքեր
- Կազմածներ
- Սննդեղէն
- Չանազան (փոխադրութիւն, գրեւական)

Բ. ԻՆՉՊԷՍ ՊԱՏՐԱՍՏԵԼ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ ՍԸ

1.- Նախապատրաստել աշխատանքներ

- ա) Օրուան նոթեր եւ արձանագրութիւններ

բ) Արխիւներ (ծրագիր, յայտագիր եւ այլ թուղթեր)

գ) Հարցագրոյց բանակումի ընթացքին

2.- Գործնականօրէն

ա) Համադրում եւ շարադրութիւն, արխիւներու եւ առնուած նութերու:

3.- Ո՞վ պէտք է պատրաստէ տեղեկագիրը

ա) Ատենադպիրը

Գ.- ՎԵՐՉԱԲԱՆ

1.- Ձեռնարկին արձանագրած յաջողութիւնը կամ ձախողութիւնը վերոյիշեալ բոլոր մարգերուն մէջ

2.- Արժեւորում

3.- Ձեռք ձգուած փորձառութիւնը

4.- Յառաջիկայի առաջարկներ

5.- Եզրակացութիւն

ԳԻՏՆԱԼ ԴԻՄՆԱԿԱՆ ԱՃԽԱՏԱՆՔԻ ԵՂԱՆԱԿԸ

Պատասխանատու մարմիններու մնայուն մտահոգություններէն եղած է ատենագրություններու միօրինականացման աշխատանքը, այն իմաստով որ ապագային անոնք կարենան միութեան պատմութեան պատրաստութեան օգտակարութիւն ունենալ:

Ա. - ԻՆՉ Է ԴԻՄՆԸ ԵՒ ԻՐ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Միութեան մը դիւանը այն մարմինն է, որուն վիճակուած է միութեան գործերը վարելու պարտականութիւնը:

Դիւանը կը բաղկանայ ատենապետէ, ատենադպիրէ եւ գանձապահէ: Ատենապետը կը վարէ ժողովը, իսկ ատենադպիրը կը պահէ ժողովի օրակարգին արձանագրությունները: Հոս հարկ է յիշել, որ սկաուտական ժողովներու դիւանը ընդհանրապէս բաղկացած կ'ըլլայ խմբապետէ եւ ատենադպիրէ (բացի խմբակային ժողովներէ):

Բ. - ԻՆՉ ԿԷՏԵՐԷ ԿԸ ԲԱՂԿԱՆԱՅ ԺՈՂՈՎԻ ՄԸ ՕՐԱԿԱՐԳԸ

- 1) Ներկայութեան ստուգում
- 2) Նախորդ ատենագրութենէն բխած հարցեր
- 3) Ստացուած եւ առաքուած գրություններ
- 4) Չեկուցում
- ա) Կատարուած աշխատանքի
- բ) Կատարուելիք աշխատանքի
- 5) Ընթացիկ հարցեր եւ առաջարկներ
- 6) Ատենագրութեան ընթերցում եւ վաւերացում

Ժողովը կ'ունենայ նիստի թիւ (օրինակ՝ Ա. նիստ), ինչպէս նաեւ՝ կը յիշուի թուական, օր եւ վայր: Ատենադպիրին պարտականութիւնը ժողովի ընթացքին, օրակարգի լուծման ընթացքին, ամփոփ կերպով նոթագրել է տարուած բոլոր աշխատանքները՝ մեկնելով օրակարգէն, ապա ժողովի աւարտին կարողալ եւ վաւերացնել է տոք ժողովը փակել: Ժողովի ընթացքին արձանագրուած այս գրութիւնը կը կոչուի ժողովի ատենագրութիւն:

Ատենադպիր մը ատենագրութիւնը պատրաստած միջոցին պէտք է նկատի ունենայ հետեւեալ կետերը.-

- ա) Մտիկ ընել ժողովը
- բ) Հարկ եղած նոթագրությունը կատարել
- գ) Ատենագրությունը ներկայացնել ամփոփ, բայց հասկնալի:
Ամփոփ չի նշանակեր արագ բան մը պատրաստել եւ ներկայացնել: Ատենագրությունը պետք է այնպես մը պատրաստուի, որ երբ ոեւէ անձ կարդայ զայն՝ կարենայ հասկնալ, թէ ի՞նչ տեղի ունեցած է այդ ժողովին:

Գ. - ԱՐԽԻՎՅԻՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Մասնաճիւղի մը արխիւները կը ցուցնեն վարչութեան եւ ի մասնաւորի մասնաճիւղի մը կեանքը, ունեցած գործունեութիւնը եւ արձանագրած յաջողութիւնը:

Իւրաքանչիւր մասնաճիւղ պետք է բժախնդրութեամբ մօտենայ իր մասնաճիւղի արխիւներուն, որովհետեւ որեւէ միութիւն, ժամանակի ընթացքին պատմութեան կ'անցնի իր արխիւներով: Այսպես, եթէ պրպատենք Յ.Մ.Ը.Մ.ի արխիւները պիտի տեսնենք, թէ ի՞նչ քոյր-եղբայրներ անցած են միութեան շարքերէն:

ԱՐԽԻՎՅԻՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԸ Կ'ԸՆԴԳՐԿԷ.-

- 1) Ատենագրութիւն
- 2) Նամակագրութիւն
 - ա.- Առաքուած նամակներու թղթածրար
 - բ.- Ստացուած նամակներու թղթածրար
 - գ.- Առաքուած շրջաբերականներու թղթածրար
 - դ.- Ստացուած շրջաբերականներու թղթածրար
- Ստացուած բոլոր գրութիւններու պարագային հարկ է նշել ստացման թուականը:
- 3) Դիմումնագիրներու թղթածրար
- 4) Նիւթաբարոյական տեղեկագիրներու թղթածրար
- 5) Գոյքերու թղթածրար
- 6) Ժողովներու ատենագրութիւններու թղթածրար
- 7) Ալպոմ

Դ. - ՎԵՐՉԱՐԱՆ

Որեւէ մասնաճիւղ իր ժողովական կեանքէն ներս հարկ է որ յարմար քոյր մը կամ եղբայր մը պարտականութեան կոչէ, որպէսզի ստանձնէ ատենագրութեան պարտականութիւնը: Ատենադպիրի մը պարտականութիւնը այդքան ալ ծանր չէ, ոչ ալ՝ դիրին, սակայն շատ կարեւոր պարտականութիւն մըն է: Հետեւաբար, ընդհանուր արխիւային աշխատանքը կարեւոր յանձնառութիւն մըն է ապագայի հաշույն, Յ.Մ.Ը.Մ.ի պատմութեան կերտումին համար:

ԽՈՒՄԲ ՎԱՐԵԼ

Ա. - ՆԱԽԱՐԱՆ

Սկաուտութիւն կը նշանակէ փոքր տարիքէն դեկավարներ պատրաստել: Այս աշխատանքին համար լաւագոյն միջոցը սկաուտական խմբակներու դրութիւնն է, ուր սկաուտը փոքր տարիքէն կը պատրաստուի իր տարիքին համապատասխան պատասխանատուութիւններ ընդունելու: Խմբակներուն կը տրուին աշխատանքներ եւ տղաքը իրեց փոքր հմբապետին, այսինքն Առաջնորդին օգնութեամբ եւ ցուցմունքներով կը կատարեն այդ գործը:

Ուրեմն, փոքր տարիքէն տղաք կը սորվին եւ կը վարժուին դժուարութիւններ յաղթահարել եւ ժամանակի ընթացքին պարտականութիւններ ստանձնելով եւ զանոնք յաջողցնելով կը հասնին խմբապետական պարտականութիւններու:

Կ'արժէ յիշել, որ իր պարտականութիւններուն գիտակից հմբապետը միայն սկաուտական լաւ խումբ մը կրնայ ունենալ:

Բ. ԽՄԲԱՊԵՏԻ ՄԸ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻՆ ՁԵՒԸ ԽՈՒՄԲԻՆ ՄԵջ

1) Խմբապետ մը երբ խումբ մը կը ստանձնէ, ան կը գատէ լաւագոյն տղաքը (տարիքով, ուսումով, դաստիարակութեամբ, աշխուժութեամբ)՝ եւ իրենց համար կը պատրաստէ դաստիարակչական բնոյթ ունեցող արշաւներ, բանակումներ եւ հանդիպումներ: Ապա ան պարտականութիւններ կու տայ այդ տղոց, որպէսզի իրենց խմբակի տղոց սորվեցնեն խմբակներու վերաբերեալ գիտելիքները: Այս ձեւով ան պատրաստ կ'ըլլայ խմբակի Առաջնորդներ:

2) Կարելորութիւն տալ աստիճանաւորական ժողովներուն: (Եթէ գոյութիւն չունին յառաջացնել նման ժողովներ):

3) Իր գործերուն մասնակից դարձնել Առաջնորդները, ըլլան անոնք վարչական կամ գործնական աշխատանքներ:

4) Յառաջացնել պէճերու դրութիւնը, նկատի ունենալով որ այդ աշխատանքը սկաուտներու մէջ կը յառաջացնէ նախաձեռնութեան ոգի եւ կը քաջալերէ զանոնք, որ աւելի սիրով հետեւին սկաուտութեան:

5) Խմբակներու միջեւ յառաջացնել մրցակցութիւն, ինչ որ շատ կը նպաստէ սկաուտական խումբի մակարդակին բարձրացման:

6) Չարգացնել սկաուտական արարողութիւնները եւ զանոնք դրոշմել սկաուտներու մտքերուն մէջ:

7) Թելադրություններն ու հրահանգները պետք է ըլլան ճկուն եւ սիրալիր:

8) Հեռու մնալ խիստ եւ վիրավորական արտայայտություններէ. այլ անդամներուն հետ յարաբերութիւնը պետք է ըլլայ ճկուն եւ սիրալիր:

9) Հետապնդել եւ վստահ ըլլալ, որ խմբակի մը կամ անհատի մը յանձնուած գործը լիովին կատարուած է, նախքան անոր երկրորդ գործ մը յանձնելը:

10) Փոխ խմբապետներն ու Վարիչ Առաջնորդները մասնակից դարձնել յայտագիրներու պատրաստութեան:

11) Հեռուէն հեռու հսկել իւրաքանչիւրին կատարած աշխատանքին:

12) Խմբապետ մը իր աշխատանքները յաջող կերպով դասաւորելու համար կրնայ դիմել զանազան մասնագետներու:

13) Խմբապետը պետք չէ խտրություններ դնէ սկաուտներուն միջեւ, որովհետեւ որեւէ խտրություն կը յառաջացնէ տհաճ մթնոլորտ:

14) Որեւէ հարցի շուրջ խմբապետ մը պետք չէ զգացական մօտեցում ունենայ, այլ ընդհակառակն՝ պետք է ըլլայ հաւասարակշիռ ու արդար:

15) Եթէ խմբապետ մը հարկ զգայ սկաուտի մը դէմ պատժական միջոցի դիմելու, պարտի անպայման բացատրել անոր թերութիւնը կամ յանցանքը, որպէսզի պատիժ ստացողը սիրով ընդունի այդ մէկը, այլապէս այդ պատիժը դրական անդրադարձ չ'ունենար:

16) Խմբապետը պետք է միշտ պատրաստ ըլլայ իր սկաուտներուն հետ զրուցելու եւ անոնց զանազան հարցերուն լուծումներ գտնելու:

17) Անելի մը առջեւ, Խմբապետ մը բնաւ ինքզինք պետք չէ կորսնցնէ կամ երբ հարցումի մը չկարենայ պատասխանել, սկաուտները պետք է գիտնան, որ Խմբապետը ամենագետ մը չէ, այլ իրենց պէս սկաուտ մըն է, որ աստիճանաբար, ժամանակի ընթացքին հասած է այդ դիրքին: Ան իր կարելին կ'ընէ օգտակար դառնալու իր շրջապատին: Այս առնչութեամբ երբ նման հարց մը ծագի՝ լաւ է որ ըսէ չեմ գիտեր, քան խոյս տալ հարցումին պատասխանելէ կամ սխալ պատասխան մը տայ, որովհետեւ ան կրնայ սկաուտներուն վստահութիւնը կորսնցնել:

Գ.- ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹԵԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ ՊԱՏՐԱՍՏԵԼՈՒ ԿԵՐՊԸ ԳԻՏՆԱԼ

Սկաուտական գործունեութիւնները ընդհանրապէս կեդրոնացած են սկաուտական հանդիպումներու վրայ, որոնց պարունակութիւնը, այսինքն՝ յայտագիրը ունի առաջնահերթ կարեւորութիւն թէ՛

սկաուտին եւ թէ պատասխանատուին համար, որովհետեւ այս յայտագիրներու մէջէն է որ սկաուտը կը դատէ սկաուտութիւնը եւ իր պատասխանատուները: Սկաուտական բոլոր գործունեութիւնները եւ յայտագիրները պէտք է ըլլան լաւ մտածուած, հետաքրքրական, գրաւիչ եւ հաճելի: Անոնք պէտք է զարգացնեն սկաուտին հոգեկան, ֆիզիքական, մտային եւ բարոյական արժէքները: Սկաուտական յայտագիրները ոչ միայն պէտք է ըլլան տղոց երազներու եւ փափաքներու իրականացումը, այլեւ՝ նորանոր փորձառութիւններ ձեռք ձգելու առիթ մը:

7.- ԻՆՉ ԿԸ ՆՇԱՆԱԿԷ ԾՐԱԳՐԵԼ

Ծրագրել կը նշանակէ նայիլ դէպի ապագան եւ ճշդել ուղին, որուն հիման վրայ խումբը պէտք է յառաջանայ: Ծրագրումի աշխատանքին առաւելութիւնները շատ են, քանի յայտագիրները կը դառնան աւելի գրաւիչ: Դուն կրնաս պատրաստել ցանկը այն բոլոր փորձառու խմբապետներուն եւ մասնագետներուն, որոնց կրնաս պէտք ունենալ յայտագրիդ զանազան հանգրուաններուն: Ծրագրումի պարագային հարկ է նկատի ունենալ հաւասարակշռուած յայտագիրներ: Սկաուտական եռամսեայ հասաւարակշռուած յայտագիր մը պէտք է ընդգրկէ հետեւեալները.-

- Խմբային ժողովներ եւ աշխատանքներ
- Արտակամբային եւ արկածախնդրական աշխատանքներ
- Յետաքրքրական մասնաւոր աշխատանքներ՝ խմբակի պատասխանատու տղոց եւ աւելի մեծ տղոց
- Անձնական ձիրքերու զարգացումի առիթ
- Դաստիարակչական աշխատանք
- Մարզական թէ այլ խաղեր
- Յարաբերական

Ծանօթ: Ծրագրումի աշխատանքին մէջ խմբապետը պէտք է գիտնայ, որ խումբը դէպի ո՞նր կ'առաջնորդէ:

ՈՐՈ՞ՆՔ ԵՆ ՅԻՄՆԱԿԱՆ ԿԷՏԵՐԸ

- ա) Տարեկան ուղեգիծ
- բ) Տարուան եղանակներու ծրագիր
- գ) Ամսուան յայտագիր

ա) Ինչպէս շէնք մը շինելու համար անհրաժեշտ է ունենալ հաստատուն եւ տոկուն հիմքեր, այդպէս ալ հարկաւոր է ունենալ միամտեայ ուղեգիծ մը, որ պարունակէ զանազան գլուխներ, ենթաբաժանումներով միասին:

բ) Մեր եռամսեայ կամ միամսեայ յայտագիրները պատրաստելու պարագային, որպէսզի կատարուած իրողութեան առջեւ չգտնուինք, հարկ է որ անպայման նկատի ունենանք տարուան եղանակներու փոփոխութիւնները եւ անոնց յարմարութիւնները:

գ) Ի՞նչպէս պատրաստել յայտագիր մը.-

- Ճշդել ամսուան կամ յայտագրի թեման

- Իւրաքանչիւր հաւաքոյթի ընթացքին սորվեցնել նոր գիտելիք մը

- Միշտ վերաքաղ ընել նախապէս սորված գիտելիքները

- Բնաւ ազատ միջոց չձգել

- Այնպէս դասաւորել խաղերը, որ անոնք զբաղեցնեն եւ կամ զօրացնեն սկաուտին մտային կարողութիւնները, ֆիզիքական կազմը եւ զգայարանները

- Անձնական ձիրքերու յայտնաբերման առիթ տալ

- Պէտք է սահմանել այն մակարդակը, որուն կը ձգտինք, նկատի ունենալով կարելիութիւններն ու կարողութիւնները խումբի մը սկաուտներուն

- Կարելորդ յայտագիրներուն մէջի նիւթերուն առատութիւնը չէ, այլ անոնց այլազանութիւնը եւ գործադրութեան կարելիութիւնները, այնպէս որ որեւէ նիւթ չջնջուի յայտագրէն՝ առանց ստիպողական պատճառներու

- Պէտք չէ ծրագիրները ըլլան անկանոն, օրինակ՝ ըլլան յաճախակի պտոյտներ եւ զանց առնուին ուսումնասիրական արշաւները կամ տեղի ունենան մեծ թիւով հանդիպումներ եւ մոռցուին խմբակային մրցումները: Յայտագիրներու բաժանումները պէտք է ըլլան հաւասարակշռուած եւ ուսումնասիրուած

- Յայտագրի պատրաստութեան միջոցին նկատի ունենալ գերադաս մարմիններու տարեկան յայտագիրը

- Միշտ աշխատիլ նորութիւն մտցնելու համար, նկատի ունենալով ներկայ սերունդին պահանջներն ու մտայնութիւնները

- Պէտք է գործունեութեան վայրը յաճախ փոխել եւ հեռու մնալ ակումբի կամ թաղի մթնոլորտէն, որքան որ կարելի է:

Հիմնուելով այս կետերուն վրայ, յայտագրի դասաւորումը այնպէս կատարել, որ սկսի թեթեւ աշխատանքներով, հետզհետէ աշխուժանայ, իսկ վերջաւորութիւնը այնպէս ըլլայ, որ անակնկալով մը աւարտի եւ սկաուտը չուզելով բաժնուի խումբէն:

ՆԱԽԱՊԱՏՐԱՍՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐ

Կատարուելիք որեւէ աշխատանք կ'ունենայ իր նախապատրաստական բաժինը, որուն ծրագիրը նախապէս պէտք է պատրաստուած ըլլայ, որպէսզի կատարուած իրողութեան առջեւ գտնուելով յայտագիրը փոփոխութեան չենթարկենք եւ նոյնիսկ սկաու-

տին զգալի չդարձնենք դժուարության մատնուելու պարագային:
(Խաղերու պատրաստութիւն, դասախօսներու ներկայութիւն,
ֆիլմերու կարգադրութիւն, գործարաններու այցելութեան հարց,
եւայլն...):

Ե. - ԽՄՐԱՊԵՏԻՆ ՅԱՏՈՒԿ ՏԵՏՐԱԿԸ

Անհրաժեշտ է որ խմբապետը ունենայ յայտագիրներու յատուկ
իր անձնական տետրակը: Այդ տետրակը պարտի ան միշտ աչքին
ամջել ունենալ՝ յարգելու համար նախատեսուած ժամերը եւ անոնց
ընթացքը: Յայտագրին աւարտին ան պարտի արձանագրել իր նկա-
տողութիւններն ու արժեւորումները եւ տայ անոնց եզրակացութիւն-
ներ, որպէսզի կարելի ըլլայ զանոնք ներկայացնել գերադաս աս-
տիճանաւորի մը:

ԱՍՏԻՃԱՆԱԴՈՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻ ՀԱՆԳԱՄԱՆՔԸ, ԿԱՐԵԻՈՐՈՒԹԻՒՆՆ ՈՒ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Ա. - ԿԱԶՄ

Խուճի մը աստիճանաւորական կազմը կը բաղկանայ. -

- ա) Խուճի Խմբապետէն
- բ) Փոխ Խմբապետէն
- գ) Վարիչ Առաջնորդէն
- դ) Առաջնորդներէն

Ծանօթ. - ա) Ի հարկին աստիճանաւորական կազմի ժողովին կը հրաւիրուին Վարիչ Առաջնորդի աստիճանին համագօր, սկաուտական յատուկ պաշտօններու կոչուած աստիճանաւորները եւ Փոխ Առաջնորդները:

բ) Փաղանգի պարագային աստիճանաւորական կազմը կը բաղկանայ Խմբապետէն, Փոխ Խմբապետէն, տասնապետէն եւ փոխ տասնապետէն:

գ) Վոհմակի պարագային աստիճանաւորական կազմը կը բաղկանայ Աքելայէն, Պալուէն, Պաղիրայէն եւ այլ օգնականներէն:

Բ. - ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Աստիճանաւորական կազմը խուճի մը գործադիր մարմինն է, որուն պարտականութիւններն են. -

- ա) Ծրագրել խուճի գործունեութիւնները
- բ) Զննել խուճի անդամներուն կարողութիւնը
- գ) Պատասխանատու մարմիններու արտօնութեամբ, կազմակերպել սկաուտական դասընթացքներ
- դ) Հսկել խուճի անդամներուն աշխատանքներուն եւ հետեւողականութեան
- ե) Հետապնդել խմբակային դրութեան կիրարկումը
- զ) Զննարկել, արժեւորել եւ համադրել խուճին կատարած աշխատանքները:

Գ. - ԻՐԱԽԱՍՈՒԹԻՒՆ

Աստիճանաւորական կազմի իրաւասութիւններ են. -

- ա) Ճշդել խուճի անդամներուն տարիքի բերմամբ փոխանցում-

ները:

- բ) Հսկել խումբի ներքին կանոնագրին գործադրութեան:
- գ) Ճշդել ընթացիկ հաւաքոյթներու օրը, ժամը եւ վայրը:
- դ) Խումբի անդամներուն տնօրինել պատժական որոշումներ, սկաուտական ներքին կանոնագրի կարգապահական եւ պատժական յօդուածներու հիմամբ:

Դ.- ՊԱՐՏԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

Աստիճանաւորական կազմը կը գումարէ հերթական ժողովներ:

Ծանօթ.- Ժողովին աստեղագրութիւնը կը պատրաստուի տեղւոյն վրայ, կը վաւերացուի եւ խմբապետին միջոցով կը փոխանցուի միաւորի խմբապետական ժողովին:

Աստիճանաւորական կազմը համարատու է միաւորի խմբապետական ժողովին՝ բարոյապէս եւ նիւթապէս:

Աստիճանաւորական կազմը կը գործադրէ միաւորի խմբապետական կազմին որոշումները:

Աստիճանաւորական կազմը կը պահէ խումբին արխիւներն ու թղթածրարները (անդամական, զանազան աշխատանքներ, յարաբերական, նիւթական էլեւմուտք եւ գոյքեր):

ԻՆՉ Է ԱՆՄԻՉԱԿԱՆ ՇՏԱՊ ՕՉՆՈՒԹԻՒՆԸ

(Այս եւ յաջորդող բաժինները կարելի է
մասնագիտական պեճի վերապահել)

Անմիջական շտապ օգնությունը կամաւոր ծառայություն մըն է, որուն նպատակն է օգնութեան հասնիլ բոլոր անոնց՝ վիրաւոր, հիւանդ կամ արկածեալ, որոնք նեղ կացութեան մատնուած են եւ փրկութեան կը կարօտին, առանց գոյնի, գաղափարի կամ դաւանանքի խտրութեան:

Անմիջական շտապ օգնողը պէտք է ըլլայ հանդարտ, բայց արագաշարժ, պահելով միշտ իր պաղարինությունը, նոյնիսկ ամենէն ծանր կացութիւններուն առջեւ, եւ ունենայ գոհաբերութեան ոգի, անհատականութիւն, քաջութիւն, ինքնավստահութիւն, ինչպէս նաեւ՝ որոշ հմտութիւն եւ վարժութիւն:

Անոր պարտականութիւնն է վիրաւորը կամ հիւանդը ապահով կերպով եւ արագօրէն հիւանդանոց հասցնել, առանց անո վիճակը ծանրացնելու, վայրկեան մը առաջ գայն վիրաբոյժին կամ բժիշկին խնամքին յանձնելու համար: Անմիջական շտապ օգնողին պարտականութիւնը վերջ կը գտնէ, երբ բժիշկը յանձն կ'առնէ վիրաւորը կամ հիւանդը:

Արկածեալի մը վերապրումը կախում ունի առաջին շտապ օգնութեան որակէն եւ արագութենէն: Որքան արագ եւ հանգիստ պայմաններու մէջ ենթական տեղափոխուի հիւանդանոց, այդքան մեծ կ'ըլլայ անոր բերելիք նպաստը արկածեալին: Յետեւաբար, անմիջական շտապ օգնողը պէտք է լաւ գիտնայ վիրաւոր մը ճիշդ ձեւով վերցնելու, տեղափոխելու, վիրակապ մը պատրաստելու եւ, ի պահանջել հարկին, արիւնահոսութիւն մը կեցնելու կամ արուեստական շնչառութեամբ միջամտելու ձեւերը: Այս բոլորը ի հարկէ ձեռք կը բերուին շնորհիւ յաճախակի կրկնուող տեսական եւ գործ-

նական դասընթացներու, որոնք կը տրուին մասնագիտացած կեդրոններու մէջ, բժիշկներու եւ օգնականներու հսկողութեան տակ:

Անմիջական շտապ օգնողը իր տրամադրութեան տակ չունի բժշկական յատուկ գործիքներ: Ան կը գործէ վստահելով իր գիտութեան եւ ճկունութեան: Անոր գործիքները իր երկու ձեռքերն են: Ան մեծ օգտակարութիւն կը բերէ նաեւ վիրաւորին՝ իր հոգեբանական քաջալերանքներովը, որոնց այդքան պէտքը ունի ան:

Անմիջական շտապ օգնողը կը ջանայ արկածեալը վտանգէն դուրս հանել՝ առանց ինքզինք վտանգելու, միշտ խուսափելով շրջապատը զարմացնող արարքներէ: Ան ժողովուրդին մէջէն հեռու կը պահէ սխալ եւ անտեղի ձեւերով առաջին շտապ օգնութեան փութացող անձերը, որոնք շատ անգամ բարիքի փոխարէն չարիք կը հասցնեն վիրաւորին կամ արկածեալին:

Անմիջական շտապ օգնողը ոչ միայն օգտակար կը հանդիսանայ իր շրջապատին, այլ նաեւ՝ համայն մարդկութեան, ամէն տեղ եւ ամէն ժամանակ:

Կա՞յ արդեօք հոգեկան հաճոյք մը, որ այդքան մեծ ըլլայ՝ որքան ուրիշի մը կեանքը փրկելու գոհունակութիւնը:

ՎԻՐԱԿԱՊԵՐ

Վիրակապը վերքի մը կամ մարմնին վիրաւոր մէկ մասին վրայ դրուած ծալածը (compresse) ամրացնելու եւ պաշտպանելու համար կապ մըն է:

Ծալածը բամպակեայ բարակ թելերով, ցանցառօրէն հիւսուած, թեթել, թափանցիկ ու քանի մը անգամով ինքն իր վրայ ծալուած, հականեխուած եւ առանձին պահարանի մէջ պահպանուած շղարշի (gaze) կտոր մըն է: Կը գործածուի վերքերը մաքրելու կամ ծածկելու համար:

Վիրակապերը կրնան ըլլալ շղարշէ, կտաւէ, առաձգական թուղթ կամ լաթէ: Այս վերջինները կը կոչուին Velpeau վիրակապեր, որոնց մէկ ծայրամասը օժտուած կ'ըլլայ մետաղեայ յատուկ զոյգ մը ճարմանդով (agrafe), վիրակապը վերքին շուրջ փաթթելէ յետոյ ամրացնելու համար:

Առաձգական լաթ վիրակապերը կրնան իրենց մէկ երեսին ամբողջ երկայնքին՝ երկու եզերքներէն մօտաւորապէս 0,25 սմ. միջոցով՝ կարմիր, կապոյտ կամ կանաչ գիծ մը ունենալ, փաթթուածքին շրջանակները աւելի ակնյայտ դարձնելու համար:

Կան նաեւ յատուկ վիրակապեր մէկ անգամ գործածուելու համար, օժտուած՝ իրենց կապուած ու բամպակով լեցուած մասնաւոր ծալածով մը, ուղղակի վերքին վրայ դրուելու եւ կապուելու համար, առանց ուրիշ ծալածի մը պէտքը ըլլալու. այս բոլորը հականեխուած եւ առանձին պահարաններու մէջ պահպանուած կ'ըլլան:

Շղարշէ եւ առաձգական թուղթ վիրակապերը թարախոտ վերքերու եւ մէկ անգամ գործածուելու համար են միայն:

Կտաւէ վիրակապերը կարելի է վերստին գործածել՝ լուալէ եւ արդուկելէ ետք զանոնք:

Առաձգական լաթ վիրակապերը եւս կարելի է վերստին գործածել լուալէ ետք միայն, առանց սակայն արդուկելու, արդուկը կը փճացնէ զանոնք:

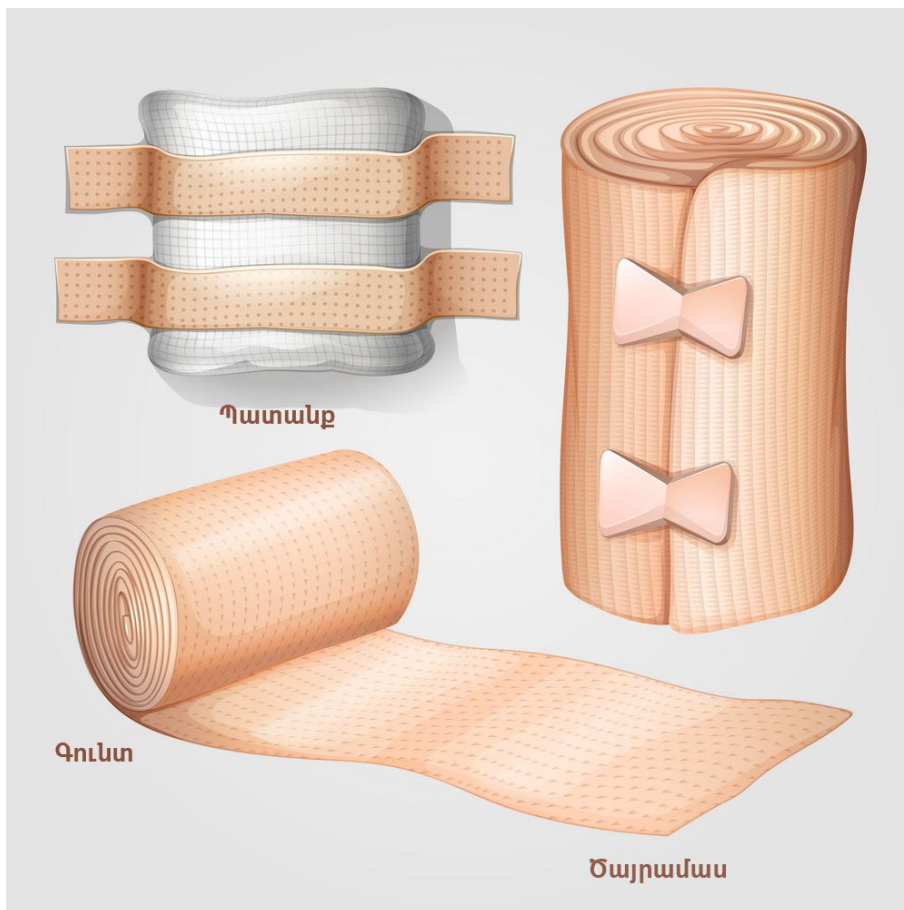
Այս վերջինները կը լուացուին այնպէս ինչպէս բրդեղէն մը: Կարելի է չորցնել զանոնք՝ արեւուն տակ տափակօրէն փռելով երկու անձեռոցներու միջեւ, մէկը վիրակապին տակը տեղաւորելով, իսկ միւսը վրան ծածկելով:

Վիրակապին լայնքը պէտք է յարմարի մարմնին այն մասին, ուր պիտի գործածուի: Պէտք է ըլլայ 5 սմ. մատին, 7սմ. ձեռքին, արմուկին, նախաբազուկին, բազուկին, ոտքին, սրունքին, ծունկին

եւ գլխուն, իսկ 10 սմ. ուսին, իրանին եւ գիստին համար:
 Վիրակապը իր պահարանին մէջ ինքն իր վրայ փաթաթուած կ'ըլ-
 լայ գունտ մը կազմելով եւ կ'ունենայ ազատ ծայրամաս մը:
 ծայրամաս գունտ վիրակապ
 Շղարշէ եւ կտաւէ վիրակապերը սեղմօրէն փաթաթուած կ'ըլլան,
 իսկ առածգական վիրակապերը՝ անելի թոյլ:
 Այս սովորական վիրակապերէն զան կան յարակից այլ իրեր,
 ինչպէս՝ կպչուն երիզը եւ այլ կապեր, օրինակ՝ պարսատիկը, եռան-
 կին վիրակապը եւ շեղակապը:

ՎԻՐԱԿԱՊ ՄԸ ԿԱՊԵԼՈՒ ԸՆԴԱՆՈՒՐ ԿԱՆՈՆՆԵՐ

Աջ ձեռքով բռնել գունտը դեպի վեր, վիրակապին ներսի երեսը
 դեպի մեր կողմը, ու ձախ ձեռքով ազատ ծայրամասը դնել մանրէ-
 ազերծ ծալածով ծածկուած վերջին աջին, եւ սկսիլ փաթաթել ձա-
 խէն աջ, երկու լման շրջանակ ընելով եւ գունտը յաջորդաբար մէկ

ձեռքէն միւսը անցընելով:

Անմիջական շտապ օգնողը եթէ ձախլիկ է, հակառակ ուղղութեամբ կ'աշխատի: Ձախ ձեռքով կը բռնէ գունտը դէպի վեր, վիրակապին ներսի երեսը դէպի իր կողմը, ու աջ ձեռքով ազատ ծայրամասը կը դնէ վերջին ձախին, եւ կը սկսի փաթթել աջէն ձախ, գունտը յաջորդաբար մէկ ձեռքէն միւսը անցընելով:

Առաջին շրջանակը ընել շեղակի, գունտը ազատ ծայրամասէն քիչ մը վար բռնելով, իսկ երկրորդը առաջինին վրայ հորիզոնական, առաջին եւ երկրորդ շրջանակին միջեւ վիրակապին վերի անկիւնը դէպի վար ծռելով, որպէսզի յաջորդ շրջանակներուն վիրակապը չսահի:

Փաթթելը վերջացնել միշտ երկու ուրիշ լման շրջանակներ եւս ընելով:

Վիրակապը եթէ շատ կարճ է, շարունակել միեւնոյն լայնք ունեցող երկրորդ վիրակապով մը:

Վիրակապին վերջնամասը ամրացնել միշտ վերքէն հեռու, վրան երկու կտոր կպչուն երիզ փակցնելով կամ ապահովութեան գնդասեղ մը անցընելով:

Կպչուն երիզը փակցնել վիրակապին երկայնքին. այս վերջինին վերջնամասը քանի մը սմ. դէպի տակը դարձնելէ ետք: Ապահովութեան գնդասեղը դնել վիրակապին լայնքին՝ վերէն վար, վիրակապին վերջնամասը նոյնպէս քանի մը սմ. դէպի տակը դարձնելէ ետք:

Շղարշէ վիրակապի պարագային, կարելի է նաեւ հանգոյցով ամրացնել գայն:

Փաթթելը վերջացնելէ ետք, վիրակապը մկրատով կտրել, ու ծայրամասը մէջտեղէն մկրատով երկայնքին բաւական մը եւս կտրելով, յառաջ եկած երկու ծայրերը մէկ անգամ հանգուցել եւ, իրարու հակառակ ուղղութեամբ փաթթելէ ետք, տափակ հանգոյցով մը կապել, հանգոյցը միշտ վերքէն հեռու դնելով:

Կտաւէ եւ առաձգական լաթ վիրակապերը պէտք չէ երբեք կտրել, այլ ամբողջութեամբ գործածել, իրենց երկայնքին յարմարող պարագաներու համար:

Վիրակապը պէտք է հաստատ մնայ ծալածին վրայ, բայց պէտք չէ շատ սեղմուած ըլլայ, արեան շրջագայութիւնը կասեցնելու աստիճան:

Վիրակապը քակելու համար կպչուն երիզները կամ ապահովութեան գնդասեղը հանել, իսկ եթէ հանգոյցով ամրացուած է, հանգոյցը քակել եւ վիրակապը աջէն ձախ դարձնելով մէկ ձեռքէն միւսին մէջ սեղմօրէն հաւաքել, առանց փաթթելու:

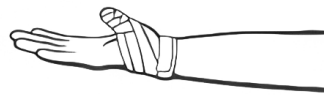
ՎԻՐԱԿԱՊԵՐ

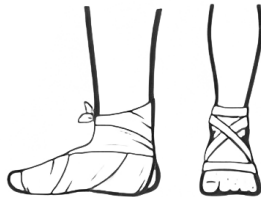
դարձուածքներով փաթեում

արմուկի փաթեում

մատի փաթեում

ոտքի փաթեում

աչքի փաթեում

Գլխու փաթեում
(երբ վերջը ճակտին վրայ է)

Գլխու փաթեում
(երբ վերջը ծոծրակին վրայ է)

ճակտի կապում

քունքի փաթեում

ՎԻՐԱԿԱՊԵՐ

կգակի կապում

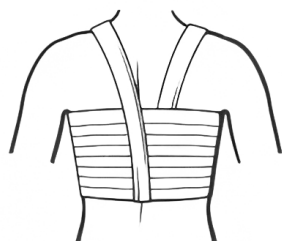
քիթի կապում

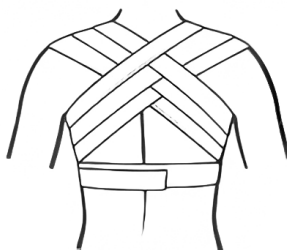
ականջի կապում

աչքի կապում

իրանի կապում

անուրթի կապում

ուսի փաթում

ՎԻՐԱԿԱՊԵՐ

ձեռքի փաթեում

ուսի անշարժացում
(բեկումի պարամնային)

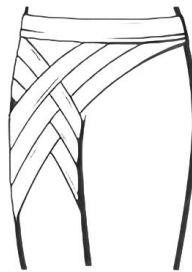
ուսի անշարժացում
(խախտումի պարամնային)

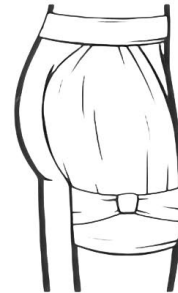
պարզ շեղակապ

արմուկի անշարժացում
(Mayor-ի շեղակապ)

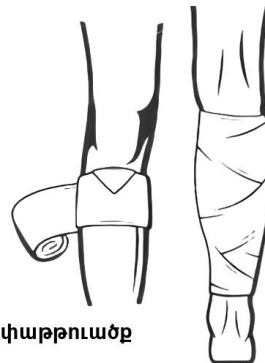
ազդրի փաթեում

ազդրի կապում

ծունկի փաթեում

սրունքի փաթեում

ՎԵՐՔԵՐ

Վերք գոյութիւն ունի կ'ըսենք, երբ որ մորթը վնասուած է, այսինքն՝ կտրուած, պատռուած կամ ճմլուած է:

Երկու տեսակ վերքեր կան. թեթեւ եւ ծանր:

Թեթեւ վերքերը քիչ աղտոտած պզտիկ կտրուածքներ կամ մակերեսային սկրթութիւններ են:

Ծանր վերքերը խորունկ, տարածուն եւ օտար մարմիններ պարունակող կտրուածքներ են, ինչպէս՝ հողի, ապակիի, մետաղի կամ հագուստի կտորներ:

ՄԱՆՐԵՆԵՐԸ. - Շատ մանր ապրող էակներ են, որոնք սովորական աչքով չեն տեսնուիր. կարելի է գանոնք մանրադիտակով տեսնել միայն:

Բնութեան մէջ մեծ թիւով մանրէներ կան: Անոնցմէ ոմանք կրնան հիւանդութիւն պատճառել. ախտածին մանրէներ կը կոչուին անոնք:

Շատ մը վնասական մանրէներ մնայուն կերպով կ'ապրին մորթին եւ բոլոր առարկաներուն վրայ: Մորթը մեր մարմինը կը պաշտպանէ մանրէներու թափանցման դէմ, որքան ատեն որ չէ վնասուած: Ուստի, միշտ նկատի պէտք է ունենալ երկու կարեւոր կէտ. -

1) Ամէն վերք պէտք է վարակուած նկատել, այսինքն՝ հոն կրնան թափանցած ըլլալ վտանգաւոր մանրէներ, որոնք թերեւս լուրջ բարդութիւններ կրնան յառաջացնել: Հետեւաբար, որեւէ լուրջ վերք, նոյնիսկ ամէնէն պարզը, պէտք է շուտով մաքրուի եւ դարմանուի:

2) Մանրէները արագօրէն կը բազմանան: Երբեք պէտք չէ սպասել՝ ինսամելու համար վերք մը: Պէտք է զայն դարմանել կարելի եղածին չափ կանուխ: Առաջին դարմանումէն կախեալ է վերքին եւ վիրաւորին ապագան:

ՄԱՆՐԵԱՉԵՐԾՈՒԹԻՒՆ. - Առարկայի մը վիճակն է, որուն վրայ մանրէներ չկան. օրինակ՝ ջերմութեան հականեխուած գործիքներ եւ ծալածներ: Դժուար է անմիջական շտապ օգնողին համար հականեխուած կատարեալ պայմաններու տակ դարմանում կատարել, բայց եւ այնպէս ան պէտք է ջանայ միշտ մաքուր կերպով աշխատիլ:

ՀԱԿԱՆԵՆՈՒՄԸ. - Մանրէները փճացնելու գործողութիւնն է: Վերքի մը մէջ մուտք գործած մանրէները կրնան փճացուիլ հա-

կանեխիչ կոչուող սիւթով մը: Վերջ մը երբ ճշգրտօրէն մաքրուած է, այն ատեն միայն հականեխիչը կրնայ իր լման ազդեցութիւնը ունենալ:

Ա. ԹԵԹԵՒ ՎԵՐՔԵՐ

Ամենէն պատահականներն են:

Անոնց դարմանումը անմիջական շտապ օգնողին կարողութեան սահմաններուն մէջ կ'իյնայ: Ուստի, ան լաւ պետք է գիտնայ իր պարտականութիւնը:

Ի՞ՆՉ ԸՆԵԼ

Ա) ՊԱՏՐԱՍՏԵԼ ԴԱՐՄԱՆՈՒՄԻ ՊԻՏՈՅՔՆԵՐԸ, ՈՐՈՆՔ ՅԵՏԵՒ-ԵԱԼՆԵՐՆ ԵՆ.-

- Ճերման մաքուր լաթի կտոր մը 50 սմ. x 50 սմ., իբրեւ ծածկոց գործածելու համար:

- Մետաղեայ տուփ մը մէջը գործիքներով, ինչպէս՝

- Երկու մկրատ, մէկ ուղիղ, իսկ միւսը կոր ծայրերով.

- Փուշ քաշելիք եւ օտար մարմիններ հանելիք մասնաւոր ունեւիներ.

- Դարմանումի յատուկ ունեւի մը՝ ծալածները վերցնելու եւ վերջին վրայ տեղաւորելու համար:

- Փոքր ափսե մը՝ գործածուած գործիքները դնելու, եւ կերպընկալէ պզտիկ աման մը թափուելիքները մէջը լեցնելու համար:

- Մանրեագերծ քողէ ծալածներ (comresse de gaze sterile) 5 սմ. x 5 սմ. եւ 10 սմ. x 10 սմ., առանձին պահարաններու մէջ, վերքերը մաքրելու եւ ծածկելու համար:

- Ճախարակ մը կաշուն երիզ (leukoplast) , 5 մեթր երկայնքով եւ 2 սմ. լայնքով, վերջին վրայ ծալածները փակցնելու համար:

- Տուփ մը փակցնելիք պատրաստ երիզներ (handyolast strips) կեդրոնական մասը հականեխիչի մէջ թաթխուած դարմանով, պզտիկ վերքերը ծածկելու համար:

- Չանազան լայնքով վիրակապեր, պարզ եւ առածգական:

- Բամպակ՝ փաթթուած իր պահարանին մէջ:

- Երկու կամ երեք շեղկապ (echarpe), որոնցմէ մէկը հականեխուած եւ կերպընկալէ տոպրակի մէջ պահուած ըլլայ:

- Եղունգի խոզանակ մը:

- Պարզ օճառ՝ մասնաւոր տուփի մը մէջ կամ հեղուկ օճառ՝ շիշի մը մէջ, վիրաւոր մասը մաքրելու եւ անմիջական շտապ օգնողին ձեռքերը լուալու համար:

- Հականեխիզներ, ինչպես՝
- Շիշ մը mercryl lauryle կամ dettol, վերքերը հականեխիզելու համար.

- Շիշ մը թարմ թթուածնաջուր (eau oxygenee), արիւնող վերքերուն համար, ինչ որ արիւնահոսութիւններն ալ մասամբ կը կասեցնէ.

- Շիշ մը 90 ալքոլ, շտապ օգնողին ձեռքերուն գործածելու համար միայն:

Իւրաքանչիւր ընտանիք իր տունէն ներս պետք է ունենայ այս բոլոր պիտոյքները, մասնաւոր պահարանի մը մէջ՝ մաքուր եւ դասաւորուած:

Գունաւոր հականեխիզները, օրինակ mercurochromeը, իրենց մութ գոյնին պատճառով կրնան վերքին վարակումը քողարկել:

Հակամանրեական (antibiotique) օժելիները կամ փոշիները բժիշկի թելադրութեամբ պետք է գործածուին միայն:

Բ) ՀԱԿԱՆԵՒԵԼ ԳՈՐԾԻՔՆԵՐԸ

Գործիքները հականեխիզելու երեք պարզ միջոցներ կան.-

1/ԵՌԱՑՈՒՄ.- Գործիքները տեղաւորել ջուրով լեցուն մետաղէ յատուկ սանի մը մէջ ու եռացնել 20 վայրկեան: Կրակին վրայէն վերցնելէ ետք, անմիջապէս պարպել սանին ջուրը, գործիքները գրեթէ չոր պահելու համար: Սպասել քիչ մը, որպէսզի անոնք պաղին գործածութենէն առաջ:

Առժամեայ հականեխիզումի միջոցներէն եռացումը լաւագոյնը կարելի է նկատել:

2/ԲՈՑԱՎԱՌՈՒՄ.- Կը գործածուի երբ գործիքները եռացնելու դիւրութիւն չկայ:

Գործիքները դնել մետաղեայ ափսէի մը մէջ, օրինակի համար՝ անոնց տուփի կափարիչը: Շատ քիչ քանակութեամբ ալքոլ լեցնել եւ լուցկիով վառել գայն, ու ձգել մինչեւ որ ինքնաբերաբար մարի: Ապա, ձգել որ գործիքները պաղին գործածութենէն առաջ:

Բոցավառումը գործիքներուն վնաս հասցնելու անպատեհութիւնը ունի:

3/ԱԼԵՈՒԻ ՄԵՋ ԹԱԹԵՆՈՒՄ.- Կը գործածուի ծալածներու ունեւիներուն համար, որոնց ծայրը 90 աստիճան ալքոլի մէջ մնայուն կերպով թաթխուած կը մնայ:

Գ) ԼՈՒԱԼ ՁԵՌՔԵՐԸ

Պարզ օճառով բժախնդրօրէն լուալ ձեռքերը, դաստակը, եւ խոզանակէլ եղունգներուն տակը: Ապա, ձեռքերուն վրայ քիչ մը ալքոլ թափել եւ սպասել որ օդին մէջ չորնայ, առանց անձեռոցով սրբուե-

լու, ձեռքերը կրնան անձեռոցեն վարակուիլ:

Դ) ՄԱՔՐԵԼ ԵՒ ՀԱԿԱՆԵԽԵԼ ՎԵՐՔԸ

Հեղուկ հականեխիչով մը մաքրել եւ հականեխել վերքը՝ կեղ-
րոնէն դէպի շուրջը, հասնելով մինչեւ առողջ մորթը:

Վերքը մաքրել մանրէագերծ ծալածով եւ ոչ թէ բամպակով,
որուն թելերը վերքին կը փակչին:

Աղուամազերը հականեխուած մկրատով մը մորթին հաւասար
կտրել:

Տեսանելի մակերեսային օտար մարմինները՝ խիճ, ապակիի
կտորներ եւայլն, հականեխուած ունելիով մը հանել: Եթէ խորունկ
կամ մխրճուած օտար մարմիններ կան, կը նշանակէ թէ ծանր վերք
մըն է, զոր անպատճառ բժիշկը պետք է խնամէ:

Վերքին ծայրերուն մեռած մորթի փոքր կտորները հականեխ-
ուած կոր մկրատով մը զգուշօրէն կտրել:

Հեղուկ հականեխիչով մը վերքը կրկին հականեխել:

Եթէ վերքը արիւնի, մանրէագերծ լաթով մը ճնշել վրան:

Ե) ՊԱՏԱՆՔԵԼ ՎԵՐՔԸ

Եթէ վերքը եւ շուրջը մաքուր ու չոր են, հականեխուած մէկ կամ
մէկէ աւելի քողէ ծալածներ դնել վրան եւ զանոնք ամրացնել կպ-
չուն երիզով կամ վիրակապով մը:

Եթէ վերքը մաքուր ու փոքր կտրուածք մըն է, handyplast երիզ
մը փակցնել վրան:

Ամէն անգամ մը կարելի է, նախընտրելի է վերքը բաց ձգել օդին:
Այս ձեւով խոնաւութեան առաջքը առնուած կ'ըլլայ, քանի որ անի-
կա պատանքին տակ կրնայ ջրոտիլ:

Զ) ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԵԼ ԴԱՐՄԱՆԸ (ANSEMENT)

Նախընտրելի է դարմանը շատ չփոխել. երկու օրը անգամ մը
բաւարար է: Սպիացումը աւելի շուտ կ'ըլլայ: Միայն արիւնոտած
կամ թարախոտած վերքերուն դարմանները օրը մէկ կամ երկու
անգամ պետք է փոխել:

Դարմանը զգուշութեամբ պետք է հանել վերքին վրայէն: Վեր-
ջին ծալածը զօրաւոր կերպով չքաշել. կրնայ վերքին փակած ըլլա-
լով արիւնահոսութեան պատճառ ըլլալ: Հարկ է նախ հականեխի-
չով թրջել զայն, քանի մը վայրկեան սպասել եւ յետոյ վերցնել վեր-
քին վրայէն:

Է) ՀՍԿԵԼ ՎԵՐՔԻՆ ՎՐԱՅ

Անհրաժեշտ է հետեւիլ վերքին բնաշոջման, ստուգելու համար,

թէ յաջորդող օրերուն կարմրութիւն, ուռեցք, ցաւ եւ տաքութիւն յառաջացած են վերջին շուրջ թէ ոչ: Եթէ այո, բորբոքումի նշաններ են անոնք եւ, հետեւաբար, պէտք է անպատճառ բժիշկին դիմել: Երբ կը գտնուինք առանձնացած վայրի մը մէջ, ուր բժիշկ չկայ, կրնանք բորբոքած վերջին վրայ օրական դնել բազմաթիւ անգամներ տալ եւ ալքոլով թրջուած ծալածներ, զորս կը պատրաստենք հետեւեալ ձեւով.-

Ձուրը 20 վայրկեան կ'եռացնենք սանի մը մէջ եւ կը ձգենք որ պաղի՝ առանց կափարիչը վերցնելու: Երբ մեր ձեռքը կարենայ դիմանալ սանին տաքութեան, որ մօտաւորապէս 40 աստիճան կ'ըլլայ, կը նշանակէ թէ ջուրին ջերմութիւնը լաւ է եւ սանը վար կ'առնենք կրակին վրայէն: Սանին մէջ գաւաթ մը ջուրի համար մէկ ապուրի դգալ 90 աստիճան ալքոլ կը լեցնենք, զգուշանալ ջուրին մէջ ալքոլ լեցնելէ՝ որքան ատեն որ սանը կրակին վրայ է. կրնայ բռնկիլ:

Խառնուրդին թրջուած այս ծալածները կը դնենք վերջին վրայ եւ յաճախ կը վերանորոգենք բորբոքումին առաջը առնելու համար:

Ը) ՄՏԱԾԵԼ ՊՐԿԱԽՏԻ (TETANOS) ԿԱՆԽԱՐԳԻԼՄԱՆ ՄԱՍԻՆ

Հարցնել վիրաւորին, թէ պրկախտի դեմ պատուաստուած է թէ ոչ: Եթէ այո, պատուաստումը ի զօրո՞ւ է տակաւին՝ թէ չէ: Եթէ պատուաստուած չէ, կամ պատուաստումը ի զօրու չէ, այսինքն հինգ տարի անցած է վրայէն, անյապաղ բժիշկին դիմել՝ վերջին յառաջանալէն մինչեւ վեց ժամ, որպէսզի ան հակապրկախտային շիճուկի (serum antitetanique) ներարկում մը կատարէ եւ կանոնաւոր կերպով պատուաստումի սկսի:

Պրախտը յաճախ մահացու հիւանդութիւն մըն է: Պատճառը մանրէ մըն է, որ կը գտնուի կենդանիներու աղիքներուն մէջ (մասնաւորաբար՝ ձիուն), որոնց կղկղանքէն կը վարակուին գետնին հողերը: Ուստի, հողով աղտոտած վերքերը յատկապէս ենթակայ են այդ ախտին:

Միայն ծանր վերքերը չեն, որ այս ահաւոր բարդութեան պատճառ կ'ըլլան, այլ նաեւ՝ պարզ, ամէնօրեայ վերքերը կրնան պրկախտ յառաջացնել, ինչպէս՝ գամէ, փշաթելէ, վարդի կամ այլ բոյսի փուշէ եւ կենդանիի խածուածքէ գոյացած վերքերը:

Հիւանդութիւնը կը յայտնուի վերքը ստանալէն ետք, երկու օրէն մինչեւ երեք շաբթուան ժամանակամիջոցի մը մէջ: Ան կը յատկանշուի մկանային ցաւագին պրկումներով, որոնց առաջին նշանն է բերանը բանալու անկարելիութիւնը, ծնօտին մկանները վնասուած ըլլալու պատճառով:

Նման անհանգստութեան մը պարագային, երբ վիրաւորը անհոգ գտնուած է վերքը խնամելու կամ աննկատ անցած է, անպատճառ պէտք է շուտով բժիշկին դիմել:

Պրկախտը կանխարգիլելու համար ամէն բանէ առաջ պէտք է վերքը մաքրել եւ հականելիել: Խայթուածքով կամ խածուածքով յառաջացած վերք մը աւելի լաւ է ձգել որ արիւնի: Այս կանխարգիլումը թէեւ անհրաժեշտ է, սակայն բաւարար չէ:

Պրկախտը արգիլելու ամէնէն ազդու միջոցը կանոնաւոր կերպով անոր դէմ պատուաստումն է երեք անգամով, ամիսը անգամ մը թելին մորթին տակէն ներարկումով: Երրորդ ներարկումէն տարի մը ետք կը կատարուի առաջին յիշեցումի (rappel) պատուաստումը, եւ անկէ ետք հինգ տարին անգամ մը՝ յաջորդ յիշեցումի պատուաստումները, մէկ անգամով միայն:

Պատուաստը անհատը կը պաշտպանէ հինգ տարի:

Վիրաւոր մը, որ երբեք չէ պատուաստուած կամ աւելի քան հինգ տարի առաջ պատուաստուած է, բժիշկը անոր կոնքի մկանին մէջ կը կատարէ նախընտրաբար մարդկային արիւնէ պատրաստուած, այլ խօսքով շիճուկը կ'ըլլայ յիշեցումի պատուաստումի նոր ենթարկուած անձերէն ու արիւնէն, անոնք այդ հիւանդութեան դէմ մեծ քանակութեամբ հակամարմիններ (anticorps) կ'ունենան իրենց արեան մէջ: Այս շիճուկը ոչ մէկ հակազդեցութիւն կը յառաջացնէ ենթակային մօտ ու շուկայի վրայ կը ճանչցուի tetaglobine կամ tetaglobuline վաճառանիշերով, քանակը միւլետոյնը ըլլալով չափա-հասին եւ երեխային համար:

Ձիու արիւնէ պատրաստուած շիճուկը գերզգայուն անձերու մօտ կրնայ ընդհանուր հակազդեցութիւններ յառաջացնել, ինչպէս՝ սիրտխառնուք, փսխուկ, գլխապտոյտ, մորթի կարմրութիւն, քեռուրտուք, յօդացաւեր, իսկ երբեմն ալ՝ անմիջական մահ, մանաւանդ երբ երկրորդ անգամ ըլլալով երակէն կը սրսկուի ան: Այս պատճառով անկկա այլեւս գործածութենէ բոլորովին կը դադրի:

Հակապրկախտային շիճուկը իր մէջ հակամարմիններ պարունակելուն համար կ'ունենայ արագ ազդեցութիւն, բայց կարճ տե-

ւողութեամբ կը պաշտպանէ անհատը, միայն երեք շաբաթ, մինչ այդ հակամարմինները անոր մէզին հետ աստիճանաբար կ'արտաքսուին: Բժիշկը հետեւաբար միեւնոյն ատեն կանոնաւոր կերպով կը ձեռնարկէ պրկախտի դէմ պատուաստումին, որուն ազդեցութիւնը կը սկսի երեք շաբաթ ետք, երբ յառաջացած հակամարմինները կը սկսին հասուննալ ենթակային արեան մէջ:

Եթէ վիրաւորը նախապէս հինգ տարի առաջ պատուաստուած է արդէն, բժիշկը կը բաւարարուի միայն յիշեցումի ներարկում մը կատարելով անոր:

Բ. ԾԱՆՐ ՎԵՐՔԵՐ

Ի՞ՆՉ ԸՆԵԼ

Առանց վերքին դաչելու, առանց հականեխել փորձելու եւ առանց օտար մարմիններ փնտռելու անոր մէջ, պատանքել զայն մանրէագերծ ծալածներով եւ կապել վիրակապով: Չանոնք չունենալու պարագային, կարելի է գործածել նոր արդուկուած մաքուր կտաւ մը, բայց ոչ երբեք՝ աղտոտ կտոր մը:

Ծալածները վերցնել յատուկ ունելիով մը, կամ բռնել այն մասերէն, որոնք վերքին պիտի չդաչին եւ տեղաւորել վերքին վրայ հաստատ պահելով զանոնք, որպէսզի վիրակապին առաջին շրջանակները բոլորելու պահուն վիրակապին տակէն չսահին:

Վիրակապը առաւել կամ նուազ չափով սեղմ կապել ըստ արիւնահոսութեան աստիճանին, միշտ զգոյշ ըլլալով որ պատանքին տեղաւորումէն քանի մը վայրկեան ետք, անդամին ծայրամասը չպաղի կամ մանիշակագոյն չդառնայ:

Եթէ վերքը մարմնին վերի անդամներէն մէկուն վրայ է, անդամը վիզէն կախուած շեղակապի մը մէջ հանգչեցնել:

Վիրաւորը հորիզոնական դիրքի մէջ պառկեցնել եւ ծածկել:

Պիտակ մը հաստատել հագուստներուն վրայ, նշելով վիրաւորին անունը, արկածին ժամը, վայրկեանը, վերքին տեսակը եւ անոր անմիջական խնամքի պէտք ունենալը:

Առանց յապաղումի հիւանդանոց փոխադրեց զայն:

ՄԱՍՆԱՅԱՏՈՒԿ ԾԱՆՐ ՎԵՐՔԵՐ

Ա) ԿՈՒՐԾՔԻ ՎԵՐՔԵՐ

Ի՞ՆՉ ԸՆԵԼ

Անմիջական վերքին վրայ քանի մը հականեխուած ծալածներ դնել եւ զանոնք ամրացնել ոչ շատ սեղմ վիրակապով մը:

Վիրաւորը անյապաղ հիւանդանոց փոխադրել կէս Նստած դիրքի մէջ կամ այն կողմի վրայ, որ աւելի հանգիստ կը զգայ, գլխուն եւ ուսերուն ներքեւ բարձ մը տեղաւորելով եւ վրան ծածկելով: Եթէ գլուխը ցած պառկի, կրնայ շնչահեղձ ըլլալ:

Եթէ վերքը սուլէ կամ պղպջակներ արձակէ, եւ վիրաւորը շնչառական տագնապի մէջ ըլլայ, վերքը ծածկել բազմաթիւ ծալածներով եւ զանոնք ամրացնել քանի մը շաբթ կաչուն երիզներով կամ եռածայր պարսատիկով մը, եւ կամ պարզապէս բաց ձեռքը հաստատ պահել անոր վրայ:

Շնչառութիւնը կենալու պարագային անմիջապէս կիրարկել արուեստական շնչառութիւն:

Եթէ վերքը սուլէ, բայց վիրաւորը շնչառական տագնապի մէջ չըլլայ, կը բաւէ վերքին վրայ մէկէ աւելի ծալածներ դնել եւ զանոնք ամրացնել չորս կաչուն երիզներ փակցնելով շուրջը:

Բ) ՈՐՈՎԱՅՆԻ ՎԵՐՔԵՐ

Ի՞ՆՉ ԸՆԵԼ

Հականեխուած լաթի կտոր մը դնել վերքին վրայ եւ որովայնը կապել լայն վիրակապով մը:

Եթէ աղիքը վերքէն դուրս ելած է, զայն ներս մտցնել չփորձել եւ երբեք ծալած չգործածել, այլ շատ մաքուր լաթով մը, Նախընտրաբար հականեխուած, ծածկել զայն եւ որովայնը կապել լայն, ոչ շատ սեղմ վիրակապով մը, ու վիրաւորը փոխադրել հիւանդանոց, կռնակին վրայ պառկած, ծածկուած, ծունկերը ծռած եւ անոնց պարապութեան տակ բարձ մը տեղաւորած, փորին մկանները թոյլ պահելու համար:

Եթէ վերքին մէջ որեւէ օտար մարմին մնացած է, զայն դուրս հանել չփորձել: Վիրաւորը պէտք է փոխադրել կարելի եղածին չափ շուտ եւ քիչ շարժելով:

Միշտ մտածել, որ կուրծքի եւ որովայնի վերքերուն հետ կրնայ անտեսանելի ներքին արիւնահոսութիւն մըն ալ տեղի ունենալ:

Գ) ԱՉՔԻ ՎԵՐՔԵՐ

Աչքի վերք մը միշտ ծանր վերք մըն է:

Ի՞ՆՉ ԸՆԵԼ

Վիրաւորը անմիջապէս կռնակին վրայ պառկեցնել, գլուխը հաստատ պահել եւ իրեն յանձնարարել, որ երբեք չշարժի, Նայուածքը դէպի վեր յառէ, գլուխը աջ կամ ձախ չդարձնէ եւ զգուշանայ հազալէ: Եթէ աչքի մը ապակեայ հիւթը (humeur vitree), այսինքն՝ անոր ներքին պատեանը լեցնող հեղուկը պարպուի, այդ աչքը կը կորսուի:

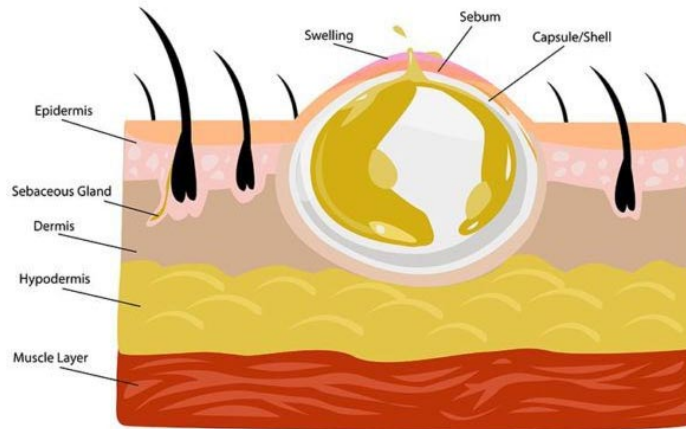
Առանց ժամանակ կորսնցնելու ակնաբույժին խնամքին յանձնել վիրաւորը:

2) ՊԱԼԱՐ ԵՒ ԱՅԼ ՎԵՐՔԵՐ

ՊԱԼԱՐ (ABCES)

Մորթին տակ կամ խոռոչի մը մէջ թարախի կուտակում մըն է, յառաջ եկած մանրէներու եւ բջիջներու տարբադադրութենէն:

Վնասուած մասը կ'ուռի, կը կարմրի, կը ցաւի եւ երբ անոր դաչիւք՝ տաք կը զգանք: Ենթական ջերմութիւն կ'ունենայ եւ չի կրնար քնանալ:

Ի՞ՆՉ ԸՆԵԼ

Անպատճառ բժիշկին դիմել:

Բժիշկը կը ճեղքէ պալարը երբ հասունցած է եւ կ'որոշէ յարմար գոյն դարմանումը: Միայն ճեղքելով է, որ թարախը ամբողջութեամբ կը պարպուի: Թարախը պարպուելէն ետք, վերքը շուտով կը սպիանայ:

Եթէ հնաւարտ չէ անմիջապէս բժիշկ մը տեսնել, կարելի է մինչ այդ ալքոլով թրջուած տաք ծալածներ դնել պալարին վրայ եւ յաճախ Նորոգել:

Ակռայի պալարի պարագային, հարկ է միշտ ատամնաբույժին դիմել. մինչ այդ, բերանը տաք շուրով ցօղուել, բայց այտին վրայ տաք ծալածներ չդնել. կեղանկի (fistule) վտանգ կրնայ ըլլալ, այսինքն՝ պալարը այտէն դուրս կրնայ բացուիլ:

Ե) ՄԱՏԻ ԽՈՑ (PANARIS)

Պալար մըն է, որ մատին շուրջ կը գոյանայ եւ միեւնոյն ախտանշաններով կը յայտնուի: Ընդհանրապէս ձեռային աշխատանք կատարողներու կը պատահի. անոնց մատները յաճախ կը ծակծակին մետաղի տաշուքներէ կամ փայտի շիւղերէ:

Երկու տեսակ մատի խոցեր կան.-

1.- ԵՂՈՒՆԳԻ ԽՈՑ.- Պզտիկ պալար մըն է եղունգին շուրջ: Բորբոքումը եղունգին տակ տարածուելով եղունգը կրնայ փրթիլ:

2.- ԿԱԿՂԱՄԱՍԻ ԽՈՑ.- Պալարը կը կազմուի մատնադրոշմներուն վրայ, առաւելաբար բթամատին եւ ցուցամատին՝ անձը ծանր

ՄԱՏԻ ԽՈՑ

PANARIS

Ի՞ՆՉ ԸՆԵԼ	ախտանիշներ
Ամէն մատի խոց, առանց ուշացումի, անպատճառ բժիշկի ցոյց տալ, մանաւանդ երբ տաքութիւն, անքնութիւն եւ շարժումներու դժուարութիւն կը պատճառէ:	 <p>Ընդհանրապէս ձեռային աշխատանք կատարողներու կը պատահի. անոնց մատները յաճախ կը ծակծակին մետաղի տաշուքներէ կամ փայտի շիւղերէ:</p>

Պալար մըն է, որ մատին շուրջ կը գոյանայ եւ միեւնոյն ախտանշաններով կը յայտնուի

Երկու տեսակ մատի խոցեր կան		
ԵՂՈՒՆԳԻ ԽՈՑ	ԿԱԿՂԱՄԱՍԻ ԽՈՑ	
 <p>Պզտիկ պալար մըն է եղունգին շուրջ: Բորբոքումը եղունգին տակ տարածուելով եղունգը կրնայ փրթիլ:</p>	 <p>Պալարը կը կազմուի մատնադրոշմներուն վրայ, առաւելաբար բթամատին եւ ցուցամատին՝</p>	 <p>Վարակումը կրնայ ձեռքին եւ նախաբազուկին հասնիլ, մատը պիտի եւ անգործածելի դարձնելով</p>

վտանգներու ենթարկելով: Վարակումը կրնայ ձեռքին եւ նախաբազուկին հասնիլ, մատը պիրկ եւ անգործածելի դարձնելով, ինչպէս նաեւ ամբողջ մարմնին տարածուիլ եւ արեան մէջ անցնիլ ու նեխատենդ մը (septicemie), այսինքն՝ արեան թունաւորում մը յառաջացնել, սպառնալով անհատին կեանքին:

Ի՞ՆՉ ԸՆԵԼ

Ամէն մատի խոց, առանց ուշացումի, անպատճառ բժիշկի ցոյց տալ, մանաւանդ երբ տաքութիւն, անքնութիւն եւ շարժումներու դժուարութիւն կը պատճառէ:

2) ՄԿՆՈՒ (FURUNCLE)

ՄԿՆՈՒ

Դեմքին վրայ մկնոտ մը ամենէն վտանգաւորն է. կրնայ ուղեղային մահացու բորբոքումի մը պատճառ ըլլալ

FURUNCLES

Ի՞ՆՉ ԸՆԵԼ

Ձեռքերը լուալ

հեղուկ հականեխիչ մը քսել մկնոռին շուրջը՝ վարակումը չտարածելու համար

Երբեք չփորձուիլ մկնոռ մը սեղմել՝ գայն պայթեցնելու նպատակով:

ախտանիշներ

Աղուամագի մը արմատին շուրջ մորթի թարախոտ փոքրիկ ուռեցք մըն է, որ կը բնորոշուի իր կարմիր գոյնով, կոնաձեւութեամբ եւ ծայրի պզտիկ ցցուածքով:

բուժում

մորթը ածիլելէ ետք, հեղուկ հականեխիչ մը քսել մկնոռին շուրջը՝ վարակումը չտարածելու համար

Աղուամազի մը արմատին շուրջ մորթի թարախոտ փոքրիկ ու-
ռեցք մըն է, որ կը բնորոշուի իր կարմիր գոյնով, կոնաձեւութեամբ
եւ ծայրի պզտիկ ցցուածքով: Շատ քիչ անգամ կը պատահի, որ
մկնոռ մը առանձին ըլլայ եւ կամ ուրիշներ իրեն չյաջորդեն:

Ի՞ՆՉ ԸՆԵԼ

Անպատճառ բժիշկին դիմել:

Եթէ կարելի չըլլայ անմիջապէս բժիշկ մը տեսնել, մորթը ածի-
լելէ ետք, հեղուկ հականեխիչ մը քսել մկնոռին շուրջը՝ վարակումը
չտարածելու համար, եւ կաթիլ մըն ալ գազաթին վրայ կաթեցնել:

Մկնոռը հասունցնելու համար, բժիշկին յանձնարարութեամբ
խիւսեր գործածել: Երբ այլեւս հասուն է, ձգել որ թարախը ինքնա-
բերաբար պարպուի, օրական երկու անգամ դարման փոխելով, մոր-
թը լաւ մը հականեխիչով մաքրելէ ետք:

Աղուամազը ունելիով քաշել՝ երբ զայն շրջապատող մորթը մե-
ռած կը նկատուի:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Երբեք չփորձուիլ մկնոռ մը սեղմել՝ զայն պայթեցնելու նպա-
տակով: Այս քայլը կրնայ ընդհանուր վարակում կամ նեխատենդ
յառաջացնել:

Դեմքին վրայ մկնոռ մը ամենէն վտանգաւորն է. կրնայ ուղեղա-
յին մահացու բորբոքումի մը պատճառ ըլլալ: Հարկ է անմիջապէս
բժիշկին դիմել:

Է) ԵՐԻԹ (IMPETIGO)

Մորթի մակերեսին վրայ շատ փոխանցիկ պզտիկ վերք մըն է,
որ կը ճանչցուի իր դեղնորակ, մեղրագոյն կեղեւէն, ու երբ այս վեր-
ջինը փրցուի, վերքը կ'արիւնի: Առաւելաբար կը պատահի մանուկ-
ներու, եւ ընդհանրապէս կը տեսնուի անոնց դեմքին վրայ:

Յառաջ կու գայ միջատի խայթուածքէ կամ բորբոքած սկրթու-
քէ, մանաւանդ երբ երեխան զանոնք քերէ:

Մանուկը ինքզինք քերելով վարակումը կը տարածէ իր ամբողջ
մարմնին վրայ, հաւանականօրէն վարակելով նաեւ խաղընկերնե-
րը:

Ի՞ՆՉ ԸՆԵԼ

Ամենէն փոքր սկրթուքը կամ միջատի ամենէն պարզ խայթուած-
քը նոյնիսկ հականեխիչով մաքրել:

Վերջին կեղեւը հասելու համար զայն կակուղցնել հեղուկ հականեխիչով մը:

Մորթին վրայ բժիշկին կողմէ յանձնարարուած օժանակ մը քսել, քանի մը ծալածներով ծածկել եւ օրական փոխել:

ԵՐԻԹ

Մորթի մակերեսին վրայ շատ փոխանցիկ պզտիկ վերք մըն է, որ կը ճանչցուի իր դեղնորակ, մեղրագոյն կեղեւէն

IMPÉTIGO

ախտանիշներ

Առաւելաբար կը պատահի մանուկներուն

ընդհանրապէս կը տեսնուի անոնց դէմքին վրայ:

երբ այս վերջինը փրցուի, վերքը կ'արիւնի

կը ճանչցուի իր դեղնորակ, մեղրագոյն կեղեւէն

Յառաջ կու գայ միջատի խայթումով

Յառաջ կու գայ բորբոքած սկրթութիւն,

մանաւանդ երբ երեխան գանոնք քերէ:

Ի՞ՆՁ ԸՆԵՆ

Ձեռքերը լուալ

Մորթին վրայ բժիշկին կողմէ յանձնարարուած օժանակ մը քսել

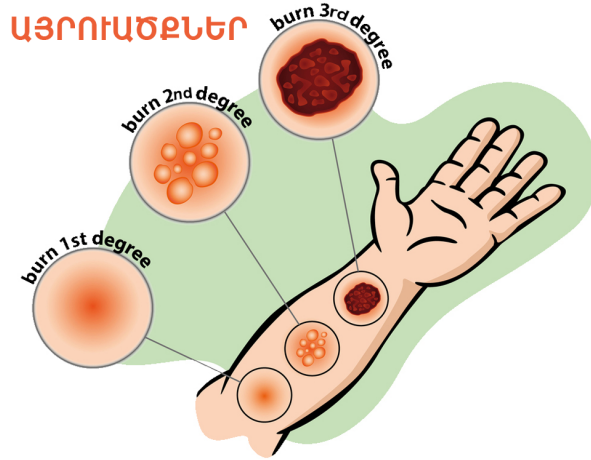
քանի մը ծալածներով ծածկել եւ օրական փոխել

24
h

ծալածները օրական փոխել

ԱՅՐՈՒԱԾՔՆԵՐ

Այրուածքները մարմնի հիւսկէններու (tissus) վնասուածքներ են: Հիւսկէնները բջիջներու համախմբումէն յառաջ եկած կազմուածքներ են, ինչպէս՝ մորթը, մկանները, ջիղերը, ոսկորները, եւայլն:

ՊԱՏՃԱՌՆԵՐԸ

- Կրակը
 - Բացը
 - Շիկացած մետաղը կամ որեւէ տաք հաստատուն մարմին մը
 - Եռացած ջուրը կամ որեւէ տաք հեղուկ մարմին մը, ինչպէս՝ թէյը, սուրճը, կաթը, եւայլն
 - Տաք ջրաշումնիները կամ ծուխերը
 - Արեւուն ճառամնայթը
 - Շողարձակումները
 - Ելէկտրական հոսանքը
 - Զիմիական կամ ճարտարարուեստական կիզիչ արտադրութիւնները, օրինակ՝ ծծմբական թթուն (acide sulfurique), քլորաջրական թթուն (acide chlorhydrique), քարաղական թթուն (acide nitrique), կիզական կալաքարը (soude caustique), եւայլն:
- Այրուածքները կը բաժնուին երեք աստիճանի, նայած վնասուած հիւսկէններու խորութիւնը:
- Առաջին եւ երկրորդ աստիճանի այրուածքները կը կոչուին թեթեւ այրուածքներ, իսկ երրորդ աստիճանի այրուածքները՝ ծանր այրուածքներ:

ԹԵԹԵՒ ԱՅՐՈՒԱԾՔՆԵՐ

Մակերեսային եւ ոչ տարածուն վնասուածքներ են:

Առաջին աստիճանի այրուածքները կը բնորոշուին մորթի կարմրութեամբ:

Երկրորդ աստիճանի այրուածքները կը բնորոշուին մէկ կամ բազմաթիւ մեծ ու փոքր ուռեցքներով, որոնք իրենց մէջ կը պարունակեն թափանցիկ մաքուր հեղուկ մը:

Ի՞ՆՉ ԸՆԵԼ

Առաջին աստիճանի այրուածքներուն համար քիչ մը բրնձափոշի ցանել կարմրած մորթին վրայ, եւ առատօրէն ջուր խմցնել ենթակային:

Երկրորդ աստիճանի այրուածքներուն համար, եթէ ուռեցքները չեն պայթած, հեղուկ հականեխիչով մը հականեխել զանոնք, մանրեագերծ ծալած մը դնել անոնց վրայ ու կպչուն երիզով մը ամրացնել զանոնք, զմնոյշ ըլլալով որ չպայթին անոնք: Եթէ ուռեցքները պայթած են արդէն, կրնան շուտով վարակուիլ. հարկ է ուրեմն զանոնք դարմանել, այնպէս ինչպէս թեթեւ վերք մը, այսինքն՝ հեղուկ հականեխիչով մը հականեխել, շուրջի մեռած մորթի պատիկ կտորները հականեխուած կոր մկրատով մը կտրել, կրկին հականեխել ու մանրեագերծ ծալած մը պաստատել անոնց վրայ, դարմանումի ամբողջ ընթացքին զմնուշանալով այրուածքին վերեւ խօսելէ կամ հազալէ, լորձուկներն մէջ մատնուող մանրէներէն չվարակելու համար զայն: Ծալածը պահել 48 ժամ, ապա հանել բաց օդին ձմնելով այրուածքը, սպիացումը դիւրացնելու համար:

Թէեւ այրուածք մը ինքնին մանրեագերծ կ'ըլլայ տաքի ազդեցութենէն, սակայն ան կրնայ շուտով վարակուիլ, երբ ինքն իր վիճակին ձմնուի եւ անմիջապէս պէտք եղած նախազմնուշութիւնները ձեռք չառնուին: Ուստի, նախընտրելի է ամէն այրուածք տակաւին չվարակուած բժիշկին ցոյց տալ, պրկախտի վտանմն ալ միշտ նկատի ունենալով անշուշտ, որուն դեմ հակապրկախտային շիճուկի ներարկումը եւ անկէ անմիջապէս ետք պատուաստումը անհրաժեշտ են, եթէ ենթական նախապէս կանոնաւոր կերպով չէ պատուաստուած:

ԾԱՆՐ ԱՅՐՈՒԱԾՔՆԵՐ

Տարածուն եւ խորունկ վնասուածքներ են: Որքան տարածուն եւ խորունկ ըլլան անոնք, այդքան աւելի կ'ըլլայ մահուան վտանմը: Ծանր այրուածքներուն մէջ, մորթը ածխացած, իսկ մկանները, ջիւղերը, երակներն ու ոսկորները մասամբ վնասուած կ'ըլլան:

Այրուածք մը, որուն չափը ձեռքի մը ափէն աւելի է ու խորունկ, ծանր այրուածք մըն է:

Ծանր այրուածք կը նկատուին նաեւ՝

ա) Անոնք, որոնք կը մտնուին մարմնին որոշ մասերուն վրայ, ինչպէս՝ դէմքին եւ յօդերուն կամ բնական խոռոչներուն մէջ:

բ) Ներքին այրուածքները, օրինակ՝

- Կիզիչ նիւթերու ներածումով յառաջ եկած մարսողական խոլովակի այրուածքները, որոնք անհատին կեանքը վտանմաի տակ կը դնեն.

- Տաք ջրաշումիներու կամ ծուխերու ներշնչումով յառաջացած շնչառական ճամբաներու այրուածքները, որոնք աստիճանական շնչահեղձութիւն կը պատճառեն:

մ) Աղտոտ վիճակի մէջ մտնուող այրուածքները:

դ) Վատառողջ անձերու, տկար երեխաներու, ծերունիներու ալքովամուլներու եւ շաքարախտաւորներու այրուածքները:

Ի՞ՆՉ ԸՆԵԼ

Եթէ ենթակային գմնեստները բոցերու մէջ են, թոյլ չտալ որ վազէ, այլ անմիջապէս ծածկոցի մը մէջ փաթթել եւ մնետնին վրայ մուրդել գայն:

Այրուածքը դարմանել՝ այնպէս ինչպէս ծանր վերք մը: Եթէ այրուածքները շատ տարածուն չեն, հականեխուած քանի մը ծալածներ դնել վրան, իսկ եթէ տարածուն ու բազմաթիւ են, մաքուր սաւանի մը մէջ փաթթել անձը:

Ըստ օրէնքի, պէտք չէ մերկացնել այրած մը: Չմնեստները կը պաշտպանեն այրուածքները, որոնք տաքի ազդեցութենէն հականեխուած կ'ըլլան արդէն: Համնուստները հանել կը նշանակէ բաց ձմնել անոր այրուածքները, որոնք կրնան մանրէներէ վարակուիլ:

Բացառութիւն կը կազմեն այն այրած անձերը, որոնց գմնեստները թրջուած են եռացած ջուրով կամ այլ հեղուկով, եւ կամ խոնաւցած են տաք շումիով: Անհրաժեշտ է զանոնք անմիջապէս մերկացնել եւ պաղ ջուր թափել անոնց վրայ: Նոյնպէս հարկ է մերկացնել այն անձերը, որոնք համնուստները արուեստական (synthetique) որոշ նիւթերէ շինուած ըլլալով, կը շարունակեն այրիլ առանց ակներել բոցերու:

Երկու պարամնաներուն ալ պէտք չէ հանել մորթին հետ շփման մէջ եղող վերջին ճերմակեցէնը, որ իբրեւ պատանք կը ծառայէ այրուող անձին, այլ շարունակել պաղ ջուր թափել անոր վրայ:

Եթէ մարմնին մէկ մասը, ինչպէս դէմքը, ձեռքերը, այրած է եռացած հեղուկէ մը, անմիջապէս առատօրէն պաղ ջուր թափել վրան:

Ենթական հորիզոնական դիրքի մէջ երկնցնել, ծածկել, հան-

դարտեցնել եւ առանց ժամանակ կորսնցնելու հասցնել հիւանդանոց, ուր վիրաբուժական եւ մնեղամնիտական դարմանումի արդիական միջոցները ի վիճակի են փրկելու ծանր այրուածքի շատ մը պարամնաներ եւ շտկելու անոնց հետեւանքով յառաջ եկած այլափոխումները:

ԻՆՉ ԸՆԵԼ ՔԻՄԻԱԿԱՆ ԵՒ ՃԱՐՏԱՐԱՐՈՒԵՍԱԿԱՆ ԿԻՉԻՉ ԱՐՏԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԷ ՅԱՌԱՋ ԵԿԱԾ ԱՐՏԱՔԻՆ ԵՒ ՆԵՐՔԻՆ ԱՅՐՈՒԿԾՔՆԵՐՈՒ ՊԱՐԱԳԱՆԵՐՈՒՆ

Արտաքին այրուածքներուն վրայ առատօրէն պաղ ջուր թափել, առնուազն 10 վայրկեան: Ապա, մաքուր կամ եթէ կարելի է հականեխուած լաթով մը փաթթել զանոնք, եւ անմիջապէս անձը հիւանդանոց հասցնել:

Այրուածքները ինսամելու պահուն զմնուշանալ մերկ ձեռքերով անոնց դպչելէ, այրուածքներու կիզիչ նիւթէն մատները կրնան այրիլ:

Ծծմբական թթուի պարամնային, իւղոտ հեղուկ մը ըլլալով՝ շուտով մորթին չի թափանցեր: Ուստի, հարկ է նախ արամսօրէն հականեխուած ծալածով մը սրբել զայն, ու յետոյ առատօրէն պաղ ջուր թափել այրուածքին վրայ, քանի որ ծծմբական թթուն ջուրին հետ շփման մէջ մտնելով տաքութիւն կ'արձակէ, ինչ որ անելի այրուածք կը պատճառէ:

Ծծմբական թթուն եթէ աչքին մէջ ցայտած է, արամսօրէն հականեխուած ծալածով մը սրբելէ ետք զայն, առատ ջուրով լուալ աչքը, իսկ եթէ շրջակայքը ծորակի դիւրութիւն կայ, աչքը բաց վիճակի մէջ ուղղակի հոսող ծորակին տակ պահել նուազամնոյնը 10 վայրկեան: Ապա, աչքը մնոցել տալով, վրան հականեխուած ծալած մը հաստատել ու անմիջապէս ենթական ակնաբոյժին կամ հիւանդանոց հասցնել:

Ներքին այրուածքներու համար երբեք չփորձել փսխել տալ անձը, որովհետեւ, եթէ փսխելու ըլլայ, այդ կիզիչ նիւթը որ ստամոքս հասած է, նոյն մարտողական խողովակէն վեր ելլելով՝ երկրորդ այրուածք մը պիտի յառաջացնէ:

Կուլ տրուած նիւթին տեսակին, քանակին, ինչպէս նաեւ ենթակային տարիքին եւ կշիռքին մասին տեղեկանալէ ետք, առանց որեւէ հեղուկ խմցնելու շուտով հիւանդանոց փոխադրել զայն:

Նոյնպէս անհրաժեշտ է տաք ջրաշումիներու կամ ծուխերու ներշնչումով յառաջ եկած շնչառական ճամբաներու այրուածքներու պարամնաները շուտ հասցնել հիւանդանոց:

ԿԱՆԿԱՐԳԻՆՈՄ

Անկողնին մեջ ծխախոտ չծխել, ոչ ալ այն վայրերուն մեջ, ուր դիրավամ նիւթեր կան, ինչպէս՝ պէնզինի կայաններ, քիմական նիւթեր արտադրող մտործարաններ, եւայլն:

Ոմնելից ըմպելիներ, անուշահոտեր, մետղամսիտական նիւթեր, առտնին քիմիական արտադրութիւններ կրակի մօտ չմտործածել. դիրավամ ըլլալով՝ շուտով կը բռնկին:

Երկարատեւ արեւուն ճառամնայթներուն տակ չմնալ:

Երեխաները առանձին չձմնել սենեակի մը մեջ, ուր կրակ կը վառի:

Մանուկներու ձեռքի հասողութենէն հեռու պահել լուցիկները, դիրավամ նիւթերը եւ առտնին քիմական արտադրութիւնները:

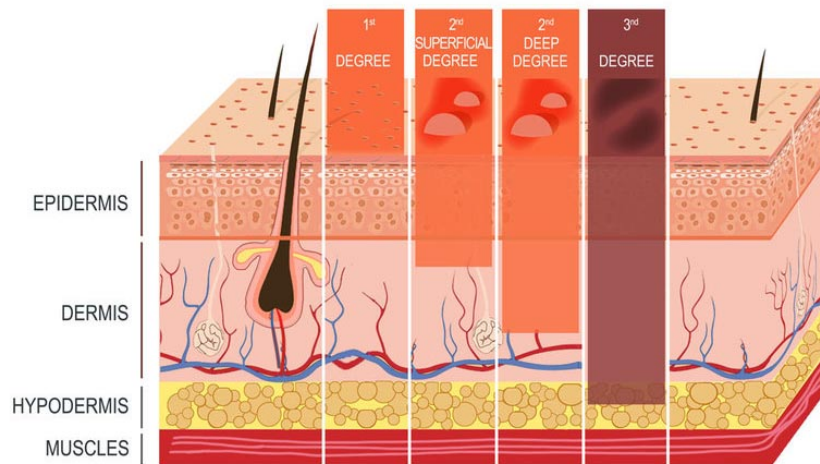
Եռացող կաթայ մը մետին չդնել, ոչ ալ տաք արդուկ մը սեղանին եզերքը, երեխան կրնայ անոնց դպչելով ինքզինք այրել:

Նորածինին օրօրոցը կրակին մօտ չգետեղել:

Քիմիական արտադրութիւնները խմիչքի շիշերու մեջ չլեցնել, սխալմամբ մեկը խմելով՝ ներքին այրուածք մը կ'ունենայ:

Ելեկտրական հոսանքը ապահով միջոցներով մտործածել:

ԱՅՐՈՒՎԾՔՆԵՐ

ԱՐԻՒՆԱՀՈՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Արիւնահոսութիւնը արեան անօթներէն դուրս հոսիլն է:

Երեք տեսակ արիւնահոսութիւններ կան.-

1. ԱՐՏԱՔԻՆ ԱՐԻՒՆԱՀՈՍՈՒԹԻՒՆ.- Երբ արիւնը վերքի մը պատճառով մեր մարմնէն դուրս կը հոսի: Մենք դիւրին կը տեսնենք զայն, սակայն չեն գիտեր, թէ ուրկէ՞ ծնունդ կ'առնէ:

2. ՆԵՐՔԻՆ ԱՐԻՒՆԱՀՈՍՈՒԹԻՒՆ.- Երբ արիւնը մեր մարմնին մէջ կը հոսի ու հոն կը մնայ եւ մենք չենք տեսներ զայն, ինչպէս՝ գանկոսկրին, կրծքավանդակին, որովայնի խոռոչին կամ ծայրանդամներուն մէջ:

3.- ԴՐՍԵՒՐՈՐՈՒՄԾ ԱՐԻՒՆԱՀՈՍՈՒԹԻՒՆ.- Երբ արիւնը մեր մարմնին մէջ կը հոսի, բայց բնական բացուածքի մը շնորհիւ որ արտաքին աշխարհին հետ հաղորդակցութեան մէջ է, ինչպէս՝ քիթը, բերանը, ականջը, սրբանը, միզային եւ սեռային արտաքին գործարանները, կը սկսի դուրս գալ:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԱՐԻՒՆԱՀՈՍՈՒԹԻՒՆ

Ի՞ՆՉ ԸՆԵԼ

Առանց վերքին դպչելու, հականեխել փորձելու եւ օտար մարմիններ փնտռելու անոր մէջ, անմիջապէս, ամէն բանէ առաջ, ճնշել ուղղակի վերքին վրայ, նախընտրաբար մաքուր թաշկինակով կամ ծալուած լաթով մը. զանոնք չունենալու պարագային, ուժեղ կերպով ձեռքով ճնշել վերքին վրայ, եւ ապա վիրաւորը հորիզոնական դիրքի մէջ երկնցնել: Մօտաւորապէս վայրկեան մը տեւող ճնշումէ ետք, երեք պարագաներու առջեւ կրնանք գտնուիլ.-

ԱՌԱՋԻՆ ՊԱՐԱԳԱՅ.- Արիւնահոսութիւնը կը նուազի կամ կը դադրի: Ուրեմն երակ մըն է վնասուածը, մակերեսային կամ խորունկ, եւ կամ՝ անդամի վրայ պզտիկ շնչերակ մը: Այս պարագան ամենէն յաճախակին է:

Ի՞ՆՉ ԸՆԵԼ

Եթէ արիւնահոսութիւնը դադրի, հարկ է վերքը մաքրել օտար մարմիններէ, հականեխել, մանրեագերծ ծալած մը դնել վրան, եւ ոչ շատ թոյլ, ոչ ալ շատ սեղմ վիրակապով մը կապել ու կապուած անդամը բարձր պահել՝ տակը բարձ կամ ծալուած զգեստ մը տե-

ղաւորելով: Ապա, ստուգել թէ արիւնը դիրութեամբ կը շրջի՝ եւ երակագարկը վիրակապէն վար կը գարնէ՞ թէ ոչ: Եթէ քանի մը վայրկեան ետք վիրաւորուած անդամին ծայրամասը սկսի պաղիլ կամ մանիշակագոյն դառնալ, ըսել է թէ վիրակապը շատ սեղմուած է, եւ պէտք է ուրեմն քիչ մը զայն թուլցնել:

ԵՐԿՐՈՐԴ ՊԱՐԱԳԱՅ. Արիւնահոսութիւնը կը շարունակուի հակառակ ճնշում բանեցնող թաշկինակին կամ ծալուած լաթին, ինչ որ կը նշանակէ թէ մեծ շնչերակ մըն է վնասուածը:

Ի՞ՆՉ ԸՆԵԼ

Անհրաժեշտ է շնչերակին արմատը գտնել եւ ուղղակի անոր վրայ ճնշում կատարել բթամատով կամ բռունցքով սրտին եւ վերջին միջեւ: Այս գործողութիւնը կատարելու համար, հարկ է գիտնալ շնչերակներուն ուղղութիւնը եւ այն կետերը, ուր կրնանք այդ շնչերակները ճնշել ոսկորի մը վրայ:

ՎԵՑ ԳԼԵԱԴՈՐ ԿԵՏԵՐ ԿԱՆ

ԱՃՈՒԿԻՆ ՎՐԱՅ

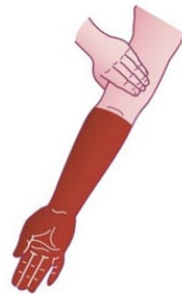
ՉԻՍՏԻՆ
ՎՐԱՅ

ԱՃՈՒԿԻՆ ՎՐԱՅ

ՉԻՍՏԻՆ ՎՐԱՅ

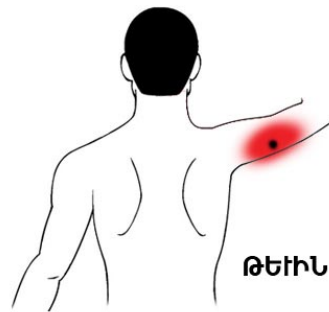
ԲԱՉՈՒԿԻՆ
ՎՐԱՅ

ՎԻՉԻՆ ՎՐԱՅ

ՈՒՄԵՆ ՔԻՉ
ՄԸ ՎԱՐ

ԹԵԻՆ ՏԱԿԸ

1. ՎԻՉԻՆ ՎՐԱՅ

Վիզին շնչերակները, որոնք քնային շնչերակներ (Arteres carotides) կը կոչուին, կ'անցին շնչափողին երկու կողմերէն եւ արիւն կը մատակարարեն գլխու շրջանին:

Բթամատով գանոնք վիզին վերջին ողնուկին վրայ ճնշելով, կրնանք այդ կետէն վեր վիզին վրայ տեղի ունեցող արիւնահոսութիւնները կեցնել միշտ զգուշանալով որ շնչափողին վրայ չճնշենք եւ շնչառութեան արգելք չըլլանք:

Աջ բթամատը կը գործածենք հորիզոնական դիրքով, եթէ վերջը վիզին ձախ կողմն է, իսկ ձախ բթամատը՝ եթէ վերջը աջ կողմը, միեւնոյն ատեն միւս մատներով ծոծրակէն բռնելով:

Դեմքի կամ գանկի մաշկին վրայ վերք մը թեւեւ կը թուի առատօ-
էն արիւնիլ, բայց եւ այնպէս իրականութեան մէջ արեան մեծ կո-
րուստ մը չի պատճառեր, եւ արիւնահոսութիւնը դիւրին կը դադրի
վերքին վրայ մաքուր լաթի կտոր մը դնելով ու քանի մը վայրկեան
անոր վրայ ճնշելով: Ուստի, դեմքի եւ գանկի մաշկի վերքերուն հա-
մար երբեք անհրաժեշտ չէ վիզին շնչերակներուն վրայ ճնշում կա-
տարել:

2.- ՈՒՍԷՆ ՔԻՉ ՄԸ ՎԱՐ

Թելին շնչերակը կնծքավանդակէն կ'ելլէ ուսուկրին ետեւէն անց-
նելով:

Բթամատով գայն ուսուկրին ետեւը առաջին կողոսկրին վրայ
ճնշելով, կրնանք ուսին վրայի թելի տակի ծանր արիւնահոսութիւն-
ները կեցնել:

Աջ բթամատը կը գործածենք ուղղաձիգ դիրքով՝ վերէն վար,
եթէ վերքը ձախ կողմն է, իսկ ձախ բթամատը՝ եթէ վերքը աջ կողմը,
միեւնոյն ատեն միւս մատներով թիկունքէն բռնելով:

3.- ԹԵԻՆ ՏԱԿԸ

Թելին շնչերակը կ'անցնի անութին փոսին մէջէն, ուր անութա-
յին շնչերակ (artere axillaire) կը կոչուի:

Երկու բթամատները իրարու միացուցած՝ թելին տակը գայն
բազկոսկրին գլխուն դեմ ճնշելով, ու միեւնոյն ատեն միւս մատնե-
րով ուսը շրջապատելով, կրնանք արմուկէն վեր տեղի ունեցող ծանր
արիւնահոսութիւնները կեցնել:

4.- ԲԱԶՈՒԿԻՆ ՎՐԱՅ

Անութային շնչերակը կ'իջնէ բազուկին ներսի կողմէն վար՝
երկգլխանի մկանին (muscle biceps) մէջէն, ուր բազկային շնչերակ
(artere humerale) կը կոչուի:

Բթամատով գայն բազուկին ներսի կողմէն, երկգլխանի մկա-
նին տակ, բազկոսկրին վրայ ճնշելով, կրնանք արմուկէն վար տե-
ղի ունեցող ծանր արիւնահոսութիւնները կեցնել:

Աջ բթամատը կը գործածենք եթէ վերքը աջ թելին վրայ է, իսկ
ձախ բթամատը՝ եթէ վերքը ձախ թելին վրայ, միեւնոյն ատեն միւս
մատներով թելին ետեւէն բռնելով:

5.- ԱՃՈՒԿԻՆ ՎՐԱՅ

Աճուկը որովայնին եւ գիստին միացման ծալքոտ մասն է:

Ստորին ծայրանդամին շնչերակը որովայնէն կ'ելլէ անցնելով,
աճուկային ծալքէն, ուր ազդրային շնչերակ (artere femorale) կը կոչ-

ուի:

Ուղղաձիգ բռունցքով գայն աճուկին ծալքին մեջտեղը ամբողջ ուժով ազդոսկրին գլխուն վրայ ճնշելով, կրկանք ծունկեն վեր տեղի ունեցող ծանր արհեստախոսությունները կեցնել:

Աջ կամ ձախ բռունցքը կը գործածենք որեւէ կողմի համար: ճնշում ազդրային շնչերակին վրայ, աճուկին ծալքին մեջտեղը

6.- ՉԻՍՏԻՆ ՎՐԱՅ

Ազդրային շնչերակը աճուկին ծալքին մեջտեղէն վար կ'իջնէ գիստին ներսի կողմէն ու կ'անցնի դեպի ետեւ՝ ծնկափոսին մէջ:

Ուղղաձիգ բռունցքով գայն գիստին ներսի կողմէն ամբողջ ուժով ազդոսկրին վրայ ճնշելով, կրկանք ծունկէն վար տեղի ունեցող ծանր արհեստախոսությունները կեցնել:

Աջ կամ ձախ բռունցքը կը գործածենք որեւէ կողմի համար: ճնշում ազդրային շնչերակին վրայ, գիստին ներսի կողմէն

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ա) Շնչերակը միշտ ճնշել ոսկորին վրայ եւ կարելի եղածին չափ վերքերուն մօտ:

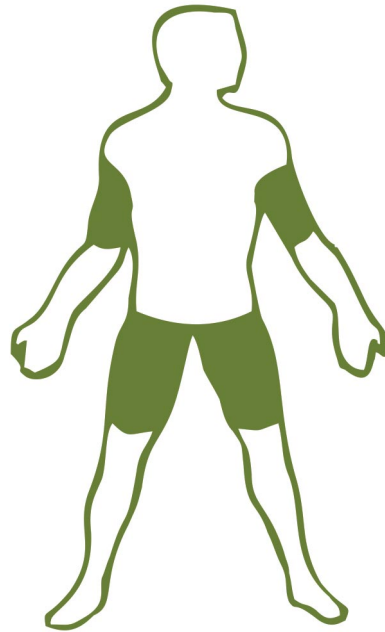
Բ) Ճնշումը երբեք չթուլացնել. շարունակել, երկարած դիրքի մէջ վիրաւորը մինչեւ հիւանդանոց հասնիլը ու վիրաբոյժին խնամքին յանձնուիլը:

Գ) Արիւնը առատօրէն եւ ընդհատումով կը ժայթքէ:

Ուրեմն կարելոր շնչերակ մը կամ անդամ մը ամբողջութեամբ կտրուած է:

Ի՞ՆՉ ԸՆՏԵԼ

Նախ գտնել արհեստախոսող շնչերակին արմատը եւ գայն բթամատով կամ բռունցքով ճնշել ոսկորի մը վրայ: Այս, արեան շրջագայութիւնը կասեցնելու համար, իբր կաշկանդ (garrot), տոկուն, ոչ առաձգական քայն վիրակապ մը անցընել վիրաւորուած անդամին շուրջ, միշտ արմուկէն եւ ծունկէն վեր, սրտին եւ վերքին միջեւ, ու երկու ծայրերը սեղմօրէն իրարու միացնելէ ետք՝ դադրիլ շնչերակին վրայ ճնշելէ, եւ հանգուցեալ վիրակապին երկու ծայրերը: Լայն վի-

րակապ մը չունենալու պարագային, կարելի է ի պահանջել հարկին փողկած, վզնոց կամ գուլպայ մը գործածել:

Ծածկել վիրաւորը, վրան թուղթ մը փակցնել՝ նշելով վիրակապին անցուելուն ժամն ու վայրկեանը:

Վիրակապը անցընելէ ետք, երբեք չփորձուիլ մէկ անգամէն քակել գայն. կրնայ վիրաւորին անմիջական մահուան պատճառ դառնալ՝ զօրաւոր արիւնահոսութիւն մը յառաջացնելով:

Վիրակապը քակելը բժիշկին պարտականութիւնն է եւ ոչ թէ՛ փրկարարին:

ՄԱՍՆԱԲՈՐ ՊԱՐԱԳԱՅ

Երբեմն կը պատահի, որ վիրաւորի մը մէկ անդամը երկարատեւ ճգմուած կը մնայ ծանր առարկայի մը տակ, որուն հետեւանքով արիւնահոսութիւնը առժամաբար կը դադրի:

Նման կացութեան մը առջեւ, վիրաւորը դուրս չհանած եւ վրայի ծանրութիւնը չվերցուցած, պէտք է սեղմօրէն լայն վիրակապ մը անցընել անդամին շուրջ, միշտ արմուկէն եւ ծունկէն վեր, սրտին ու վերքին միջեւ, որպէսզի ծանրութիւնը երբ վերցուի, արիւնահոսութիւնը յանկարծ չվերսկսի եւ վիրաւորին մահուան պատճառ չըլլայ:

ՊԱՏՃԱՌՆԵՐԸ

Զօրաւոր հարուած գլխուն, կուրծքին, կռնակին, փորին կամ ծայրանդամներուն:

Դանակի, ատրճանակի, ռումբի կտորներու կողմէ ստացուած նեղ եւ խորունկ վերքեր:

Ինքնաշարժի կամ ճամբու որելէ արկած:

Բարձր տեղէ անկում կամ սանդուխներու վրայ գլորում:

Ստամոքսի արիւնահոսող կեղեր:

Արեւահարութիւն եւ արեան գերճնշում, որոնք կրնան ուղեղային արիւնահոսում պատճառել:

ԱԽՏԱՆՇԱՆՆԵՐԸ

Ներքին արիւնահոսութիւն ունեցողը ցնցումի վիճակի մէջ կը մտնէ: Այսինքն՝ կը գունատի, կը մսի, կը քրտնի ու կը ծարաւնայ:

Զեռքերը կը պաղին, շնչառութիւնը մակերեսային կը դառնայ եւ գիտակցութիւնը հետզհետէ կը կորսնցնէ: Երակին գարկը դժ-

ուար կը գտնուի. եթէ շօշափուի, շատ տկար կ'ըլլայ եւ արագ վայրկեանը 120-էն 140 գարկ: Բնականոնը 70 է:

Ծայրանդամներուն մէջ տեղի ունեցող ներքին արիւնահոսութիւնը կը յայտնուի այդ անդամին ուռեցքով, պաղութեամբ եւ մանիշակագոյն դառնալով:

Ի՞նչ ընել

Ենթական կռնակին վրայ պառկեցնել, ծածկել, հանդարտեցնել եւ առանց ժամանակ կորսնցնելու ամենէն մօտ հիւանդանոցը հասցնել, ցնցումի վիճակը կամ անոր ծանրացումը կանխելու եւ անմիջական մահէ ազատելու համար գայն:

Չգուշանալ ջուր, թէյ, սուրճ, գինի կամ այլ գրգռիչ ու ոգելից ըմպելիներ խմցնելէ, ինչպէս նաեւ՝ սիրտը զօրացնող որեւէ սրկում կատարելէ. անոնք սրտին աշխատանքը աւելցնելով կրնան արիւնահոսութիւնը սաստկացնել:

Զմոռնալ երբեք, որ ներքին արիւնահոսութիւն մը վիրաբուժական գործողութեամբ կարելի է դադրեցնել միայն, եւ արեան կորուստը արեան ներարկումով կարելի է փոխարինել:

ՈՒՇ ՅԱՅՏՆՈՒՈՂ ՆԵՐՔԻՆ ԱՐԻՒՆԱՅՈՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Երբեմն ներքին արիւնահոսութիւններու ախտանշանները ուշ կրնան յայտնուիլ, թերեւս պզտիկ վերք ըլլալով մարմնին մէջ, թերեւս ալ պայթածը փոքր շնչերակ մը ըլլալով:

Հետեւաբար, ամէն անգամ որ մէկը զօրաւոր հարուած մը կը ստանայ գլխուն, կուրծքին, կռնակին կամ փորին, պետք է միշտ կասկածիլ հաւանական ներքին արիւնահոսութենէ մը եւ անմիջապէս զայն կռնակին վրայ պառկեցնել ու վիրաբուժական հսկողութեան տակ ամնել:

ԴՐՍԵՒՈՐՈՒՄԸ ԱՐԻՒՆԱՅՈՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Անոնք են, որոնք բնական խոռոչէ մը դուրս կը հոսին, ինչպէս՝ քիթէն, բերնէն, ականջէն, սրբանէն, միզային եւ սեռային արտաքին գործարաններէն, եւայլն:

ԱՐԻՒՆԱՅՈՍՈՒԹԻՒՆ ՔԻԹԷՆ. - Կրնայ պարզ պատճառներէ յառաջանալ, օրինակ՝ հարբուիս, քիթի հարուած, եւ կամ լուրջ հիւանդութեան մը կամ արկածի մը հետեւանքը ըլլալ, ինչպէս՝ պնդերակութիւն, արեան գերճնշում, յօդացաւային կամ ժանտատենդային ջերմ (fièvre rhumatique ou typhoïde), գանկոսրի բեկում, եւայլն:

Ի՞ՆՉ ԸՆԵԼ

Արիւնահոսութիւնը կարելի է կեցնել ենթակային ցուցամատով քանի մը վայրկեան պարզ ճնշում կատարելով արիւնահոսող քթափողին վրայ, գործածած թելին արմուկը հաստատ պահել տալով սեղանի մը վրայ, կամ այս դիւրութիւնը չունենալու պարագային, միւս ձեռքով վեր բռնել տալով զայն, միշտ նստած դիրքի մէջ անշուշտ, եւ ոչ մէկ ատեն կռնակին վրայ պառկած, ինչ որ կրնայ արիւն կլլելու պատճառ դառնալ:

Աջ ցուցամատը գործածել տալ աջ քթափողին համար, իսկ ձախը՝ ձախին համար:

Եթէ արիւնահոսութիւնը շուտով չդադրի եւ շարունակուի, անպայման բժիշկին դիմել:

ճնշում քթափողին վրայ

ԱՐԻՒՆԱՅՈՍՈՒԹԻՒՆ ԲԵՐՆԷՆ. - Կը յայտնուի արիւն փսխելով կամ արիւն թքնելով. միշտ մարտողական շնչառական լուրջ պատճառներէ յառաջ կու գայ, ինչպէս՝ ստամոքսի կեղ, խլիրդ, թոքատապ, թոքախտ, թոքային քաղցկեղ, եւայլն, կամ զօրաւոր հարուած մը կուրծքին վրայ, որ կը պայթեցնէ խորունկ շնչերակ մը:

Ի՞նչ ընել

Ենթական մեկ կողմի վրայ անշարժ պառկեցնել, բացարձակապես ուտելիք չտալ եւ երբեմն ջուր չխմցնել:

Փսխունքն ու թուրքը ամանի մը մէջ հաւաքել եւ անմիջապէս բժիշկ կանչել կամ հիւանդանոց փոխադրել անձը: Բժիշկը փսխունքն ու թուրքը տեսնելէ եւ հիւանդը քննելէ ետք կը կատարէ պետք եղած թելադրութիւնները:

ԱՐԻԻՆԱԳՆՍՈՒԹԻՒՆ ԱԿԱՆՋԵՆ. - Յաճախ յառաջ կու գայ՝ ականջը լուցկիի կամ այլ ցալիկներով մաքրել փորձելով, որոնց հետեւանքով թմբուկը կը պայթի: Արիւնահոսութիւնը կը պատահի նաեւ ականջին վրայ զօրաւոր հարուածի մը կամ գանկոսկրի բեկումի մը պատճառով:

Ի՞նչ ընել

Անմիջապէս մասնագետ բժիշկի մը դիմել

ԱՐԻԻՆԱԳՆՍՈՒԹԻՒՆ ՍՐՔԱՆԵՆ. - Կրնայ բազմաթիւ լուրջ պատճառներ ունենալ, ինչպէս՝ զօրաւոր հարուած մը փորին, ինչ որ կրնայ անօթ մը պայթեցուցած ըլլալ, կամ աղիքային կեղ մը, խլիրդ մը, եւ կամ թուրք մը (hemorroides), որոնք ժամանակի ընթացքին կրնան արիւնահոսութիւն պատճառել:

Ի՞նչ ընել

Հիւանդը անկողինին մէջ պահել կռնակին վրայ պառկած՝ մինչեւ բժիշկին ժամանումը կամ հիւանդանոց փոխադրութիւնը:

Կորսուած արիւնէն մաս մը ամանի մը մէջ հաւաքել, իբրեւ նմոյշ բժիշկին ցոյց տալու համար:

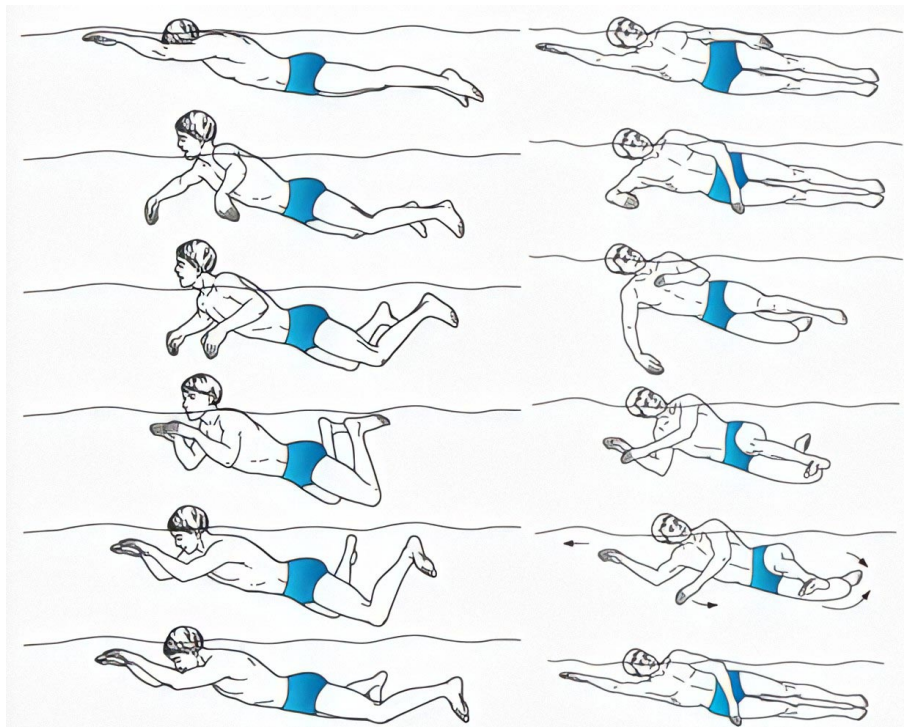
ԱՐԻԻՆԱԳՆՍՈՒԹԻՒՆ ՄԻՉԱՅԻՆ ԵՒ ՍԵՌԱՅԻՆ ԱՐՏԱՔԻՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆՆԵՐԵՆ. - Դարձեալ կրնան բազմաթիւ լուրջ պատճառներ ունենալ, ինչպէս՝ զօրաւոր հարուած մը մէջքին կամ կողերուն, երիկամային խիճեր, երիկամատապ, միզային եւ սեռային գործարաններու այլ բորբոքումներ, ուռոյցներ, քաղցկեղ, ու կիներու մօտ դաշտանի անկանոնութիւններ, իսկ յղութեան շրջանին վիժումի սպառնալիք:

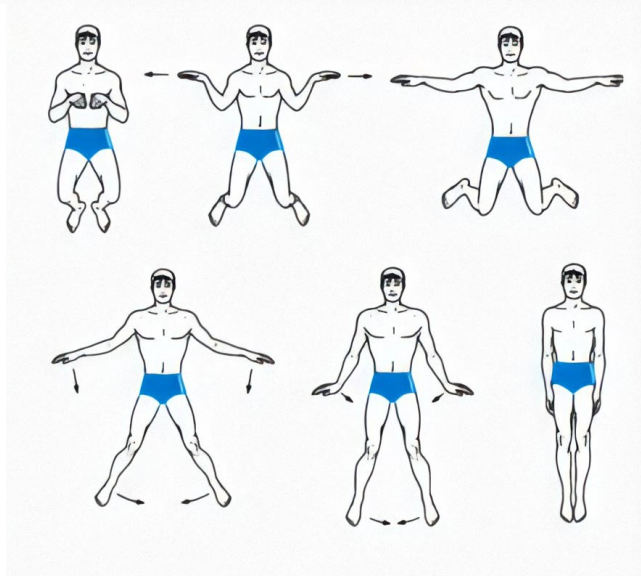
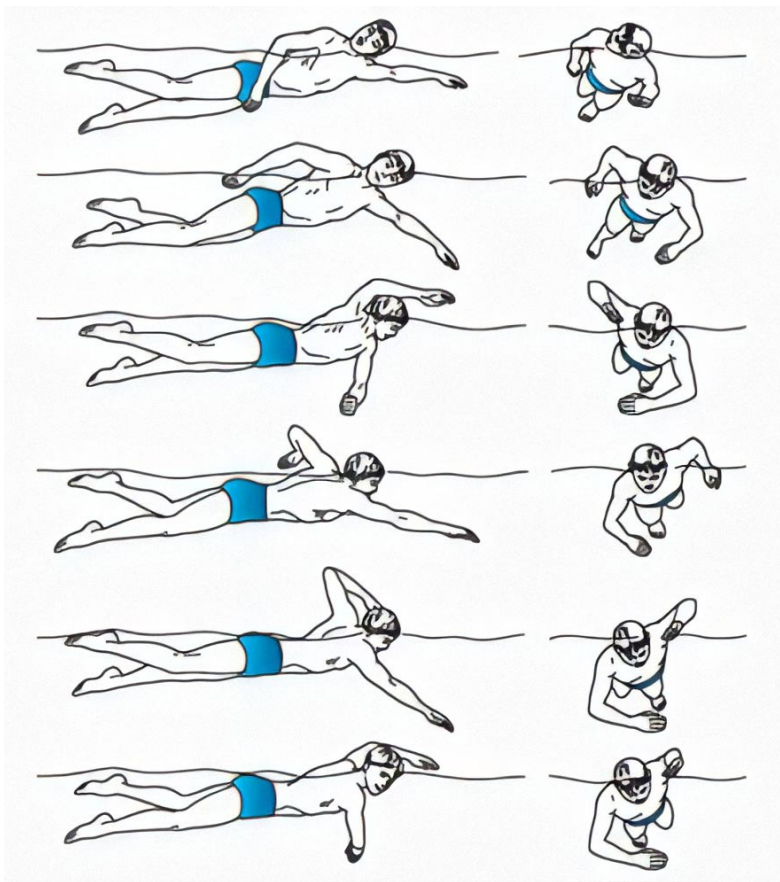
Ի՞նչ ընել

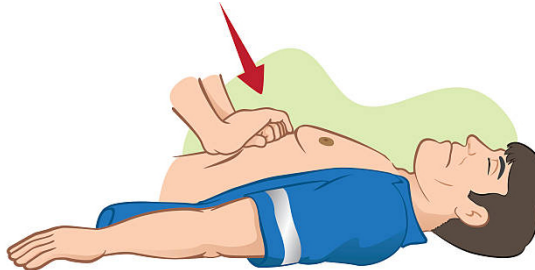
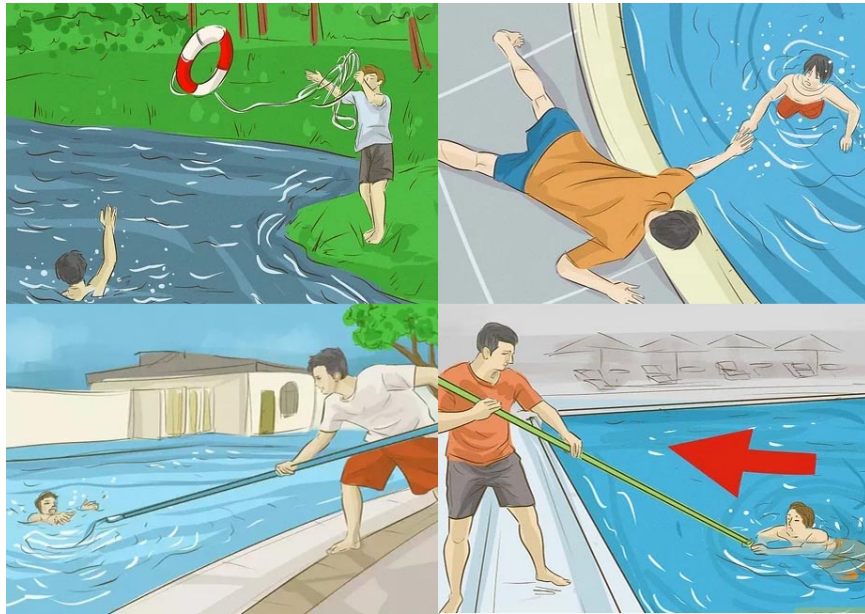
Ենթական անկողինին մէջ պահել կռնակին վրայ պառկած՝ մինչեւ բժիշկին ժամանումը կամ հիւանդանոց փոխադրութիւնը:

ԳԻՏՆԱԼ ԼՈՂԱԼ, ՍՈՒՋՈՒԻԼ, ԽԵՂՂԱՄԱՀ ՍԸ ԱՉԱՏԵԼ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍԱԿԱՆ ՇՆՉԱՌՈՒԹԻՒՆ ՏԱԼ

Բացատրությունը նկարներու լեզուով, հարկ է գործնապես կիրարկել:

ՄԱՐԶԱՆՔԸ

ԻՆՉ Է ՄԱՐԶԱՆՔԸ

Մարզանքը յառաջ կու գայ ծնունդին հետ: Մարդկային մարմինը շարժումի պետք ունի: Առողջ եւ երկար կեանք ունենաքու համար ամենօրեայ մարզանքը անհրաժեշտութիւն մըն է:

Յ.Մ.Ը.Մ.ի դաւանած, «Առողջ միտք՝ առողջ մարմնի մէջ» սկզբունքը ամենօրեայ կիրարկման առարկան է Յ.Մ.Ը.Մ.ի սկառուտին: Կան զանազան տեսակի մարզանքներ, որոնցմէ շուէտական մարզանքի փորձերը մինչեւ օրս կը մնան այժմեական, որովհետեւ անոնք պարզ են եւ դիւրամատչելի: Շուէտական մարզանքի շարժումները կարելի է նկատել բոլոր մարզանքներու մէջ:

Շուէտական մարզանքը կը հանդիսանայ հիմը:

- Ամենէն նախնական մարզանքը քալելն է:
- Մարզանքը սիրելով պետք է կատարել:

Ե՞ՐԲ ԵՒ ԻՆՉՊԷՍ ՄԱՐԶԱՆՔ ԸՆԵՆ

Առաւօտեան մարզանքը կը նկատուի ամենէն օգտակարը, որովհետեւ այդ ժամուն մարմինը հանգչած կ'ըլլայ, ստամոքսը՝ իր դերը կատարած եւ օդը մաքուր կ'ըլլայ:

Յանձնարարելի է մարզանք ընել ճաշէն 1.30-էն 2 ժամ ետք:

Մարզանքի նախապայմաններէն է չծխելը եւ մարզական ոգի ունենալը:

Ամէն տարիք ունի իրեն յարմար մարզանքները:

11-16 տարեկան սկառուտներու յանձնարարելի է շուէտական մարզանքը:

Մարզանքի նախապայմաններէն են.-

- 1.- Լայն, մարզանքի յատուկ տարազ հագուած ըլլալ:
- 2.- Սկսնակի մը համար 7-10 վայրկեանի փորձը բաւարար է: Յետագային, կարելի է զայն երկարել 15 վայրկեանի:
- 3.- Սկզբնական շրջանին, թելադրելի է, որ իւրաքանչիւր փորձ կատարուի 5 անգամ միայն: 18-էն վեր անձերու թոյլատրելի է իւրաքանչիւր փորձ կատարել 10 անգամ:

Ծանօթ.-

ա.- Մարզանքի ընթացքին անհրաժեշտ է նայուածքը սեւեռել կետի մը եւ չտեղափոխել զայն:

բ.- Անհրաժեշտ է քիթով շնչել եւ բերանով արտաշնչել:

գ.- Հրահանգողը, վերջին փորձին, ձայնը անհրաժեշտ է որ քիչ մը փոխէ:

ՇՈՒԷՏԱԿԱՆ ՄԱՐԶԱՆՔ

ՇՆՉԱՌՈՒԹԵԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ՓՈՐՁ

Ենթական պետք է պատրաստ վիճակի մեջ ըլլայ: Ոտքերը քիչ մը բաց, մատներուն վրայ բարձրանալով, երկու թելերը մինչեւ ուսը կը բարձրացնէ, ապա կ'իջեցնէ: Այս փորձը 5 անգամ կատարելէ ետք, անհրաժեշտ է երկար շունչ մը առնել եւ ապա արտաշնչել:

ՆՊԱՏԱԿ

- 1.- Կը դիրացնէ շնչառութիւնը:
- 2.- Ճկունութիւն կու տայ կուրծքի վանդակին:
- 3.- Կը զօրացնէ ուսերուն մկանները:

ԳԼԽՈՒ ՇԱՐԺՈՒՄՆԵՐ

Ենթական կը բանայ ոտքերը եւ ձեռքերը կը դնէ մէջքին:
Գլուխը կը թեքէ նախ դեպի առջեւ, ապա՝ ետեւ, աջ, ձախ եւ վերջապէս բոլորակաձեւ շարժումներով գլուխը կը դարձնէ նախ աջ, ապա ձախ:

ՆՊԱՏԱԿ

Չօրացնել վիզի եւ գլխու մկանները:

ՁԵՌՔԻ ՇԱՐԺՈՒՄՆԵՐ

ա.- Ձեռքերը բաց, ուղիղ բռնած, դեպի առջեւ, վեր, հորիզոնական եւ վար շարժումներ ընել:

բ.- Արմուկը բանալով եւ գոցելով, բռունցքները գոց վիճակի մէջ, առջեւ, վեր, հորիզոնական եւ վար շարժումներ ընել:

ՆՊԱՏԱԿ

- 1.- Չօրացնել ուսերուն մկանները:
- 2.- Չօրացնել թելերուն դնդերներն ու մկանները:

ՈՒՄԻ ՇԱՐԺՈՒՄՆԵՐ

Ձեռքերը մէջքի,ն ուսերը շարժել վեր, վար, ետեւ եւ շիտակ

ՆՊԱՏԱԿ

Չօրացնել ուսերու, թելերու եւ ուսի ետեւի մկանները:

ՄԷՋՔԻ ՇԱՐԺՈՒՄՆԵՐ

Ենթական, ոտքերը բանալէ ետք, ձեռքերը կը դնէ մէջքին:

ա.- Իրանը ուղիղ պահելով կը թեքի առջեւ, ետեւ, աջ եւ ձախ: Ապա բոլորակաձեւ շարժումով մը կը դառնայ մէջքին շրջագիծը, նախ դեպի աջ եւ ապա դեպի ձախ:

բ.- Ձեռքերը դեպի վեր առած, առջեւ ծռիլ եւ փորձել մատները գետին հասցնել: Պայման է, որ ենթական ոտքերը չծռէ:

գ.- Ձեռքերը վեր առած, փորձել ծռիլ եւ աջ ձեռքը ձախ ոտքին եւ ապա՝ ձախ ձեռքը աջ ոտքին հասցնել:

ՆՊԱՏԱԿ

1.- Կը բարակցնէ մէջքը:

2.- Մէջքին ճկունութիւն կու տայ:

3.- Կը զօրացնէ փորի վրայի, մէջքին կողմերու եւ կռնակի մկանները:

ՇԵՉԱՌՈՒԹԵԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ՓՈՐՁ

Կիրարկելի՝ մարզանքի կիսուն

Թելերը բանալ հորիզոնական դիրքով: Երկար շունչ առնել: Թելերը դեպի առջեւ իրարու մօտեցնելով, արտաշնչել եւ ապա ներշնչել:

ՆՊԱՏԱԿ

1.- Թոքերը աշխուժացնել:

2.- Թոքերը ընդլայնելու դիրութիւն ընծայել:

ՈՏՔԻ ՇԱՐԺՈՒՄՆԵՐ

Ենթական ձեռքերը կը դնէ մէջքին

Ա.- Կ'ըլլայ մէկ ոտքի վրայ կեցած դիրքին մէջ: Կը քաշէ ոտքը դեպի վեր, ծունկէն կը ծալէ գայն, ապա վար կը դնէ, նոյնը ընելու երկրորդ ոտքով: Նոյնը կը կիրարկէ նաեւ կողմնակի՝ աջ եւ ձախ, երկու ետքի պարագային:

Բ.- Ոտքի մատներուն վրայ բարձրանալէ ետք, ծունկերը ծալելով փորձել նստիլ եւ վերստին ոտքի ելլել:

Գ.- Թելերը դեպի առջեւ, շիտակ պարզել: Փորձել առանց ոտքերը ծռելու, աջը հասցնել ձախ ձեռքին, իսկ ձախը՝ աջին:

ՄԱՐՄՆԻՆ ՇԻՏԱԿ ՁԵՒ ՏԱԼ

Ա.- Ենթական կը նստի գետին, թելերը լայն բանալով, ափերը

կը գետեղէ գետին:

Բ.- Ենթական մարմինը ետեւ կը նետուի եւ ուղիղ կը պահուի զայն:
1-2 հրահանգներ լսելով դիրք կ'առնէ եւ կը փորձէ ծռիլ, գետինը համբուրել եւ ելլել: 3-ին, ոտքերը առջեւ կը բերէ, իսկ 4-ին՝ ոտքի կ'ելլէ:

ՆՊԱՏԱԿ

Ուժ կու տայ եւ կը զօրացնէ ուսերուն եւ թելերուն մկաններն ու դնդերները:

ՊԱՌԿԱԾ ՎԻՃԱԿԻ ՄԷՋ ԿԻՐԱՐԿԵԼԻ ՄԱՐԶԱՆՔՆԵՐ

Ա.- Պառկիլ կռնակի վրայ: Թելերը տարածել հորիզոնական ուղղութեամբ:

Յծանիւ քշելու դիրքով, փորձել նաք աչ ոտքի ծունկը գոցել, ապա՝ ձախը:

Բ.- Երկու ոտքերը միացնելէ ետք՝ վեր բարձրացնել եւ թեքել զայն դեպի դեմքը, ապա դեպի աջ եւ ձախ թելերը:

Գ.- Երկու ձեռքերը գետեղել գլխուն ետեւ: Մատները իրարու անցընել:

Գլուխը թեքել առջեւ: Նախընտրելի է, որ ենթական ծունկերը չծալէ այս մարզանքի պահուն:

ՆՊԱՏԱԿ

1.- Կը բարակցնէ մէջքը:

2.- Կը հալեցնէ անելորդ իւղերը:

3.- Կը զօրացնէ փորի մկանները:

ՇՆՋԱՌՈՒԹԵԱՆ ԵՐՐՈՐԴ ՓՈՐՁ

Ոտքի մատներուն վրայ բարձրանալով, առջեւէն, երկու թելերը վեր բարձրացնելով, երկար ներշնչում մը կատարել եւ ապա կողմնակիօրէն թելերը վար իջեցնելով արտաշնչում կատարել:

Շնչառութեան այս փորձին ընթացքին մարզանքը կը հասնի իր լրումին: Մարմնի բոլոր զգայարաններն ու մկանները շարժումի մէջ կը մտնեն, իսկ սիրտը բնական կը տրոփէ:

Շնչառութեան այս փորձէն ետք, յանձնարարելի է 1 վայրկեանի հանգիստ մը:

Տեղքայլ վազքէ ետք, կը թելադրուի 2 վայրկեանի դանդաղ վազք մը:

Կը յանձնարարուի լուացուելէ առաջ ջուր չխմել:

Ծանօթ.- Որոշ մարզումներէ ետք, ենթակաները կրնան իրենց

Նախասիրած մարզանքներուն հետեւիլ: Օրինակ՝ լողալ, բուրգ կազմել, մարզական հաճելի եւ գուարճալի խաղեր կատարել, հեծանիւ քշել, աթլետիզմի հետեւիլ...: